წიგნის სამყარო(ელ.ბიბლიოთეკა)

პასკალ მერსიე

ღამის მატარებელი ლისაბონისკენ

რომანი

გერმანულიდან თარგმნა მაია მირიანაშვილმა

. . .

ჩვენ, ადამიანები, უამრავი სხვადასხვაგვარი შრეებისაგან შევდ

არამყარადაა ერთმანეთთან შერწყმული, რომ, როგორც და როც

დასრიალებენ აქეთ-
იქით. სწორედ ესაა სხვადასხვანაირებს რომ გვხდის და

სხვებისგანაც განგვასხვავებს.

მიშელ დე მონტანე

რამდენნაირი ადამიანი არსებობს ამქვეყნად. ზოგს არაფრად მ

უყვარს ის და მასთან ერთად იტანჯება. თითქმის ყოველი მა

სხვადასხვანაირად აღიქვამს, გრძნობს და ფიქრობს.

ფერნანდო პესოა

პირველი ნაწილი. გამგზავრება

1.

რაიმონდ გრეგორიუსის ცხოვრება ერთმა დღემ ძირფესვიანად

სულ სხვაგვარად წარიმართა, ვიდრე მანამ იყო. ჩვეულებისამე

აკლდა, რომ კირხენფელდის ხიდზე მიაბიჯებდა. ამ გზით მიდ

გიმნაზიისკენ და ყოველთვის რვას რომ თხუთმეტი აკლდა. ერ

გადაკეტილი იყო, ბერძნულის გაკვეთილზე რაღაც შეცდომა და

მანამ და არც მას შემდეგ არ დამართვია. მოსწავლეები ვერც კი იჯ
ბევრი დისკუსიის შემდეგ, ჩათვალეს რომ მოეჩვენათ. ვერავის წა

მუნდუსს, როგორც ყველა ეძახდა, ბერძნულში, ლათინურში, ებრა

დაეშვა.

გრეგორიუსი ქალაქ ბერნის ისტორიული მუზეუმის მაღალ გუმბა

- დაბლა, ხმაურიან მდინარე აარს. ძლიერი ქარი უბერავდა და
იქით

დააფარფატებდა. გრეგორიუსს ხიდზე გადასვლისას ლამის ქო

ხელიდან. წვიმა სახეში სცემდა. მოგვიანებით შენიშნა ხიდის შუა

ქალი იყო გადაყუდებული. შორიდან როგორც მოჩანდა, ამ თავ

კითხულობდა, თან ორივე ხელით მაგრად ებღაუჭებოდა ქაღალდ

მიუახლოვდა, ნაჩქარევად დაჭმუჭნა ქაღალდი, დააგორგოლავა დ

1

მოისროლა. გრეგორიუსმა თავისდა უნებურად აუჩქარა ნაბიჯს

გაჩნდა. ქალის წვიმისაგან დასველებულ ფერმკრთალ სახეზე რის

რისხვა არ იყო, რომლის სიტყვებით გაფანტვა შეიძლებოდა. ეს

სულში ღრმად ჩამარხული რისხვა, რომელიც მას, ეტყობა, კარგა ხა

ქალი ხიდის მოაჯირისკენ გადაიხარა, გაიძრო ფეხსაცმელები. „ახლ

- გაიფიქრა გრეგორიუსმა, ქოლგა ქარს მიანდო, რვეულებით სა

მოისროლა და რაღაც გაურკვეველი სიტყვებით, მის ჩვეულ ლე

შეეფერებოდა, იყვირა. ძირს მოსროლილი ჩანთა გაიხსნა და რვეულ

გადმოცვივდა. ქალი შემოტრიალდა. ერთხანს უძრავად შეჰყურ

დაყრილ რვეულებს, თანდათან რომ შავდებოდა, შემდეგ გრეგო

ქურთუკის ჯიბიდან კალამი ამოიღო, დაიხარა და შუბლზე რამდენ

- უკაცრავად, - უთხრა ქალმა ფრანგულად... თან სუნთქვა ეკვროდ

ჰქონდა, - მაგრამ არაფრით არ შემიძლია დავივიწყო ეს ტელეფ

ფურცელიც არ მაქვს, რომ ჩავიწერო, - თქვა და თავის ხელებს

პირველად ხედავდა.

- თუმცა შემეძლო... - და შემდეგ გრეგორიუსის შუბლიდან ნომ

გადაიწერა.

- მე... მე არ მინდოდა ამის შენახვა, მინდოდა დამევიწყებინა,

დაბლა, წყალში, გადავარდა... მივხვდი, რომ ვერ შევძლებდი დავი

2

წვიმამ სულ დაუბურა გრეგორიუსს სათვალე, ძლივსღა ხედავ
თავის სველ რვეულებს ეძებდა. შემდეგ მოეჩვენა, თითქოს ისევ კ
მის შუბლზე, მაგრამ მიხვდა, რომ ეს ქალის ხელი იყო, რომელ
წაწერილის წაშლას ცდილობდა.

- ვიცი, თავხედობაა... - და თან გრეგორიუსს რვეულების აკრეფაში
ხელს ეხებოდა, მუხლზეც დაადო ხელი. და როცა ბოლოს ორივ
დასწვდა, თავებით დაეჯახნენ ერთმანეთს.

- დიდი მადლობა, - უთხრა გრეგორიუსმა. როცა უკვე ერთმანეთის
თავზე მიუთითა - გეტკინა?

ფიქრით, ეტყობა, სხვაგან იყო, თავდახრილმა დაუქნია თავი. წ
უსველებდა.

- ნებას დამრთავთ, რომ თქვენთან ერთად რამდენიმე ნაბიჯი გავი

- ... დიახ, დიახ, რა თქმა უნდა, - ენა დაება გრეგორიუსს.

ჩუმად მივიდნენ ხიდის ბოლომდე, შემდეგ სკოლისკენ აიღეს
გრძნობდა, რომ რვას იყო გადაცილებული. პირველი გაკვეთილ
„ნეტა სადამდეა ეს რამდენიმე ნაბიჯი?“ - ფიქრობდა გულში გრ
ფეხი აუწყო და მასთან ერთად ისე მიაბიჯებდა, თითქოს მთე

გაგრძელებულიყო. ქალს ქურთუკის ფართო საყელო ისე ჰქონ

გრეგორიუსი გვერდიდან მხოლოდ მის შუბლს ხედავდა.

- მე იქ, გიმნაზიაში, უნდა შევიდე, - უთხრა გრეგორიუსმა და ვარ.

- შეიძლება მეც შემოგყვეთ?

გრეგორიუსი შეჭოჭმანდა და სახელოთი სველი სათვალე გაიწ შემთხვევაში, იქ, შიგნით არ წვიმს მაინც, - დასძინა ბოლოს.

მათ საფეხურები აიარეს, გრეგორიუსმა კარი გააღო და ჯერ ქალი გ როგორც ყოველთვის გაკვეთილის დროს, სრული დუმილი იყო გა ქურთუკებიდან წვიმის წვეთები ჩამოსდიოდა.

- აქ მომიცადეთ, - უთხრა გრეგორიუსმა და ტუალეტისაკენ წა შესამშრალებლად პირსახოცი გამოეტანა.

სარკის წინ სათვალე გაიწმინდა, სახე შეიმშრალა. შუბლზე წაწ იკითხებოდა. მან პირსახოცის ერთი კუთხე თბილი წყლით და შუბლის გაწმენდას აპირებდა, რომ უცბად ისევ შეჩერდა. როცა მოგვიანებით ამწამს იხსენებდა, აცნობიერებდა, რომ სწორედ ცხოვრებაში ყველაფერი. უეცრად მიხვდა, რომ ამ ამოუცნობ ქა

3

ნაკვალევის წაშლა საერთოდ არ სურდა.

გრეგორიუსმა წარმოიდგინა, როგორ შევიდოდა კლასში შუბლზ

ნომრით, ის, მუნდუსი, რომელიც მთელი გიმნაზიის სიამაყედ, ბუ

საიმედო ადამიანად ითვლებოდა. მას შემდეგ, რაც აქ მუშაობდ

უშეცდომოდ განვლო. იქნებ ცოტა მოსაწყენი პიროვნება იყო, მ

პატივდებული. ძველი ენების გასაოცარი ცოდნის გამო ყველას

მოსწავლეებს ხშირად გაუქირდავთ კიდეც. ყოველ წელს ახალ-ახალ ოინებს

უწყობდნენ, ზოგჯერ შუაღამითაც ურეკავდნენ და რომელიღაც

გარკვეულ ადგილს ეკითხებოდნენ, მაგრამ მას ყოველ ჯერზე

ნაცვლად იმისა, რომ გაბრაზებულიყო ან ესაყვედურა, მშვიდად,

უპასუხებდა ხოლმე. ერთხელაც არ უთქვამს, რატომ მაწუხებთო.

ძველმოდური სახელი - ამ ადამიანზე იყო ზედგამოჭრილი. რა უნდ

სცოდნოდა, როგორც ფილოლოგს ან ძველი ენების მცოდნეს. ლათ

ტექსტების გარდა, ძველი ებრაული ტექსტებიც ზეპირად იცოდ

ზოგიერთი სპეციალისტი გაოგნებული იყო მისი ცოდნით. როც

ახალ კლასს აცნობდა, დასძენდა ხოლმე: თუ ჭეშმარიტი სწავლულ

ის თქვენ წინაშეაო. და ამ სწავლულს, აუღელვებელ კაცს, რომ

ზოგიერთს ამ გიმნაზიაში შურდა კიდეც, ზურგს უკან პაპირუს

კლასში შუბლზე წაწერილი ტელეფონის ნომრით შესვლა სურდ

წააწერა წითელქურთუკიანმა, ხავერდოვან-ნაზხმიანმა ქალმა, რომლის მოსმენაც

საოცარ სიამოვნებას გვრიდა. ქალს უცხო აქცენტი ჰქონდა.

როცა გრეგორიუსმა ქალს პირსახოცი გამოუტანა, ქალმა თმის ს

დაიჭირა და სველი, გრძელი შავი თმის შემშრალება დაიწყო, რ

ქურთუკის მაღალ საყელოში ჰქონდა ჩამალული. სწორედ ამ დ

სკოლის ზედამხედველი გამოჩნდა. გრეგორიუსს გაოგნებულმა

დახედა. გრეგორიუსმა, როგორც ყოველთვის, ახლაც

4

თავი დაუკრა. ვიღაც მოსწავლემ, რომელმაც დერეფანში გვერდ

გამოხედა.

- იქ, მაღლა გაკვეთილი მაქვს, - მიუბრუნდა გრეგორიუსი ქალს და

შენობაზე მიუთითა. წამებმა განვლო, გრეგორიუსი საკუთარი გუ

- გინდათ, ჩემთან ერთად წამოხვიდეთ?

მოგვიანებით გრეგორიუსს არც კი სჯეროდა, რომ ამის კითხვა

იყო, ჰკითხა და ამის შემდეგ გვერდიგვერდ მიაბიჯებდნენ. დე

სიჩუმეში საკუთარი რეზინის ფეხსაცმელების ჭრაჭუნი და ქალ

ესმოდა.

- თქვენი მშობლიური ენა რომელია? - ჰკითხა მან ქალს.

- პორტუგალიური, - უპასუხა მან.

ო-ს გასაოცრად, უ-
სავით წარმოთქვამდა, მის მიერ წარმოთქმული შ-

ც მელოდიასავით

ხანგრძლივად ჟღერდა. მთელი დღე სიამოვნებით მოუსმენდა მის

- მოითმინეთ, - უთხრა გრეგორიუსმა, ჯიბიდან ბლოკნოტი ამ

ამოხია, -

აი ფურცელი, ნომრისთვის რომ გინდოდათ, თან კალამიც მოიმარ

- შეგიძლიათ, ახლახან სიტყვა რომ თქვით, გაიმეოროთ?

იმანაც გაიმეორა. გრეგორიუსმა პირველად დაინახა მისი გაღიმებ

ვიდრე კლასში შევიდოდნენ, მოსწავლეების ყაყანი გარეთ ესმ

გაოგნებული მზერა და დუმილი ერთი იყო. მოგვიანებით ამ გ

გახსენებაზე გრეგორიუსი მიხვდა, რომ მაშინ ყველამ ლაპარაკ

ნანახს ვერაფრით იჯერებდნენ. გრეგორიუსი თავისებურად ხა

მოახერხა ისეთი რაღაცის გაკეთება, რასაც ეგონა, ვერასოდეს გაბე

„რა ხდება?" - მხოლოდ ეს იკითხებოდა ოცივე მოსწავლის თვ

უჩვეულო წყვილს მიშტერებოდა - მუქ ქურთუკში გამოწყობი

მელოტ თავს და მის გვერდით სახელდახელოდ თმადავარცხნილ

- იქნებ იქ დაბრძანდეთ? - მიუბრუნდა გრეგორიუსი ქალს და

სკამზე მიუთითა. შემდეგ, როგორც ყოველთვის, კლასის წინ დ

კათედრასთან დაჯდა. წარმოდგენაც არ ჰქონდა, რა უნდა ეთქ

დღევანდელი სიტუაცია, ამიტომ ტექსტის თარგმნა დააწყებინა

რომელსაც ძილშიც კი არაფერი ეშლებოდა, ახლა შეცდომას შეცდო

ამჩნევდა. მთელი კლასი ცნობისმოყვარედ მისჩერებოდა.

გრეგორიუსი ცდილობდა, ქალის მხარეს საერთოდ არ გაეხედა, მაგ
განუწყვეტლივ ხედავდა მის ფერმკრთალ სახეს, სველ თმას, დაბ

5

მზერას, ფანჯარას რომ მიშტერებოდა. ერთ წამს ფანქარი ამოიღო,
დაწერა ფურცელზე, შემდეგ კი ისევ სადღაც ქროდა მისი ფიქრები.
წარმოუდგენელი სიტუაცია იყო. გრეგორიუსმა საათს დახედა. შე
წუთი რჩებოდა. უცბად ქალი ადგა და კარისკენ გაემართა. კარ
გრეგრიუსისკენ შებრუნდა, პირთან თითი მიიდო, თავი დაუკრა დ
გავიდა და კარი გაიხურა.

ამის შემდეგ გრეგორიუსს მოსწავლეების ხმა აღარც ესმოდა. ისეთ
თითქოს სრულიად მარტო დარჩა, ყრუ დუმილით მოცული. რ
ფანჯარასთან მივიდა და მანამ გასცქეროდა წითელქურთუკიან ქა
მიეფარა. მან იგრძნო, როგორ დაიძაბა და დიდი ძალისხმევა დ
გაჰკიდებოდა. ისევ მისი პირთან მიტანილი თითი, ღიმილი ედგა
უამრავი რამ შეიძლებოდა ამოგეკითხა: არ მინდა, ხელი შეგიშ
ჩვენი საიდუმლო მხოლოდ ჩვენ შორის დარჩება... ახლა კი, ნება მ
ამბავს არანაირი გაგრძელება არ შეიძლება მოჰყვესო.

როცა შესვენების ზარმა დარეკა, ჯერაც ფანჯარასთან იდგა. მის უ
უჩვეულოდ ჩუმად გადიოდნენ ოთახიდან. მოგვიანებით ისიც

უკანა გასასვლელით დატოვა შენობა და მოპირდაპირე შენობის ბ

იცოდა, იქ არავინ დაუწყებდა ძებნას.

ვიდრე შემდეგ გაკვეთილზე შევიდოდა, შუბლზე დაწერილი ცი

ცოტა ხნის ყოყმანის შემდეგ თავის ბლოკნოტში შეიტანა, გამე

შერჩენილი ჭაღარა თმა შეიმშრალა. მხოლოდ პიჯაკსა და შარვალზ

ლაქები ახსენებდა, რომ რაღაც უცნაური გადახდა. მან ჩანთიდან რ

6

- წავიქეცი, - თქვა ნაჩქარევად, - ფეხი წამოვკარი და რვეულები წვ

იმედია, კორექტურა მაინც იკითხება, თუ არადა მოგიწევთ ამ

მუშაობა.

გრეგორიუსს მხოლოდ ასეთს იცნობდნენ, მთელმა კლასმა აშკ

თუმცა აქა-
იქ ისევ აწყდებოდა ცნობისმოყვარე მზერას და ზოგიერთის ხმ

გაისმოდა რიდი, სხვა მხრივ ყველაფერი ძველებურად იყო. მან

შეცდომები და მოსწავლეებმაც დაიწყეს ტექსტზე მუშაობა.

ნუთუ შეიძლებოდა იმის გამო, რაც ამ თხუთმეტ წუთში გადა

მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიეღო? ნუთუ ეს იყო მართლა

ეს, მაშ რა? მოგვიანებით გრეგორიუსს ხშირად უწევდა საკუთ

კითხვების დასმა. მაგრამ ზუსტ პასუხს ვერასოდეს პოულობდა.

იმ დღეს ჯერ იმით დაიწყო, რომ საკუთარ რვეულებზე თავდახრი

აკვირდებოდა, თითქოს პირველად ხედავდაო.

ლუსიენ ფონ გრაფენრიდი - ყოველწლიურად ჭადრაკის ტურნ

მოსწავლესთან ერთად გრეგორიუსი მასაც ეთამაშებოდა. ერთხ

მალულად სხვა ადგილზე გადაადგილა, გრეგორიუსმა მაშინვე შე

და უთხრა: რად გინდა ასეთი რამ? ლუსიენს სახეზე ალმური

გრეგორიუსმა ისეთი სვლა გააკეთა, რომ მასთან ის პარტია ყაიმით

სარა ვინთერი - ერთხელ, შუაღამის ორ საათზე მის კართან იდგა, რ

ექნა ფეხმძიმობის გამო. გრეგორიუსმა მას ჩაი მოუმზადა და გულ

ეს იყო და ეს. ერთი კვირის შემდეგ კი სარამ უთხრა: მოხარული ვა

გავითვალისწინე, ნამდვილად ადრე იქნებოდა ჩემთვის ბავშვიო.

ბეატრისა ლიუშერი - საოცრად ლამაზი ხელწერა ჰქონდა და შ

მონდომებული და ბეჯითი იყო სწავლაში.

რენე ცინგი - სულ დაბალ ნიშნებს იღებდა.

და, რა თქმა უნდა, ნატალია რუბინი - თავისი წარმომავლობით რო

თავი და გასული საუკუნის თავაზიანი ქალბატონივით იქცეოდ

მაგრამ ყველა ერიდებოდა, რადგან სულ ცხვირაბზუებული და

გასულ კვირას, შესვენებაზე, საკუთარი სხეულითა და გარეგნო

კმაყოფილმა გაბზეკილმა ჩაუარა, ჯიბიდან საწუწნი კანფეტი ამო

შემოაცალა და პირთან მიიტანა, რომ უცბად მისკენ შებრუნდა

გნებავთო, ხოლო, როცა მისი დაბნეული სახე დაინახა, ჩვეულა

ხელზე ხელი დაადო.

გრეგორიუსმა ყველას ჩაუარა. პირველად გააცნობიერა მათ მიმ

მერხებს შუა იდგა და ფიქრობდა: „კიდევ რამდენი რამ ელით

მომავალში? ნეტავ როგორი ცხოვრება ექნებათ?“

ყურებში ისევ იმ პორტუგალიელი ქალის მელოდიური ხმა ჩაეს

ფერმკრთალი სახე ედგა თვალწინ. გრეგორიუსმა კიდევ ერთხელ,

რვეულებისკენ თავდახრილ მოსწავლეებს, შემდეგ ნელა წამოდ

ჩამოხსნა თავისი ჯერ კიდევ ნესტიანი ქურთუკი და ისე, რომ ოთახიდან გავიდა.

თავისი წიგნებით სავსე ჩანთაც, რომელსაც მთელი ცხოვრება დაატ

დატოვა. მაღლა, კიბეებთან შეჩერდა, გაახსენდა, უკვე წლებია, ძვე

იმავე მაღაზიაში აკინძინებდა, სულ იცინოდნენ, გაცრეცილ გვერდ

რომ იკითხებოდა. ვიდრე წიგნები ისევ კლასში, კათედრაზე, იდ

ეგონებოდათ, რომ ის დაბრუნდებოდა. თუმცა გამიზნულად არ

კიბეებზე მდგომი, საკუთარ თავს ებრძოდა: წიგნები გამოეტან

წასვლა გადაწყვიტა, ამ წიგნებსაც უნდა მოშორდეს. ამას მთელ

აცნობიერებდა. გასასვლელისკენ მიაბიჯებდა. ჯერაც ვერ მიმხვ

გადაწყვიტა უცბად წასვლა, იქაურობისგან განშორება.

დერეფანში, გასასვლელთან, პატარა გუბემ მიიქცია მისი ყურად

სველი პალტოდან ჩამონაწვეთი წყლის გუბე იყო, ვიდრე ტუაც
გამოუტანდა. ეს სხვა სამყაროს სტუმრის შორეული ნაკვალევი (
აკვირდებოდა ამ გუბეს, როგორც არქეოლოგიური გათხრების შ
რაღაც საოცრებას. მხოლოდ მაშინ გამოერკვა, როცა უკნიდან სც
ნაბიჯების ხმა შემოესმა. მაშინვე მოსწყდა ადგილს და შენობა დატ
უკანმოუხედავად გაემართა შემდეგი სახლის კუთხისკენ. იქიდ
სკოლის

8

შენობისაკენ გაეხედა. უეცრად შინაგანად იგრძნო, რა ძლიერ უ
ყველაფერი, რისთვისაც ეს შენობა არსებობდა. მიხვდა, ძალიან
გონებაში გადაიანგარიშა: პირველად, ოცდაორი წლის წინ, თხუ
გიმნაზიელმა შეაბიჯა ამ შენობაში, თან უხაროდა, თან თითქო
სწყდებოდა. მერე ცოტა ხნით, ვიდრე დიპლომს აიღებდა, სხვაგან
ოთხი წლის შემდეგ უბედური შემთხვევის გამო დაღუპული ბ
მასწავლებლის შემცვლელად ისევ დაბრუნდა. ეს ის ადამიანი
თავის დროზე ანტიკური სამყაროს კარი გაუხსნა. ასე დარჩა დ
შემცვლელიდან ხანგრძლივ შემცვლელად. მხოლოდ ოცდაცამეტ
როგორც იქნა, უნივერსიტეტში სადოქტორო დაიცვა.
და ესეც მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ ფლორენსმა, მისმა ცო

თავად არასოდეს უფიქრია სადოქტოროს ხარისხზე. თუ ვინმე ჰკითხავდა, იცინოდა და ეუბნებოდა: მე ასეთი ხარისხები არ მაღე ძველი ტექსტების ძიება და შესწავლა მაღელვებსო. ის ცდილობდ ტექსტის უმნიშვნელო გრამატიკულ თუ სტილისტურ დეტალს ჩა ამა თუ იმ ადგილს რა დანიშნულება ჰქონდა. ერთი სიტყვით, სცოდნოდა. ეს სულაც არ იყო გამორჩეულობისკენ სწრაფვა ან ერთი მეტად თავმდაბალი ადამიანი გახლდათ. ყოვლისმცოდნე ახირებულობა იყო. ეს, როგორც ამაზე მოგვიანებით დაფიქრდა, მხ იყო, გამორჩეულობისაკენ მსწრაფი სამყაროს მიმართ, უდრეკი სი განუკითხავი სამყაროს წინააღმდეგ შურს იძიებდა, იმ სამყაროს, მთელი ცხოვრება იტანჯებოდა, მხოლოდ იმიტომ, რომ ის მუზეუმ იყო. სხვები კი, მამამისზე არაფრით მეტი რომ არ იყვნენ, ვით უმაღლესი განათლების გამო საუკეთესო ადგილებზე იყვნენ გამო მოჰქონდათ, თითქოს სულ სხვა სამყაროს განეკუთვნებოდნენ. ზედაპირული სამყარო მასში ზიზღს იწვევდა. სკოლაში, სადაც არავის მოუვიდოდა, დაეთხოვათ ის, თუნდაც იმიტომ, რომ სა დაცული. დირექტორი ხედავდა, რა ძლიერი იყო გრეგორიუსი და მ არ ჰყავდათ. რექტორმა ისიც კარგად იცოდა, მოსწავლეები აჯა დაეთხოვათ. სადოქტორო, ბოლოს და ბოლოს რომ დაიცვა, გრე ეჩვენებოდა. თავის ცოლზე ბრაზობდა კიდეც, რომ ამისკენ აიძულ

გრეგორიუსმა სკოლას ზურგი აქცია და ნელი ნაბიჯით გზას გ
ხიდის დანახვაზე უცნაური, ერთდროულად ამაფორიაქებელი დ
გრძნობა დაეუფლა. უცბად გააცნობიერა, რომ ორმოცდაჩვიდმე
პირველად შეძლო საკუთარი ცხოვრება თავის ნებაზე განეგო.

2.

9

წიგნის სამყარო (ელ. ბიბლიოთეკა)

იმ ადგილას შეჩერდა, სადაც ამ დილას თავსხმა წვიმაში ქალი
კითხულობდა. მან დაბლა გადაიხედა. პირველად დაინახა, რა ღრმ
აქედან. ნეტა მართლა გადახტომა უნდოდა? თუ მას შეეშინდა, რა
ერთი წლის წინ სწორედ ხიდიდან გადახტა? იმ ქალის შესახებ, გა
მშობლიური ენა პორტუგალიური იყო, არაფერი იცოდა. სახელიც კ
თქმა უნდა, უაზრობა იყო, აქედან, ამ სიმაღლიდან გადაგდებულ
ვერ დაინახავდა, მაგრამ მაინც გაფართოებული თვალებით იყუ
შავ წერტილს მოჰკრა თვალი. ნუთუ თავისი ქოლგა იყო? უცბ

იტაცა ხელი, რომ დარწმუნებულიყო ბლოკნოტი, რომელშიც იმ ქა
წაწერილი ტელეფონის ნომერი ჩაიწერა, თან ჰქონდა თუ არა. შემ
ბოლოსკენ გაემართა. მერე კი საით წასულიყო, აღარ იცოდა. გ
გადაწყვიტა, თავის ´ძველ ცხოვრებას გაჰქცეოდა. და განა ვინც ეს
სახლში წასულიყო?!

უცბად ბელვიუს სასტუმროს მოჰკრა თვალი. ის ქალაქის უძველე
სასტუმროდ ითვლებოდა. რამდენჯერ ჩაუვლია მის წინ, მაგრამ შ
არასოდეს გასჩენია. თუმცა, როგორც უძველესი შენობა, მნიშვ
ოდესმე რომ გაეგო მისი დანგრევის ამბავი, ნამდვილად გული ე
აზრადაც არ მოსვლია, რომ ის, მუნდუსი, ოდესმე შიგნით შევ
მიუახლოვდა შესასვლელს. სასტუმროს წინ მანქანა გაჩერდა, მ
შიგნით შევიდა. გრეგორიუსიც შეჰყვა. ისეთი შეგრძნება დაეუ
აკრძალულს სჩადიოდა.

ფოიე, რომელსაც ფერადმინებიანი გუმბათი ამშვენებდა, მთლა
ხალიჩაზე ყოველი გაფაჩუნება ისმოდა. გრეგორიუსს გაუხარდა, რ
მისი პალტო არ წვეთავდა. მძიმე, უფორმო ფეხსაცმლით მიაბიჯებ
რესტორნის წინ აღმოჩნდა.

1

0

საუზმისთვის გაწყობილი მაგიდებიდან მხოლოდ ორი იყო დაკავ
მოცარტის მუსიკა. ისეთი შთაბეჭდილება დაგრჩებოდა, თითქო
ყოველგვარი ხმაურის, საშინელებისა თუ სიმახინჯისგან ძალია
გრეგორიუსმა ქურთუკი გაიხადა და ფანჯარასთან მდგომ მაგიდას
- არა, სასტუმროს სტუმარი არ ვარ, - უთხრა მაგიდასთან მოახლო
ყოველი მხრიდან დაკვირვებულ მზერას გრძნობდა; მაღალყელ
გაცვეთილი ქურთუკი, რომლის გაცვეთილ იდაყვებთან ტყავი
შარვალი, მოტვლეპილ თავზე გვირგვინივით შემოვლებული თ
წვერი, ნამდვილად არ ტოვებდა მოვლილი ადამიანის შთაბეჭდი
მენიუ რომ მოუტანა, თავიდან ფეხებამდე შეათვალიერა, ალბა
„ნეტავი ფული თუ აქვს, რომ გადაიხადოსო“. გრეგორიუსი იდ
მაგიდას და ფანჯრიდან ხიდს გახედა.

უაზრობა იყო იმის გაფიქრებაც კი, რომ ის ქალი იქ, ხიდზე, კ
გამოჩნდებოდა. ის ალბათ ხიდზე გადავიდა და ქალაქის ძველ
ისევ თვალწინ ედგა, როგორ იჯდა კლასში უკანა მერხზე, ხელ
გადაეჭდო და ფიქრებში წასული ფანჯრისკენ იყურებოდა. გრე
ივიწყებდა მის ფერმკრთალ, შეშფოთებულ, ნაღვლიან სახეს...

აქცენტს, მელოდიურ ხმას. ჯიბიდან გაუბედავად ამოიღო ბლოკნ
ნომერს დააკვირდა. ოფიციანტმა მოუტანა საუზმე და ყავა ვერ
გრეგორიუსი, ვიდრე ყავა გაცივდებოდა, უეცრად წამოდგა და
გაემართა, მაგრამ შუა გზაზევე გადაიფიქრა, ისევ მაგიდასთან
ნაჩქარევად გადაიხადა ხელუხლებელი საუზმის ფული და სასტუ
უკვე რამდენი წელია ჰირშენგრაბენის ქუჩაზე ესპანური წიგნის მ
უწინ შიგადაშიგ ფლორენსისთვის რაღაც წიგნის საყიდლად თ
ავტობუსში გადაუფურცლავს კიდეც, მაგრამ სახლში არასოდეს აუ
ესპანური - ეს მისი ცოლის ხელშეუხებელი სფერო იყო. ესპანუ
თითქოს ჰგავდა, მაგრამ მაინც განსხვავდებოდა. სწორედ ამის
ენისგან თავი შორს ეჭირა, თითქოს რაღაც აბრკოლებდა. ისეთ
ექმნებოდა,

თითქოს

სიტყვები,

რომლებიც

ასე

ჰგავდა

ლათინურს,

გათანამედროვებული დღევანდელობიდან მოდიოდა და - ქუჩაში,

თუ ყველგან, ეს ძველი ენა „კოკა-
კოლას“ შესაკვეთად ან საგინებლად იხმარებოდაო. მას

ეს აუტანლად ეჩვენებოდა და როგორც კი ეს ფიქრები მოაწვებ სასწრაფოდ ამოეგდო თავიდან. გრეგორიუსს უყვარდა ლათინუ რადგან ისინი წარსულის სიმშვიდეს აგრძნობინებდა და მისთვის იყო. მკვდარი ენების და იმ ხალხის მიმართ, ვინც ამ ენებზე მეტ კრძალვასა და პატივისცემას განიცდიდა. როცა ფლორენსი ტელ ლაპარაკობდა, გრეგორიუსი კარს იკეტავდა. ცოლს ეს შეურაცხყოფ

1

1

არ შეეძლო მისთვის აეხსნა, რა აღიზიანებდა ასე. წიგნების მაღაზი

მტვრისა და ტყავის სუნი ტრიალებდა. მაღაზიის მეპატრონე ერ
რომელიც რომანული ენების ლეგენდარული ცოდნით გამოირჩეოდ

რაღაცით იყო დაკავებული. წინა ოთახი კი ცარიელი იყო. მხოლოდ

მაგიდის კუთხეში, ეტყობა, სტუდენტი იყო. რაღაც თხელ, ძველ წი

გრეგორიუსს ერჩივნა მარტო ყოფილიყო. ის აქ მხოლოდ იმიტო

ქალის მელოდიური პორტუგალიური გონებიდან არ შორდებოდ

რომ არ იცოდა, სად წასულიყო. ერჩივნა, ამწუთას მოწმეების გ

ყოფილიყო. მან თაროებს ისე ჩაუარა, ვერაფერს ხედავდა. შიგა

ისწორებდა, რომ მაღლა თაროზე წიგნის სათაური გაერჩია. მაგ

დავიწყება ერთი იყო. რა ხშირად დანავარდობდა ის საკუთარ თავშ

მარტო, მაგრამ მაინც თითქოს გარე სამყაროთი იყო დაშტამპული.

როცა მაღაზიის კარი გაიღო, სასწრაფოდ შეტრიალდა კარისკენ,

დანახვაზე იმედი გაუცრუვდა. გრეგორიუსმა გააცნობიერა, რომ ის

ქალს ელოდა. სტუდენტმა წიგნი დახურა და ადგა, შემდეგ იქვე, მ

ძველი წიგნი ხელში აიღო და ისე ფრთხილად, ნაზად გადაუსვ

მიეფერაო. მერე ფაქიზად დადო ისევ მაგიდაზე, თითქოს ეშინო

რამდენიმე წუთს ასე მდუმარედ იდგა, ეტყობა, თან უნდოდა წიგ

გადაეწყვიტა. შემდეგ კი ქურთუკის ჯიბეებში ხელებჩაწყობილი, ‹
გრეგორიუსმა შეხედა წიგნს და წაიკითხა: **INACIO DE ALMEIDA P
PALAVRAS, LISBOA, 1975.**

ამ დროს წიგნის მაღაზიის გამყიდველიც გამოვიდა, დახედა წი
ხმამაღლა წარმოთქვა. გრეგორიუსს მხოლოდ სისინა თანხმოვნ
ესმოდა, ხმოვნები სულ დაკარგულიყო, თითქოს ჩაყლაპესო, მხ
მეორდებოდა.

- პორტუგალიური იცით?

1

2

გრეგორიუსმა თავი გააქნია.

- „სიტყვის ოქრომჭედელი“ - ასე ჰქვია ამ წიგნს. ხომ ლამაზი სათა

- მართლაც, დამამშვიდებლად, დახვეწილად ჟღერს. შეიძლება კი

ეს სათაური?

მაღაზიის მეპატრონემ გაიმეორა სიტყვები, თან იგრძნობოდა,

ნაზი ჟღერადობით. გრეგორიუსმა აიღო წიგნი და იმ გვერდზე გა

ტექსტი იწყებოდა, შემდეგ ისევ მაღაზიის მეპატრონეს გაუწოდა

მაგრამ აშკარად კმაყოფილმა დაიწყო ტექსტის კითხვა. გრეგორი

და ისე უსმენდა. რამდენიმე წინადადების შემდეგ კაცმა კითხვა შ

- გადაგითარგმნოთ?

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია. უცბად გაოგნდა, თითქოს ეს წი

მისთვის დაუწერიათო, თან არა მხოლოდ მისთვის, არამედ იმ

რომელმაც ერთ ნაშუადღევს ყველაფერი შეცვალა:

ცხოვრების გზაზე მიღებული ათასი გამოცდილებიდან, მხოლო

ვითვალისწინებთ,

იმასაც

სრულიად

შემთხვევით,

დაუფიქრებლად,

არადა

დაფიქრებად ნამდვილად ღირს. ყველა მიყუჩებული გამოცდილ

ისეთიც, რომელიც ჩვენს ცხოვრებას შეუმჩნევლად თავისებურ

მელოდიას სძენს. და თუკი ოდესმე საკუთარი სულის ამ საგა

არქეოლოგივით წავაწყდებით, ვშეშდებით. საშინელი წინააღმდ

გვეუფლება, სიმშვიდე გვეკარგება და უეცრად თითქოს ყველა

გვისხლტება. დიდხანს მჯეროდა, რომ იყო რაღაც, რის მიღწევა
ვფიქრობ, უნდა ვაღიაროთ და გავაცნობიეროთ ჩვენ მიერ განცდი

არ ვიცი, როგორ ვთქვა, შეიძლება ეს უცნაურად ჟღერს, იქნებ

განსაკუთრებულადაც, მაგრამ მას შემდეგ, რაც ჩავუღრმავდი ა

გამოცდილებებს, თითქოს პირველად გამომეღვიძა ჭეშმარიტად

დავუბრუნდი ცხოვრებას.

- ეს შესავალია, - უთხრა მაღაზიის მეპატრონემ და გადაფურც

მიჩუმათებულ გამოცდილებებს შორის ნაბიჯ-
ნაბიჯ მოგზაურობაა, ეს საკუთარ

გამოცდილებაში არქეოლოგიური ჩაღრმავების პროცესია. რამდე

ნაწყვეტებია და მოკლე ჩანახატები. აი აქ, მაგალითად, აი ეს ერთა

შედგება:

„თუკი ეს მართლაც ასეა, რომ ჩვენ საკუთარი ცხოვრების

მხოლოდ

ერთ

პატარა

ნაწილს განვაგებთ, მაშ სად არის დანარჩენი ნაწილი?“

- მინდა, ეს წიგნი შევიძინო, - თქვა უცბად გრეგორიუსმა.

მაღაზიის მეპატრონემ წიგნი დახურა, ხელი ფაქიზად გადაუსვა, ს

1

3

ცოტა ხნის წინ იმ სტუდენტმა და უთხრა:

- ეს წიგნი გასულ წელს ანტიკვარული ნივთების მაღაზიაში, ღ

მახსოვს, იმიტომ წამოვიღე, რომ შესავალი მომეწონა. რატომღა

თვალსაწიერიდან დამეკარგა, - თქვა და გრეგორიუსს გახედა, რომ

უხერხულად აწვალებდა. - ამ წიგნს მე თქვენ გაჩუქებთ.

- ეს ხომ... - დაბნეულმა გრეგორიუსმა სიტყვებს ვეღარ მოუყარა თ

- დიდი ფული არ გადამიხდია ამ წიგნში, - უთხრა მაღაზიის მეპატ

გამახსენდით, თქვენ არ შეიძინეთ სან ხუან დე ლა კრუზი? ხომ არ

- არა, ჩემმა ცოლმა, - უთხრა გრეგორიუსმა.

- თქვენ ძველი ენების ფილოლოგი არ ხართ კირხენფელდიდან? თ

მსმენია. ვიღაცამ მითხრა, რომ ნამდვილი ცოცხალი, მოსიარულე ლ

- დიდი მადლობა, - გრეგორიუსმა წიგნი ქურთუკის ჯიბეში ჩაიდო

გამოსამშვიდობებლად ხელი გაუწოდა.

მაღაზიის მეპატრონემ კარამდე მიაცილა, - ვიმედოვნებ არ...

- არა, რას ბრძანებთ, არანაირად... - უთხრა გრეგორიუსმა და მხარზ

ბუბენბერგის მოედანზე გაჩერდა და ირგვლივ გარემოს მოავლო მ

მთელი თავისი ცხოვრება.

აქ იყო
მისი
სახლი,
აქ
ყოველი

ქვა
თუ კენჭი მისთვის ახლობელი
იყო.
ისეთი

1

4

ახლომხედველისთვის, როგორიც ის იყო, ეს ნამდვილად მნიშვ

მისნაირისთვის ეს ქალაქი მყარად, საიმედოდ ნაგები მშობლიუ

ყველაფერი დანარჩენი კი - შიშისმომგვრელი. ამის გაგება მხოლ

ახლომხედველს თუ შეეძლო, ყველაზე მსხვილმინებიანი სათვა

უწევდა მთელი ცხოვრება. ფლორენსს ეს არ ესმოდა, ვერც იმა

უყვარდა მის ქმარს ფრენა. თვითმფრინავში ასვლა და რამდენ

სრულიად სხვა სამყაროში მოხვედრა, მხოლოდ იმისთვის, რომ

სურათები გადაეღო - ასეთი რამ გრეგორიუსს მუდამ აღიზიანებდა

თავისი ცოლისთვის ამის ახსნა არ შეეძლო. ამიტომაც დაფრინავდ

გარეშე ან ვინმე სხვასთან ერთად ძირითადად სამხრეთ ამერიკაში

გრეგორიუსი ბუბენბერგის კინოს რეკლამასთან შეჩერდა. ბოლო

თეთრი ფილმი გადიოდა ჟორჟ სიმენონის რომანის მიხედვით:

მატარებლებს უთვალთვალებდა“. სათაური მოეწონა. კედელზე

ფილმიდან დიდხანს უყურა. სამოცდაათიან წლებში, როცა ყველა

გადავიდა, ამაოდ ცდილობდა, ისევ შავ-
თეთრი ეშოვა სადმე. ბოლოს სადღაც ქუჩაში,
ნაგავზე იპოვა და შინ მიიტანა. დაქორწინების შემდეგაც არ შე

როცა მარტო იყო, თავის სამუშაო ოთახში განმარტოვდებოდა
თეთრ

ტელევიზორს რთავდა; იგი განუწყვეტლივ ციმციმებდა, სურათ
დაბლა

დახტოდა. მუნდუს, აუტანელი ხარ, უთხრა ერთ დღეს ცოლმა,

უფორმო ძველი ტელევიზორის წინ მჯდომს წაასწრო. როცა მათ ს

ჰქონდათ, გარდა ქალაქ ბერნის უჩვეულო მოვლენებისა, ეს გა

დასასრულის დასაწყისი. გაყრასთან ერთად ფერადი ტელევიზორ

და მანაც შვებით ამოისუნთქა. მხოლოდ წლების შემდეგ, როც

გაფუჭდა, შეიძინა ახალი ფერადი ტელევიზორი.

კინოს წინ გაკეთებული ფილმის რეკლამები მეტისმეტად მკვე

მათგანზე იყო ჟან მარეს ფერმკრთალი, ლამის მთლად გადათ

შუბლზე ჩამოშლილი სველი თმის უკან გადაყრას ცდილობდა. გრ

რეკლამების თვალიერება და ახლომდებარე კაფესკენ გაემართა

კარგად დაეთვალიერებინა, რომელშიც პატივსაცემი პორტუგალ

თავისი მიყუჩებული გამოცდილებები მკითხველისთვის გაეზიარ

მხოლოდ ახლა, როცა შეყვარებულის თვალით ათვალიერებდა

პორტრეტი შენიშნა - სიძველისაგან უკვე გაყვითლებულ-
გაცვეთილი ფოტო.

გრეგორიუსმა კარგად გაწმინდა სათვალე, ისევ ჩამოიცვა ცხვირზე

მთლიანად ამ სურათმა შთანთქა.

ავტორი ასე ოცდაათ წლამდე იქნებოდა, მისგან აშკარად ინტე

სითამამე იმზირებოდა, რაც გრეგორიუსს თვალს სჭრიდა. ნათელ

უკან გადავარცხნილი, მბრწყინავი თმით დაფარული მაღალი შ

1

5

ყურებზე ტალღებად ჩამოშლილი თმა, ვიწრო, რომაული სტილ

სიმტკიცეს რომ მატებდა, კიდევ უფრო აძლიერებდა ხშირი წარ

თითქოს მსხვილი ფუნჯით დაუხატავთ და სადღაც შუაში გაუ

სწორედ იქ იყრიდა თავს მისი ფიქრები და აზრები. სავსე, ამო
ქალსაც რომ შეშურდებოდა, თხელი წვერით დაფარული ნიკაპი

პორტრეტი გრეგორიუსზე ასევე მკაცრი, უხეში ადამიანის შთაბეჭ

და რაც მართლაც ყველაფერზე ნათელ პასუხს იძლეოდა, მისი

ჩაშავებული თვალები იყო, თუმცა ეს არ გახლდათ გადაღლილობი

სიშავე, არამედ სერიოზულობის, მელანქოლიის ჩრდილი. მის ჩ

ერთმანეთში არეულიყო უწყინარობა, უშიშრობა და ურყეობა. „

მეოცნებე პოეტია“, - გაიფიქრა გრეგორიუსმა, - და ამასთან, ერთი

თავდაჯერებულობით იარაღის ხმარებაც რომ შეეძლო და იმათ

ჯობდა, გზაზე არ გადაღობებოდი. მის მზერაში ცეცხლი ჩანდა,
რომელსაც არც ერთი ირიბი გამოხედვა არ გამოეპარებოდა. ფოტო

და ჰალსტუხით იყო გადაღებული.

უკვე პირველი საათი სრულდებოდა, როცა გრეგორიუსი ამ კაც

შთაბეჭდილებებიდან გამოერკვა. ყავაც გაციებულიყო. როგორ

გრეგორიუსს ამ პორტუგალიელის ხმის გაგონება ან დანახვა, როგ

წელი: თუკი ეს პორტუგალიელი, როგორც ამ წიგნიდან ჩანდა,
ახლა სამოცის უნდა ყოფილიყო. გრეგორიუსი ცდილობდა, მისი ხმ

უნდოდა, წიგნის მაღაზიის მეპატრონის ხმას არ ჰგვანებოდა.

მელანქოლიური ხმა, რომელიც ზუსტად ამადეუ დე პრადოს მ

იქნებოდა. შეეცადა, წიგნში ასეთი ხმით წაეკითხა ერთი ადგი

გამოუვიდა, რადგან არ იცოდა, როგორ გამოითქმოდა ზოგიერთი ს

გარეთ, კაფეს წინ, ლუსიენ ფონ გრაფენრიდმა ჩაიარა. გრეგორიუს

მიხვდა, რომ მის დანახვაზე არანაირი რეაქცია არ ჰქონია, მხო

დატოვებული თავისი

1

6

წიგნები გაახსენდა. გრეგორიუსს უნდა მოეცადა, ვიდრე სკოლ
გაკვეთილი დაიწყებოდა, მერე წიგნების მაღაზიაში წასულიყო, რა
შემსწავლელი წიგნი ეყიდა.

3.

ის იყო გრეგორიუსმა სახლში პირველი კასეტა დადო და პირვ
წინადადებები მოისმინა, რომ ტელეფონმაც დარეკა. ალბათ სკოლ
ზარი არაფრით წყდებოდა. ის იდგა ტელეფონის გვერდით და ცდი
იმ სიტყვებით პორტუგალიურად გამოეთქვა ეს წინადადებები:
მოყოლებული ვცდილობ, ჩემი ცხოვრება შევცვალო, აღარ მინდ
ვიყო. წარმოდგენა არ მაქვს, როგორი იქნება ახალი გზა, მაგრა
შემიძლია. ჩემი დრო მიქრის, შესაძლებელია, ბევრიც არა დამრჩენ
ამ წინადადებებს ხმამაღლა იმეორებდა, თან მიუხედავად ამ წ
პათეტიკურობისა, მათ სისწორეში ღრმად იყო დარწმუნებული
შეწყვიტა ტელეფონმა რეკვა. მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ ისევ დაიწ
წუხდნენ და არ მოასვენებდნენ, ვიდრე არ იპოვიდნენ. ადრე

მოადგებოდნენ. ახლა, თებერვალში, ადრე ბნელდებოდა, სინათ

შეეძლო. ქალაქის ცენტრში, საკუთარ სახლში, სადაც მთელი ცხოვ

დევნილად გრძნობდა თავს, დამალვა სურდა. უჩვეულო და სასაც

კომედია. და მაინც, წრფელი, იქნებ ყველაზე წრფელიც კი, რაც დღ

განუცდია. გაახსენდა, ამ რამდენიმე წუთის წინ ქურდივით რო

რომ არავის დაენახა.

პირველი კასეტა ზედიზედ სამჯერ მოისმინა, ნელ-
ნელა ჩასწვდა დაწერილსა და

წაკითხულს შორის განსხვავებას. მიხვდა, რომელი ბგერები არ

თავი იჩინა სიტყვების დამახსოვრების მისმა საოცარმა ნიჭმა.

შიგადაშიგ ისევ ისმოდა ტელეფონის ხმა. სახლის მეპატრონის

მიიღო, გამოსართველი არ ჰქონდა. სქელი საბანი გამოიტანა დ

ტელეფონს დააფარა. ენის შემსწავლელი კასეტის მოსმენა მას

რომ ყოველი წინადადება გაემეორებინა. მათი წარმოთქმისას თით

ებმოდა. ეტყობა, მისთვის ძველი ენები ზედგამოჭრილი იყო. ა

სჭირდებოდა. როგორც ჩანს, პორტუგალიელებს, ისევე, როგორ

ეჩქარებოდათ სადღაც. ამ ენებისგან ის მუდამ შორს გრძნობდ
ფლორენსს, კი ძალიან უყვარდა ეს სწრაფი ელეგანტური ენა

მსუბუქად გამოსდიოდა კიდეც.

და მაინც, უეცრად სულ შეიცვალა ყველაფერი: გრეგორიუსმა ა

ტემპერამენტს, მოცეკვავე სინარნარეს, ფლეიტის დაკვრას რომ აგ

1

7

ერთსა და იმავე წინადადებას უამრავჯერ იმეორებდა, რათა გა

გამოთქმასა და ენის დახვეწილობას შორის დაეძლია. ცოტა ხნის შ

გამოუვიდა კიდეც და შვება იგრძნო. ის მოძალებული შებოჭილ

სიტლანქე, მაშინაც კი, როცა საკუთარ სახელს, ან მამამისის სა
როგორ სურდა გათავისუფლებულიყო ამისგან, საკუთარი

„მესგან“, რომელიც მაშინაც კი, როცა არ კითხულობდა, ერთი

დამტვერილი ძველისძველი წიგნების წინაშე იხრიდა ქედს. და

დღე უსაზღვროდ მატულობდა. ასე ჩამოყალიბდა მუნდუსის პ

ძველი ტექსტების არა მხოლოდ საკუთარ ხელწერას, არამედ უ

ხელწერასაც კი არჩევდა. და ის ამ ცოდნაში საგულდაგულოდ ჩაიკ

პოვნას იქ ცდილობდა. გრეგორიუსს ისეთი შთაბეჭდილება შეე

დააღწია საკუთარ თავს, ამ ჩამოსხმულ პორტრეტს და ზეთში

ნახატიდან, მუზეუმის ერთ მივიწყებულ კუთხეში რომ ეკიდა,

ცხოვრებაში გადმოვიდა. გრეგორიუსი ჩამობნელებულ ოთახში აქ
იქით დადიოდა და

პორტუგალიურ წინადადებებს იმეორებდა: ხან ყავას უკვეთდა კა

ქუჩას დაეძებდა, უპასუხებდა სხვადასხვა შეკითხვას, ამინდზეც ს

უცბად, ნაშუადღევის შემდეგ, პორტუგალიურად ალაპარაკდა.

პორტუგალიელ ქალს პორტუგალიურად ეკითხებოდა: გინდათ

აღელვებულმა გრეგორიუსმა ჩამოწოლილ სიბნელეში ახალი ლ

გრამატიკის წიგნი თვალებთან ახლოს მიიტანა და ზმნის ფორმებ

პორტუგალიური - რა სხვაგვარი ხიბლი შეიძინა ახლა ამ სიტყ

აღმოაჩინა პატარა ჯადოსნური ოდის სასწაული, თითქოს ახლა

ათასი ძვირფასი ქვით მოოჭვილ ჭიშკარს.

კარზე ზარი დარეკეს. ფეხის წვერებზე მიიპარა კართან და მიაყურ

ხმაურობდნენ, ეტყობა, მოსწავლეებმა მოაკითხეს, გარეთ რაღა

კიდევ

1

8

გაისმა ზარის შემაწუხებელი ხმა, შემდეგ კი - ნაბიჯების ხმა, ალბა

სამზარეულო ერთადერთი ადგილი იყო, საიდანაც გზის უკანა

გრეგორიუსი

მაშინვე

სამზარეულოში

გავიდა,

შუქი

აანთო.

დიდებული

პორტუგალიელი ავტორის წიგნი შეიტანა, ლექსიკონი და გრამ

მოიმარჯვა და წიგნის შესავლის თარგმნა დაიწყო. თითქოს ლათი

ჰგავდა, მაგრამ ამჯერად ეს ფაქტი მას სულაც არ აღიზიანებდ

და ცოტა დიდი ხანი დასჭირდა. გრეგორიუსი საოცარი სისწრაფ

ეძებდა უცხო სიტყვებს ლექსიკონში, ტექსტში მოცემული ზმნ

თანმიმდევრობით დაამუშავა. რამდენიმე წინადადების შემდეგ
ცხელებამ

შეიპყრო, სასწრაფოდ მოიტანა ფურცელი და ნათარგმნის ჩაწერ

სრულდებოდა, როცა გრეგორიუსს სახეზე კმაყოფილება დაეტყო.

გაურკვეველი სიღრმეები: არსებობს ადამიანის არსებაში რაღაც

საიდუმლოება თუ ადამიანები სწორედ ისეთები არიან, როგორიც

როგორც ყოველდღიურობაში ამჟღავნებენ თავს?

მეტად უცნაურია, მაგრამ ჩემში ამაზე პასუხი სინათლესთან ე

სინათლესთან, რომელიც ქალაქსა და მდინარე ტეჟუს ეცემა. ნ

აგვისტოს მომაჯადოებელი სინათლეა, კაშკაშა, მკვეთრ კონტურე

სწორედ ასე მესახება - ადამიანის არსებაში უჩვეულო სიღრმე

ამაჩუყებელი კურიოზებით, ქარის მოტანილ ჩრდილებს რომ ჰგავს

ან მდინარეზე იანვრის ერთ მოქუფრულ დღეს მომაბეზრებელი სი

ჩრდილებსაც შეეცვლებათ კონტურები...
არც კი ვიცი, ზუსტად როგორ ვთქვა, მაგრამ

თითქოს ადამიანის ყველანაირი ქმედება, მის შინაგან „მე“-
ში ჩაბუდებული იდუმალი,

სასაცილო, უსუსური გამოხატულებაა, რომელიც ცდილობს გამ

ვერასოდეს ახერხებს ამას.

ამ ჩემს უჩვეულო, დამაფიქრებელ, იქნებ არასწორ განსჯას ერ

ახლავს, მას შემდეგ, რაც ეს გამოცდილება გავიაზრე, ჩემი ცხო

დამანგრეველ საფრთხეში აღმოჩნდა, რომლის შეცვლასაც მე ჩე

გამოცდილებით თუ შესაძლებლობებით ვერ შევძლებ.
როცა საქმე მე მეხება, საშინლად

მოვიკოჭლებ. უცნაურია, მაგრამ, როცა ჩემი საყვარელი კაფეს წინ

ჩავლილი, ლაღად მოკისკისე ქალბატონის ხმა ჩამესმის, ასე მგ

ჩემი შინაგანი სამყარო ყველა კუთხე-
კუნჭულამდე ავსებულია და სულ უფრო

ახლობლად მესახება იგი, რადგან იმწუთას ამ საოცარი შეგრძნ

მაგრამ, როგორც კი მზეს შავი, გონსმომგები ღრუბელი გადაეფ

ვრწმუნდები, რომ ჩემში დამალული სულიერი სიღრმეებიდან

უცნაურობასაც შეიძლება ველოდე, რაც ამაფორიაქებს, გამაღიზიან

ვდგები, ვიხდი ფულს და ვიძირები ჩემს დამსხვრეულ იმედებში,

მალე ინათებს, ისევ შემოიჭრება დამამშვიდებლად ჩვენში და მოგ

10

გრეგორიუსმა ისევ ამადეო დე პრადოს სურათზე გადაშალა წი

ნათურას მიაყრდნო ისე, რომ ამ გაბედულ მელანქოლიურ მზე

სიტყვასიტყვით

წაიკითხა თავისი ნათარგმნი. ასეთი რამ ერთადერთხელ,

სტუდენტობისას გააკეთა, როცა მარკუს ავრელიუსს ერთ ტექს

დაწერა. მაშინ იმ ტექსტზე მუშაობისას მაგიდაზე კაიზერის ბი

შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს კაიზერის თანდასწრებით წერდა.

ახლანდელს შორის განსხვავება ის იყო, რომ ამჯერად გრეგორიუს

აშკარად გრძნობდა რაღაც ისეთს, რისი სიტყვებით გადმოცემაც არ

აშკარა იყო, როცა უკვე ორი საათი შესრულდა: პორტუგალიურ

სიზუსტე, სიფხიზლე შესძინა. გრეგორიუსმა ახალი ნაწილის თარ

„სიტყვები ოქროს სიმშვიდეში“, - როცა გაზეთს ვკითხულობ, რად

ხალხის ლაპარაკს ყურს ვუგდებ, ვგრძნობ, ხშირად მბეზრდება. რ

და იგივე დაწერილი, ნათქვამი თუ მოსმენილი სიტყვები - ერ

მეტაფორები, გამოთქმები. ყველაზე საშინელება კი ისაა, როცა საკ

ყურს და ვასკვნი, რომ მეც მუდამ ერთსა და იმავეს ვიმეორებ

გაცვეთილსა და ნათქვამ სიტყვებს, რომლებიც ნამდვილად გა

ხმარებისგან. აქვს კი მათ კიდევ რამე მნიშვნელობა? რა თქმა უნდ

გამოცვლაა, ადამიანები ერთიმეორეს რომ უზიარებენ, მოქმედე

დადიან მარჯვნივ თუ მარცხნივ; ოფიციანტს მოაქვს ყავა ან ჩაი. მ
რისი კითხვაც მსურს. კითხვა ასეთია: გამოხატავს კი ნათქვამ

ნაფიქრს? თუ ეს მხოლოდ მნიშვნელობადაკარგული გამოხატუ

რომლებიც ადამიანებს ამოძრავებთ, რადგან სურთ ნაფიქრის გრა

ენის ტარტარით ნათელზე გამოიტანონ?

ზოგჯერ ხდება ისეც, რომ მე სანაპიროზე მივდივარ და თავს მონა

მსურს, კიდევ უფრო სუსხიანად დაუბეროს და ჩემში არსებული
სიტყვები თან წარიტაცოს, რათა შევძლო ისევ ჩემს განწმენდი

დაბრუნება. მაგრამ ის განწმენდა, რომლისკენაც მივისწრაფვი,

რაღაც უნდა მოვიმოქმედო, ჩემს ლაპარაკის ჩვეულებას, სიტყ

მოვუხერხო, მაგრამ რა? არა, ეს იმას კი არ ნიშნავს, თითქოს მ
გავთავისუფლდე და მეორეს მივაშურო. არა, ეს სულაც არაა ერთი
სხვა ენაში თავშესაფრის ძიება. კიდევ ერთს ვეტყვი საკუთარ
ენა ახლებურად აღმოაჩინოს, შეიცნოს. მაშ რა არის ის, რაც მსურს,
იქნებ ასეა: მე მინდა პორტუგალიური სიტყვები ახლებურად დ
ვაქციო, რომ დაკარგოს ჩვეული არაბუნებრიობა და ყოველდღი
დაბინძურებისაგან გავასუფთაო, ისე, რომ მისი მოსმენა მხოლ
ჰგვრიდეს კაცს და უნაკლო მარმარილოსავით, ბახის რომელიმ
დამამშვიდებლად ჟღერდეს მხოლოდ. ენამ სიმშვიდე უნდა მოგგ
სიმშვიდე და არა ბრაზი, რასაც ჩემში დასამარებული დაბინძუ
იწვევს. ხოლო, როცა ახლებურად განვწმენდ ენას, ალბათ ყველ
შემომხედავს მათი გაგონებისას, თუმცა მათი გაოცება კიდევ უ
შემატებს ახალ წინადებებებს და მათში ღვთიურობას დაინახავენ.
ოქრომჭედლისაგან ახლად ჩამოსხმულ სუფთა სიტყვებად მიიჩ
რომ გაიჟღერებს.

გრეგორიუსი შიმშილისაგან კუჭმა შეაწუხა, იძულებული გახდა
მოგვიანებით ერთი ფინჯანი ჩაით ხელში იჯდა ჩაბნელებულ ს
ფიქრობდა, „ახლა რა იქნება“? ორჯერ კიდევ დაირეკა კარზე. დ
შემაწუხებელი ზარი შუაღამისასაც მოესმა. ხვალ ისევ მოინაკლ
მოაკითხავენ და ალბათ როდესღაც დადგება საათი, როცა კარზე პ

ჯერ კიდევ შეეძლო უკან დახევა, ჯერ კიდევ შეეძლო რვას თ
დააკლდებოდა, ისევ დასდგომოდა ეკლესიისკენ მიმავალ ხიდ
გიმნაზიაში და თავისი უცნაური გაუჩინარების გამო რაღაც მო
იქნებ სასაცილოს გახდიდა, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, ასე მაინ
გაუგებრობა. ისინი ვერასოდეს წარმოიდგენდნენ იმ უზარმაზარ
ოცდაოთხ საათში სულიერად განიცადა.

მან ისინი მიატოვა და სურდა, ეს ნაბიჯი ბოლომდე მიეყვანა -
რეალობად ექცია. მან გადმოიღო ევროპის რუკა და დაიწყო ფი
გამგზავრებულიყო მატარებლით ლისაბონში. მატარებლის გასვ
დასადგენად სადგურში დარეკა, მაგრამ იქ ექვს საათამდე არავ
უნდა დაეცადა. გრეგორიუსმა ბარგის ჩალაგება დაიწყო.

უკვე ოთხი სრულდებოდა, როცა სამოგზაუროდ ყველანაირად
სავარძელში ჩაჯდა. გარეთ თოვა დაიწყო. უცებ ძალამ, გამბედ

დალევა განიზრახა. უცნობი პორტუგალიელი ქალი გაახსენდა,
პორტუგალიური წიგნის ავტორის გაყვითლებული პორტრეტიც კ
თან განვლილ, დაკარგულ დროზე ფიქრები მოეძალა. მაგრამ ნუთ
გამო კაცი ღამით ლისაბონში გაქცეულიყო?

დაახლოებით ხუთისთვის გრეგორიუსმა თავის თვალის ექიმს,

დოქსიადეს, დაურეკა. არაერთხელ დაურეკავთ და უსაუბრიათ

შუაღამისას, უძილობისას დარდები გაუზიარებიათ. ძილდაკარგ

უსიტყვო სოლიდარობა აკავშირებთ. ზოგჯერ ის ბერძენთან ჭა

ტელეფონით. ამის შემდეგ გრეგორიუსს შეეძლო ცოტა წაეძინა. მე

ამდგარიყო, რადგან სკოლაში წასვლის დროც დადგებოდა.

- რა აზრის ხარ ამაზე? - ჰკითხა გრეგორიუსმა ბოლოს, როცა ი

დაასრულა. ბერძენი დუმდა. გრეგორიუსი იცნობდა ამ დუმილ

ტელეფონის იქითა მხარეს ცერა და საჩვენებელი თითით ცხვირიც

- ვინ იცის, ეგებ ჰქონდეს კიდეც რამე განსაკუთრებული აზრი? - ჩ

- დამეხმარებით, თუკი ახალ გზაზე დამდგარს აღარ მეცოდინე

განვაგრძო ჩემი გზა?

- დარეკეთ უბრალოდ, ღამით თუ დღისით. არ დაგავიწყდეთ

წაღება.

და მის ხმაში ისევ მისმა ლაკონიურმა თავდაჯერებულობამ გა

თავდაჯერებულობაც და იმ ადამიანისაც, ვისაც უამრავი უფიქ

კიდეც, თან შეეძლო სწორისა და მცდარის გარჩევა. გრეგორიუ

ექიმთან დადიოდა. სწორედ მან გაათავისუფლა დაბრმავების

თავისი მამა აგონდებოდა, ცოლის სიკვდილის შემდეგ უიმედო

მივიწყებული ნივთივით რომ დაიმტვერა და დაჩანაკდა. გრე

ისწავლა, რა მსხვრევადი იყო ადამიანის თავდაჯერება. მას

უყვარდა თავისი მამა და ისეთი წუთებიც ჰქონია, როცა ამ სიყვარ
ძლიერი და ღრმა ყოფილა, ვიდრე თავად სიტყვა - სიყვარული. მაგ
იმიტომ, რომ მამამისს წამითაც ვერ დაეყრდნობოდა, ვერ ჩაებ
ჰგავდა ამ ბერძენ ექიმს, რომლის გამოტანილ განაჩენსა თუ რჩევა
დაყრდნობოდი. ხანდახან მამის მიმართ ამ საყვედურის შეგრძნებ
შეგრძნებაც უჩნდებოდა. თავდაჯერება, რაც გრეგორიუსს ასე ე
ისეთი რამ, რასაც ხელით შეეხებოდი, შეასწორებდი. ადამიანს
რომ თავდაჯერება პოვოს საკუთარ თავში. მამამისს კი ბედი ნ
სწყალობდა არაფერში.

გრეგორიუსი სამზარეულოს მაგიდას მიუჯდა და შეეცადა, დირ
წერილი მოეფიქრებინა: ალბათ ან ძალიან გაბრაზდება ჩემზე, ან ჩ
და გამიგებს. ექვსზე ისევ დარეკა სადგურში. ჟენევიდან მთელი ო
მოუწევდა ყოფნა, ჯერ პარიზი უნდა გაევლო, მერე ირუნში ჩასულ
მატარებლით გაემგზავრებოდა ლისაბონში, სადაც ასე დილის თერ
ჩავიდოდა. გრეგორიუსმა ბილეთები შეუკვეთა. ჟენევის მატარებე
გადიოდა.

ამის შემდეგ წერილის დაწერას შეუდგა:

ღრმად პატივცემულო ბატონო დირექტორო, საყვარელო კოლეგავ,

ალბათ უკვე გაიგებდით, რომ გუშინ ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე დავტოვე

გაკვეთილი და უკან აღარ დავბრუნებულვარ. შეუმჩნეველი არ და

გეცოდინებათ, რომ ჯანმრთელად ვარ, ცუდი არაფერი მომსვლ

გუშინ ერთი ისეთი გამოცდილება მივიღე, რომელმაც ყველაფე

პიროვნულია, კიდევ უფრო მეტად კი - გაუთვალისწინებელი.

გთხოვოთ, რომ ჩემი მოულოდნელი საქციელი და აუხსნელი ქმედ

იქნას თქვენ მიერ. თქვენ მიცნობთ, ვფიქრობ, საკმარისადაც. გ

ჩემი თავქარიანობით, უპასუხისმგებლობით ან სულერთიობით

სადღაც შორს გავემგზავრო, როდის დავბრუნდები, არ ვიცი. მე

ადგილი ისევ ჩემთვის შეინახოთ. ჩემი ცხოვრების უმეტესი ნა

მაკავშირებს და დარწმუნებული ვარ, ძალიანაც მომენატრება.

განშორებას რაღაც მაიძულებს... და იქნებ საბოლოოდაც. ვიცი,

მარკუს ავრელიუსი ძალიან გიყვართ. იქნებ გახსოვთ კიდეც მისი

შენს შინაგან „მე“ -
ს, მიჰყევი მშვიდად და მოიკრიფე ძალები, სულო ჩემო; მოგვიანებ

აღარ გეყოფა დრო, რომ საკუთარი თავი დააფასო, პატივი სცე.

ადამიანს მხოლოდ ერთხელ ეძლევა. შენმა ცხოვრებამ თითქმი

საკუთარი თავის პატივისცემა კი ჯერაც არ გისწავლია, ერთხე

ყოველთვის ისე იქცეოდი, თითქოს მხოლოდ სხვებზე საზრუნ

მოვლენილი და ეს იყო შენი ბედნიერება... არადა, ვინც, საკუთ

ძვრას არაფრად აგდებს, ყურადღებას უდროოდ ან საერთოდ ა

უბედურები არიან...“

გმადლობთ იმ ნდობისათვის, ჩემ მიმართ რომ ამჟღავნებდით

თანამშრომლობისათვის. თქვენ, - ამაში დარწმუნებული ვარ, -

მოსწავლეებისათვის სათქმელ ზუსტ სიტყვებს. სიტყვებს, რომ

აგრძნობინებს, თუ რა სიამოვნებით ვმუშაობდი მათთან. გუში

დავტოვებდი, ვაკვირდებოდი თითოეულ მათგანს და ვფიქრობდ

კიდევ გასავლელი!

იმ იმედით, რომ გამიგებთ, საუკეთესო სურვილებით გემშვიდ

რაიმონდ გრეგორიუსი.

დანართი: კათედრაზე წიგნები დავტოვე, იქნებ მოძებნოთ და შე

დაუშავდეს?

გრეგორიუსმა

თვალი

მოავლო

სადგურს.

მერე

კი

ფულის

ავტომატთან

ხელებაკანკალებული მივიდა. სათვალე გაიწმინდა, კიდევ ერთ

პასპორტი, ბილეთები და მისამართების წიგნი ხომ თან ჰქონდ

ავიდა, ფანჯარასთან ჰქონდა ადგილი. და როცა მატარებელი ქ

ქალაქში თოვდა, ხშირი არა, მაგრამ მსხვილი ფიფქები ცვიოდა.

4.

გრეგორიუსი მანამ გასცქეროდა ბერნის უკანასკნელ სახლს, ვიდრ

ხოლო, როცა ფანჯარას ძლივს მოაშორა მზერა, ბლოკნოტი ამო

მოსწავლეების გვარების ჩამოწერა დაიწყო - ყველასი, ვისაც მი

ასწავლიდა. ჯერ ბოლო წლებიდან დაიწყო

15

და თანამიმდევრულად გაჰყვა. ყოველი გვარის ჩაწერისას ცდი
დამახასიათებელი თვისებები, რაიმე ეპიზოდი გაეხსენებინა. ბ

ყოველგვარი შეჭირვების გარეშე შეძლო, შემდეგ კი ისეთი გრძ

ვიღაც აკლდა. ოთხმოცდაათიანი წლების შუაში, სულ უფრო დ

სახეები და გვარები გაიხსენა, შემდეგ კი წლების თანმიმდევრ

ისეთებიც იყვნენ, განსაკუთრებულად რომ დაამახსოვრეს თავი

განსაკუთრებული მოგონებებიც აკავშირებდა.

შემდეგ ბლოკნოტი დახურა. ზოგიერთ მოსწავლეს სკოლის და

ქალაქშიც შეხვედრია. რა თქმა უნდა, მოსწავლეებს აღარ ჰგავდ

დაქალებულები, დაწყვილებულები იყვნენ, ზოგს შვილიც ჰყავ

შეერჩია. ზოგიერთის სახეზე ცვლილებებს რომ ამჩნევდა, შიშს ჰგ

იყო გამოწვეული, რომ მათ ადრეულ გაბოროტებას, შეფიქრიან

ავადმყოფობის კვალს ამჩნევდა. და ეს ცვლილებები, ეს შეცვლილ

დროისა თუ რეალური ცხოვრების აშკარა დაუნდობლობას მოწმო

ხელებსაც დახედავდა, სიბერის პირველი ლაქები რომ აჩნდა, მ

თავისი სტუდენტობის ფოტოებს და ცდილობდა, წარსულის ეპიზ

ხანგრძლივი გზა - ყოველი დღე, ყოველი წელი - დღემდე გაეხსენე

უფრო მეტად ეუფლებოდა დაბრმავების შიში. ამიტომაც მიმართა

ეს შიში როგორმე დაეძლია. განსაკუთრებული სიმშვიდე ეუფ

კონტინენტიდან დაბრუნებულ მოსწავლეებს ხვდებოდა, მათ ა

რომ სულ სხვა სამყაროში, სხვა გარემოში იცხოვრეს და ბევრიც ნა
კირხენფელდში ხართ?

- ეკითხებოდნენ ისინი და ისევ ნაჩქარევად ემშვიდობებოდნენ
ერთი ასეთი

შეხვედრის შემდეგ, ღამით, ამ შეკითხვაზე დაფიქრდა და მიხვ

შეკითხვისგან თავის დაცვა.

და ახლა, ამ ყველაფერს რომ იხსენებდა თითქმის ოცდაოთხი

მატარებელში და გაურკვეველი მომავლისკენ მიემგზავრებოდა.
როცა ლაუსანეში გაჩერდა მატარებელი, გრეგორიუსმა ძლივს გაუ
მოპირდაპირე მხარეს, ისევ ბერნისკენ მიმავალ მატარებელში არ გ
კი წარმოიდგინა, როგორ გადმოვიდოდა ბერნის სადგურში. საათს
დაიჭერდა კირხენფელდამდე, იქნებ მეოთხე გაკვეთილისთვისაც
ფოსტალიონთან უნდა დაუდარაჯდეს, ან კეგის სთხოვოს, რომ
დაუბრუნოს. არასასიამოვნო სიტუაცია იყო, მაგრამ შეუძლებე
უეცრად გააცნობიერა, რომ მას შემდეგ, რაც ბერნის უკანასკნელი
მასში უკვე გამომშვიდობების გრძნობამ დაისადგურა. „რაღაცას
გამომშვიდობება რომ შეძლოს კაცმა, - გაიფიქრა მან, - რაღაცნაირა
და შენში, შიგნით, დაშორების მომენტი გააცნობიერო, დამაბნე
მთლიანად გაიაზრო, ჩასწვდე, რას ნიშნავს შენთვის ეს გამომშვიდ

გაქცევას ნიშნავდა, მაგრამ ვისგან, იმ მოსწავლეებისაგან, რომლებ
უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდათ, ვიდრე სხვა რამეს? ბოლ
აკლდა, რომ მართლაც ჩასულიყო მატარებელიდან. ისეთი გრძნ
გეგონება, ყინულზე იდგა, რომელიც უეცრად ჩატყდა და ღია ცივ
როცა მატარებელი ისევ დაიძრა, ჩაეძინა და მხოლოდ მაშინ გა
ჟენევის სადგურთან გაჩერდა. აღელვებული მიაბიჯებდა სწრაფი
იყო თავის ადგილზე დაჯდა, რომ მთელი ვაგონი ფრანგი ტურ

ხმამაღალმა ყაყანმა დაფარა მთელი ვაგონი და როცა ვიღაც გაც
კაცი ბარგის დასადებად მის მხარეს გადმოიხარა, სათვალეზე წამო
აქ კი გრეგორიუსმა ისეთი რამ მოიმოქმედა, რაც უწინ არასოდ
თავისი ბარგი და პირველი კლასის ვაგონში გადაინაცვლა.

ის დრო, როცა პირველი კლასის ვაგონით მგზავრობდა, კარგა ხ
მოტოვებული. მაშინაც ფლორენსი აიძულებდა. ამპარტავანი იყ
მაინცდამაინც ძვირფას სავარძელში უნდა მჯდარიყო. გრეგორიუს
უსვამდა: ასეთი მგზავრობა ხომ მოსაწყენია? ის კი უპასუხებდა ხ
შეკითხვას არც უნდა მისვამდე! - მერე კი თავისებურად თავზე ხე
მხოლოდ მაშინ აკეთებდა, როცა რამეზე პასუხი არ გააჩნდა. ახლა ,
დაიძრა, მუნდუსმა ხელი გადაუსვა ძვირფასტყავიან სავარძელს დ
ბავშვურად მოეჩვენა, თითქოს ცოლზე შურის ძიება სურდაო. გ
მიმოიხედა და გაუხარდა, რომ ირგვლივ არავინ იყო და ვერავი
საქციელს.

შეეშინდა, ვაგონის გამცილებელმა ბილეთის საფასური რომ უთ
წავიდა თუ არა, მაშინვე საფულეში ჩაიხედა, რომ დაეთვალა, რამ
საკრედიტო ბარათის საიდუმლო ციფრი გაიხსენა და ბლოკნოტში
შემდეგ კი ისევ ამოხია ეს ფურცელი და გადააგდო. ჟენევასთა
პირველად გამოანათა მზემ. ფანჯრიდან

შემოღწეული მზე სახეს უთბობდა და ამშვიდებდა. კონტოზე ა
ჰქონდა, ეს ხომ იცოდა. რა ვქნათ? - ეკითხებოდა ხოლმე ბანკის თა
ერთხელ ნახა, რამდენი დაგროვდა მის ანგარიშზე. ყოველდღიუ
ეხარჯებოდა. ბანკის თანამშრომელი სულ იმას უმეორებდა: რაღა
ამდენ ფულს, მოიფიქრეთ რამე. ის კი დებდა და დებდა ანგარ
მოუგროვდა, რომ გვარიანად შეძლებულიც ეთქმოდა, მაგრამ არაფ
გრეგორიუსს ლათინური წიგნები გაახსენდა, გუშინ კათედრაზე
ერთს, პირველ ფურცელზე ბავშვური ხელწერით ეწერა: ანელი
წიგნებისთვის მის მშობლებს ფული არასოდეს ჰქონდათ, მთელ
ვიდრე ნახმარ წიგნს არ წააწყდა. როცა მამამისს ეს წიგნი აჩვე
ძლივს გადაყლაპა. ასე იცოდა, როცა რაღაცას განიცდიდა. მამამ
რომ წიგნზე სხვისი სახელი ეწერა, თანაც გოგოსი, მაგრამ სხვა
მოგვიანებით კი, როცა გრეგორიუსმა მუშაობა დაიწყო, ფულს
გამოცემებისთვის. მას შემდეგ **30** წელმა განვლო და ამ გადასა
ეჩვენებოდა, რომ შეძლო ასეთი მდიდრული ბიბლიოთეკის შეგრო

ნელ-
ნელა ამოუტივტივდა გრეგორიუსს მოგონებები, დედის ის პაჭ
გაახსენდა, სადაც იწერდა, რამდენს იღებდა დამლაგებლობაში.
ვიღაცას მაგიდიდან ჭიქა გადმოუვარდა და ამ ხმაურმა გამოარკვი
პარიზამდე კიდევ ერთი საათი იყო. გრეგორიუსი სასადილო ვა
ფანჯრიდან გაზაფხულის მომასწავებელ თბილ დღეს გასცქეროდ

გააცნობიერა, რომ სიზმარში არ იყო, ცხადში, ნამდვილად მოგზაუ უძილო ღამით დაისახა, რეალობად აქცია. ლამის რეალობა და წარ აერია. ნუთუ მართლაც იყო მის ცხოვრებაში კეგი, მოსწავლეებ ბლოკნოტში ეწერა? კი, ნამდვილად იყვნენ, მაგრამ როგორც შესაძ კი, რაც ახლა იყო: ლიანდაგების ხმა, მატარებლის ხმაური, ჭიქ მეზობელ მაგიდაზე, სამზარეულოდან დამწვარი ზეთის სუნი, რეალობას ჰგავდა და არა წარმოსახვას.

გრეგორიუსმა ჭამა დაასრულა და ცხელ ყავას დააცქერდა, ორთ სდიოდა. ისეთი შთაბეჭდილება ჰქონდა, თითქოს ასე ფხიზლად ყოფილა, ძილიდან გამოფხიზლებას არ გულისხმობდა, არა, ეს სიფხიზლე იყო, სრულიად უჩვეულო სიფხიზლე. ეს იყო იმ სა რომლის შესახებაც მან დღემდე არაფერი იცოდა. როცა კარე დე ლი თავის ადგილს დაუბრუნდა. მატარებლიდან რომ გადმოვიდა და ისეთი შეგრძნება დაეუფლა, თითქოს პირველად დააბიჯა ასე მიწაზე.

5.

მოგონებების მთელი ტალღა მოაწვა. მას არ ავიწყდებოდა, რო

პირველი ჩასვლა უცხო ქალაქში. ნამდვილად არ ელოდა, რომ

გაახსენდებოდა. ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს მას შემდეგ

გასულიყო. უბრალოდ იყო გამჭვირვალე, მრგვალი თაღი, საიდ

იჭრებოდა.

- გავემგზავროთ პარიზში, - უთხრა პირველივე დილას, საუზმ

ხელები მოკეცილ ფეხებზე ჰქონდა შემოჭდობილი.

- შენ ფიქრობ...

- ჰო, ახლავე, ახლავე!

ფლორენსი მისი მოსწავლე იყო. ლამაზი, ერთთავად თმაგაწეწ

ხასიათის ცვალებადობის გამო უამრავს ახვევდა თავბრუს. ერთ ს

და ბერძნული საოცრად სწრაფად აითვისა და შემდეგ საკუთა
სურვილით

ებრაულის შემსწავლელ კლასშიც გამოჩნდა, პირველ რიგში და

თქმა უნდა, არც კი დაესიზმრებოდა, რომ ეს მის გამო გააკეთა.

დადგა გამოსაშვები გამოცდის დღე, შემდეგ კიდევ ერთმა წელ

დღეს სრულიად შემთხვევით უნივერსიტეტის კაფეტერიაში შ

მანამ ისხდნენ, ვიდრე ფლორენსი არ გამოუტყდა:

- ბრმა ხარ? - ჰკითხა მან, როცა გრეგორიუსმა სათვალე მოიხსნა, -

არადა, ყველამ იცოდა!

„მართალია, - გაიფიქრა გრეგორიუსმა, როცა ტაქსიში ჯდებოდა ვერასოდეს ვერაფერს ამჩნევდა, საკუთარ თავსაც კი“. ვერც კი ვინმეს მის მიმართ შეიძლებოდა რამე გრძნობა გასჩენოდა.

- შენ სერიოზულად არასოდეს აღგიქვივარ - ეს იყო ერთადერთ წინადადება, რაც თავის ცოლს ხუთი წლის ერთად ცხოვრების განმ სიტყვებით გააჩაღა ცეცხლი და ამით ყველაფერი ფერფლად აქცია. ფლორენსმა თვალები დახარა. გრეგორიუსი იმედოვნებდა, რომ შეცდა.

გრეგორიუსი თავისდა უნებურად იმ რესტორნის წინ იდგა, სა საკითხი გადაწყდა. მანამ არც ჰქონიათ ამაზე საუბარი. გრეგორიუ გააჩერებინა და ერთ ხანს მდუმარედ გაჰყურებდა „წითელ მარ ფლორენსი,

როგორც დოქტორი, ლიტერატორთა კონფერენციაზე მიიწვიეს. ტელეფონზე რომ დაურეკა, მიხვდა, მეტად გაღიზიანებული ხმ ისტერიულიც. გრეგორიუსმა აღარც კი იცოდა, შეთანხმებისამებ მისთვის თუ არა. საბოლოოდ მაინც მივიდა. ამ მდიდრული რე ექსკლუზიური საჭმლისა და ღვინის სუნმა შესვლისთანავე გააბრ

- ერთ წუთს აქ მომიცადეთ! - უთხრა მან მძღოლს და მანქანიდან გ ყველაფერი ძველებურად გამოიყურებოდა. ის მაგიდაც, სადაც

ლიტერატურათმცოდნე პროფესორები ისხდნენ, მათი მზერაც გ

ჩაცმულობის გამო როგორ აათვალიერ-
ჩაათვალიერეს. ჰორაციუსსა და საფოზე

ლაპარაკობდნენ. ხოლო, როცა ის ლაპარაკში ჩაერთო და ყოველი

ზეპირად წარმოთქვა, ყველას ენა ჩაუვარდა და ეს კვალიფიციუ

მეცნიერები ლაფში ამოსვარა.

უკან რომ ბრუნდებოდნენ, ფლორენსი სასადილო ვაგონში მარ

მოზღვავებული ბრაზი თანდათან ჩაუცხრა, დანაღვლიანდა. გრ

ჩათვალა მომხდარის გამო მოებოდიშებინა.

მოგონებებში ჩაძირულ გრეგორსიუსს დრო სულ გადაავიწყდა, ვი

თავად არ მივიდა და არ შეახსენა, წასვლის დროაო. მატარებელს ძ

სუნთქვაშეკრული გრეგორიუსი თავის ადგილზე დაჯდა, რომ

ირუნისკენ. ახლაც ისეთივე შეგრძნება გაუჩნდა, როგორიც ჟენ

წუთი თუ საათი მას ამჟამინდელ ცხოვრებას აშორებდა და მისი მ

კი არა, აშკარა რეალობა იყო. სამი საათის განმავლობაში გაჩერება

დაბრუნებაც აღარ შეეძლო უკვე.

გრეგორიუსმა საათს დახედა. სკოლაში მის გარეშე პირველი გა

სწორედ ამწუთას მას ექვსი მოსწავლე ელოდებოდა ებრაული

ზოგჯერ ექვს საათზე, დიდი გაკვეთილის შემდეგ, მათთან ერთად

ბიბლიის ტექსტის შექმნის ისტორიაზე ესაუბრებოდა. რუთ გაუჩი

თეოლოგიის შესწავლა სურდათ და ყოველთვის პოულობდნენ

მათთან ერთად კაფეში არ წასულიყვნენ. ამაზე ის ერთხელ დ

მიკიბულ-
მოკიბულად უპასუხეს: რა თქმა უნდა, ამ ტექსტის ფილოლოგიუ

შესაძლებელია, მაგრამ ეს წმინდა წერილიაო.

გრეგორიუსმა რექტორს ურჩია, რომ ებრაული ენის მასწავლებ

თეოლოგიის სტუდენტი მოეწვიათ. ისიც იმ მერხზე იჯდა, რომელ

ფლორენსი, მას ქერა თმა ჰქონდა.

რაღაც მომენტში გრეგორიუსს თითქოს გონება გაეთიშა, სრულ

შემდეგ იმ პორტუგალიელი ქალის გაფითრებული სახე დაუდგ

გაახსენდა, როგორ იდგა სკოლის ტუალეტის სარკის წინ და არ

შუბლიდან იმ ნომრის წაშლა, ქალმა რომ წააწერა. კიდევ ის - როგ

ნესტიანი ქურთუკი და დატოვა გაკვეთილი.

პორტუგალიელი ქალი. გრეგორიუსმა გონება მოიკრიბა, თვალე

ფანჯრიდან საფრანგეთის ლანდშაფტს გახედა, რომელსაც მზე

სიტყვები, რომლებიც მელოდიასავით ჟღერდა, თითქოს სიზმარ

ჩაიკარგა. ის შეეცადა, ეს ჟღერადობა გაეხსენებინა, ხმა აღედგი

მხოლოდ მიმქრალი ექოღა დარჩენილიყო. ყოველი უშედეგო მცდე

და უფრო უმძაფრებდა იმ გრძნობას, რომ სწორედ მისმა უძვირფა

გიჟური მოგზაურობისაკენ. პორტუგალიურის შემსწავლელი ფ

იცოდა, როგორ წარმოითქმოდა ეს სიტყვა, მაგრამ იმ ჟღერადო
კმაროდა.

გრეგორიუსი ტუალეტში გავიდა, სახე დიდხანს შეუშვირა წყალს,
სუნი ასდიოდა. როცა ისევ თავის ადგილზე დაბრუნდა, პორტ
წიგნი ამოიღო და

21

ახალი აბზაცის თარგმნა დაიწყო. პირველივე წინადადების შემდე
როგორც იმ ღამით სახლში, ჩაბნელებულ სამზარეულოში.

ჩუმი კეთილშობილება: სულაც არაა სწორი, როცა ამბობენ, რომ ცხ
წუთები, რომლებიც ადამიანის ჩვეულ ცხოვრებას მთლიანად ც
შინაგანად საშინლად დამთრგუნველი უნდა იყოს. ეს რომელი
ჟურნალისტის ან ბულვარული ამბების მოყვარული რეჟისორი
ზღაპარია. სინამდვილეში დრამატული ცხოვრებაში მიღებული
ხშირად დაუჯერებლად ჩუმი, შეუმჩნეველიც კი. თუმცა ცეცხლის
ამოფრქვევას წააგავს, სად ან როდის გამოვლინდება, არავინ ი
გამოცდილებების გაშიფვრასა და გაანალიზებას დაიწყებ, მიხვ
ცვლის შენს ცხოვრებას გამოცდილება, რომელიც მუდამ თან გ
შეუმჩნევლობაშია მისი განსაკუთრებული კეთილშობილებაც.

დროდადრო გრეგორიუსი ფანჯრიდან დასავლეთით იყურებოდ

ცის ბოლო ნათებას გასცქეროდა, ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თით

ტრიალებდა ჰაერში. მან ლექსიკონი გვერდზე გადადო და თვალებ

კიდევ ერთხელ რომ შემეძლოს ზღვის დანახვა, - თქვა დედამ

ნახევარი წლის წინ, როცა დასასრულის მოახლოება იგრძნო, - მაგრ

ვეღარ შევძლებთ.

რომელი ბანკი მომცემს ზღვაზე სამოგზაუროდ კრედიტს, - ჩაი

გრეგორიუსის მამამ.

გრეგორიუსი მიხვდა რომ მამამისი არაფერს იღონებდა და ამან მე

ჯერ კიდევ მოსწავლე იყო და თავისდა გასაოცრად ისეთი რამ

ბოლომდე გასტანჯავდა.

მარტის ბოლო იყო, გაზაფხულის პირველი დღე. ქუჩაში მოსია

ხელზე გადაეკიდათ, მსუბუქი ნიავი უბერავდა. გიმნაზიის ძირ

პირდაპირ რამდენიმე წლის წინ ბარაკები ჩადგეს, რადგან სამყოფ

ბარაკებში

დამამთავრებელი

კლასები

გადაჰყავდათ,

ისეთი

შთაბეჭდილება

იქმნებოდა, თითქოს ეს იყო მოწიფულობაში შესაბიჯებლად პი

ამასთან, სასწორზე დგებოდა შიშისა თუ თავისუფლების შეგრ

წელიც და დასრულდება სწავლა... კიდევ ერთი წელი და მერე რა გ

ემოციები თავისებურად მოსწავლეების ნაბიჯებშიც იკვეთებოდ

მიაბიჯებდნენ თუ შეშინებულნი. გრეგორიუსი ახლაც, ორმოცი წლ

მიმავალ მატარებელშიც კი გრძნობდა იმას, რაც ხდებოდა მაშინ მი

ნაშუადღევი ბერძნულის გაკვეთილით იწყებოდა. თვით რექტო

წინამორბედი. ულამაზესი ბერძნული ხელწერა ჰქონდა, შეიძლ

ხატავსო, განსაკუთრებული მომრგვალებული, დახვეწილი ასოე

აშკარად ეტყობოდა, რომ უყვარდა ბერძნული. მაგრამ გრეგორიუს

„მას ბერძნული მცდარი კუთხით უყვარს“. იმიტომ არა, რომ ღ

კითხულობდა, არა, უბრალოდ ამ კითხვისას აშკარად იგრძნობ

არ სცემდა თაყვანს, არამედ საკუთარ თავს. ბერძნული სიტყვე

ორნამენტებივით იყო, რომელთაც საკუთარი თავის მოსართავა

გრეგორიუსის აზრით, ბერძნული ენა თუ პოეზია ამ რექტორის

ძვირფასი სამკაული იყო, რომლითაც თავის მოწონებას ცდილო

შინაგანი არსის თუ სულიერების არა გაეგებოდა რა, არც ბერძნულ

ბევრი რამ. თუმცა ხშირად დაიარებოდა საბერძნეთში, სასწავლ

ხელმძღვანელობდა და გარუჯულიც ბრუნდებოდა ხოლმე იქიდ

ძალიანაც სურდა ეთქვა, რასაც ფიქრობდა, მაგრამ არ შეეძლო.

იმ დღეს ბარაკში იჯდა, ფანჯარა ღია იყო. გარეთ იყურებოდა

სურვილზე ფიქრობდა. რექტორის გადაპრანჭული თავმომწონე

სიბრაზემ იფეთქა, თუმცა თავადაც ვერ აეხსნა, ამას რა კავშირ

ნათქვამთან. ის გრძნობდა, როგორ ებჯინებოდა გული ყელში. და

ბრაზობდა, ამდენ ხანს რომ ანდომებდა რექტორი ერთი წინადადე

წამოდგა და იმ დროს, როცა დანარჩენი მოსწავლეები, თავიანთ

თავდახრილნი, დაფიდან გულმოდგინედ იწერდნენ წინადადებ

მიუახლოვდა ფანჯარას, რაფაზე ჩამოჯდა, ფეხები შეკეცა და გარე

ერთადერთი, რაც მან კლასში დაინახა, იყო ევას, წითელთმიანი, ჭ

გაკვირვებული და მომღიმარი სახე, რომლის გამჭოლი მზერა ამ სქ

მიმართ ყოველთვის დამცინავად იყო მიმართული. ევა მიუბრუ

მჯდომ გოგოს და რაღაც ჩასჩურჩულა:^ალბათ უთხრა, დაუჯერ

უყვარდა ამ სიტყვის ხმარება,

ამიტომაც შეარქვეს მეტსახელად „დაუჯერებელი“. ეს რომ გაი

ჩაილაპარაკა:

„დაუჯერებელიაო“!

გრეგორიუსი სწრაფი ნაბიჯით ბერენპლატცისკენ გაემართა. ბა

ერთიმეორის ჩაყოლებაზე დახლები იდგა, კაცი ძლივს გააღწევ

მოულოდნელად ხალხის ტალღამ ერთ დახლთან შეაჩერა, უცბა

რკინის ყუთს მოჰკრა თვალი, ერთი უჯრა - მონეტებისთვის,

ფულისთვის იყო განკუთვნილი. გამყიდველი ის იყო დახლქვე

ნაჭრის ქვედატანი ქარმა აუფრიალა, რომ გრეგორიუსი ყუთის

გარშემო მიმოიხედა. ორ ნაბიჯში დახლთან გაჩნდა, ქაღალდის ფ

დაავლო და ისევ ხალხის ტალღაში გაუჩინარდა. როცა სუნთქ

ქუჩისკენ აიღო გეზი, თავს აიძულებდა, ნელი ნაბიჯით ევლო.

უკნიდან სწვდებოდა ვიღაც, მაგრამ მსგავსი არაფერი მომხდარა.

გრეგორიუსი მშობლებთან ერთად ერთ უშნო, ჭუჭყიანკედლებ

სახლში ცხოვრობდა. როცა გრეგორიუსმა შინ შედგა ფეხი, სად

მხოლოდ ნახშირის სუნი იდგა, მაშინვე ავადმყოფი დედის ოთ

გაეხარებინა და ბოლო სურვილი აესრულებინა, მაგრამ, ვიდრე მი

უცბად გააცნობიერა, რომ ეს შეუძლებელი იყო. როგორ უნდა

მამისთვის, საიდან გაუჩნდა უცბად ფული? ტყუილი ეთქვა?

ბერენპლატცის მოედნისკენ უკან რომ ბრუნდებოდა, კონვერტ

ჩადო. როცა ისევ იმ დახლთან მივიდა, ქალს ნამტირალევი სახ

იყიდა და როცა ქალი ასაწონად შეტრიალდა, კონვერტი მწვანი

სკოლაში რომ დაბრუნდა, უკვე შესვენებაც სრულდებოდა, ის

გადაძვრა და თავის მერხთან დაჯდა.

- დაუჯერებელია, - ჩაილაპარაკა ისევ ევამ და ახლა უკვე დამ
მოკრძალებით აკვირდებოდა. ამ ერთ საათში თავსგადამხდარმ

გრეგორიუსიც გააოცა, ამას საკუთარი თავისგან ნამდვილად არ

რამდენიმე კვირას გაჰყვა.

მატარებელმა სადგური დატოვა და ბიარიტცისაკენ დაიძრა. გარე

იყო. გრეგორიუსი ფანჯარაში საკუთარ თავს ხედავდა. ისევ ფ

მიაღწია ცხოვრებაში? არ ჯობდა, რომ იმ ყმაწვილს, რომელმაც მაშ

ზუსტად განესაზღვრა თავისი ცხოვრების გზა და ძველი სიტყვებ

არ შეელია თავისი წლები? ან რა იყო მაშინ ის გამოხდომა, ფული რ

ეს - როცა ყველაფერი მიატოვა? იყო ამ ორს შორის რამე საერთო?

გრეგორიუსმა ისევ პრადოს წიგნი აიღო ხელში და რაღაცას დაუწყ

ლაკონიურ წინადადებას არ მიადგა, რომელიც წიგნების მაღაზ

უთარგმნა.

და თუ ჩვენ მართლაც ჩვენი ცხოვრების მხოლოდ მცირე ნაწი

დანიშნულება აქვს დანარჩენ ნაწილს?

ბიარიტციში ერთი ქალი და კაცი ამოვიდა. გრეგორიუსის წინ გაჩერ

ადგილი

ჩვენ

დავჯავშნეთო.

გრეგორიუსს

დიდი

ძალისხმევა

დასჭირდა,

პორტუგალიურად ნათქვამი რომ გაეგო. დაძაბული უსმენდა მ

ყოველი სიტყვა დაეჭირა, მაგრამ ამაოდ. ამ დილასაც, მატარებლიდ

გარშემო მოლაპარაკეთაგან ვერც ერთი სიტყვა ვერ დაიჭირა. ისევ

მოედანი, ბერენპლატცი, კირხენფელდის ეკლესია გაახსენდა. ას

უკუნეთი ჩამოწოლილიყო. გრეგორიუსმა ხელის ცეცებით შეამოწ

და საკრედიტო ბარათი. ეშინოდა. მატარებელი ანდაიში, სასაზღვრ

გაჩერდა. ვაგონი დაიცალა. შეშინებულმა პორტუგალიელმა ცოლ
ქმარმა ამის

დანახვაზე ბარგს დასტაცეს ხელი. გრეგორიუსმა კი დაამშვიდა

არისო. ეს იყო

ენის

შემსწავლელი

ფირფიტიდან

ნასწავლი

წინადადება.

პორტუგალიელებს მაინც ვერ გადაეწყვიტათ, დაეჯერებინათ ე

პორტუგალიურით ნათქვამი თუ არა; გარეთ სადგურის წარწერ

მხოლოდ შემდეგ უთხრეს მადლობა - **„Muito obrigada“. „De na**

გრეგორიუსმა. პორტუგალიელები ისევ თავიანთ ადგილებზე დას

დაიძრა.

გრეგორიუსს ეს სცენა არასოდეს დაავიწყდებოდა. ეს მისი პირველ

სიტყვები იყო რეალურ სამყაროში და თანაც დანიშნულებისამ

მასზე დიდ შთაბეჭდილებას ახდენდა სიტყვის ძალა, მისი მაგ

კიდევ უფრო მეტად იგრძნო სიტყვის მისტერიული ძალა, რადგან
რომელთა მნიშვნელობაც გუშინდლამდე საერთოდ არ იცოდა.

ირუნის სადგურს მიუახლოვდნენ, ყოველნაირმა შიშმა გაუარა

საძინებელი ვაგონისკენ გაემართა.

25

6.

უკვე ათი საათი იყო, როცა მატარებელი, რომელსაც მეორე დი

ნახევარკუნძული უნდა გადაეკვეთა, დაიძრა. სიბნელეში შიგად

მბჟუტავი ლამპიონები თუ მოჩანდა ხოლმე. გრეგორიუსის გვე

ცარიელი იყო. ბოლო კუპეს კართან კი ერთი კაცი იყო მიყუდ

მიუგო მან, - როცა მათი მზერა ერთმანეთს შეხვდა.

- **„Boa noite“**, - უპასუხა გრეგორიუსმაც.

როცა უცხომ მისი უსუსური გამოთქმა გაიგო, სახეზე ღიმილმა

ერთობ დახვეწილი, ნათელი, არისტოკრატიული ნაკვთები ჰქო

დროს, მკაცრიც. მეტისმეტად ელეგანტურად იყო გამოწყობილი. მ

შეკრული ჰალსტუხი არ შეესაბამებოდა მის ჩაცმულობას. უცნ

გადაიჯვარედინა, თავი კარს მიაყრდნო და თვალები დახუჭა. ს

გადაღლილობა ეტყობოდა და ეს არ უნდა ყოფილიყო მხოლოდ

როცა მატარებელმა სრული სიჩქარე აიღო, ისევ გაახილა თვალ

გრეგორიუსს და თავის კუპეში გაუჩინარდა.

იმწუთას ყველაფერს გაიღებდა გრეგორიუსი, რომ როგორმე ჩასძი

მატარებლის მონოტონური ხმაური, არც მისი აქეთ-
იქით რწევა არ შველოდა. ისევ

წამოდგა და შუბლით ფანჯარას მიეყრდნო. ცარიელმა, ჩაბნელ

ჩაუქროლა თვალწინ, სიბნელეში მათი სახელების ამოკითხვა შ

მბჟუტავი ლამპიონებიც გაიბრწყინებდა, ხან ბარგთან მომლოდინ
ორი მგზავრი

ჩანდა, ხან - უპატრონო ძაღლი.

გრეგორიუსს ის თავდაჯერება, რაც პირველი პორტუგალიური სიტ

წარმოთქმამ შესძინა, თანდათან ჩაუქრა. დამირეკეთ, როცა გინ

თუ დღე- მოაგონდა დოქსიადეს სიტყვები და მათი პირველი შ

როცა ბერძენი ჯერ კიდევ აქცენტით ლაპარაკობდა.

- დაბრმავება? არა, ეგ გამორიცხულია. უბრალოდ, ორივე თვალ

ხარ. ხშირ- ხშირად უნდა შევამოწმოთ თვალის ბადურა. გარდა ამი

არსებობს. ასე რომ, პანიკის არანაირი საბაბი არ გაქვს, - უთხრ

კარისკენ რომ მიდიოდა, შემდეგ შეჩერდა, დაკვირვებული მზერა

იქნებ სხვა რამე გაწუხებს?

გრეგორიუსმა უხმოდ დაუქნია თავი და უთხრა:

- ვგრძნობ, ფლორენსიასთან დაშორება გარდაუვალია.

როცა რამდენიმე თვის შემდეგ ეს მართლაც მოხდა და ბერძენ

ამოუღია, თითქოს არც გაკვირვებია.

26

ვიდრე მოშუაღამევდებოდა გრეგორიუსი სასადილო ვაგონში გავი

ცარიელი იყო, მარტო ის შევერცხლილთმიანი კაცი იჯდა ერთ

ოფიციანტს ჭადრაკს ეთამაშებოდა. როცა ოფიციანტმა გრეგორი

წყალი მიუტანა, მან თავიანთ მაგიდასთან მიიპატიჟა. ის იყო

ოქროსფერჩარჩოიანი სათვალე ეკეთა, მეტად დახვეწილი სვლი

მოემზადა, რომ გრეგორიუსს ახედა, სანამ ფიგურას გადასვამდა,

გააქნია და ისიც შეჩერდა. ტლანქხელებიანი ოფიციანტი, რომლ

ნამდვილად ვერ იტყოდი, რომ მასში ნიჭიერი მოჭადრაკე იმალ

დასცქეროდა დაფას. უცნობმა დაფა გრეგორიუსისკენ შეაბრუნ

თამაში შენ განაგრძეო. ეს ორთაბრძოლა მეტად დაძაბული და

ლამის ორ საათამდე გაგრძელდა, ბოლოს ოფიციანტმა ფარ-
ხმალი დაყარა.

თამაშის შემდეგ, როცა გრეგორიუსი უცნობის კუპესთან გამოს

შეჩერდა, იმან ჰკითხა:

- საიდან ხართ წარმოშობით?

ამის შემდეგ ფრანგულად განაგრძეს ლაპარაკი.

- ყოველ კვირა ამ მატარებლით ვმგზავრობ, ყოველთვის ვეთამაშე

მხოლოდ ერთადერთხელ მოვუგე. მასთან ყველა აგებს.

შემდეგ უცნობმა თავი წარუდგინა. ჟოზე ანტონიო სილვერა ერქვა

ფაიფურის ბიზნესი ჰქონდა ბიარიცში, ამიტომაც უწევდა ასე ხ

მგზავრობა. ისიც მოუყვა, როგორ გადაიბარა მამამისის პატარა საწ

დიდ ფირმად.

საკუთარ თავზე ისე ყვებოდა, თითქოს სხვაზე ლაპარაკობსო. ის თ

უკმაყოფილო ჩანდა, არასწორ ნაბიჯად თვლიდა. ბოლოს ცოლ

მოუყვა და დასძინა:

- ორი შვილი მყავს, მაგრამ თითქმის ვერ ვნახულობ, მის ხმაშ

იმედგაცრუება და დაღლილობის კვალი ჩანდა, პირველი შეხედვი

გრეგროიუსმა. ის სრულიად თავისუფალი იყო საკუთარი თავი

განცდისგან, რამაც გრეგორიუსზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინ

- პრობლემა ის არის, - განაგრძო სილვერამ, - რომ ჩვენ საკუთარ ცხ

ვუწევთ, სათანადოდ ვერ ვადევნებთ თვალყურს - ვერც წარსული

ვერც პირიქით. ბედი უნდა გქონდეს ცხოვრებაში, რომ გაგიმარ

როგორღა მოხვდით ამ მატარებელში?

ისინი სილვერას კუპეში ისხდნენ. გრეგორიუსმა თავისი ამბავ

ხიდზე იმ უცნობი პორტუგალიელი ქალის ამბავი გამოტოვა. ა

დოქსიადესთვის შეეძლო გაემხილა და არა უცხოსთვის. გაუხარდ

წიგნის ჩვენება რომ არ სთხოვა. არ უნდოდა, ვინმეს მისთვის

ნაწყვეტი ამოეკითხა და თავისი აზრი გამოეთქვა.

სილვერა დუმდა. ეტყობა, გრეგორიუსის მონაყოლს გონებაში ამუ

დაკვირვებით ახედავდა ხოლმე გრეგორიუსს.

- და თქვენც ადექით და წამოხვედით? ისე, უბრალოდ მიატოვეთ

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია. ბოლოს ინანა, თავისი ამბავი რომ მო

ყველაზე ძვირფასი რამ საშიშროების ქვეშ დააყენა.

ახლა ვეცდები, დავიძინო, - უთხრა მან და ის იყო წასვლა დაა

ბლოკნოტი ამოიღო და სთხოვა:

- მარკუს ავრელიუსს სიტყვებს სულიერებაზე ხომ ვერ გაიმეორებ

როცა გრეგორიუსმა მისი კუპე დატოვა, სილვერა ისევ ბლოკნ

ჩაწერილ წინადადებას თითს აყოლებდა.

გრეგორიუსი „წითელ კედარზე“ ფიქრობდა. განუწყვეტლივ თა

სიტყვები: ძილშიც კი. ასე ერქვა იმ გამომცემლობას, სადაც პრ

გამოიცა. აქამდე ამ სიტყვებისთვის განსაკუთრებული მნიშვნე

მხოლოდ სილვერას კითხვამ, როგორ აპირებდა ამ ავტორის პო
აზრამდე, რომ, უპირველეს ყოვლისა, მართლაც ეს გამომცემლო
„იქნებ წიგნი საკუთარ გამომცემლობაში გამოსცა“, - გაიფიქრა
„წითელ კედარს“ ნამდვილად ექნებოდა რაღაც მნიშვნელობა,
ამადეო დე პრადოს ეცოდინებოდა. სიზმარშიც ამ იდუმალებით
ფიქრობდა. ლისაბონის დამრეცი ქუჩებიც დაესიზმრა, ტელეფო
როგორ დადიოდა იქ.

28

როცა ასე ექვსისთვის გაეღვიძა, ფანჯრიდან თვალი მოჰკრა წა
უეცრად ისე, რომ ამაზე საერთოდ არ უფიქრია, წარსულიდან
მოგონებების ტალღა მოაწვა: გაახსენდა სპარსული ქალაქი ისპ
შემდეგ უნდოდა წასვლა. მისთვის ამ ქალაქს მაშინ თავისებური ხ
ჰქონდა, სურდა, სხვა გარემოში ცხოვრების გემო შეეგრძნო. საოცა
ეს იმით დაიწყო, რომ ებრაულის მასწავლებელმა წასაკითხად იობ
გამაოგნებელი შთაბეჭდილება მოახდინა. ის ყოველი წინადადე
გაშიფვრას ცდილობდა. იობის სამი მეგობრის მარტო სახელი ჟღერ
უკიდეგანო ოკეანესავით. ამან წარმოშვა მასში აღმოსავლეთზე ოც
რანაირი იყო ეს უჩვეულო სამყარო!

ამის შემდეგ ერთხანს ორიენტალისტობაც კი მოინდომა. იგი, შეიძ

იმათგანი იყო, ორიენტში რომ ერკვეოდა. მას უყვარდა ეს სიტ

წერტილი. სადოქტოროს დაცვამდე გრეგორიუსმა ისპაჰანში კე

მუშაობისთვის

შეიტანა

განაცხადი.

ერთი

შვეიცარიელი

მეწარმე

თავისი

შვილებისთვის აღმზრდელ-
მასწავლებელს ეძებდა. მაშინ მამამისმა უხალისოდ მისცა

ცამეტი ფრანკი სპარსული გრამატიკის შესაძენად. გრეგორიუს

კედლებზე აღმოსავლური გამონათქვამებიც კი წააწერა.

ეს ოცნება, სიზმარშიც რომ არ ასვენებდა, ლამის ტანჯვად ექცა. ხშ

აღმოსავლეთის ცხელ უდაბნოში თეთრ, მწველ ქვიშაში მიაბიჯებ

უბინდავდა, თვალები კი სულ ქვიშით ევსებოდა.

29

ამ მტანჯველი სიზმრის შემდეგ, როცა რეალობა ნათლად გააცნობ

სპარსული გრამატიკის წიგნი და მამამისსაც მისცა ცამეტი ფრანკი

გამოართვა. გრეგორიუსმა ეს ფული ყულაბაში ჩადო, რათა ასე

სპარსულ სამყაროზე მოგონებები.

ახლა რომ დაფიქრდა, მხოლოდ ეს შეკითხვა დაებადა: რა მოხ

წარიმართებოდა მისი ცხოვრება, მართლაც რომ გამგზავრებულ

გრეგორიუსს გაახსენდა, რა ცივსისხლიანივით მოჰპარა ბერნპ

ქალს ფული. ნეტა ის ფული ეყოფოდა სპარსეთში გასამგზავრებლ

ახლა ისპაჰანი? მთელი თავისი ცხოვრება მართლაც ამართლებ

რომელიც კოლეგებმა ფარულად უწოდეს.

სილვერას ჭამა უკვე დასრულებული ჰქონდა, როცა გრეგორიუსმა

შეაბიჯა; ის პორტუგალიელი ცოლ-
ქმარიც იქ იჯდა და ყავას მიირთმევდა.

ერთი საათია, რაც გაეღვიძა. გახელილი თვალებით იწვა საწოლზე

ფიქრობდა, რომელიც ასე ცხრისთვის გიმნაზიის დერეფანში შეაბ

კანცელარიაში წერილს მიიტანდა. მისი წერილი დღეს უკვე იქ

თვალებს არ დაუჯერებდა. მუნდუსი გაიქცა. ყველაფერს წარმოიდ

არა. ამ ამბის გაგების შემდეგ ალბათ კიბეებზე დაიწყებდა სირბილ

ემცნო. მთელ გიმნაზიაში სხვა თემა იმ დღეს ალბათ არც იქნე

წარმოიდგინა, რას გაიფიქრებდნენ მასზე კოლეგები, რას იტყო

სათითაოდ წარმოესახა თვალწინ: გიმნაზიისაკენ მიმავალი ბუ

იქნევდა და უპასუხისმგებლობად მიაჩნდა, რომ მან ასე მიატ

გაკვეთილები; ანიტა მიულეტალერი, რომელიც ახლახან ქმარს გა

სხვა ფიქრებით ჰქონდა გამოტენილი, საკუთარი თავისთვისაც
გრეგორიუსზე ფიქრის თავი სად ექნებოდა. კელბერმატენი, ქა
ანარქისტი, ალბათ სამასწავლებლოში შესვლისთანავე იტყოდა:
ვირჯინია
ლედოინი,
ფრანგულის
მასწავლებელი,
რომლის
მოღუშილი
გამომეტყველება სულაც არ შეეფრებოდა მის დახვეწილ სახელს, ა
მკაცრ სახეს მიიღებდა მხოლოდ.
გრეგორიუსს გაახსენდა, რომ ამ ცოტა ხნის წინ ბური შეხვდა
მოკლეკაბიან გოგოსთან ერთად; ეტყობოდა, მარტო უბრალო ნ
ყოფილიყო... ანიტა მიულეტალერის გაუგონარი სიმკაცრე მოსწ
გრეგორიუსს სულმდაბლობად მიაჩნდა. კალბერმატენი ნამდვი
გეგონებოდა, კეგის სულ კუდს უქიცინებდა.
თუმცა ნეტა რატომ აინტერესებდა ახლა ეს ყველაფერი, ან რა აზრ
იტყოდა? გრეგორიუსი წამოჯდა, გარეთ ბუნებას გახედა, ვერც
სიმწვანეში ზეთისხილის ხეები მოჩანდა. ის ნდობა, რომელიც
განმავლობაში კოლეგებში დაიმსახურა, ამ ერთი ნაბიჯით კითხვი

დარდობდა ახლა იმაზე, ვინ რას იფიქრებდა? რატომ არ ეძინა
ფიქრით? ისინი ხომ მისთვის სრულიად უცხონი იყვნენ და მა
სამსახურებრივი ურთიერთობა აკავშირებდა? იჯდა ახლა და ი
სათითაოდ გაეხსენებინა მათი სახეები. ბოლოს ისე გადაეკეტა
გუშინდელი ნაცნობის, სილვერას სახესაც ვეღარ იხსენებდა. ერ
შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს ნანობდა თავის გადაწყვე
განმარტოებული იჯდა კუპეში, სადაც დეზინფიცირებული თეი
სუნი იდგა.

ამ ფიქრებით გაწამებული გრეგორიუსი სასადილო ვაგონში შე
მაგიდას ეჭვებშეპყრობილი მიუჯდა. რამდენიმე წუთის შემდე
მოეგო, მიხვდა, რომ ეს არ იყო სინანული ან უკან დახევა, უ
ცდილობდა ყველაფრის გააზრებას. გრეგორიუსი აკვირდებოდა სი
ნაკვთებს და სურდა, მათ მიღმა შეეცნო ეს ადამიანი.

სილვერამ ტელეფონზე მიუთითა და უთხრა:

- ახლახან სასტუმროში დავრეკე, სადაც ჩემს საქმიან პარტნიო
თქვენთვისაც შევუკვეთე ერთი ოთახი. აი აქ არის მისამართი -
გაუწოდა. სანამ ჩავალთ, მინდა, კიდევ რამდენიმე ქაღალდი მ
წამოდგა. ვიდრე გავიდოდა, დაფიქრებული სახით კიდევ ერთხელ

ჰკითხა:

- არ ნანობთ, რომ მთელი თქვენი ცხოვრება ძველ ენებს დაუთმეთ

მშვიდ და ჩაკეტილ ცხოვრებას ნიშნავს.

- ალბათ ერთი მოსაწყენი ადამიანი გგონივართ, არა? - გრეგორ

თავისი ყოფილი ცოლი, ფლორენსია, გაახსენდა და ეტყობა, სახეზ

რომ სილვერამ მაშინვე დასძინა:

21

- გთხოვთ, ცუდად არ გამიგოთ, უბრალოდ, მინდა წარმოვიდგ

ცხოვრებით ცხოვრება? ალბათ სრულიად განსხვავდება ჩემი ცხოვ

- ასეთი ცხოვრება ვისურვე და ავირჩიე, - უპასუხა გრეგორიუსმა

სიჯიუტე შეინიშნებოდა. ჯერ კიდევ ორი დღის წინ, ვიდრე კი

პორტუგალიელ ქალს შეხვდებოდა, ალბათ ასეთი სიჯიუტით ა

კითხვაზე, მაშინ თავისუფლად, დაუფიქრებლად იტყოდა იმავ

გრეგორიუსს შეეშინდა, სილვეირას ასეთი შეკითხვა არ დაესვა

დღეს აქ? რაღაცნაირად იმწამს ის ლამაზი პორტუგალიელი ქალ

წარმოესახა.

- რამდენი ხანი სჭირდება ადამიანს, ბერძნული რომ ისწავლოს

გრეგორიუსმა ამოისუნთქა და სასწრაფოდ უპასუხა, რითაც ეგებ ი

- რამდენიმე სიტყვას ხომ ვერ დამიწერთ ებრაულად ამ ხელსაწმე

„თქვა ღმერთმა, იყოს ნათელი! და იქმნა ნათელი“, - დაწერა გრეგო

სილვერას ტელეფონმა დარეკა.

- უნდა წავიდე, - უთხრა მან, როცა საუბარი დაასრულეს, ხელ

ჰკითხა:

- როგორ იყო სიტყვა ნათელი? - და კარისკენ რომ მიდიოდა, ამ სილ

გარეთ ფართოდ გადაჭიმული მდინარე გამოჩნდა, ალბათ ტეჟუ

ძალა მოიკრიბა: ესე იგი სადაცაა ჩავალთ. ის თავის კუპეში და

გამცილებელს უკვე აელაგებინა იქაურობა. ფანჯარასთან იჯდა, თ

რომ მატარებელი გაჩერებულიყო და მგზავრობა დასრულებულ

ლისაბონში? სასტუმროში ოთახიც მაქვს უკვე. შესვლისთანავე

მომსახურების ფულს მივცემ, კარს ჩავკეტავ, დავისვენებ და მერე

ჭოჭმანით ისევ პრადოს წიგნი აიღო და გადაფურცლა.

გიჟური ლტოლვა: **1922** წელს მთელ ქვეყანაში უმკაცრეს ლიცე

მამაჩემმა გამაგზავნა იქ. არ გინდა, სწავლული გამოხვიდე? - მ

შეეცადა გაეღიმა, მაგრამ, როგორც ყოველთვის, ღიმილი არც ახლ

მალე მივხვდი, როგორ ვითვლიდი იმ დღეებს, რომლებიც თით

მემუქრებოდა.

სანამ გრეგორიუსი სიტყვა „გასრესას“ ეძებდა ლექსიკონში, მატ

სადგურ სანტა აპოლონიაში შევიდა.

პრადოს ამ რამდენიმე წინადადებამ მთლიანად შთანმთქა. ეს

ცხოვრებიდან იყო - უმკაცრესი გიმნაზიის მოსწავლის, რომლის

შეეძლო. გრეგროიუსმა ამ წინადადებებში ფარული ბრაზი შენიშნა

მეტად დააინტერესა, მასზე სიამოვნებით შეიტყობდა უფრო ბე

22

შევიდა ის ქალაქში და იქაურობა თითქოს უცხოდ აღარ მოეჩვენა.

გრეგორიუსმა აიღო თავისი ჩემოდანი და ბაქანზე გავიდა. სილვერ

მიაცილა ის ტაქსიმდე, მძღოლს სასტუმროს სახელი უთხრა და

მიუბრუნდა:

- ჩემი სავიზიტო ბარათი ხომ გაქვთ? - მერე სწრაფად გამოემშვიდო

7.

როცა გრეგორიუსს გაეღვიძა, უკვე გვიანი ნაშუადღევი იყო, ჩამ

ბინდდებოდა. ჩასვლისთანავე ტანსაცმლიანად შეწვა გადასაფარ

მოთენთილს ღრმად ჩაეძინა, ძილში კი ისეთი გრძნობა ჩაჰყვა,

გაურკვევლობის გამო ძილის უფლება არ ჰქონდა. თვალი გაახილა

გავიდა, პირი დაიბანა და მიხვდა, დაბნეულობასთან ერთად შიში

შემდეგ ფანჯარასთან დაჯდა, ამაოდ შეეცადა, ფიქრებისათვის

დაელაგებინა. შიგადაშიგ ჩემოდანს გახედავდა ხოლმე, ამოულა

რომ იდო. როცა დაღამდა, დაბლა მიმღებში ჩავიდა და იკითხა, ფრენა ჟენევაში ან ციურიხშიო. მაგრამ იმ დღეს ფრენა არც ერთგა მაღლა ავიდა ლიფტით და რატომღაც, თავისდა გასაოცრად, შვ ჩაბნელებულ ოთახში საწოლზე ჩამოჯდა და შეეცადა, როგორმ აეხსნა. მან დოქსიადეს ტელეფონის ნომერი აკრიფა. ათი ზარის შე

დადო და ისევ ამადეო დე პრადოს წიგნი გადაშალა. იქიდან გ საიდანაც მატარებელში შეწყვიტა:

„დღეში ექვსჯერ მესმოდა ზარის რეკვა, რაც გაკვეთილის დაწყებას ჟღერდა, თითქოს ბერებს სალოცავად უხმობსო. არც კი ვიცი, მ რომ იმის ნაცვლად განათლების ძახილს გავყოლოდი, ეზოდან ბნე ეზოს ჭიშკრიდან გულმა ნავსადგურისკენ მიბიძგა, ერთი გემის გე ახლა, ოცდაათი წლის შემდეგ, ისევ დავბრუნდი ამ ადგილას. კონკრეტული მიზეზი არ გამაჩნია. მაშ რატომ დავბრუნდი? ვზ ხავსმოკიდებულ, ჩამოტეხილ კიბის საფეხურზე და წარმოდგენ ყელში რატომ მებჯინება. რატომ მავსებს შური, როცა ვხედავ, გარუჯული, გაბრწყინებული მოსწავლეები, ისე მიდი-მოდიან, თითქოს აქ თავიანთ სახლში ყოფილიყვნენ? რა არის ეს, რატომ მშურს მათი? ახლახან დ მივუგდე მასწავლებლის ხმას, რომლის მკაცრად დასმულ შეკი

უპასუხებდნენ ბავშვები. მეც კი ამიტანა ცახცახმა. ისევ იქ, შიგნით
-

არა, ნამდვილად არა; ამას ნამდვილად აღარ ვუსურვებდი საკუთა

გრძელ დერეფანში სკოლის ზედამხედველს შევხვდი, ჩიტივით წ

ჰქონდა. უნდობელი მზერით მომიახლოვდა და მკითხა: „აქ რა

ეტყობოდა, ასთმა ჰქონდა. მისი ხმა ისე კი ისმოდა, თითქოს

სამსჯავროდან იყო მოსული. გავჩერდი, მაგრამ არ შევტრიალებ

სკოლაში ვსწავლობდი“, - ჩავილაპარაკე და საკუთარმა ნათქვამმ

იმდენად სასაცილოდ გაიჟღერა. ერთხანს სრული სიჩუმე გამეფდ

გამშორდა. ისეთი შეგრძნება დამეუფლა, თითქოს ქურდობაზე წა

გამოსაშვები გამოცდების ბოლო დღეს ყველა მერხებთან ვიდექით

ქუდები გვეხურა, თითქოს ვიღაცამ გვიბრძანა, სწორდითო, ის

ვიდექით. გათვლილი ნაბიჯით მიდიოდა სენიორ კორტესი თი

სახით აუწყებდა ნიშნების საბოლოო შედეგს და გადასცემდა მო

მდგომმა მოსწავლემ უხალისოდ გამოართვა მოწმობა და ისე

იყო. კლასის ბოლოში კარგად გარუჯულმა, გოგოების უსაყვარ

დააგდო მოწმობა ძირს, თითქოს ნაგავი ყოფილიყო. შემდეგ კლას

ცხელ დღეს მზის მცხუნვარებაში ეზოში ვიდექით და რა გველ

ვიცოდით. რა უნდა გაგვეკეთებინა ამიერიდან?

არც მანამ და არც შემდეგ ამაზე დიდი არაფერი განმიცდია, ეს სცენ

დამავიწყდება, თვალწინ ასე დამარწმუნებლად რომ ჩამიქროლ

სხვადასხვანაირები არიან ადამიანები. კლასის ბოლოში მჯდომ

ეზოში გასვლისთანავე მოიძრო ქუდი, სწრაფად დატრიალდა ქუს

ეზოში მდებარე გუბურაში მოისროლა, სადაც მან ცოტა ხანს იცურ

ვარდებს შორის ჩაიძირა. სამმა-
ოთხმა სხვამაც მიჰბაძა მას. ერთ-ერთის ქუდი ღობეს

გამოედო და იქვე შერჩა. შეშინებულმა და აღშფოთებულმა ჩე

კიდევ უფრო კარგად შეისწორა ქუდი. მაგრამ რას იზამდა ხვა

არანაირი მიზეზი არ ექნებოდა, ეს ქუდი დაეხურა? ამან ყველ

შთაბეჭდილება ჩემზე მოახდინა. ვიდექი ეზოს ერთ კუთხეში,

მტვრიანი ბუჩქის იქით ნახევრად დამალული და ვაკვირდებო

მოსწავლე ცდილობდა, თავისი ქუდი ჩანთაში ჩაედო. აშკარად

მოძრაობაზე, რომ ისე ჩატენვა არ უნდოდა. ხან ისე სცადა, ხან

ჩაედო. ბოლოს რამდენიმე წიგნი ამოიღო, იღლიის ქვეშ ამოიდო, ქ

მერე ირგვლივ მოავლო მზერა. ამ მზერაში აშკარად ამოიკითხავდა

დამინახო.

ახლაც მახსოვს, მაშინ როგორ ვატრიალებდი ჩემს გაოფლილ ქ

მხარეს, ხან - მეორე მხარეს. ვიჯექი თბილ ბალახზე შესასვლე

მამაჩემის მწველ სურვილზე ვფიქრობდი, რომ ექიმი გამოვსუ

იმათგანი, ვისაც შეეძლო მამაჩემის და მისნაირი ადამიანების

განთავისუფლება. მამა მიყვარდა თავისი სანდომიანობის გამო, ა

იმ ტვირთის გამო, რომელიც საკუთარი სულისშემძვრელი სურვი

ამასობაში გოგონების სკოლიდანაც გამოვიდნენ მოსწავლეები.

- გიხარია, რომ ამ ყველაფერმა ჩაიარა, - მკითხა მარია ჟოაომ
თან დამაკვირდა, - თუ საშინლად დანაღვლიანებული ხარ ამის გა

ახლა, როგორც იქნა, მგონი მივხვდი, რამ მაიძულა ხელახლა, ი

დავბრუნებულიყავი. მინდოდა, ისევ იმწუთებს დავბრუნებოდ

სადაც წარსული ისე გვშორდებოდა, რომ მომავალზე წარმოდგენა

ჯერ კიდევ არ ვიცოდით, რა დაუნდობლად, შემაძრწუნებლად

მათრახს. ნუთუ მარიას გარუჯულმა

მუხლებმა, მისი თმის საამო სურნელმა მაიძულა, ისევ იქ დავ

იქნებ ეს მხოლოდ ფანტაზიით სავსე, სიზმრის მსგავსი გაქცევ
საიდანაც თითქოს ისევ შეიძლებოდა, სულ სხვა მიმართულება ამ
რომელმაც ისეთად მაქცია, როგორიც დღეს ვარ?

ამ სურვილში მართლაც იყო რაღაც განსაკუთრებული. შესაძლოა ე

ჟღერს, მაგრამ ლოგიკურიცაა. ის ხომ ერთი იმათგანი არაა, ახ

უვნებელი მომავლისაკენ მიმავალ გზაჯვარედინზე რომ დგას, ის

მომავლისგან დაღდასმულია უკვე, რომელიც ისევ ლამობს უკ

შეძლოს ასეთი მომავლის აშორება და აღიდგინოს ბოლო წუთ

გატანჯულიყო, განა გაუჩნდებოდა სურვილი, ისევ იქ, იმ ეზოშ

ისევ თბილ ხავსზე მჯდარიყო ქუდით ხელში. მომავლით დაღ

ასეთი გიჟური ლტოლვა ძველის მიმართ. შევძლებდი კი, რომ მაშ

აღვდგომოდი, სამედიცინოს შენობაში ფეხი არ შემედგა, რაზეც დღ

სამედიცინოს დერეფანში ფეხი არ დაედგა, როგორც მე დღეს ა

შეეძლო იმ ბიჭს ამის გაკეთება და ეს შესაძლებელი იყო? მაშ

ტანჯვის გამოცდილება, რომლიდან გამომდინარეც ვისურვებდი

იყო. რას მარგებდა, დრო ისევ უკან დამებრუნებინა და გამოცდი

წამეშალა, ისევ ყმაწვილად გადავქცეულიყავი, რომელიც მოხიბ

გარუჯული მუხლებით? ბიჭი თავისი ქუდით - ის ალბათ სხვანაირ

რომ სხვა გზა აერჩია, ის გზა, რაზეც ახლა ოცნებობდა. შემიძლია ვ

ბიჭად ვიქცე? ასე მგონია, ბედნიერი ვიქნები, ისევ იმ ბიჭად რ

მაგრამ ამას ალბათ ახლა, ამ გადასახედიდან ვამბობ, რადგან სხვა

დაბრუნების ასეთი გიჟური ლტოლვაც ხომ არ გამიჩნდებოდა?“

უკვე შუაღამე იყო. გრეგორიუსმა კმაყოფილება იგრძნო, რომ ამ რ

ესე იგი პრადო ექიმი იყო, თანაც მხოლოდ მამამისის სურვილ
რომელსაც ღიმილიც კი არ ეხერხებოდა. სურვილი დიქტატორულ

მამობრივი პატივმოყვარეობიდან კი არ მომდინარეობდა, არამე

გამოწვეული უსუსურობისაგან. გრეგორიუსმა ტელეფონების წ

თოთხმეტგან ეწერა გვარი პრადო, მაგრამ მათ შორის არც ერთი არ

ალმეიდა. რატომ მიაჩნდა, რომ პრადო ლისაბონში ცხოვრობდა

გამომცემლობის მიხედვით დაიწყო ძებნა „წითელი კედარი“. მ

რატომ ეძებდა, ჰქონდა კი ამას რამე მნიშვნელობა?

გრეგორიუსი ღამეული ქალაქის ქუჩებში გავიდა სასეირნოდ. ს

უყვარდა ღამეულ ქალაქში ხეტიალი. მას შემდეგ, რაც ღამით ძილი

წლის ასაკში მოხდა, ხშირად უხეტიალია ბერნის გამოცარიელებ

დროდადრო ჩერდებოდა და ბრმასავით აყურადებდა ნაბიჯებს,

მოდიოდა. უყვარდა ჩაბნელებულ ვიტრინებთან, წიგნების მაღა

დროს ისეთი გრძნობა ეუფლებოდა, რომ მთელი ეს წიგნები მას

მთელ ქალაქს ეძინა. ნელი ნაბიჯით გადაუხვია სასტუმროს გვერ

და შემდეგ ქალაქის ქვედა მხარეს დაეშვა, სადაც ქუჩები ისე
როგორც ჭადრაკის დაფაზე ფიგურები. ციოდა, ბურუსით იყო

რომელთაც ძველმოდური ფარნები ოქროსფრად ანათებდა. იქვ

ბუტერბროდი და ყავა აიღო.

ის ისევ პრადოს შეკითხვაზე ფიქრობდა: როგორი იქნებოდა მისი

გზა რომ აერჩია? გრეგორიუსს სილვერას შეკითხვაც გაახსენდა

უპასუხა: იმ ცხოვრებით ვიცხოვრე, როგორიც ავირჩიე და ვისუ

პრადოს და სილვერას შეკითხვებმა ეჭვებში ჩააგდო, ასეთი ეჭვები

არასოდეს გაუჩნდებოდა.

კაფეში ვიღაც უცნობმა ყავის ფული გადაიხადა და გავიდა. გრ

გადაიხადა და იმ კაცს გაჰყვა. მოხუცი იყო, ფეხებს ძლივს მია

ჩერდებოდა. გრეგორიუსი მანამდე მიჰყვა, სანამ ერთ ძველისძ

გაუჩინარდა. ცოტა ხანში პირველ სართულზე სინათლეც აინთო, ფ

კაციც გამოჩნდა სიგარეტით ხელში - კაცი, რომელიც ერთ ფეხს

დროდადრო ჩერდებოდა, რომ დაესვენა.

დაბლიდან, სიბნელიდან, გრეგორიუსს კარგად შეეძლო განათე

გობელინებიანი ტახტი პატარა ბალიშებით, ორი რბილი სავარძელი

სულ არ შეესაბამებოდა, ვიტრინიანი ჭურჭლის კარადა ფერადი

ფიგურებით. კედელზე ჯვარცმული ქრისტე ეკიდა. წიგნის კარადა

როცა კაცმა ფანჯარა მიიხურა და ფარდა გადასწია, გრეგორიუს

გამოვიდა. მან ორიენტაცია დაკარგა და დაბლა, შემდეგი მოსახ

გრეგორიუსს თავადვე გაუკვირდა, ასე ჯერ არავის დასდევნებ

გასჩენია: ნეტავი როგორი იყო იმ უცხოს ცხოვრება? სხვისი ცხ

ინტერესი მას ჯერ არასოდეს გასჩენია. ესეც მასში ახლებურად

ცხოვრების ნიშანი თუ იყო.

27

შიგადაშიგ ჩერდებოდა, აქეთ-
იქით იყურებოდა. ძველი ტექსტები, მისი უსაყვარლესი

ძველი ტექსტები, რამდენ საინტერესო და საოცარ ფიგურას მო

წაკითხვა და ჩაწვდომა ხომ ცხოვრების შეცნობას ნიშნავდა. მაშ რ

მასში რაღაც ახალი ინტერესი გაჩნდა? რატომ შეძრა ასე იმ პო

ხიდზე? ან ახლა ამ მოხუცს რატომ დაედევნა? ნესტიან ქვაფე
ნელა

მიუყვებოდა. როგორც იქნა, შვებით ამოისუნთქა, როცა სასტუმრო

უეცრად ვერც კი შენიშნა, როგორ ჩაუქროლა როლერით ერთმა ბიჭ
რომ იდაყვით გაჰკრა და სათვალე ჩამოუვარდა. შეშინებულმა,

ხედავდა, წაიბორძიკა და მსხვრევის ხმაზე მიხვდა, რომ თავის

ფეხი. შემცვლელი სათვალის წაღება არ დაგავიწყდეთ - გაახსე

დოქსიადეს სიტყვები, ტელეფონში რომ უთხრა. რამდენიმე წუ

დამშვიდდებოდა და გონს მოიკრებდა. შემდეგ დაიხარა დამსხვრე

ხელის ფათურით, რისი მოკრებაც შეძლო, მოკრიბა და ხელსახ

ფრთხილად, ხელი ცეცებით, კედელ-
კედელ გაუყვა სასტუმროსკენ გზას.

ღამის პორტიე შეშინებული წამოხტა, რადგან, როცა გრეგორიუ

ჩაუარა, დაინახა, რომ საფეთქლიდან სისხლი მოსდიოდა. ლიფტში

ხელსაწმენდს საფეთქელზე იჭერდა. როგორც კი ლიფტიდან გავი

თავის ოთახში შევარდა და ჩემოდანს ეცა. შვებისაგან თვალებზ

როცა ჩემოდანში სათვალის ცივი ლითონი შეიგრძნო. მაშინვე

ცხვირზე და სააბაზანოში გავიდა. საფეთქლიდან სისხლი ჩამო

მიცემული პლასტირი დაიკრა. უკვე სამის ნახევარი იყო. ისევ

მაგრამ ყურმილი არავინ აიღო. სადღაც ოთხისთვის ჩაეძინა.

8.

„მეორე დილით ლისაბონი ისეთი მომაჯადოებელი სხივით რო

განათებული, - ფიქრობდა მოგვიანებით გრეგორიუსი, - ალბათ

წარიმართებოდა ყველაფერი: ის გაემგზავრებოდა აეროპორტში

თვითმფრინავს გაჰყვებოდა ციურიხში“. მაგრამ ამ სხივმა ისე

უცდია უკან დაბრუნება. ამ სხივში ჩაიკარგა მთელი წარსული,

არსებული ბურუსში გაეხვა და იგი იძულებული გახდა, მხოლ

მიეგდო ყური. ცივი ბერნი თოვლის ფიფქებით, სადღაც შორეთში

ლამის აღარც სჯეროდა, რომ მხოლოდ სამი დღე აშორებდა იმ

პორტუგალიელ ქალს შეხვდა.

საუზმობის შემდეგ აკრიფა სილვერას ტელეფონის ნომერი, მდივა

ჰკითხა, სად შეეძლო აქ ისეთი თვალის ექიმის პოვნა, რომელი

ფრანგულად ამ ინგლისურად ლაპარაკობდა. ნახევარი საათის

მდივანმა, სილვერას სალამი გადასცა და ექიმის მისამართი და

რომელიც ადრე მიუნხენის კლინიკაში მუშაობდა.

ექიმის კლინიკა ალფამას კვარტალში, ქალაქის ძველ ნაწილში,

ახლოს მდებარეობდა. გრეგორიუსი ნელ-
ნელა მიაბიჯებდა ნათელ ქუჩაზე, თან აქეთ-

იქით იყურებოდა, დროდადრო სათვალის მინებქვეშ თითებით

„თურმე როგორი ყოფილა ლისაბონი“, ფიქრობდა გულში. ალბ

ცხოვრების დასასრული, პორტუგალიელი ექიმის წიგნიც განგებ

და იქ ამოკითხული წინადადებებიც თითქოს მისთვის იყო განკუ

შენობა, სადაც ერთი საათის შემდეგ შეაბიჯა, სულაც არ ჰგავდა ექ

ხის კედლებზე ზეთში შესრულებული ორიგინალური ნახატები ი

ტოვებდა, თითქოს მდიდრულ ოჯახში მოხვდაო, სადაც ყველა

და დანიშნულება ჰქონდა. გრეგორიუსს არ გაკვირვებია, მოსაც

დახვდა. იმას, ვინც ასეთ სახლში ცხოვრობდა, სულაც არ სჭირ

მიღება. ქალბატონი ეჩა ახლავე მოვა, უთხრა მიმღებში მჯდომ

სულაც არ ჰგავდა ექიმის ასისტენტს. ერთადერთი, რაც საქმია

მიუთითებდა, იყო კომპიუტერის ეკრანზე უამრავი სახელი და

დოქსიადეს კლინიკა და მისი ასისტენტი გაახსენდა ჩახრინწული

გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს მას უღალატაო. როცა დიდი კარი

გამოჩნდა, საოცრად გაუხარდა, რადგან თავის უაზრო ფიქრებ

დარჩებოდა.

ექიმ მარიანა ესას საოცრად დიდი, ლურჯი სანდომიანი თვალები

წყალივით ლაპარაკობდა, მხოლოდ აქა-
იქ უშვებდა შეცდომას. გრეგორიუსი სილვერას

მეგობარივით მიიღო და უკვე ყველაფერი იცოდა.

- რატომ მებოდიშებით, რა თქმა უნდა, თქვენნაირ ახლომხედ

სჭირდება

29

შემცვლელი სათვალე.

მისმა ხმამ გრეგორიუსი დაამშვიდა და როცა სავარძელში ღრმად ჩ

იგრძნო, ადგომა აღარ სურდა. ეტყობა, ექიმს მისთვის დრო ჰქონდ

რამ ჯერ არც ერთ ექიმთან არ განეცადა. სიზმარში ეგონა თავი

სათვალის ზომებს აიღებდნენ და ჩვეულებისამებრ რეცეპტით

გაუშვებდნენ. ნაცვლად ამისა, ექიმმა ეტაპობრივად ჯერ მოკლე ი

თავისი ახლომხედველობის შესახებ, შემდეგ გამოართვა დამსხ

სათვალე და დააკვირდა:

- ეტყობა, ცუდი ძილი გაქვთ, - უთხრა მან.

შემდეგ მეორე ოთახში გაიყვანა და თვალის აპარატურასთან დასვ

გასინჯვა ერთ საათზე მეტ ხანს გაგრძელდა. მისი დანადგარებ
ვიდრე დოქსიადესი. ქალბატონმა ეჩამ შეისწავლა მისი თვალის

თითქმის ყოველი წვრილმანი. გრეგორიუსზე განსაკუთრებულ

იმანაც მოახდინა, რომ ექიმმა შესამოწმებელი ტესტი სამჯერ გ

თქმა უნდა, ასვენებდა კიდეც და ეუბნებოდა, აქეთ-
იქით გაიარ-გამოიარეთო. შემდეგ

მის პროფესიასაც შეეხო.

- როგორც ვატყობ, თქვენი მხედველობის სისუსტე უამრავი მიზეზ

თქვა მან ღიმილით, როცა გრეგორიუსს გაოცება შეატყო.

იქვე ლინზების გამომთვლელი აპარატიც იდგა, რომელიც ორივ მდგომარეობას ზედმიწევნით ზუსტად ადგენდა. ქალბატონმა გრეგორიუსს დაბნევა.

- ვცადოთ უბრალოდ,- უთხრა და მხარზე შეეხო.

გრეგორიუსი მერყეობდა, არ იცოდა, დასთანხმებოდა თუ არა. ოპტიკოსის სავიზიტო ბარათი გაუწოდა და შემდეგ თავად და პორტუგალიურიც ისევე მომაჯადოებლად ჟღერდა, როგორც იმ შეხვდა. და უცბად ისეთი გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს ამ ქალაქშ რაღაც განსაკუთრებული აზრი მიეცა... თუმცა ზუსტად რა, ჯერ ვერც ვერანაირ სახელს დაარქმევდა და არც უნდა ეცადა.

- ორ დღეში, - თქვა ექიმმა, როცა ყურმილი დაკიდა, - ამაზე ჩ მოინდომოს კაცმა, არ გამოვა.

ამის შემდეგ გრეგორიუსმა ჯიბიდან ამადეუ დე პრადოს წიგნი ამ

- უჩვეულო გამოცემაა, მინდა, გამომცემლობა მოვძებნო ან თვით

- „წითელი კედარი“? ალბათ ეს რაღაცას უნდა ნიშნავდეს, მეტაფო

-

ჩაილაპარაკა ექიმმა.

გრეგორიუსი თავიდანვე მიხვდა, რომ ამ სიტყვების მიღმა რაღ

დიდი ცხოვრებისეული საიდუმლო.

ექიმი ცოტა ხნით მეორე ოთახში გაუჩინარდა, უკან მისამართე

დაბრუნდა და ერთ გვერდზე გადაშალა.

- აი ეს ხულიო სიმოესი, ჩემი გარდაცვლილი ქმრის მეგობარია,

წიგნების დიდი მცოდნე, უთუოდ ეცოდინება რაღაც, - მისამართი

სად და როგორ მოეძებნა. - ჩემგან სალამი გადაეცით. აფთიაქიდან

გამოიტანთ, შემომიარეთ, მინდა დავრწმუნდე, რომ ყველაფერი წ

როცა გრეგორიუსი კიბეზე ჩასვლისას შებრუნდა, ექიმი ისევ კართ

ალბათ ყველაფერი მოუყვა ჩემზე, შეიძლება იცის, რომ გამოვი

თავადაც სიამოვნებით მოუყვებოდა თავის ამბავს, კიბეზე ისე ნელ

იქაურობის დატოვება უმძიმდა.

ცამ ნაზი, თეთრი პირბადე აიფარა და მზის ბრწყინვალება გააფერ

მაღაზია მდინარე ტეჟუსთან ახლოს მდებარეობდა. ცეზარ სან

მაშინვე გაუნათდა, როცა გრეგორიუსმა უთხრა, ვინც გამოგზავნა.

გრეგორიუსის ძველი სათვალეც შეათვალიერა და დამტვრეული

მინები შესაძლებელია ამაზე ფაქიზი და მსუბუქი მასალისგან გაკ

ჩარჩოში ჩაჯდეს.

ამ მოკლე ხანში უკვე მეორემ დააყენა ექიმი დოქსიადეს ავტო

ისეთი შეგრძნება გაუჩნდა, თითქოს ვიღაც უწინდელ ცხოვრებას

რაც თავი ახსოვდა, მხოლოდ დიდი, მძიმე სათვალე ჰქონდა ც

ყოყმანით ისინჯავდა სხვადასხვა სათვალეს, ვიდრე ბოლოს სა

ქალმა, რომელმაც მხოლოდ პორტუგალიური

31

იცოდა და თანაც წყალივით სხაპასხუპით არაკრაკებდა სიტყვებს,

და უთხრა, რომ მის განიერ კუთხოვან სახეს სწორედ ასეთი სათვა

ანტიკვარ ხულიო სიმოესისკენ მიმავალ გზაზე გრეგორიუსი სა

არწმუნებდა, რომ ახალი სათვალე მხოლოდ შემცვლელად სჭირ

სამუდამოდ. როგორც იქნა, მიუახლოვდა ანტიკვარიატის მაღა

ფიქრებიც მოეშვა.

სენიორ სიმოესი ერთი გამხდარი ცხვირწვეტიანი კაცი იყო, მას

იგრძნობოდა ინტელექტი. მარიანა ესამ, ეტყობა, უკვე დაურეკა დ
გეგონებოდა, მთელი ლისაბონი იმით იყო დაკავებული, მასზე
მოეყოლათ და ეუწყებინათ. გრეგორიუსს ჯერ ასეთი რამ არასდრო
- „წითელი კედრები“ - ასეთი გამომცემლობა ოცდაათიან წლებში ა
წიგნები მაღაზიებში არ იყიდებოდა, ამაში დარწმუნებული ვარ. არ
თვალით. ის ფურცლავდა წიგნს, თან შიგადაშიგ კითხულობდა კ
ცდილობდა მეხსიერების აღდგენას. ბოლოს ისევ დახედა გამოც
წელს. იმ დროს ჯერ კიდევ პორტოში ვიყავი სასწავლებლად და შე
ვიცი. მით უმეტეს, თუ ეს წიგნი ლისაბონში დაიბეჭდა. თუკი
შესახებ იცოდეს, ეს მოხუცი კოუტინო იქნება, რომელსაც ჩემამდე
ის უკვე ოთხმოცდაათი წლისაა, მაგრამ, რაც წიგნებს ეხება, ფ
აქვს. დარეკვას აზრი არ აქვს, რადგან ყრუა, აღარაფერი ესმის.
წერილსაც გაგატანთ.

სიმოესი კუთხეში მიდგა, საწერ მაგიდასთან რაღაც დაწერა ქა
ჩადო და გრეგორიუსს გაუწოდა:

- მასთან ცოტა მოთმინება დაგჭირდებათ. ცხოვრებაში უამრავი უ
მეტად გამწარებული ბერიკაცია, მაგრამ ხანდახან მეტად თავაზია
მიუდგება კაცი და სწორ ტონს გამოძებნის. პრობლემა ისაა, რო
იცის, რაა მისთვის იმწუთას სწორი.

გრეგორიუსი დიდხანს დარჩა ანტიკვარული წიგნების მაღაზია

წიგნების

მეშვეობით

ეცნობოდა.

პირველად

საზღვარგარეთ,

ლონდონში,

სტუდენტობისას გაემგზავრა. უკან რომ დაბრუნდა, მაშინღა გაა(
მუზეუმისა და წიგნების მაღაზიების მეტი არაფერი უნახავს. თუმ
ბევრი რამ შეიტყო. სხვებს უკვირდათ, მხრებს იჩეჩავდნენ, რამდე
წიგნებს ხომ შინაც ნახავდიო. კი, მაგრამ ეგ სულ სხვა რამ იქნები
ისიც. ახლაც იდგა პორტუგალიური წიგნებით სავსე თაროების
წაკითხვა სრულიად არ შეეძლო, მაგრამ მათი შეხებით თითქო
ეხებოდა. როცა ამ დილით სასტუმრო დატოვა, ისეთი შეგრძნე
ქალაქში ყოფნის მიზეზის მოეძებნა სურდა. მაგრამ, რაც მთავა

პრადოსთან მისასვლელი გზის პოვნა უნდოდა. შემდეგ მარიან
სანდომიანი თვალებიც გაახსენდა.

გრეგორიუსი ერთ წიგნს ჩასცქეროდა. ის, რომ ლისაბონი 1775
სულ გაუდაბურდა, იცოდა, მაგრამ ამის შემდეგ ღვთისადმი რ

ადამიანებს, ეს - აღარ. ახლა მეორე წიგნი გადმოიღო, **XIV-XV** საუკუნეებში შავი ჭირის

ეპიდემიაზე ეწერა. ორივე წიგნი იღლიის ქვეშ ამოიდო და მაღ

გადაინაცვლა, სადაც მხატვრული ლიტერატურა იწყებოდა. ლუ

ფერნან მენდეს პინტო, კამილუ კაშტელუ ბრანკუ - ეს პორტუგალ

არასოდეს სმენია, არც თავისი ცოლის ფლორენსისგან გაეგონა ოდ

დე კეიროშის „პადრე ამაროს დანაშაული“ - ყოყმანით აიღო ეს წიგ

ერთად იღლიის ქვეშ ამოიდო. როცა ლისაბონისკენ მიემგზავრებო

გაუვლია, რომ ბერნარდო სორესის ქალაქში მიდიოდა, ის ხომ მის

ხშირად იწერდა ხოლმე.

და აქ პესოას ერთი წინდადება გაახსენდა: რა საოცარია, მაგრა

მინდვრები უფრო მწვანეა, ვიდრე რეალურად. ამასთან ერთად

ფლორენსიასთან, ბოლო წელს მომხდარი ამბავიც ამოუტივტივდა

ფლორენსია თავის კოლეგებთან ერთად სასტუმრო ოთახში იჯ

წკრიალი, სიცილი. გრეგორიუსს სულაც არ სურდა იქ შესვლა, მაგრ

სჭირდებოდა, რომელიც იმ ოთახში იდო. ზუსტად იმ დროს, როცა

შედიოდა, ეს წინადადება წაიკითხა რომელიღაც სტუმარმა და

დაურთო, თან ფლორენსს მოშიშვლებულ მკლავზე ხელი დაად

წინადადებას მხოლოდ თითო-ოროლა თუ ჩასწვდება, - თქვა ოთახში შესულმა

გრეგორიუსმა და მის დანახვაზე მთელ ოთახში სამარისებური სიჩ

ხარ ეს გამორჩეული? - ჰკითხა ფლორენსმა გამომწვევად. გრეგ
აღელვებულიყო, ნელა გადმოიღო თაროდან წიგნი და უსიტყვ

33

გავიდა ოთახიდან. სასტუმრო ოთახში კარგა ხანს ჩამიჩუმი არ ის
გაბედა და სიჩუმე დაარღვია.

ისე დაშორდნენ, რომ ამ ეპიზოდის შესახებ ფლორენსისთვის არაფ
გულში ჩამარხულ სხვა ეპიზოდებთან ერთად დაიმარხა.

გრეგორიუსმა ეს წიგნიც აიღო თაროდან და სალაროსთან მივიდა.

- იცით, ამ უჩვეულო წიგნზე მე რა აზრის ვარ? - ჰკითხა ბატონმა ს
მარსელ პრუსტს მაგონებს.

გრეგორიუსი საშინლად დაღლილი იყო, ძლივს მიათრევდა წიგ
პარკს, მაგრამ სასტუმროში დაბრუნება ჯერ არ უნდოდა. სურ
კიდევ მეტი გაეგო, შეეგრძნო, საღამოს ისევ უკან გაფრენის სუ
გასჩენოდა. ერთ კაფეში ყავა დალია, მერე ავიდა ტრამვაიში, რ
სახლთან მივიდოდა. ეს ის შეშლილი ბერიკაცი იყო, რომელსაც შეი
პრადოზე რამე სცოდნოდა.

9.

გრეგორიუსს ძველ, ლამის ასი წლის წინანდელ ტრამვაიში თავისი
თვალწინ დაუდგა ბერნის იმდროინდელი ტრამვაი, რომლითაც
მოსახვევებს სერავდა. ისეთივე ლაქირებული სკამები, ზარის წ
ხელმოსაჭიდები. გიმნაზიას რომ ამთავრებდა, ახალი ტიპის ტრ
უფრო ჩუმად რომ დასრიალებდა ლიანდაგებზე. მოსწავლეებს
ტრამვაით ქუჩებში მგზავრობა, რომ ხშირად გაკვეთილებსაც კ
გრეგორიუსი მთლად მოხიბლული არ იყო, მას საერთოდ არ მ
არც სამყაროს ასე სწრაფი ცვალებადობა. ისევ ის ძველი ტრამვ
გაბედა და რკინიგზის სათავო დეპარტამენტში მივიდა, იქ იკითხა
ბედი ეწიათო. უპასუხეს, რომ ძველები იუგოსლავიას მიჰყიდესო.
ისეთი ნაღვლიანი სახე ჰქონდა, რომ იმ თანამშრომელმა ძველი ტ
აჩუქა, ისინი დღესაც აქვს შენახული და სათუთადაც უფრთხი
წარსულის საგანძურს. ახლა კი სწორედ ისეთი ხმაურიანი ტრა
ლისაბონის ქუჩებში.

გრეგორიუსს დღემდე გონებაშიც არ გაუვლია, რომ ის პორტუგ
შეიძლება მკვდარი ყოფილიყო, მხოლოდ ახლა გაუჩნდა ეს აზრ
აღმოჩნდა. ნელ-
ნელა გულდამძიმებული მიუყვებოდა მკვდრების სამყაროს. ნა
საათის შემდეგ ერთ ქვასთან მივიდა, მასზე დროს თავისი ნაკ
დაემჩნია, სულ დალაქავებული იყო, მაგრამ წარწერა მაინც იკითხ
ჰორაციო დე პრადო 1954 წლის 9 ივნისი. ქვემოთ ეწერა: მარია

პრადო (1961 წლის 3 თებერვალი); სულ დაბლა ეწერა: ამადეო იგნ

34

წლის 29 ივნისი).

გრეგორიუსი გაშტერებული შესცქეროდა წარწერას. თუ ამ წიგ

იყო, გამოდის წიგნი მას არ გამოუქვეყნებია, რადგან წიგნი 1975 წ

ეგებ ძმამ, დამ ან მეგობარმა გამოაქვეყნა თავის კერძო გამომ

პიროვნება ოცდაცხრა წლის შემდეგ ისევ ცოცხალი იყო, უნდა მოე

„სავსებით დასაშვებია, რომ ამ სასაფლაოზე წარწერა უბრალო

ფიქრობდა გრეგორიუსი, რადგან საოცრად გაუცრუვდებოდა იმედ

მწერალს თუ ვერ მიაგნებდა.

გრეგორიუსმა ამოიღო უბის წიგნაკი და ჩაიწერა საფლავის ქვა

მამა ოცდათოთხმეტი წლის ასაკში დაუკარგავს, დედა - ორმოცი წ

გალჰარდო, ცოლი თუ იყო ამადეო დე პრადოსი, რომელიც ოც

გარდაცვლილა.

კიდევ ერთხელ გადაიკითხა გრეგორიუსმა საფლავის ქვაზე წარწ

იგი ველური მცენარეებით იყო დაფარული და ძლივს იკითხებ

რეალური ფაქტია, რევოლუცია ვალდებულებაა. ნუთუ ამ პრად

პოლიტიკური მიზეზით იყო გამოწვეული? პორტუგალიაში მიხ

1974 წლის გაზაფხულზე მოხდა და ეს დიქტატურის დასასრული

პრადო ამას არ მოსწრებია. არადა ეს გამოთქმა ისე ჟღერდა, თ
მომკვდარიყო. გრეგორიუსმა წიგნი ამოიღო და პრადოს სახეს
გასაკვირი არ იქნებოდა, თუ ეს მისტიკური პოეტი იარაღს აიღ
სალაზარის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

სასაფლაოს გასასვლელთან მდგომი ყარაულისთვის უნდოდა ეკი

35

გავარკვიო, ვის ეკუთვნის ესა თუ ის სასაფლაოო, მაგრამ თავ
პორტუგალიურით ამას ვერ მოახერხებდა. შემდეგ ამოიღო მის
სახლისკენ მიმავალ გზას გაუყვა.

ვიტორ კოუტინოს სახლი ისე გამოიყურებოდა, გეგონება, სადაცაა
მხარეს იყო გადახრილი, კედლის ერთი მხარე ველურ სარეველას
დარეკა, არავინ გამოეხმაურა. გრეგორიუსი ერთხანს იდგა ეზოში,
ის იყო წასვლა დააპირა, რომ უცბად მაღლითა ფანჯრიდან ვი
გადმოსძახა:

- რა გნებავთ?

ფანჯრიდან გადმოხრილ კაცს თეთრი ტალღისებური თმა და მ
ჰქონდა, ფართო, მუქჩარჩოიანი სათვალე ეკეთა.

- ერთი რამ მინდა გკითხოთ, - დაიძახა გრეგორიუსმა და პრადოს წ

- რა? - ჰკითხა მოხუცმა და გრეგორიუსმაც ისევ გაუმეორა.

უცბად გაქრა მოხუცი ფანჯრიდან და კარმაც გაიზუზუნა. გრეგ

ჭერამდე სავსე დერეფანში ამოყო თავი, წითელი ქვის იატაკზე აღ

ეგო. მთელ დერეფანში საჭმლის, მტვრისა და სიგარეტის სუნი

გაიჭრიალა და თეთრთმიანი კაციც გამოჩნდა, კბილებს შორის

გაჩრილი. ჭუჭყიანი, გაურკვეველი ფერის პერანგი და ფორმად

შარვალი ეცვა, ფეხები სანდლებში წაეყო.

- ვინ ხარ ? - ჰკითხა მან ისე ხმამაღლა, როგორც საერთოდ ყრუებს

წარბების ქვეშიდან ღია თაფლისფერი, ქარვისებრი თვალები ი

გამოსცქეროდა, გეგონება, იმის თქმა სურდა, რატომ მირღვევ მყუ

გრეგორიუსმა მას სამოესის ბარათი გადასცა, თან პორტუგალი

შვეიცარიელი ვარ და მერე ფრანგულად დაამატა - ამ წიგნის ა
როცა ამას კოუტინოს არანაირი რეაქცია არ მოჰყვა, გრეგორიუსმა

- გავიგე, ყრუ კი არ ვარ, - შეაწყვეტინა მოხუცმა ფრანგულად
გარუჯულ სახეზე ეშმაკურმა ღიმილმა გადაურბინა, - ყრუს თამა

რომ ყოველგვარ სისულელეს არ მოვუსმინო, რაც ადამიანს პირიდ

უჩვეულო აქცენტით ლაპარაკობდა ფრანგულად, სიტყვებს ნე

წარმოთქვამდა. მან სამოესის წერილი გადაიკითხა, შემდეგ სამ

მიუთითა და წინ გაუძღვა. სამზარეულოს მაგიდაზე გახსნილი

ქილა, წითელი ღვინით ნახევრად სავსე ჭიქა და გადაშლილი წიგნ

მაგიდის მეორე ბოლოში დაჯდა. მოხუცი მიუახლოვდა და რა

მოიმოქმედა: სათვალე მოხსნა და თვითონ გაიკეთა. შემდეგ თვა

იქით გაიხედა და უთხრა:

36

- აჰა, ეს ერთნაირი სენი გვჭირვებია, - შემდეგ ისევ დაუბრუნა გრე

ეტყობა იმან, რომ ამ სამყაროში ერთნაირი სქელმინიანი სათვა

გული მოულბო მოხუცს, სახეზე უხეშობა უცბად გაუქრა. მან გამო

და ექიმი პრადოს პორტრეტს უსიტყვოდ რამდენიმე წუთის გ

აკვირდებოდა. შემდეგ მთვარეულივით ადგა და ისე, რომ გრე

გაუხედავს, დაუსხა ღვინო, მერე ისევ დაჯდა. საიდანღაც კატა

გაეხახუნა, მაგრამ კოუტინომ არც კი მიაქცია ყურადღება, სათ

და საჩვენებელი თითებით ცხვირის წვერი მოისრისა. ამ ჟესტმ

დოქსიადე გაახსენა. მეზობელი ოთახიდან კედლის საათის წიკ

მოხუცმა ჩიბუხი აიღო, გადმობერტყა, თაროდან თუთუნი ჩამო

დატენა. რამდენიმე წუთმა გაირბინა, ვიდრე ჩუმი, შორეულ მოგ

ტონით ლაპარაკს დაიწყებდა.

- მართალი არ იქნება, რომ ვთქვა ვიცნობდი-
მეთქი. ერთხელაც არ დაველაპარაკებივარ.

მაგრამ ნახვით ვნახე, თავის კაბინეტში ექიმის თეთრ ხალათში

შემდეგ პაციენტს უხმობდა. მე იქ ჩემს დასთან ერთად ვიყავი

ჩემი და სულ მის თავს ფიცულობდა. მგონი, ცოტა შეყვარებუ

გასაკვირი, ის საოცარ ნათელს ასხივებდა, რაც ჰიპნოზივით მოქმე

ეს იყო ცნობილი ვექილის, პრადოს, ვაჟი, რომელმაც თავი მოი
იმიტომ, რომ მოხრილი წელის ტკივილებს ვეღარ გაუძლო, ზო

თავის თავს ვერ აპატია, რომ დიქტატურის დროს სახელმწიფ

მსახურობდაო.

ამადეო დე პრადო მეტად ცნობილი და პატივცემული ექიმი იყო მ

მენდესს, საიდუმლო პოლიციის თანამშრომელს, სიკვდილისგან გ

სამოციანი წლები. ამის შემდეგ მას ხალხი ერიდებოდა, ამან გუ

ამიტომ დაიწყო ოპოზიციაში მუშაობა, თითქოს ამით თავისი ქ

უნდოდა. მაგრამ ეს ხალხმა არ იცოდა.

37

რამდენადაც მახსოვს, რევოლუციამდე ერთი წლით ადრე მოკვ

ადრიანასთან, თავის დასთან ერთად ცხოვრობდა, იგი ძმას აღმერ

წიგნიც მას უნდა გამოეცა, აქ დააბეჭდინა და მგონი, ვიცი კიდ

სტამბა უკვე კარგა ხანია აღარ არსებობს. რამდენიმე წლის წი

წიგნების მაღაზიაში აღმოჩნდა. არც წამიკითხავს, ერთ კუთხეში დ
ამ წიგნის მიმართ თავიდანვე რაღაც წინააღმდეგობრივი გრძნო

იმიტომ, რომ მე ადრიანას ვერ ვიტანდი, მიუხედავად იმისა, რ

ვიცნობდი. ის პრადოს ასისტენტი იყო და ორივეჯერ, როცა ჩემს დ

იმოქმედა ჩემს ნერვებზე პაციენტებთან მისმა დამოკიდებულე

მხრიდან უსამართლობაც იყო, მაგრამ ყოველთვის ასეთი ვიყავი.

კოუტინომ წიგნი გადაფურცლა.

- ეტყობა, კარგი წინადადებებია, სათაურიც კარგად ჟღერს. არც

წერდა. საიდან გაქვთ ეს წიგნი? ან რატომ დაგაინტერესათ ასე?

და ის, რაც ახლა მოხუც კოუტინოს მოუყვა, სულ სხვაგვარად

რამდენიმე დღის წინ ღამის მატარებელში ჟოზე ანტონიო სილ

ამჯერად არც იმ იდუმალი ქალის ამბავი დაუმალავს, ბერნში ხიდ

მის მიერ შუბლზე დაწერილ ტელეფონის ნომერზე.

- ის ნომერი კიდევ გაქვთ? - ჰკითხა მოხუცმა, რომელსაც ეს ა

ღვინის ახალი ბოთლი გახსნა.

გრეგორიუსმა ჯერ გადაწყვიტა, ამოეღო უბის წიგნაკი და ეჩვე

გაბედა. თუმცა სათვალის ეპიზოდის შემდეგ მოხუცის მიმართ

განიმსჭვალა. მართალია, სიმოესმა მოხუცს შეშლილი უწოდა,

ნიშნავდა, რომ ის გიჟი იყო. უბრალოდ ამ მარტოსულ მოხუცს

ერთად ცხოვრობდა, ეშინოდა, არ დაეკარგა ადამიანებთან სიახ

შეგრძნება.

- არა, - თქვა გრეგორიუსმა ცოტა ხნის შემდეგ, - ნომერი აღარ მაქვს

- სამწუხაროა, - ჩაილაპარაკა მოხუცმა, მაგრამ ხმაში ეტყობოდა,

უცბად ერთიმეორის პირისპირ ისევ უცხოებივით აღმოჩნდნენ.

- ტელეფონების წიგნში ვერ ვიპოვე ადრიანა დე ალმეიდა პრადოს

ჩაილაპარაკა ცოტა ხნის შემდეგ გრეგორიუსმა.

- ეგ არაფერსაც არ ნიშნავს, - მიუგო უკმეხად კოუტინომ, - აღ

ოთხმოცის იქნება და მოხუცები ხშირად ტელეფონების წიგნიდ

განცხადებას წერენ. ეს მეც გავაკეთე ამ ცოტა ხნის წინ. მკვდარი

ქვაზე მისი სახელიც ეწერებოდა. სახლი, სადაც ექიმი მუშაობდ

ზუსტად აღარ მახსოვს, სადღაც მგონი, ნაირო ალტოზე უნდა

38

სახლის პოვნა ძნელი არ იქნება, რადგან სახლის ფასადი მთლ

კაფელითაა მოპირკეთებული. ყოველ შემთხვევაში, მაშინ ასე იყ

კლინიკას“ ეძახდა.

ერთი საათის შემდეგ გრეგორიუსმა მოხუცის სახლი დატოვა,

ისევ დაახლოვდნენ. ეს უცნაური დისტანცია, ამავე დროს, დრ

ყოველგვარი მიზეზის გარეშე იცვლებოდა მათ შორის. გრეგორიუ

გააგონა, იგი მთლიანად ბიბლიოთეკას ეკავა. მოხუცი მეტად ნაკი

პირველ გამოცემას ფლობდა. იგი პორტუგალიური გვარების წა

კარგად ერკვეოდა. მაგალითად, პრადო უძველესი წარმოშობის

ალფონსო **III**-
ის, პორტუგალიის მეფის გვარს ენათესავებოდა. გვარი - ეჩა, პ
ს

უკავშირდებოდა და ყველაზე წარჩინებულ გვარს განეკუთვნებ

პორტუგალიაში.

- ჩემი გვარიც უძველესია და ასევე მეფის გვარს უკავშირდება, - თ

ხმაში სიამაყემ გაიჟღერა.

მოხუცმა რომ გაიგო, გრეგორიუსი ძველი ენების სპეციალისტი

ცოდნის

შეშურდა.

შემდეგ

თაროდან

ბერძნულ-პორტუგალიური

ბიბლიის

ძველისძველი გამოცემა გადმოიღო.

- წარმოდგენა არ მაქვს ამ წიგნს რატომ გჩუქნი, მაგრამ გამომართ

როცა გრეგორიუსი ამ სახლიდან გადიოდა, უკვე იცოდა, რომ ა

არასოდეს დაივიწყებდა და არც ამ მოხუცის ჩამორთმეულ მხცოვ

რომ გამოუწოდა.

39

ტრამვაი ბინდიან ქუჩებში მირახრახებდა. „ღამით იმ ცისფერი სახ

-

გაიფიქრა გრეგორიუსმა.

ის დღე უსასრულოდ გაგრძელდა. თავი ტრამვაის ჭუჭყიან მი

მართალია, რომ ამ ქალაქში მხოლოდ ორი დღეა, რაც ჩამოვიდა? ნუ
არ გასულა, მას შემდეგ, რაც თავისი წიგნები კათედრაზე დატოვა?
მოედანზე, როსიოსთან ჩამოვიდა და ანტიკვარული წიგნებით
პარკით ხელში სასტუმროს მიაშურა.

10.

რატომ ელაპარაკებოდა კეგი ისეთ ენაზე, რომელიც პორტუგალ
მაგრამ პორტუგალიური ნამდვილად არ იყო? ან რატომ ლანძღ
ავრელიუსს ასე უსიტყვოდ?

გრეგორიუსს უცბად გაეღვიძა, საწოლის კიდეზე ჩამოჯდა და
თითქოს ძილის განდევნას ლამობდა, მაგრამ ძილს მაინც თავს
გიმნაზიის დარაჯი ესიზმრა, რომელიც იმ ადგილს წმენდდა, ს
პორტუგალიელ ქალთან ერთად დერეფანში იდგა, როცა ქალი
იმშრალებდა. მანამ თუ ამის შემდეგ, ამას გადამწყვეტი მნიშვ
გრეგორიუსი პორტუგალიელთან ერთად ბიუროში შევიდა, რომ კ
კარის გაღებაც არ დასჭირვებია, ისე აღმოჩნდა უცბად საწერი
იმათგანივით, ვისაც რაღაც თხოვნა ჰქონდა, მაგრამ დავიწყნოდა რ
იქ არ იყო, უცბად თითქოს საწერი მაგიდაც და მის უკან დიდ
გაუჩინარდა და ისინი ალპების წინ აღმოჩნდნენ.

უცებ გრეგორიუსი შიმშილის გრძნობამ გამოაღვიძა და ახლაღა შე
ბარის

კარი ღია იყო. შოკოლადი და მიწის თხილი შეჭამა. ძილში ბერ

უამრავი კონვერტიც ნახა, გულის გამაწყალებელი გადასახადებ

სულ. რაღაც მომენტში თავისი ბიბლიოთეკაც ნახა, სულ ცეცხლ

გახვეული, მაგრამ მოულოდნელად მისი ბიბლიოთეკა იქცა კოუტ

რომელშიც მხოლოდ ბიბლიის ძველი გამოცემები ელაგა.

საუზმობისას გრეგორიუსმა ყველა თეფშიდან ცოტ-
ცოტა გადაიღო. უკმაყოფილო

ოფიციანტმა ერთ მაგიდაზე მიანიშნა, რადგან საუზმის მაგიდები

სადილობისთვის აწყობდა. გრეგორიუსს ჯერ წარმოდგენაც არ

გააკეთებდა. ამ ცოტა ხნის წინ ვიღაც ცოლ-
ქმრის ლაპარაკს მოჰკრა ყური, როგორ

შეადგინეს მთელი დღის ტურისტული გეგმა. მანაც სცადა, მაგრამ

ლისაბონის ღირსშესანიშნავი სანახაობები არ აინტერესებდა. ლ

ქალაქი იყო, რომელშიც თავისი ცხოვრებიდან გაიქცა. ერთადერ

წარმოედგინა, იყო მდინარე ტეჟუზე და ბორნით მეორე ნაპირ

ქალაქი ამ პერსპექტივიდანაც დაენახა. თუმცა განსაკუთრებულად

ჰქონდა. აბა რა სურდა?

წიგნები, რომლებიც გუშინ შეაგროვა, წინ დაიწყო: ორი ლისაბ
ერთიც ეჩა დე კუეიროს რომანი „შავი სიკვდილი“ და ძველი ბ
პორტუგალიურის შემსწავლელი წიგნები. ეს ყველაფერი ჩემოდ
კართან დადგა.

მაგრამ მიხვდა, რომ წასვლაც არ უნდოდა. არა მხოლოდ იმ სა
რომლისთვისაც ხვალ იყო აფთიაქში დაბარებული, არა, უბრალ
უკან დაბრუნება არ შეეძლო.

აბა სხვა რა უნდოდა? იქნებ მოახლოვდა ის დღე, როცა უკვე
მხოლოდ განვლილი, ხელში შემომდნარი ცხოვრების და სიკვდ
აწუხებდა? ეგებ დაკარგა საკუთარი თავის ნდობა და ამიტომაც არ
მაინც რატომ არ მიდიოდა ცისფერი სახლის საძებნელად? იქნებ იქ
ადრიანა დე პრადო. ძმის სიკვდილის შემდეგ უკვე 31 წელი ი
ჭოჭმანობდა გრეგორიუსი? რატომ გადაეკეტა ასე გონება, რა აბრკ
გრეგორიუსმა ახლაც, როგორც ყოველთვის, როცა ეჭვებში ვარდებ
ხელი. დედამისი, გლეხის ქალიშვილი იყო, თავის დღეში არ სწ
მხოლოდ ერთადერთხელ თავისი თანამემამულის, ლუდვიგ გა
აიღო, იმასაც მთელი კვირები მოანდომა. მამამისმა მუზეუმში
ჯდომისას დაიწყო კითხვა, რომ დრო მოეკლა. მას შემდეგ ყველაფ
რაც კი ხელში ჩაუვარდებოდა. და როცა დედამ დაინახა, რომ
იყო გატაცებული, ჰკითხა: შენც წიგნში ეძებ თავშესაფარს?

მას გული სტკიოდა, რომ დედა ასე აღიქვამდა მის გატაცებას

წიგნების მომაჯადოებელ ძალას.

დასაბამიდან არსებობდნენ ადამიანები, რომელთაც წიგნები უყ

არა კაცს, მიხვდები, უყვარს კითხვა თუ არა. სხვა ისე არა ასხვავებ

ეს. ზოგი გაკვირვებული უყურებდა ასეთ ადამიანებს და უცნა

გრეგორიუსმა ეს მშვენივრად იცოდა.

ოთახიდან დამლაგებელი გავიდა თუ არა, გრეგორიუსმა კითხვა დ

ამადეო დე პრადოს ჩანაწერებში. ფურცვლისას ერთი სათაური მო

გარეგანი სულიერების შინაგანი სულიერება: „ეს იყო ივლისის ერ

შუქი თითქოს ჩაკვდომოდა ქუჩებს. მე ერთი ვიტრინის წინ ვ

გამოფენილი საქონლის ნაცვლად, დამაბრმავებელ დღის შუქზ

აღვიქვამდი მხოლოდ. სულაც არ მესიამოვნა, საკუთარ თავს რ

როგორიც ვარ, მთელი არსებით, როგორიც იქ ვიდექი. ის იყო

ხელების ჩრდილისკენ გამეპარებინა, რომ უცბად ჩემი ანარეკლ

მოულოდნელი მუქარასავით რომ დაატყდება კაცს და მთელ ს

ერთი უზარმაზარი კაცის ჩრდილი დავინახე. ის გაჩერდა, ჯიბ

კოლოფი ამოიღო და ერთი სიგარეტი პირში გაიჩარა. როცა პირ

ამოუშვა, მზერა აქეთ-
იქით გააპარა და ბოლოს ჩემზე შეჩერდა. „ჩვენ, ადამაინებმა, რა

ვიცით ერთმანეთზე?“ - გავიფიქრე გულში და შევეცადე, მის მზერ

- ისეთი სახე მივიღე, თითქოს ვიტრინაში გამოფენილის კარგად ნ

გამხდარ, ჭაღარაშერეულ, მკაცრი, ვიწრო სახის კაცს, სათვალის

ოქროსჩარჩოიანი მინების მიღმა მუქი თვალები მოუჩანდა. საკუთ

მზერა შევავლე. როგორც ყოველთვის, ახლაც წელში საოცრად

წაწვეტებული მხრების გამო, თავი იმდენად მაღლა მქონდა აწეულ

საშუალებას ჩემი სიმაღლე მაძლევდა, თან ცოტათი უკან გადა

ამბობდნენ ჩემი ნაცნობები, ვინმემ რომ შემოგხედოს, ერთი ამ

კაცთმოძულე,

დაუნდობელი

მიზანთროპი

ეგონები,

რომელიც

ყველაფერს

აგდებულად უყურებსო. ალბათ იქ მდგომ სიგარეტიან კაცსაც

შეექმნა ჩემზე.

მაგრამ როგორ ცდებოდა! ზოგჯერ როცა ვფიქრდები, მეჩვენება
გაჭიმული იმიტომ ვდგავარ, რომ ამით მამაჩემის უსაშველოდ
ტანჯვას ვაპროტესტებ. მამაჩემი საშინელი დაავადების გამო
გართხმული დადიოდა. და როგორც დაღდასმულ მონას არ შე
ახედვა, მამაჩემსაც მხოლოდ მიწისთვის უნდა ემზირა, ცას ვერ
გაჭიმული სიარულით, გეგონება, მამაჩემის საფლავში გასწორე
მეგონა, ჩემი ამქვეყნად გამართული სიარულით მისი ტანჯულ
შემსუბუქებას შევძლებდი; ძალიან მინდოდა, რომ მამაჩემს იმ

გამართულს და იქ მაინც ჰქონოდა თავისუფალი, ტკბილი ცხოვრე
მხოლოდ ეს არ უქმნიდა ჩემს შემხედვარეს ჩემზე მცდარ წარმოდ
რამ: უსასრულო ღამის შემდეგ, წამითაც რომ არ მიძინია და
მყოფს სულაც არ მსურდა, ვინმესთვის შემეხედა, მოქუფრული

ჩემი პაციენტის ცოლს სიმართლე მივახალე, ვუთხარი, რომ მის

სიცოცხლე აღარ ეწერა. საკუთარი თავი ძლივს ვაიძულე, რომ ეს

დარჩენილი ცხოვრება სათანადოდ განესაზღვრათ. ადამიანური ღ

დიდ ძალას, მოხერხებულობასა და სიმართლისთვის თვალის გ

მოითხოვს. გვიანი საღამო იქნებოდა, აივნის ღია კარიდან თბილი ს

ფოთოლების შრიალი ისმოდა, მას ადრეული ზაფხულის სუნთქვა

ცხოველმყოფელ თავდავიწყებას მიეცემოდი, შეიძლება რაღაც წ

გეგრძნო თავი. „ნეტავ ახლა ფანჯრის მინებზე თავსხმა წვიმა

გავიფიქრე გულში, როცა ცოლ-
ქმარი ჩემს ოთახში შემოვიდა და ჩემ წინ დაჯდა. შიშით

და მოუთმენლობაშეპყრობილნი ელოდნენ ჩემგან განაჩენს, რაც მ

ხელს შეაგრძნობინებდა. ლაპარაკის დაწყებამდე სათვალე მოვ

უკვე იგრძნეს, საშინელი სიმართლე რომ ელოდათ, რადგან, როცა

როგორ ჩასჭიდეს ცოლ-
ქმარმა ერთმანეთს ხელი, თითქოს წლებია ერთმანეთს

ეძებდნენო. ამან სულ დამიხშო ლაპარაკის უნარი და ისედაც

კიდევ უფრო გაიჭიმა. მე მხოლოდ მათ ხელებს შევყურებდი, ისე

შეხედვა, შეშფოთებით ველაპარაკებოდი. ხელები ერთმანეთს

სისხლი დაადინეს და ეს იყო საშინელი სანახაობა, რამაც მთელ

დამიფრთხო. ამ სურათის თავიდან ამოგდება მსურდა, ამიტომა

გარეთ სახეტიალოდ. ახლა კი ამ ვიტრინის წინ ვიდექი. იმ დღეს ა

ჯავრი ადრიანაზე ვიყარე. დედასავით ზრუნავს ჩემზე, არაფერ

მაინცდამაინც იმ დღეს დაავიწყდა ჩემი საყვარელი პურის მოტ

მწარე რეალობის დავიწყება შეეძლო საოცარ დილის რიჟრაჟს?!

33

სიგარეტიანი კაცი, რომელიც ახლა ქუჩის განათების ბოძს მიყრ

გამომხედავდა, ხანაც - ქუჩას. ჩემი გარეგნული იერის და ამაყ

მანერით ვერ მიხვდებოდა, რა ეჭვები და ფიქრებიც მიღრღნიდა გუ

მზერაში ჩავიძირე, ვიტრინაში საკუთარი თავის ანარეკლს რომ

როგორც გამოვიყურებოდი და ვიქცეოდი, ანუ ჩემი გარეგნული

შეესაბამებოდა ჩემს შინაგან მხარეს - არც სკოლაში, არც უმაღლეს

ექიმის კაბინეტში. ნეტავ ეს სხვებსაც ახასიათებთ? სხვებიც ვერ ცნ

გარეგნულად? ნუთუ მათაც თავიანთი ანარეკლი კულისებიდან

ანტიპოდად ესახებათ? ნუთუ მათთვისაც უსაშველო უფსკრულ

სხვების მიერ აღქმულში? ნუთუ მათთვისაც შინაგანი და გარე

შორიშორსაა?

გაუცხოება სხვების მიმართ კიდევ უფრო მატულობს, როცა ხვ

ისეთს არ გიცნობს, როგორიც ხარ. ადამიანს ისე ხომ ვერ შევხე
ვარსკვლავს, სახლებს, ხეებს; ადამიანისგან ალბათ მოველით, (

რაღაცას ამოვიკითხავთ, მისი სულის რაღაც ნაწილს მაინც. კაცს თა

შეეძლოს საკუთარი სურვილების და იმედების, შიშის თუ ფიქრებ

შიდა სამყაროს გარე სამყარო ითვლება ჩვენი შინაგანი სამყარო ნაწილად. ნეტავ როგორ გრძნობს ის სიგარეტიანი კაცი თავს საკუ როგორ შთაბეჭიდლებას ახდენს მისი გარეგნობა მასზე? როგორ გარეგნობაში მისი შინაგანი „მე" თავს? რას გამოხატავს მისი მზერ სავარაუდო სურათი იქნება, ის, რასაც მე მის გარეგნობაში აღვ თავისი ფიქრების სამყაროში გრძნობს. ასე რომ, ჩვენ ორის მხ კარიკატურის მზერა შეეჯახება ერთმანეთს, რადგან ჩვენ შორი მაცდური გარე სამყარო დგას, არამედ ჩვენი საკუთარი მცდარა გარეგნობაც, რომელიც არანაირად არ შეესაბამება ჩვენს შინაგან ს გაუცხოება და დაშორება გარე და შიდა სამყაროს შორის? ნუთ დახატოს და დაგვანახოს სხვაში ეს სხვაობა, ეს ორი სახე და მათ შ ჩვენი ამგვარი გარეგნული სახე ეგებ თავდაცვის საშუალებაც იყოს თავდაცვითი მანერის, შენიღბვის გარეშე რომ წარვდგეთ ამ სამყარ იარსებებს ეს გაუცხოება ადამიანებს შორის? და რადგან ასეთი სახეები აღარ იარსებებს, ყველა ერთმანეთს დაუახლოვდება"?

პრადოს ამ ჩანახატის კითხვისას გრეგორიუსი თან შიგადაშიგ შლიდა და აკვირდებოდა მას. თავის ფიქრებში შეეცადა წარმოესახ თმით, ოქროსჩარჩოიანი სათვალით, მასში ერთნი ამპარტავნობას კაცთამოძულეს. კოუტინოს ნათქვამიც გაახსენდა - როგორც ექ უყვარდა და პატივს სცემდა, ვიდრე საიდუმლო პოლიციის თას

გადაარჩინა. ამის შემდეგ კი თითქმის ყველა, ვინც დიდ პატივს სც
გული გაუტეხა პრადოს და თითქოს ამ შეცდომის გამოსასწორ

34

ოპოზიციაში მუშობაო.

„განა შეიძლებოდა ასეთი რამ ექიმისთვის დანაშაულად ჩაეთვ
სიცოცხლის შენარჩუნება ხომ ყველა ექიმის მოვალეობაა, აქ რა
საქმე“, - ფიქრობდა გრეგორიუსი და ისევ წიგნს ფურცლავდა, ეგე
ეპოვა ამ ნაღვლიან და დრამატულ ამბავში.

ვერაფერი იპოვა. შებინდებულზე სასტუმროდან გავიდა და რუ
გაუყვა, სწორედ იქ, სადაც პრადო მაღაზიის ვიტრინაში თავის
აკვირდებოდა. იქვე ახლოს მდებარეობდა ხულიო სიმოესის ანტიკ
მზე ისე არ ანათებდა, რომ ვიტრინაში ანარეკლი დაენახა. ცოტ
გრეგორიუსმა სარკე იპოვა, რომელშიც შეეძლო დაკვირვებოდა
სწორედ ისე მოქცეულიყო, როგორც პრადო აღწერდა. უცხო მზ
საკუთარ ანარეკლს და ისე აღექვა, როგორც ვიღაც უცნობი.

ასეთს უყურებდნენ მას ყოველდღე კოლეგები, მოსწავლეები,
ფლორენსისთვისაც, რომელიც ჯერ მისი საყვარელი მოსწავლე იყ
რომლისთვისაც დღითი დღე ერთ მოსაწყენ და მოსაბეზრებელ კაც
თავისი ყოვლისმცოდნეობით მუდამ ახერხებდა დაემსხვრია მი

რომანტიკული სამყარო.

როგორც პრადო ამბობს, ყველას აქვს ის შიდა განსხვავებული სხვები ვერ ხედავენ და მხოლოდ გარეგნულით აღიქვამენ. ის პორ ალბათ დარწმუნებული იყო, რომ როგორც სხვების წინაშე წარ რეალურად ისეთი არ იყო, მაგრამ როგორც კი ეს გარეგნული ნიღა მოჰგვარა.

უცბად გრეგორიუსს ვიღაც ბიჭი დაეჯახა, რომელიც გიჟივით მ დაჯახებით გამოწვეული შიში მის მოუსვენარ ფიქრებს შეეჯახ პრადოს ეს რწმენა, რომ მას სხვები სხვანაირად აღიქვამდნენ? რა დასკვნამდე? რა სხივზე ლაპარაკობდა

35

ის? სხივზე, რომელიც მუდამ ანათებდა მას შინაგანად და საო მატებდა, მაგრამ, ამავე დროს, სხვების მიმართ აუცხოებდა. და გაახსენდა, როგორ გაუნათდა პარიზისაკენ მიმავალ მატარებელ სხვაგვარად, საღად გააცნობიერა ეს მგზავრობა. ეგებ პრადო სწ გამობრწყინებას გულისხმობდა? თუ ეს სულ სხვა რამ იყო?

ნაცნობები სულ იმას ეუბნებოდნენ, ისე დადიხარ, გეგონება, წ გადახრილი და კითხულობო. სარკეში რომ აკვირდებოდა თავს გამართულიყო და შეეგრძნო, როგორი იყო თავაწეული სიარულ

ხომ მოხრილობისაგან გაწამებული მამის საფლავში გასწორებას

გრეგორიუსს ერთი თავისი მასწავლებელი გაახსენდა, ისიც ამა

იტანჯებოდა და სიარულისას ლამის კეფაში ჰქონდა ჩარგული თა

ემზირა. რამდენი დაცინვის ატანა უწევდა, გამწარებული მოსწ

იყრიდა ჯავრს. ალბათ რა განცდები ჰქონდა პრადოს, როცა მთ

გაწამებულ მამას უყურებდა?!

კაუტიუნომ როგორც უთხრა, ალექსანდრე ჰორაციო დე ალმეიდ

მოსამართლე იყო, რომელმაც საკუთარ თავს ვერ აპატია, რომ

ემსახურებოდა და თავი მოიკლა. თუ დიქტატურა ფაქტია, მაშ

ვალდებულებაა - ეწერა პრადოს საფლავის ქვაზე. ნეტა ეს წარ

ეკუთვნოდა, ვაჟს, რომელიც მოგვიანებით ოპოზიციაში თანამშრ

რომელმაც გვიან გააცნობიერა რეალობა?

დაბლა, მოედნისკენ მიმავალმა გრეგორიუსმა იგრძნო, როგორი

როგორ სურდა ამ ადამიანზე ყველაფრის გაგება. თანაც იმ ყველა

მთელი ცხოვრება აკეთებდა, ანუ ძველ ტექსტებზე მეტად ახლ

რატომ? ეს ყველაფერი ხომ უკვე კარგა ხნის წარსული იყო, რ

ყველაფრის გაგება? ან როგორ უნდა მომხდარიყო ასეთი რამ,

პორტუგალიურმა სიტყვამ, მის შუბლზე წაწერილმა ტელეფონის

დალაგებული ცხოვრება და ბერნიდან გაქცევის სურვილი გაუჩ

გადაიხლარათა ასე მოულოდნელად მისი ცხოვრება პორტუგალ

რომელიც შეიძლება ცოცხალიც აღარ იყო?

წიგნის მაღაზიაში თვალში მოხვდა სალაზარის ბიოგრაფია. ეს ის კ

შესაძლოა გამანადგურებელი ზემოქმედება მოახდინა პრადოს (

ეხატა შავებში გამოწყობილი მკაცრი, თუმცა მაინც ნაზნაკვთებიან

მზერით, საიდანაც ინტელექტი სჭვიოდა. გრეგორიუსის აზრით, ეს

მოყვარული ადამიანი, რომელმაც ამას ბრმა ბრუტალურობით (

მიაღწია. მან თითქმის ყველაფერზე თქვა უარი ძალაუფლების ხ

შესანარჩუნებლად.

გრეგორიუსი პოლიტიკისგან შორს იყო, თუმცა ეს არ ნიშნავდა

აინტერესებდა, რა ხდებოდა გარე სამყაროში. **1974** წლის აპრილ

პორტუგალიაში დიქტატურა დასრულდა, მისი თანატოლი რამდ

გაემგზავრა იქ და როცა მან მათ მგზავრობას პოლიტიკური ტურიზ

რა იყო ამის მიზეზი, რატომ არ აღელვებდა მას ასეთი ამბები? იქნე

ტექსტებით

მოხიბლულს,

არ

სურდა,

გაეგო

ამ

სამყაროს

სისხლიანი

უსამართლოებები? ან იქნებ ეს მისი სიბეცის ბრალი იყო?

როცა მამა თავის უნტეროფიცრობის ამბავს უყვებოდა, ამაზეც

უჩნდებოდა, მას ეს ბანალურ ამბად ეჩვენებოდა და არა ამაღელვე

ეს იგრძნო და საყელოში სწვდა: ჩვენ გვეშინოდა და ეს იყო ს

ყველაფერი შეიძლებოდა მომხდარიყო და ალბათ შენც აღარ გა

ბრაზმორეული სიტყვები გრეგორიუსს არასოდეს ავიწყდებოდა.

ნუთუ ახლა იმიტომ სურდა ჩასწვდომოდა ამადეო დე პრადოს

სამყაროს უფრო დაახლოებოდა?

მან სინათლე აანთო და ეს წინადადებები რამდენჯერმე წაიკითხა

„არაფერი! სრული ანევრიზმა! ყოველი წუთი შეიძლება უკანას

რომ ვერც კი მიხვდე, როგორ შეაბიჯებ სრულ გაურკვევლობაში

კედელში, რომლის მიღმაც სიბნელის მეტი არაფერია. ჩემი შემდეგ

უხილავ კედელში იქნება. განა არალოგიკური არაა, იმის გეშინ

აღარაფერი შეაჩერებს“?!

გრეგორიუსმა დოქსიადეს დაურეკა და ჰკითხა:

- რას ნიშნავს ანევრიზმა? მხოლოდ ის ვიცი, რომ ეს სიტყვა განვრც

რის ან სად, არ ვიცი.

- ეს არის დაავადებული არტერიული სისხლის კვანძი, რომელი

შეძენილი;

37

ის ტვინშიც ჩნდება, თანაც ხშირად. შესაძლოა ავადმყოფს თავი

დარჩეს, იქნებ რამდენიმე წელი თავს კარგადაც გრძნობდეს. მა

სკდება ეს კვანძი და დასასრულიც არ აყოვნებს. ამ შუაღამისას

დაგაინტერესა? სად ხარ?

გრეგორიუსი მიხვდა, რომ ბერძნისთვის დარეკვა დიდი შეცდო

მოძებნა გაუჭირდა, არ უნდოდა ამ ადამიანის ამდენი ხნის ნდ

ბორძიკით ჯერ ძველ ტრამვაიზე მოუყვა, შემდეგ - ანტიკვარული

და ბოლოს სასაფლაოზეც, რომელზეც ეს პორტუგალიელი მწერ

დასაფლავებული. მაგრამ ეს არ ხსნიდა არაფერს, გრეგორიუსმა

უხერხული დუმილი ჩამოვარდა.

- გრეგორიუს? - ჰკითხა ბოლოს დოქსიადემ.

- დიახ?

- როგორაა პორტუგალიურად ჭადრაკი?

ტელეფონი რომ არა, გრეგორიუსი ალბათ ახლა ამ შეკითხვისთვის

- **Xadrez**, - უთხრა მან და უხერხულობაც გაქრა.

- თვალების მდგომარეობა როგორ გაქვს?

- კარგად, - უპასუხა და იგრძნო, რომ ისევ დაუბრუნდა ლაპარაკის მაინტერესებს, შენც გგონია, რომ სხვები სულ სხვაგვარად აღგ

სინამდვილეში ხარ?

ბერძენს ხმამაღალა გაეცინა.

- რა თქმა უნდა, არა!

ამან გრეგორიუსი უსუსურ მდგომარეობაში ჩააგდო, განსაკუთ

შეკითხვა, რაც ამადეო დე პრადოს ასე აფორიაქებდა, დოქსიად

პრადოს წიგნს დაავლო ხელი, გეგონება, მასში აპირებდა ჩაძიებას.

- მართლა ყველაფერი წესრიგშია? - ჰკითხა ბერძენმა ახლა სულ სხ

- დიახ, - უთხრა გრეგორიუსმა.

ისევ უწინდებურად დაასრულეს საუბარი.

გრეგორიუსი დაბნეული იწვა სიბნელეში და ცდილობდა ჩასწვდო

და დოქსიადეს შორის. ბოლოს და ბოლოს, ეს ის ადამიანი იყო, რო

ამინდის მიუხედავად, გამბედაობა შემატა პორტუგალიაში გამ

ფიქრები სულ აემღვრა, ათასი კითხვა ამოუტივტივდა თავში როდის

ჩაეძინა.

11.

ეს შეუძლებელია, წარმოუდგენელია, გრეგორიუსი თვალებს არ

მოიხსნა ახალი, ბუმბულივით მსუბუქი სათვალე, თვალები მოისრ

ნამდვილად ასეა, ის ახლა უკეთ ხედავდა, ვიდრე ოდესმე. და ეს l

მინის ზედა ნაწილის გამო, ის შესანიშნავად ხედავდა სამყარო

გამოიყურებოდა, თითქოს მისკენ ისწრაფოდნენ, თითქოს მის

უნებურად იზიდავდნენ. ხოლო იმან, რომ ცხვირზე ის საშინელი ს

ყველაფერს ნათლად ხედავდა, ცოტა შიშიც კი მოჰგვარა. თავბრუს

მოიხსნა სათვალე. სანტარემის მოღუშულ სახეზე ღიმილი გაკრთა

- ვეღარ გაგირჩევიათ, ძველი ჯობია თუ ახალი? - ჰკითხა მან.

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია და სარკის წინ დადგა. ახალი სათ

უცვლიდა, ახლა ისეთ კაცს ჰგავდა, რომელიც ზრუნავდა თავის

სანტარემის ასისტენტმა, რომელმაც ეს მოდელი შეურჩია, სარკ

გიხდებათო. სანტარემმა შეხედა და დაემოწმა - მართალია. გრ

როგორ მოაწვა ბრაზი და ისევ ძველი სათვალე გაიკეთა. ახალი

ჩაიდო, ფული გადაიხადა და გავიდა.

მარიანა ეჩას კლინიკამდე ფეხით წავიდა. ნახევარი საათი დასჭირ

სკამს დაინახავდა, ყველგან ჯდებოდა და სათვალეს იწმენდდა

სათვალით უფრო დიდი და ნათელი ეჩვენებოდა, მაგრამ რატომღა

თითქოს სათვალის სიმსუბუქე და მძიმე ნაბიჯები, რომელთაც

შეეჩვია, ერთმანეთს აღარ შეესაბამებოდა.

39

ახლა უჩვეულოდ ლამაზად, ახლოს მოჩანდა გარემო და თითქოს მ

ითხოვდა, მაგრამ რას, ჯერ ვერ ხვდებოდა; ამით შეშინებული

სათვალეს და ძველს აფარებდა თავს. მისი მინებიდან ხომ მთ

აკვირდებოდა. იქნებ მას ეს უფრო მოსწონდა - სამყაროს შორეუ

თუმცა ამ ახალი ლამაზი ფერებისა და სიმსუბუქის დავიწყებაც არ

ერთ სკამზე ჩამოჯდა, პრადოს წიგნი ამოიღო და ახლა კითხვი

სათვალე გამოეცადა.

პრადოს ჩანაწერებიდან ასე იოლად ჯერ არც ერთ ფრაზას არ ჩასწვ

ჩვენი ცხოვრების ნამდვილი რეჟისორი ბედისწერაა. ისაა - ყოველგ

გულმოწყალების და მომაჯადოებელი ხიბლის რეჟისორი.

გრეგორიუსმა თვალები დახუჭა და იმ ტკბილ ილუზიას მიეცა,

სათვალის მინებმა გაუჩინა, ყოველი ახალი წინადადება თითქო

გასაგები გახდა. სათვალე თითქოს ზღაპრულ, მაგიურ ინსტრუმენ

სიტყვების გარეგნული კონტურების მიღმა მნიშვნელობებსა და ა

მან სათვალე შეისწორა და მიხვდა, რომ თანდათან უყვარდებოდა

„ნეტავ ვიცოდე, სწორად მოვიქეცი თუ არა“, - გაახსენდა გრეგ

და შავქილეტიანი ქალის სიტყვები. სიტყვები, რომლებმაც ის

ჟღერდა, როგორც თავის თავში დაურწმუნებელი სკოლის მოსწ
ნათქვამი. ეს კი სულაც არ შეესაბამებოდა იმ თავდაჯერებას, რასაც
იმ ღამით ის ვიღაც რომ არ დასჯახებოდა, ამ სათვალისთვის ხ
თვალის ექიმთან, ვერც ამ ახალ სამყაროს დაინახავდა ალბათ,
თითქოს არარეალური რეალობა შეიძინა.

ერთ კაფეში ყავა დალია. შუადღე იქნებოდა. მთელი კაფე გვერ
ოფისიდან შემოსული კარგად ჩაცმული მამაკაცებით გაივსო. გ
თავის ახალ სახეს დააკვირდა. შემდეგ მთელ ფიგურას შეავლო ο
შარვალი, დიდსაყელოიანი პულოვერი და საწვიმარი საუკეთეს
შესაბამის პერანგ-
ჰალსტუხებში გამოწყობილ იქ მყოფ კაცებს შორის თვალში საცემა
გამოირჩეოდა. ამით ბრაზმორეულმა ნერწყვი ძლივს გადაყლაპ
ბერნიდან გამოქცევის დღეს სასტუმროში ოფიციანტმა როგორ შეხ
არ უმოქმედია, პირიქით, ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ე
გამოწყობილ მაღალ საზოგადოებას თავისი ჩაცმულობით რაღაც
ახლა სად გაქრა ეს გრძნობა? მან ისევ ძველი სათვალე გაიკეთა, ყა
და სასწრაფოდ დატოვა კაფე.

ნუთუ ეს ლამაზი სახლები, იმ დღეს მარიანა ესას კლინიკაში
გრეგორიუსმა ირგვლივ მიმოიხედა. ღვინის ქარხანა, აფრიკის ს
ასხამდა სქელი პულოვერის ქვეშ, მაგრამ, ამავე დროს, სახეზე ცი

ნეტავ რომელი ფანჯრის იქითაა ექიმის მისაღები ოთახი?

ადამიანის კარგი მხედველობა უამრავ რამეზეა დამოკიდებულ

აკლდა თხუთმეტი წუთი. უკვე შეეძლო ასვლა? მაგრამ ჯერ მ

გაიარ-
გამოიარა და კაცების ტანსაცმლის მაღაზიას მიადგა. კარგი იქნ

ჩასაცმელს თუ იყიდი, - უთხრა მას პირველ რიგში მჯდომმა მოსწ

ცოლის გამუდმებული ჩიჩინი უკვე ყელში ჰქონდა ამოსული:

გეყოფა, მარტო აღარ ხარ, სხვასაც უნდა გაუწიო ანგარიში. გრ

ცხოვრების განმავლობაში, მგონი, სულ სამჯერ იყო ტანსაცმლის მ

ყოყმანით შევიდა მაღაზიაში.

გამყიდველებმა მართლაც დასაფასებელი ყურადღება გამოიჩინ

დირექტორიც კი გამოიყვანეს. გრეგორიუსი სარკეში თავის ახა
ს შესცქეროდა:

პიჯაკი, რომელშიც ბანკირს, ოპერაში წასასვლელად გამოწყობი

ბუღალტერს ჰგავდა, შემდეგ ქურთუკიც მოარგეს, ასევე სხვად

ბოლოს - ტყავის ტანსაცმელიც. გამყიდველების აღფრთოვანები

პორტუგალიურად ნათქვამი წინადადებები თუ წამოძახილი არ ე

უქნევდა. როგორც იქნა, გამოაღწია მაღაზიიდან. ნაცრისფერი პი

ფანჯრის მინებში დაეჭვებული აკვირდებოდა საკუთარ თავს:

მაღალყელიანი პულოვერი ამ ახალ სათვალესა და პიჯაკს?

უცბად გრეგორიუსი აფორიაქდა, სწრაფი ნაბიჯით ქუჩის მეორ

ტუალეტში გადავიდა და ისევ ძველი ტანსაცმელი ჩაიცვა. გამო

დაგროვილი ნაგავი დაინახა, მიუახლოვდა, ახალი ტანსაცმლის

ექიმის სახლისკენ ნელა გაუყვა გზას.

ის იყო შეაბიჯა ექიმის სახლში, რომ მაღლა კარი გაიღო და კი

კიბეებზე ჩამოსვლისას გახსნილი თეთრი ხალათი აქეთ-
იქით უფრიალებდა. ახლა კი

ნამდვილად ინანა,

41

ახალი ტანსაცმელი რომ არ ეცვა.

- თქვენ ხართ? - წარმოთქვა მან და ჰკითხა, როგორ მოსწონდა ახალ

როცა გრეგორიუსი თავის განცდებზე უყვებოდა, ის მიუახლოვ

შეამოწმა და ისევ გაუკეთა. საამო სურნელს აფრქვევდა, მისი თმა

რამდენჯერმე შეეხო. რაღაც მომენტში ექიმის მოძრაობამ გაახს

პირველად ფლორენსიამ სათვალე. როცა გრეგორიუსი ექიმს სამ

რეალურ ფერებზე უყვებოდა, ექიმს გაეცინა, შემდეგ საათს დახედ

ახლა ბორანს უნდა მივუსწრო, შეხვედრა მაქვს. - მერე, გრეგორიუ
რაღაცამ შეაჩერა და ჰკითხა - ყოფილხართ ბორნით ტეჟუზე? გინდ

წამოხვიდეთ?

ბორნამდე როგორ გაემგზავრნენ მანქანით, ამას ვეღარ იხსენებ

მხოლოდ ის ახსოვდა, ისიც ბუნდოვნად, რომ ერთ მეტისმეტად

შეუხვიეს, მერე ბორანზე მარიანა თავის ბიძაზე, მამამისის ძმაზე,

სანახავადაც მიდიოდა.

ჟოაო ესა მოხუცებულთა სახლში ცხოვრობდა. სიტყვაძვირი კაც

ჭადრაკს თამაშობდა. უწინ ერთ დიდ საწარმოში მუშაობდა ბუ

მოკრძალებული და თავმდაბალი ჩანდა, არავის მოუვიდოდა აზ

ოპოზიციაში მსახურობდა. ორმოცდაშვიდი წლის იყო, სალაზარ

დაიჭირეს და როგორც კომუნისტს, სამუდამო პატიმრობა მიუსაჯ

მარიანამ, მისმა საყვარელმა ძმისშვილმა, გამოიყვანა ციხიდან.

- ეს იყო **1974** წლის ზაფხული, რევოლუციიდან სულ რამდენი

ოცდაერთი წლის ვიყავი და კოიმბრაში ვსწავლობდი, - ჩაილაპ

გვერდზე გაიხედა.

გრეგორიუსმა გაიგო, როგორ ჩაყლაპა ნერწყვი. მერე კი დაბალ

ხმა არ ჩახლეჩოდა.

- არ დამავიწყდება ის სურათი. მაშინ ბიძაჩემი ორმოცდაცხრა
მაგრამ იმ პირობებმა ავადმყოფ მოხუცად აქცია. მუდამ მაღალ

ხელები, რომლებიც ერთ დროს შუბერტს უკრავდა, განუწყვეტ

მარიანამ ამოიოხრა. - დრო დასჭირდა, ვიდრე მომიყვებოდა: როგ

თვალებთან გახურებულ რკინას, რომ აელაპარაკებინათ, მაგრამ

შეუშინებია, ის უძლებდა ამ საშინელებებს და ამ შეუდრეკელობა

მას შემდეგ აღარაფრის მეშინია, - ამბობს ახლა, - საერთოდ არაფრ

ვარ, ვერაფერი დააცდევინეს.

ბორანი ნაპირს მიუახლოვდა.

- იქ, დაბლა, - თქვა მან და მის ხმაში ისევ სიმტკიცე იგრძნობოდა, -

შემდეგ თითქოს ყოყმანი დაეტყო, როცა გააცნობიერა, რომ მეტ

უცხო კაცს. რაღაც ეჭვები ღრღნიდა, დარწმუნებული არ იყო, უნდა

ეს ამბავი თუ არა. ვიდრე მარიანა მოხუცებულთა სახლისკენ გ

გრეგორიუსი დიდხანს გასცქეროდა მას და წარმოიდგინა, როგორ

წლის, ციხეში ბიძამისის წინ.

გრეგორიუსი ისევ უკან დაბრუნდა ქალაქში. ხელახლა აღიდგინა მ

ჟოაო ესას ამბავი. ისიც ოპოზიციაში იყო, ამადეო დე პრადოც. ექიმ
ხუთი წელი, ხუთი წელი სხვაობა. ორივემ ყველაფერი გარისკა და

იდუმალებით მოცულმა, იმუშავა ოპოზიციასთან. ორივე ნამდვ

ოსტატი იყო. „ნეტა იცნობდნენ ერთმანეთს?“ - ფიქრობდა გრეგორ

როცა ის ბორნიდან გადმოვიდა, ქალაქის გეგმა იყიდა. ცისფერი სა

ძებნა, სადაც ადრიანა დე პრადო ცხოვრობდა. გრეგორიუსი სა

გამოვიდა, უკვე შებინდებული იყო. ტრამვაიში ჩაჯდა და ალფ

გაემგზავრა. იქ ჩავიდა, სადაც ნაგვის გროვა ეგულებოდა და თავი

დადო, ისევ ხელუხლებლად დახვდა. მან აიღო პარკი, გააჩერა ტა

გაემგზავრა.

12.

მეორე დღეს გრეგორიუსს მოჟამული, ნისლიანი დილა გაუთენ

უჩვეულოდ გუშინ საღამოს ადრე დაეძინა და სიზმრების მთელ ხ

აბურდულ-დაბურდულად

ტანსაცმელი, გემები, ციხეები ეზმანა. სურათები

ერთიმეორეს ენაცვლებოდა, რასაც თან სდევდა

ვიღაც ქალის შორეული დაბალი ხმა, მის სახელს სიცხიანივით თავისი ცხოვრება მასზე იყო დამოკიდებული. გამოღვიძებისას ამოუტივტივდა: მარიანას სრული სახელი, მარიანა კონსესიო ე სახელი ეწერა მისი სახლის შესასვლელთან. ხოლო, როცა ეს სახელ ერთი სიზმრისმაგვარი სცენა ამოუტივტივდა, როგორ ხსნიდა ე სათვალეს, რომლის ნაჭდევს ცხვირზე ახლაც გრძნობდა.

უკვე ღამის პირველი საათი იყო, ხელახლა ჩაძინებას აზრი არ ჰქონ წიგნი აიღო და ამ სათაურს წააწყდა - ღამით წვეული, გაელვებულ შეხვედრა სხვადასხვა ადამიანთან ღამით სიზმარში წვეული სა აჩქარებულ მზერას რომ შევავლებთ, ისინი კი ისე ბუნდოვნად მო მიღმა, მბჟუტავ შუქში სხედან და შემდეგ ისე სწრაფად უჩინარდე წესიერად აღვიქვათ, მართლა კაცი და ქალი იყო, მოჩვენებასავ განათებულ ფანჯრის მიღმა, უკიდეგანო ცარიელ სივრცეში? იც ერთმანეთს?

ლაპარაკობდნენ?

იცინოდნენ?

ტიროდნენ?

ასეა,

უცხოებივით

ჩაიქროლებენ შენ თვალწინ წვიმასა თუ ქარში. რამდენ ადამიანთა ურთიერთობა, ვსხედვართ სადმე ერთმანეთის პირისპირ, ან ვ

მაგრამ რა არის გაუცხოების, უყურადღებობის მიზეზი? ნუთუ
რომელიმე ადამიანის ყოველი წამიერი შეხედვა თუ გაელვება
არაადამიანური სისწრაფით ჩაქროლილ შემთხვევით მგზავრსა
ყველანაირად ვცდილობთ, ამ გაელვებულ მზერას დავემალოთ, თ
„როგორია ისეთი ადამიანის დობა, რომელიც მხოლოდ მარტოო
ყველაფერს ეჭვის თვალით უყურებს? - ფიქრობდა გრეგორიუსი, -
ასისტენტობა, ნემსის მიწოდება, პაციენტის გაკავებაში დახმარ
ატმოსფერო იყო იმ ცისფერ სახლში თუ კლინიკაში? იყო კი პ
ადგილი, სადაც თავს აფარებდა და იქ ყველაფერი მის ნდობას იმს
სახლში თავისი ფიქრების ხმამაღლა გადმოფრქვევა? ნეტავ რო
რომელი შეესაბამებოდა მის მარტოობას? რომელი მუსიკა მატებდ
ამ ფიქრებში, გამთენიისას, ძლივს ჩაეძინა გრეგორიუსს და სიზმარ
ცისფერი კარის წინ აღმოჩნდა, სადაც შესვლის სურვილი კი წვავდ
რა ეთქვა იმ ქალისთვის, რომელიც კარს გაუღებდა. როცა გაეღ
ჩაიცვა, ახალი სათვალე გაიკეთა და სასაუზმოდ ისე ჩავიდა. ოფიც
ასეთი გამოცვლილი რომ დაინახა, შემდეგ კი ღიმილმა გადაურბინ
მოღუშულ ნისლიან კვირა დილას ცისფერი სახლის საძებრად გავ
ქალაქის ზემო ნაწილში ჯერ რამდენიმე ქუჩა არ ჰქონდა გავლ
მოჰკრა თვალი, ამას წინათ რომ აედევნა. ის ფანჯარასთან იდგა დ
ახლა დღის სინათლეზე კიდევ უფრო გამხდარი და ვიწრო სახე უ
ნაწილს ჩრდილი ეცემოდა, მაგრამ

გრეგორიუსმა

მაინც

შეავლო

თვალი

44

გობელინგადაკრულ ტახტს, ჭურჭლის კარადაში დალაგებულ ფ

ფიგურებს და ქრისტეს გამოსახულებას. ის შეჩერდა, თითქოს იმ კ

ბოლოს გასძახა:

- ცისფერი კლინიკა აქეთაა? - ჰკითხა მან.

კაცმა ყურთან მიიტანა ხელი და გრეგორიუსმა გაუმეორა შეკი

ხელის მოძრაობით რაღაც კი უპასუხა, მაგრამ მან ვერც ერთი

ამასობაში ფანჯარასთან ვიღაც მოხრილი ქალიც გამოჩნდა.

- ცისფერი კლინიკა სადაა? - ახლა სხვანაირად ჰკითხა გრეგორიუს

- კი! - დაიძახა ჩახლეჩილი ხმით ქალმა, მერე ისევ გაიმეორა,

ხელებით რაღაცას ანიშნებდა. ცოტა ხნის შემდეგ გრეგორიუსი

ეპატიჟებოდა, ამოდიო. ჭოჭმანით შეაბიჯა სახლში, სადაც ზეთ

იდგა. ისეთი გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს დაგუბებული სუნის

უნდა გაერღვია, სახლის კარში რომ შეეღწია. ის კაცი უკვე კარ

სიგარეტგაჩრილი. იგი კოჭლობით შეუძღვა გრეგორიუსს ოთახშ

შესთავაზა.

მთელი ნახევარი საათი ელაპარაკებოდა ორივეს და ძლივს აგე

ჟესტიკულაციითა თუ სიტყვებით. ისინი უყვებოდნენ, ორმოც

პრადო ამ კვარტლის ექიმად რომ ითვლებოდა და როგორ აფას

ხმაში იგრძნობოდა პრადოს მიმართ პატივისცემა, თან რაღაც საყვ

ამბის შემდეგ ყველა ერიდებოდა - გაახსენდა გრეგორიუსს კოუტ

45

მოხუცმა შარვლის ტოტი აიწია და გრეგორიუსს ნაჭრილობევი აჩვ

- ჩაილაპარაკა მან და თან თუთუნისგან გაყვითლებული თითები

საფეთქლებზე მიანიშნა - პრადომ თავის ტკივილი სულ გამიქრო

მოგვიანებით, როცა გრეგორიუსი ცისფერი სახლის კართან ზარ

ისევ ის ორი მოხუცი ედგა, ახსენდებოდა მათი გრძნობები, პა

სინანული და მაინც მადლიერებით აღსავსე მოგონებები ექიმ პრა

გრეგორიუსს გზა ცისფერი სახლისკენ იმ მოხუცებმა მიასწავლ

სახლიდან გამოვიდა, დაინახა, რომ ფანჯარასთან იდგნენ, თავი თ

გასცქეროდნენ მას. მათ მზერაში თითქოს სინანული იკითხებოდა

პრადოს ხელახლა გაცნობა, მის წარსულში ჩაღრმავება.

იქნებ თავდაჯერებულობის მისაღწევად ერთ-
ერთი საუკეთესო საშუალებაა, სხვას

ჩასწვდე, სხვა შეიცნო? ისეთის, ვისი ცხოვრებაც შენგან განსხვავე

წარიმართა. მაგრამ ნუთუ სხვისი ცხოვრების წვდომის ინტერესი
რომ საკუთარმა ცხოვრებამ უკვე ჩაიქროლა?

გრეგორიუსი იდგა ერთ კაფეში, ბართან და ყავას სვამდა. ერთი ს
რამდენიმე ნაბიჯი აშორებდა პრადოს სახლს. იდგა და უყურე
ფანჯრის რაფებს, რომელიც ასევე ცისფრად იყო შეღებილი და
ალაგ-
ალაგ იქერცლებოდა, ნესტიანი ადგილებიც მოჩანდა. მხოლოდ
კარი იყო ცისფრად ახლად შეღებილი. თითქოს ამით ვინმეს ახსენ
ცისფერი სახლია, რომელსაც ეძებთო.

ზართან გვარის აბრა არ ეკიდა. გულის ფანცქალით დააკვირდა
სპილენძის ჩამოსაკრავს. „ისე ვღელავ, გეგონება, მთელი მომავალ
გაიფიქრა მან. კარზე დარეკვა ვერ გაბედა, იქაურობას მოშორდა დ
იქით მდებარე კაფეში შევიდა, შეეცადა, მოძალებულ მღელვარებას
რომ დალია, საათს დახედა, სწორედ ამ დროს, ექვსი დღის წი
ოთახში თავისი მოსწავლეების წინ იდგა. და ის ამ გაწონასწო
მოულოდნელად გაექცა. მაშინვე პალტოს ჯიბეს სწვდა და ბერ
მოსინჯა. და უეცრად, როგორც მოძალებული შიმშილის გრძნო
ბერძნული და ებრაული ტექსტების კითხვის სურვილი, იმ მშ
დანახვა, რომელსაც მისთვის სიძველის მიუხედავად, დღესაც ა
ორიენტალისტური, ზღაპრული ხიბლი. იმაში დასარწმუნებლად,
ექვსი დღის განმავლობაში ძველ ტექსტებში წვდომის უნარი ა

იმწუთშივე ხელთ ჰქონოდა რამე ასეთი ტექსტი. სასტუმროში

ტესტამენტი ბერძნულ და პორტუგალიურ ენებზე, კოუტინომ

სასტუმრო შორს იყო. მას კი იქვე უნდოდა წაეკითხა, იმ ცისფ

თითქოს მის გადაყლაპვას ლამობდა ჯერ კიდევ მანამ, სანამ კარს

შევიდოდა. მან ნაჩქარევად გადაიხადა ყავის ფული და იქვე აჴ

საძებნელად გაემართა იმ იმედით, რომ იქ მაინც იპოვიდა ასეთ წი
ყველა ისვენებდა, მხოლოდ საეკლესიო წიგნის მაღაზიის ერთ

რომელშიც გამოფენილი იყო წიგნები ებრაულ და ბერძნულ ენ

მიაყრდნო, გულში რაღაცამ თითქოს გაჰკრა და უცბად მიხვდა,

აეროპორტში წასულიყო და პირველივე თვითმფრინავით ციურიხ

მაგრამ გრიგორიუსი მოერია ამ მოძალებულ სურვილს, რადგან ის

მართავდა. მას სურდა, მოთმინებით შეგებებოდა იმას, რაც ელ

სახლის ახლოს მდებარე ბარისკენ გაემართა.

იქ მან პრადოს წიგნი ამოიღო პიჯაკის ჯიბიდან და ამ პორტუ
შეუდრეკელ სახეს დააკვირდა - ექიმი გაქვავებული გამომეტყ

მებრძოლი, დახვეწილი სიტყვის ოქრომჭედელი.

უცბად გრეგორიუსს შიშმა გაჰკრა, ხომ შეიძლებოდა ახლა იმ სახლ

ეცხოვრა. სწრაფად დადო დახლზე ფული და აჩქარებული ნაბიჯი

ცისფერი სახლის წინ ორჯერ ღრმად ამოისუნთქა, ნელა ამოუშვა ფ

და ზარს ჩამოჰკრა.

ზარმა ისე გაიჟღრიალა, თითქოს შორეული შუა საუკუნეებიდა

მაგრამ შიგნიდან ჩამიჩუმიც არ ისმოდა - არც სინათლე, არც ნ

გრეგორიუსი ცდილობდა, მშვიდად ყოფილიყო და ისევ დარეკ

შებრუნდა და გათანგული კარს მიეყრდნო. ისევ ბერნში თავის

თითქოს გაუხარდა კიდეც, ასე რომ მოხდა. პრადოს წიგნი ისე

სახლის კარის ცივ რკინის სახელურს მოჰკიდა ხელი. შემდეგ ხელ

დააპირა, იქაურობას გასცლოდა, რომ სწორედ ამ დროს მოესმა

ჩამოდიოდა კიბეებზე. ერთ-
ერთი ფანჯრის იქით სინათლემაც გაიელვა. ნაბიჯების ხმა

კარს უახლოვდებოდა.

- ვინ არის? - გაისმა ქალის მკაცრი ხმა.

გრეგორიუსმა არ იცოდა, რა ეპასუხა. მდუმარედ იცდიდა. გაია

მალე კარში გასაღების გადატრიალების ხმაც გაისმა და კარიც გაიღ

მეორე ნაწილი. შეხვედრა

13.

მთლად შავებში გამოწყობილი მაღალი ქალი იდგა მის წინაშე

შესცქეროდა. მონაზვნური სილამაზის კვალი ჯერ კიდევ შერჩე

გამხდარ სახეზე შემოხვეული თავსაფარი ნიკაპთან ჰქონდა გა

ხელებზე

ძარღვები

მკვეთრად

მოუჩანდა.

ჩავარდნილი

შავი

თვალებით,

მარგალიტებივით რომ უბრწყინავდა, გრეგორიუსს გამჭოლად

მზერა აშკარად მეტყველებდა შინაგან შებოჭილობაზე, საკუთარი

კიდევ იმაზეც, რომ მისი ცხოვრება მხოლოდ გაძლება იყო. თუმცა

ისიც იკითხებოდა, რომ თუ ვინმე მის ნებას წინ აღუდგებოდა, ცე

ფიქრობდა გრეგორიუსი, რომელიც სანთელივით გამართული ი

რამდენადაც სიმაღლე საშუალებას აძლევდა, მაღლა აეწია. არც

პორტუგალიურად გამარჯობა როგორ იყო, ისიც დავიწყნოდა.

- გამარჯობა, - ჩაილაპარაკა, როგორც იქნა, ფრანგულად. ქალი კი ი

იდგა და მზერით ჭამდა. გრეგორიუსმა გაბედა და ჯიბიდან პ
გადაშალა პორტრეტზე და ენის ბორძიკით ისევ ფრანგულად მიმა

- ვიცი, რომ ეს კაცი ექიმი იყო, აქ ცხოვრობდა და მუშაობდა, - განა

მინდოდა მენახა, სად ცხოვრობდა, მსურდა, ისეთ ადამიანს და

რომელიც მას იცნობდა. ამ წიგნში იმდენად შთამბეჭდავი აზრებ

იმ ადამიანზე რამის გაგება, ვინც ეს დაწერა.

ამ ქალის სახეზე ემოციის ამოკითხვა ძნელი იყო, მაგრამ გრეგ

ამოეცნო, რომ მას დაძაბულობამ, სიმკაცრემ გადაუარა, თუმცა

დაურღვევია. დრო საშინლად გაიჭიმა.

- უკაცრავად, რომ გაწუხებთ... - თქვა გრეგორიუსმა, კარს ცოტ

წიგნის ჯიბეში ჩადებას ცდილობდა, მაგრამ ვერ ახერხებდა, გე

დაჰპატარავებოდა. ის იყო გაბრუნება დააპირა, რომ უცბად ქალ

უთხრა:

- მოიცადეთ! - ხმაში გაღიზიანება აღარ ეტყობოდა, თითქოს სითბო

აქცენტში იმ პორტუგალიელი ქალის მსგავსი აქცენტი იგრძნობ

ხიდზე რომ შემოხვდა. თუმცა მისი ნათქვამი სიტყვა, მაინც ბრ

გრეგორიუსს კოუტინოს ნათქვამი გაახსენდა - პაციენტებს როგორ

მკაცრად მიმართავდა. გრეგორიუსი მისკენ შებრუნდა, წიგნი ისევ

- შემობრძანდით, - უთხრა ქალმა. - უკან დაიხია და კიბეებისკენ მ

ჩაკეტა და წინ გაუძღვა. როცა ქალი კიბის მოაჯირს მოშორდა,

ქოშინი მოესმა, წამლისა და პარფიუმერიის ნაზავი სუნი ეცა.

ასეთი სალონი გრეგორიუსს ჯერ არ ენახა, ფილმშიც კი. მთელ

გადაჭიმული და ბოლო არ უჩანდა. უნაკლო, მბრწყინავი იატაკი ს

და ფერებისგან ყვავილებივით იყო გაკეთებული, ბოლოში კი,

მრავალწლიანი ხეები მოჩანდა. თებერვლის ბოლო იყო, ხეებს

ტოტებიღა შერჩენოდა, რომლებიც ცისკენ იყო აზიდული. ერთ

მაგიდა იდგა, კედელთან - ფრანგული სტილის ავეჯი - სამი ს

ტახტი, მომწვანო, ვერცხლისფრად მოლივლივე გადასაკრავით,

დასაყრდნობი წითელი ხისაგან იყო გაკეთებული. მეორე კუთხ

საათი იდგა, რომლის ისრებიც გაჩერებული იყო ექვს საათსა დ

ფანჯარასთან როიალი იდგა ოქროსფერ-
შავი გადასაფარებლით. ყველაზე მეტად რამაც

გააოგნა გრეგორიუსი, ეს იყო კედელში ჭერამდე ჩაშენებული

თაროები, ამან ეკლესიის ბიბლიოთეკა გაახსენა.

თაროებთან მიახლოებას ვერ ბედავდა, მაგრამ შორიდან მაინც

კლასიკა მუქლურჯ-
ოქროსფერი წარწერით, ტომები ოქსფორდიდან, ციცერონი,

ჰორაციო, სასულიერო

მამების ჩანაწერები... ათი წუთი იყო, რაც ამ სახლში შეაბიჯა და აქ

„ნეტა ეს ამადეო დე პრადოს ბიბლიოთეკა იყო“? - გაიფიქრა მან.

- ამადეოს უყვარდა ეს ოთახი, წიგნები. ხშირად მეუბნებოდა: ყველაფერი წავიკითხო, ალბათ მღვდელი უნდა გამოვსულიყავ კლინიკა დილიდან გვიან საღამომდე ღია ყოფილიყო. ვისაც შიში ა იმას მოცდა არ შეუძლია, - იტყოდა ხოლმე ის, როცა ვამჩნევდი, მინდოდა შეესვენა. წაკითხვას და წერას მხოლოდ ღამით ახერხებ შეეძლო. ან იქნებ იმიტომ ვერ იძინებდა, რომ იცოდა აუცილებ დაეწერა ან ეფიქრა, არ ვიცი. მისი უძილობა მართლაც წყევლას დარწმუნებული ვარ, ეს უძილობა და ამდენი ფიქრი, წერა და გო არა, უფრო დიდხანს იცოცხლებდა. წელს, 20 დეკემბერს ოთხმ გახდებოდა.

ისე რომ გრეგორიუსს ერთი კითხვაც არ დაუსვამს პრადოზე, ქალ მოყოლა ძმაზე, მის ტანჯვასა და მისწრაფებებზე, სიკვდილზე. სიტყვიდან თუ მანერიდან აშკარად ჩანდა, რომ მისთვის არაფერ ძმაზე ძვირფასი. ისე მოულოდნელად ალაპარაკდა, თითქოს ამ მოთხოვნა ჰქონდა, რომ გრეგორიუსისთვის ელვის სისწრაფით, მეტამორფოზით ამ მოგონებების სამყარო გაეზიარებინა. მისთვ ადამიანი იყო, რომელსაც მისი ძმის წიგნი ჰქონდა და ეს კმარ წყარო გამხდარიყო. რამდენი წელი უცდიდა იგი იმ დღეს, როცა ვი მსგავსი, მოვიდოდა და თავის მკვდარ ძმაზე დაუწყებდა საუბ გარდაცვალების თარიღი საფლავის ქვაზე. ესე იგი ადრიანა ამ

ოცდათერთმეტი წელი მარტო ცხოვრობდა სიცარიელეში თავის

რომლებიც ძმამ დაუტოვა.

აქამდე თავსაბურავი ნიკაპის ქვეშ ჰქონდა ამოკრული, თითქო

ახლა კი მოიხსნა და გამოუჩნდა ყელზე შემოკრული შავი სახვ

დანაოჭებულ ყელს უფარავდა. ამ სურათს გრეგორიუსი ვერასოდ

მიხვდა, რომ ადრიანასთვის ეს ყელსახვევი ძმის მოსაგონარი

გაუცნობიერებელი ხელის მოძრაობაც, რომლითაც გამუდმებით ამ

ისევ ადგილზეა თუ არაო, უფრო ბევრს მეტყველებდა, ვიდრე მის

მოქმედებები.

თავსახვევი რომ გადაუცურდა, გრეგორიუსმა მისი გაჭაღარავებ

ადრინდელი შავი თმის ნაკვალევი, მხოლოდ ზოლებადღა მოჩა

ხანს დაბნეული დუმდა, შემდეგ კი უეცარი გაჯიუტებული მო

თავსახვევი: ჰო, მე მოვხუცდი, - თქვა მან და თავი დახარა. ო

თვალებზე ჩამოეფარა, დაძარღვული, დანაოჭებული ხელი თმაზე

გრეგორიუსმა მაგიდაზე დაწყობილ წიგნებზე მიუთითა და ჰკით

დე პრადომ დაწერა?

ამ რამდენიმე სიტყვამ საოცრება მოახდინა. ყველანაირმა დაღ

უცბად გადაუარა ადრიანას, წამოიმართა, თავი ისევ უკან გად

გადაისვა თმაზე და გრეგორიუსს შეხედა. მთელი ამ ხნის განმ
გადაურბინა სახეზე ღიმილმა, რამაც თითქოს ოცი წლით გაახალგა
- გამომყევით, - უთხრა მან პორტუგალიურად. მის ხმაში ყოველგვ
ტონი გამქრალიყო. ეს სიტყვა ახლა არც ბრძანებასავით ჟღერდა, არ
აშკარად ეტყობოდა, რაღაც საიდუმლოს გაზიარება, რაღაც იდუმალ
გრეგორიუსისთვის. და ეს იმდენად ახლობლური ჟესტი იყო, ეტყ
გრეგორიუსი პორტუგალიურად არ ლაპარაკობდა.
ადრიანამ დერეფნისკენ მიუთითა, მეორე კარამდე მიიყვანა, რომლ
ქოშინ- ქოშინით გაუძღვა წინ. ერთ კართან შეჩერდა, იქნებ შე
მოგვიანებით, როცა გრეგორიუსმა ეს სურათი აღიდგინა, მიხვდა, რ
ჯერ კიდევ ყოყმანობდა, შეეყვანა თუ არა იგი იმ სამყაროში. ბოლო
კარის სახელური ნაზად, სათუთად ჩამოწია. გრეგორიუსი მაშინ
ადრიანა ამ ნაბიჯით წარსულში აბიჯებდა და მისთვის ის სამყ
ცხოვრებაზე მეტად რეალური იყო, იგი იმ სამყაროში ცხოვრობ
წარსულს შორის დახეტიალობდა. ერთი შებერვა კმაროდა, რომ ის
წარსულში გადაფრენილყო.
იმ დიდ ოთახში, რომელშიც შეაბიჯეს, ერთ კედელთან საწერი
სავარძლით, მეორე კედელთან კი - საწოლი, წინ პატარა ხალიჩით,
ხალიჩას მოაგონებდა კაცს. შუაში სავარძელი იდგა საკითხავად
გვერდით უწესრიგოდ აკოკოლავებული წიგნები ეწყო, მეტი არა

ამადეო დე პრადოზე მოგონებების სამყარო იყო. „ექიმი, ოპოზ
სიტყვის ოქრომჭედელი“ - გაიფიქრა გრეგორიუსმა, როცა ოთახიდ

სიმშვიდე შეეგება.

გრეგორიუსი კართანვე შეჩერდა. ამ სამყაროში ასე უეცრად შე

თვით ადრიანაც კი მოჩვენებასავით, კრძალვით მოძრაობდა იმ

ყოველი ნაბიჯი ჰაეროვანი, არაამქვეყნიური, სივრცესა და დროში

იქ მდებარე ნივთებს კი არ ეხებოდა, ელამუნებოდა. ჯერ საწე

სკამს მიეფერა, რომელიც ცოტა გვერდულად იდგა, თითქოს ვ
ის იყო

ნაჩქარევად წამომდგარაო. უჩვეულო გრძნობა დაეუფლა გრეგ

როდის შემობრუნდებოდა მისკენ ადრიანა. როცა ადრიანამ ყოველ

რომ არც შეეხო, არც გაასწორა, გრეგორიუსი მიხვდა, იქ ყველა
როგორც ამადეომ დატოვა ოცდაათი წლის წინ და მისი შეცვლ

ჰქონდა, არავის შეეძლო წარსულის ამ კანონზომიერების დარღვე

იქ მდგომ მაღალ კათედრისმაგვარ შემაღლებულ მაგიდაზე რამ

ფურცელი იდო, გვერდით - უზარმაზარი გადაშლილი წიგნი. ზ

როგორც გრეგორიუსმა დაინახა, მხოლოდ რამდენიმე სიტყვა ეწ

გადაუსვა ხელი ხის მაგიდას, სათუთად შეეხო ფაიფურის ჭიქა

წითელ სინზე იდო საშაქრესა და გადავსებულ საფერფლესთან

ოცდაათი წლის წინანდელი ყავის ნალექი იყო? - გაიფიქრა გრეგო

მტვრისგან მთლად გამომშრალიყო. ნეტავ საწერ მაგიდასთან ე

ანათებს“?

იყო რაღაც, რაც გრეგორიუსს აოცებდა: საგნებს მტვერი არ ედ

დახუჭა და წარმოიდგინა, ადრიანა აქ ყოველდღე მოჩვენებასავ

ნუთუ ეს მარტოსული ამ ოთახში გამუდმებით წმენდდა მტვერს?

ცხოვრება, ამასობაში კი გაჭაღარავდა კიდეც.

როცა მან თვალები ისევ გაახილა, ადრიანა იდგა უწესრიგოდ

გორასთან, რომელიც თითქოს ეს-
ესაა გადაყირავდებაო. მან ერთ დიდ სქელ წიგნს

მოჰკრა თვალი, რომლის ყდაზეც თავის ქალის გამოსახულება იყო

„თავი, ოჰ, ეს თავი“, - ჩაილაპარაკა ადრიანამ ჩუმად და საყვე
რატომ, რატომ არაფერი თქვი?

ახლა კი, თავის ძმას რომ მიმართავდა, მის ხმაში სიბრაზე შეიმჩნე

ძმისგან პასუხს ითხოვდაო. „როგორც ჩანს, ამადეომ მას არაფ

ანევრიზმზე, - გაიფიქრა გრეგორიუსმა, - არ გაუზიარა თავისი

აღსასრულის დღე დადგებოდა. ამის გამო ძმაზე გამწარებული ჩან

ადრიანამ აიხედა და გრეგორიუსს ისე შეხედა, გეგონება, ამასო

გადაავიწყდაო. წარსულის აჩრდილი აწმყოს დაუბრუნდა.

- აჰ, ჰო, მოდით, - უთხრა მან ახლა ფრანგულად და უფრო მ(

საწერი მაგიდისკენ. ორი უჯრა გამოწია. იქ წითელი ბაფთით შ

სქელი შეკვრა იდო.

- წერა ფატიმას სიკვდილის შემდეგ მალევე დაიწყო. ესაა ბრძ

დადამბლავებასთან, - მითხრა მან, თან დანანებით დასძინა: რატო

წერა? თუ ადამიანი არ წერს, ის ჯერ არაა ჭეშმარიტად გამოფხიზლ

წარმოდგენა არ აქვს, ვინ არის, რას წარმოადგენს. - ამ ჩანაწერების

არავის ჰქონდა, მეც კი. იგი უჯრებს გასაღებით კეტავდა და გასაღ

ადრიანამ ისევ შეწია უჯრები.

- ახლა მარტო მინდა დავრჩე, - თქვა მან უცბად, ლამის გაბორ

კიბეებზე ჩადიოდნენ, სიტყვაც არ დაუძრავს. კარი რომ გაუღო, არ
გაქვავებულივით მდუმარედ იდგა. გრეგორიუსსაც ვეღარ გაებედ

- გმადლობთ და კარგად ბრძანდებოდეთ, - ჩაილაპარაკა გრეგორიუ

- რა გქვიათ? - ჰკითხა ადრიანამ

მოულოდნელად. ამ კითხვამ უფრო

ყეფასავით გაიჟღერა.

- გრეგორიუსი.

- სად ცხოვრობთ?

მან სასტუმროს სახელი უთხრა. კარი ისე მიხურა, ერთი გამოსამშ

უთქვამს.

14.

მდინარე ტეჟუს ღრუბლები დასთამაშებდა. საოცარი სისწრაფი

მისრიალებდნენ მზისგან გაბრწყინებული სივრცის მიღმა, თით

ყლაპავდნენ და სანაცვლოდ სიბნელეს აგზავნიდნენო დედამიწ

სათვალე მოიხსნა და სახეზე ხელები აიფარა, თვალისმომჭრელ

ჩამობნელების ასეთი სწრაფი ჩანაცვლება შეუიარაღებელი თვალ

იყო. ამ ცოტა ხნის წინ სასტუმროში, როცა უჩვეულო ღრმა ძილ

ძველი სათვალის გაკეთებას შეეცადა, მაგრამ ახლა მისი სიმძიმე უ

შეყოყმანებული და საკუთარი თავისთვისაც გაუცხოებული, ცოტა

იჯდა და ამ ნაშუადღევს გადახდენილის გაშიფვრას ცდილობდ
მდუმარე ფერმკრთალ სახეს მარმარილოსავით შავი ფერი ჰქონ
იცვლიდა ფერს და რომელ საგანსაც კი შეეხებოდა, აბრწყინებდა. ყ
ვიწრო სახვევი მუხლამდე წვდებოდა და ისეთ შთაბეჭდილება
უკან ექაჩებოდა და ყელში უჭერდა. განუწყვეტლივ ორივე ხელს ი
გაესწორებინა იგი რაღაცისგან.

ამით გონების დაცვას უფრო ლამობდა, ვიდრე თავისი თავის. წიგ
ერთმანეთზე აკოკოლავებული. რაღაც ერთ წამს გრეგორიუსი
იჯდა, სადაც ხელუხლებელი ფურცლების მთელი დასტა იყო,
ნახევარგვერდიანი ტექსტიც აღმოაჩინა, მაგრამ ასოები ისე გაფ
რომ გარჩევა ჭირდა.

გამოღვიძებულ გრეგორიუსს, ამ სიზმრებს როცა იხსენებდა, ისეთ
თითქოს ცისფერი სახლიც მხოლოდ სიზმარში ნახა და ცხადში
რეალობა და სიზმარი გრეგორიუსის ფიქრებში იმწუთას ერთმან
მან ორივე ხელი თავზე შემოიწყო და შეეცადა გაეცნობიერებინ
ცისფერ სახლში სტუმრობისას. ყოველი ეპიზოდის აღდგენას ც
ცივი, მკაცრი, გაქვავებული სახის გახსენებაზე, ამადეოს ოთახშ
დაძრწოდა, სულ ჟრუანტელი უვლიდა მთელ ტანში.

გრეგორიუსი ამადეო დე პრადოს ძიებამ ამ აწმყოსა და წარსუ
სიგიჟის ზღვარზე მყოფ ქალამდე მიიყვანა, რომელმაც ის თავი

სამყაროში შეიყვანა. შეძლებდა კი იგი ამის ბოლომდე ატანას, ასე

თავზე აღებას? იყო კი ის,

„პაპირუსი“, როგორც მას კოლეგები ეძახდნენ, ამისთვის მზად?

გრეგორიუსმა გადაწყვიტა მოეძებნა ის ადამიანები, ვინც პრადოს

მხოლოდ შორიდან, როგორც კოუტინო, არამედ როგორც ექიმს,

44

მისი ჭაღარა ცოლის მსგავსად, ან იქნებ ვინმე მეგობარიც იყო ცოც

წევრი. ადრიანასგან ამადეოს ნაცნობების გაგება ალბათ გაუჭი

მისთვის მკვდარი ძმა პირადი საკუთრება იყო, სხვებს მას არ გააკ

გრეგორიუსმა მარიანა ესას ტელეფონის ნომერი მოძებნა. დიდი ხ

როგორც იქნა, დაურეკა და ჰკითხა - რამე საწინააღმდეგო ხომ არ ე
ჟოაო ესა რომ მოენახულებინა? ეგებ ოპოზიციიდან პრადოს იცნობ

ხანს დუმილი გამეფდა. გრეგორიუსი უკვე მობოდიშებას აპირ

მარიანამ, აშკარად შეფიქრიანებულმა, უთხრა:

- რა თქმა უნდა, საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს. იქნებ ახალი ადამ

ცხოვრებაში კარგადაც იმოქმედოს მასზე. მოვიფიქრებ, როგორ ჯო

მიხვიდეთ, რომ უხეშად არ შეგხვდეთ. მაგალითად, გუშინ ჩვე

სიტყვაძუნწი იყო. ნამდვილად არ ივარგებს, პირდაპირ მაგ მიზეზ

მგონი, უკვე ვიცი, როგორც უნდა მოვიქცეთ. გუშინ მისთვის

სონეტების ახალი ჩანაწერი, უნდა მიმეტანა, მაგრამ დამავიწყ

უყვარს მარია პირეზის მოსმენა, თავად ამ ქალის თუ მისი შესრულ

ვიცი. ეს მისი შესრულებით არაა, მაგრამ მაინც ვიმედოვნებ, რ

თქვენ წაუღოთ, ვითომ მე გთხოვეთ. ვინ იცის, იქნებ ასე გაგიღიმ

გრეგორიუსი მარიანასთან მივიდა, მათ ჩაი დალიეს ერთად. მა

მოუყვა. მარიანა მდუმარედ უგდებდა ყურს. როცა ამადეოს ო

მაგიდაზე, პრადოს დროინდელ ყავის ჭიქაზე და ფერფლით სა

მოუყვა, მარიანას თვალები გაუფართოვდა.

45

- ფრთხილად იყავით მაგ ქალთან, - უთხრა მან გამომშვიდობებისა

მაცნობეთ, ბიძაჩემი როგორ შეგხვდებათ.

გრეგორიუსი მარიანას ბიძასთან ბორნით გაემგზავრა. თავი ხე

ფიქრობდა:

„ვინმეს ამ ერთი კვირის წინ ბერნში რომ ეწინასწარმეტყველა, ის
პიჯაკში

გამოწყობილი ლისაბონში აღმოჩნდებოდა, ბორნით იმგზავრებდ

წინააღმდეგ მებრძოლი ოპოზიციის მსხვერპლის მოსანახულებ

დაუჯერებდა, იქნებ გიჟადაც ჩაეთვალა. და დღეს ნუთუ ეს ის მუ

წამოცვენილი თოვლის ფიფქებიც რომ აშინებდა?

ბორანი ნაპირთან გაჩერდა. გრეგორიუსი ნელ-
ნელა მიაბიჯებდა ეჩას სახლისკენ. ნეტავ

როგორ გააგებინებს? მხოლოდ პორტუგალიურად ლაპარაკობს
კვირა დღე იყო, ნაშუადღევი. მოხუცებულთა სახლთან რამდენ
იდგა, ხელში ყვავილები ეჭირათ. მაღლა ვიწრო აივანზე პლედში გ
ისხდნენ. გრეგორიუსმა მისაღებში იკითხა ეჩას ოთახის ნომერი. ვ
რამდენჯერმე ღრმად ჩაისუნთქა და როგორც იქნა, გულის კან
ხომ არ იცოდა, რა ელოდა კარის იქით.

ერთ დაკაკუნებაზე არავინ გამოხმაურებია, არც მეორე დაკაკუნებ
დააპირა, რომ მოესმა, კარი ჩუმი ჭრიალით როგორ გაიღო. გრეგორ
ერთი მოუვლელი, ჩაუცმელი, საბანაო ხალათში გახვეული მოხუც
კაცი, რომელმაც უხმოდ გაუღო კარი და კარის ღრიჭოში მოჩვენება
სხვაგვარად გამოიყურებოდა: მას მუქი ლურჯი ნაქსოვი პიჯაკ
დაუთოვებული შარვალი ეცვა, შიგნით ქათქათა თეთრი პერანგი,
ეკეთა და გაპრიალებული შავი ფეხსაცმელები ეცვა. ხელები ჯ
მოტვლეპილი თავი, მხოლოდ გვერდებზე რომ შერჩენოდა თმა
ჩაშავებული მოჭუტული თვალებიდან ისე იმზირებოდა, რომ გეგ
რასაც ეს მზერა მოხვდებოდა, განგმირავდა. როგორც მარიანამ
ავადმყოფი მოხუცი, თუმცა განადგურებულიაო, ვერ იტყოდა კაც
რამეში შეეწინააღმდეგება“ - გაიფიქრა გრეგორიუსმა.

- ბატონი ეჩა, ბრძანდებით? - ჰკითხა გრეგორიუსმა. მან ძლივ
პორტუგალიურ სიტყვებს, რომელთაც ბორანზე არაერთხელ იმეო

ეჩა უძრავად იდგა რამდენიმე წუთი და ხმას არ იღებდა. გრეგორი მზერას და იატაკს დააჩერდა. როგორც იქნა, ეჩა გვერდზე გად ოთახში შეუშვა. გრეგორიუსი აღმოჩნდა საოცრად დაწკრიალებ ოთახში, რომელშიც მხოლოდ საჭირო მწირი ნივთები ელაგა. წ მდიდრული სახლი გაახსენდა და საკუთარ თავს ჰკითხა - ნე უკეთესად არ მოაწყო? ფიქრებიდან ეჩას შეკითხვამ გამოარკვია.

46

- რა გნებავთ? - მის ხმამ ჩუმად, მაგრამ მკაცრად გაიჟღერა, თუმცა იმ კაცის სიმტკიცე იგრძნობოდა, რომელსაც ცხოვრებაში ყველა გამოეცადა, მაგრამ მაინც ვერაფერს გაეტეხა.

გრეგორიუსს ხელში ფირფიტა ეჭირა. მან ინგლისურად უპასუხა. პროფესიის და საერთოდ, მარიანა როგორ გაიცნო.

- აქ რატომ ხართ? მხოლოდ მაგ ფირფიტის გამო არ უნდა იყოთ მო

გრეგორიუსმა ფირფიტა მაგიდაზე დადო. სუნთქვა შეეკრა, მაგ პრადოს წიგნი ჯიბიდან ამოიღო და სურათზე მიუთითა.

- თქვენი ძმისწულის აზრით, შეიძლება იცნობდით ამ კაცს.

სურათს წამით დახედა, შემდეგ თვალები დახუჭა, ასე თვალდ სავარძლამდე და ჩაჯდა.

- ამადეო, - თქვა მან მშვიდად, ჩუმად და ისევ გაიმეორა, - ამადეო

გრეგორიუსი ხმას არ იღებდა, ეშინოდა, ვაითუ, რამე ისეთი ეთქვა,

დაედუმებინა. ის იქვე, მაგიდაზე, ჭადრაკის დაფასთან მივიდა და

დააკვირდა.

- **1922** წლის ბოგოლიუბოვის თამაში, ალიოხინმა დაამარცხა ბო

ჩაილაპარაკა გრეგორიუსმა.

ეჩამ უეცრად თვალები გაახილა და გაკვირვებულმა შეხედა.

47

- ტარტაკოვერს ჰკითხეს, დიდ მოჭადრაკედ ვის მიიჩნევო. მან უ

ორთაბრძოლაა - ლასკერს; თუ შემეცნებითი თამაში - კაპაბლანკას

ალიოხინს, - თქვა მოხუცმა.

- მართალია, - დაემოწმა გრეგორიუსიც. - თამაშში მთავარი ისა

ფანტაზიას წარმოაჩენს.

ეჩამ შეხედა გრეგორიუსს და სახეზე ღიმილმა გადაურბინა. და

ერთმანეთს წააწყდა. იმწუთას ალბათ ეჩას უნდა ეთქვა რაღაც,

დასრულდებოდა.

- იქ, კარადაში, ჩაია, მეც დიდი სიამოვნებით დავლევდი ერთ
თქვენთვისაც გაიკეთეთ და ჩემთვისაც, - უთხრა მოულოდნელად

ამან თავდაპირველად, ცოტა არ იყოს, გააოცა გრეგორიუსი, რად

მასპინძლის მოვალეობა იყო. მოგვიანებით შენიშნა, რომ ეჩა პ

ცდილობდა ხელები მაგრად მოეკუმშა. მას არ სურდა, რომ გრ

ხელებაკანკალებული ენახა. მან ორივესთვის მოადუღა ჩაი და

შემდეგ ორთქლადენილი ფინჯნების წინ მდუმარედ ისხდნენ.

მხიარული სიცილი გაისმა, მერე ისევ სრული სიჩუმე ჩამოწვა.

ეჩამ, როგორც იქნა, ამოიღო ჯიბიდან ხელი და ფინჯანი აიღო. თან
თითქოს ასე, თავად თუ ვერ დაინახავდა თავის აკანკალებულ

უხილავი გახდებოდა. გრეგორიუსმა მას ხელზე სიგარეტის უა

შენიშნა, ორ თითზე ფრჩხილიც აკლდა და ისე უკანკალებდა ხ

აჯანჯღარებენო. ეჩამ გრეგორიუსს გამომცდელი მზერა სტყორ

გაუძლო და აფორიაქებისა და სისუსტის შემოტევის დასაფარა

დაფაზე გადაიტანა მზერა, თან ჩაი მშვიდად მიიტანა პირთან.

- ჩემთვის ჯობდა, ფინჯანი ნახევრად აგევსოთ, - ეჩამ ჩუმად

სიტყვები გრეგორიუსს არასოდეს დაავიწყდებოდა. თვალები ა

ცრემლებისგან. ის ადგა, ეჩას ფინჯნიდან ნახევარი ჩაი გადაასხა

ასეთ საქციელს შეიძლება ამ ტანჯულ ადამიანსა და მას შორი

ურთიერთობაზე ცუდად ემოქმედა. გრეგორიუსი ჩუმად სვამდა ც

ეწვოდა. გრეგორიუსმა, ეჩას წინ ფინჯანს რომ დგამდა, ახლაღა შე

ჰქონდა ამ ადამიანს, მასში მადლიერებაც იკითხებოდა და უნდობ

ხანია ეჩას აღარავის ნდობა არ ჰქონდა, არავინ ეგულებოდა გვ

მადლიერიც შეიძლებოდა ყოფილიყო. გრეგორიუსმა აკანკალებ

ფინჯანი ტუჩებთან, დიდი ყლუპი მოსვა და შესაბამის წუთს დაე

ეჩამ ჯიბიდან სიგარეტის კოლოფი ამოიღო და სიგარეტი პირში

აკანკალებული ხელით მოუკიდა. სიგარეტი ეჭირა იმ ხელში, რომე

აკლდა. მეორე ხელი ისევ ჯიბეში ჩაიდო, ფანჯრისკენ გაიხედა და

48

- პირველად მას **1952** წლის შემოდგომაზე შევხვდი, ლონდონიდან მატარებელში. მე ენის შემსწავლელ კურსებზე მივდიოდი, ჩემ მათ უნდოდათ, რომ მე საზღვარგარეთის კორესპონდენტობა შ დაწყებიდან პირველი კვირა დღე იყო, ზღვასთან ახლოს აღზრდი და გადავწყვიტე, ბრინგტონში გავმგზავრებულიყავი. კუპეში ვ გაიღო და ერთი კაცი შემოვიდა, თმა სულ უბზინავდა, ნაღვლიანი, ჰქონდა. თავის ცოლთან ერთად შორეულ მოგზაურობაში მიდი ფულს დიდი როლი არასოდეს ჰქონდა, არც მაშინ, არც მოგვია გავეცანით. ექიმი იყო, ადამიანის თავის ტვინით მეტად იყო დ ურყევი მატერიალისტის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, ალბათ მღ ყოფილიყო. უამრავ საკითხზე, შეიძლება ითქვას, აბსურდული პარადოქსული შეხედულებები ჰქონდა.

მე მაშინ ოცდაშვიდი წლის ვიყავი, ჩემზე ხუთი წლით უფროსი იყ შთაბეჭდილება დამრჩა, რომ ყველაფრით მჯობდა. ის პატივცე ოჯახიდან იყო, მე გლეხის შვილი ვიყავი. ის დღე ერთად გავა გავისეირნეთ, ერთად ვისადილეთ. და როდის-როდის საუბარი დიქტატურაზეც

ჩამოვარდა. ოპოზიცია უნდა გაძლიერდეს, - ვთქვი მე, - ახლაც მახ

თითოეული სიტყვა. საოცრად პოეტური კაცი იყო, ისეთ წინად
არასოდეს რომ არ გამეგო.

ეჩამ ისევ თვალები დახუჭა, მერე ფანჯრისკენ გაიხედა, თავი გად
ეტყობა, მაშინ მე ისეთ თემას შევეხე, რომელშიც ის თავს მთლ
გრძნობდა და მისთვის უსიამოვნო იყო. მივხვდი და სხვა თემაზე
თითქოს იქ აღარ იყო, მხოლოდ მე და ფატიმა, მისი მეუღლე,
გამომშვიდობებისას კი მითხრა - მართალი ხარო. მივხვდი, ის
გულისხმობდა.

49

როცა მოგვიანებით, ლონდონში მიმავალ მატარებელში მასზე ვ
შთაბეჭდილება დამრჩა, თითქოს ის ან მისი რაღაც ნაწილი სია
დაბრუნდებოდა ჩემთან ერთად პორტუგალიაში, ნაცვლად იმის
გაეგრძელებინა. მან მისამართი გამომართვა, რაც ამ ხანმოკლე
თავაზიანობაზე მეტს ნიშნავდა. როგორც ჩანს, მათ მალე შეწყვ
ლისაბონში დაბრუნდნენ, რა თქმა უნდა, არა ჩვენი საუბრის გ
გაკეთებისას ლამის დაიღუპა, ამიტომ დაბრუნდნენ ასე სასწრა
ექიმს, სურდა თავისი და თავად გაესინჯა. ის სხვა ექიმს არ ე
ამადეო.

გრეგორიუსს თვალწინ დაუდგა ადრიანას დაუნდობელი, გამწა

ინტერესი კლავდა, ეკითხა, რა იცოდა მისი პატარა დის შესახე

ამჯობინა.

- ცამეტმა წელმა განვლო, ვიდრე მას ხელახლა შევხვდებოდი, - გან

1965 წლის ზამთარი, როცა საიდუმლო პოლიციის უფროსი დეე

სამსახურში მისცეს ჩემი ახალი მისამართი და საღამოს ჩემი კა
ფერმიხდილი და გაუპარსავი. თმა, უწინ სულ რომ უბზინავდა

გაპოხოდა. მზერაში საშინელი ტკივილი იგრძნობოდა. პრადომ

საიდუმლო პოლიციის ერთ ოფიცერს, რუი ლუის მენდესს, რომ

მკვლელს უწოდებდნენ, ოპერაცია გაუკეთა, რის გამოც ყველა,

პაციენტებიც კი ერიდებოდნენ. ის შიშობდა, რომ ამის გამო მათ სძ

ამის შემდეგ კი მთხოვა: - მინდა, ოპოზიციასთან ვითანამშრომლო

- დაკარგული ნდობა რომ აღიდგინოთ? -

ვკითხე მე. ის დაბნეული იატაკს დააჩერდა.

- შენ ცუდი არაფერი გაგიკეთებია, შენ ხომ ექიმი ხარ?! - ვუთხარი

- მინდა რაღაც გავაკეთო, რაღაც ისეთი, რაც შემიძლია, გესმის

ერკვევი.

- ეგ საიდან იცი? - ვკითხე მე.

- ვიცი, პირველივე შეხვედრისთანავე მივხვდი.

მისი სურვილი საშიში იყო, თან ჩვენთვის უფრო მეტად, ვიდრ

ოპოზიციის მებრძოლისა მას არაფერი ეცხო. როგორ გითხრა, მას შე

მებრძოლი სული აკლდა. მებრძოლს უნდა ჰქონდეს მოთმინებ

ისეთი გონება უნდა ჰქონდეს, როგორიც მე, ე.
ი. გლეხის და არა დახვეწილი მეოცნების.

ამის გარეშე ძნელია, სარისკოა, უამრავ შეცდომას უშვებს კაცი და

აგდებს. იმას მოთმინება, სიჯიუტე, მოხერხებულობა აკლდა. მან

ვფიქრობდი მასზე. მგონი, თავის ცხოვრებაში პირველად ეუბნებ

შეგიძლია, არ გაქვს საამისო უნარიო. დიახ, მშვენივრად იცოდა, რ

50

საკუთარი თავის შეფასება შეეძლო და პირველად მხოლოდ უმნიშ

შესრულებას არ თაკილობდა.

ვცდილობდი, რამენაირად შემემზადებინა, რათა შეძლებოდა ტ

ატანა. ოპოზიციაში მუშაობისას პრადოს ერთადერთი მიზანი ამო

მენდესის გადარჩენის გამო ჩადენილი ცოდვა გამოესყიდა. მაგ

გამოესყიდა, თუ არავის ეტყოდა. ვუთხარი, პაციენტებისთვის

ოპოზიციასთან თანამშრომლობდა. ეგებ ამით პაციენტებში დაკ

პატივისცემა აღედგინა. მისი დიდი სურვილიც ხომ ეს იყო, რა

მისთვისაც საშიში იყო. როცა ამას ვეუბნებოდი, ეწყინა და მის

ინტელექტს სათანადოდ არ აფასებო. მაგრამ მან მშვენივრად

ვიყავი. ერთხელ მითხრა - მძულს, როცა ვინმე ასე კარგად მცნობ

ერთადერთი სწრაფვა იყო, მიეტევებინათ ის დანაშაული, რაც სინ

არანაირი დანაშაული. როცა ამადეომ კლინიკაში გავრცელებულ

ხელი ხელს ბანსო, მიხვდა, მენდესის გადარჩენას გულისხმობდნე
უღმერთო მოძღვარი ლამის ჭკუიდან შეიშალა, მისთვის უმთავრ
ღირსების აღდგენა. ერთი პირობა, ლამის დაუფიქრებელი ნაბი
მენდესის გამოწვევას ლამობდა, ასეთ დროს მისი დაცვა და შეჩერ
იქნებოდა. ჩვენი ურთიერთობაც თითქმის ძაფზე ეკიდა. მაგრა
შეჩერება. მერე უფრო თავდაჭერილი და დაფიქრებული გახდა.

ამის შემდეგ, მალე, ორი მეტად საპასუხისმგებლო და რთული და
იყო სწორედ მისთვის ზედგამოჭრილი მისია, მხოლოდ მას, რკინი
გათვითცნობიერებულს, შეეძლო ამ საქმის მოგვარება. მან თი
ყველა მატარებლის, ლოკომოტივის სახეობა, ლიანდაგების თუ
მდებარეობა. მას ამ შემთხვევაში მხოლოდ ტექნიკური მხარე ევალ
სარკინიგზო საქმის გიჟურმა სიყვარულმა და გატაცებამ გადაგვ
თავდაპირველად უკმაყოფილება

51

გამოთქვეს, როცა მას დავაკისრე ამ დავალების შესრულება, სა
დასრულების შემდეგ მასზე აზრი შეეცვალათ.

მენდესი ბოლომდე მისი უზომო მადლიერი იყო. ციხეში ჩემი მონა
არავის ჰქონდა, მარიანასაც კი. მხოლოდ მას დართო ნება თვე
მოვენახულებინე, დღეც და საათიც კი საკუთარი სურვილისამებრ

ყოველგვარ წესს და კანონს სცილდებოდა.

ის ყოველ დათქმულ დროს მოდიოდა. ზედამხედველებს მისი ეშინოდათ, როცა აფრთხილებდნენ, დრო ამოიწურაო. ამადეოს წამლები, ტკივილგამაყუჩებლები, საძილე საშუალებები. ციხეში წამლებით, მაგრამ მისი წასვლის შემდეგ ისევ მართმევდნენ. მას ვეუბნებოდი, ვიცოდი კედელს გაანგრევდა, რომ რაღაც ეღონა. ცრ როცა ნახა, რა დამმართეს. ეს იყო არა მხოლოდ შეცოდების ცრ გამოუთქმელი ბრაზისაც. ცოტაღა აკლდა, რომ ზედამხედველებ ცრემლებისგან დანამული სახე სულ წითლად უვარვარებდა.

გრეგორიუსი ეჩას რომ უსმენდა, ცდილობდა წარმოედგინა, ამა მოქუფრული სახე, იგი გრძნობდა იმ ადამიანის სიძლიერეს, რ გამარჯვებას იყო ჩვეული, დამარცხებას ვერ ურიგდებოდა და ვინ ბარიერს უქმნიდა, დაუნდობელი მზერით ანადგურებდა და ძილს

- ამადეომ ციხეში ბიბლია მომიტანა, ახალი ტესტამენტი, - განა პორტუგალიურად და ბერძნულად, ბერძნული გრამატიკაც მოა განმავლობაში ამადეოს მოტანილ ყველაფერს მართმევდნენ, მხ დამიტოვეს. - ლამაზადაა დაწერილი, მაგრამ თავად შენ აქედან არ გწამს, - ვუთხარი მე, როცა ისევ ჩემ სანახავად მოვიდა. მან კ მეტაფორებზე, ლამაზ ენაზე გაამახვილე ყურადღებაო.

გავოცდი, ბიბლია არასოდეს წამეკითხა, მხოლოდ რაღაც ფრაზე

ყველამ. მომხიბლა უჩვეულოდ შერწყმულმა უბრალო და საოც

ფრაზებმა. რელიგია, რომელშიც სიკვდილის დასჯის სცენა ასეა აღ

ლამაზად, - მითხრა მან. მისმა ნათქვამმა ცოტა შემაშინა, მით
ციხეში, მან სხვანაირად გაიჟღერა.

ასეთი იყო ის უღმერთო მოძღვარი. ყველაფერზე სიღრმისეულად

რა მძიმე და შავბნელიც უნდა ყოფილიყო შედეგი. ზოგჯერ იქ

თვითგამანადგურებელიც კი. ჩემი და იორგის გარდა, მას მეგობრე

უმცროსი და, მელოდია, უყვარდა ყველაზე მეტად. ერთხელ მ

მხიარული, ლაღი, ლამაზი გოგონა იყო; ნაბიჯებს ისე ადგამდა

დაფარფატებსო. მისთვისაც ძნელი იყო ალბათ თავისი ძმის ჩა

ხასიათის ატანა.

ეჩამ თვალები დახუჭა. ეტყობოდა, ამ მოგონებებმა, წარსულში

გადაღალა, რამდენი ხანია ამ წლებზე მას არავისთან უსაუბრი

სიამოვნებით დაუსვამდა კითხვებს, პატარა დაზეც ჰკითხავდა

იმაზეც, მაშინ ციხეში ბერძნული თუ ისწავლა. ის ეჩას ყოველ

სუნთქვაშეკრული უსმენდა, ჩაით ჩამწვარი ყელიც კი დაავიწყდა.

მას სიგარეტი შესთავაზა, ასე ეგონა, უარი რომ ეთქვა, მათ შორის

ისევ გაქრებოდა, გამოართვა და მოწია. ახლაღა იგრძნო, მგონი,

ყელიც. ეს მის ცხოვრებაში პირველი სიგარეტი იყო, აკანკალებ

მოუკიდა ეჩამ. ამ უგუნური საქციელის გამო თავს წყევლიდა, ისე
რომ ლაპარაკიც არ შეეძლო. უცბად ამ ფიქრებიდან ისევ ეჩას ნათქ

- უკვე სადილობის დროც მოვიდა.

გრეგორიუსმა საათს დახედა, ექვსის ნახევარი იყო. ეჩამ, მისი გაოც

- საერთოდ მნახველს, თუ დრო აქვს, გვიანობამდეც შეუძლია დარ

გამომშვიდობებისას ეჩას ჰკითხა:

- შეიძლება კიდევ მოგინახულოთ? - თან ჭადრაკის დაფას დახედა

თავი,

თითქოს ისევ საკუთარი დუმილის აბჯარი აიფარაო. როცა შეატყო

მისთვის ხელის ჩამორთმევა სურდა, ორივე ხელი ღრმად ჩაიყ

დააჩერდა.

გრეგორიუსი ლისაბონში ისე ჩავიდა, ირგვლივ ვერაფერს ამჩნე

ჰქონდა, თითქოს მისი ცხოვრების ყველაზე ხანგრძლივი დღე

მოგვიანებით, სასტუმროში საწოლზე რომ იჯდა, გაახსენდა, ამ

მიეყრდნო წიგნის მაღაზიის ვიტრინას და როგორ მოაწვა შინ გაფრ

შემდეგ კი ადრიანა გაიცნო, ჩაი დალია მარიანა ესასთან, მის

სიგარეტი მოწია. რაღა არ მოხდა ამ დღეს. მან ისევ გადაშალა

ამადეუ დე პრადოს სურათი და იმ ყოველივემ, რაც მან დღეს მის

ნაკვთები შეცვალა - თითქოს გაცოცხლდა ეს უღმერთო მოძღვარი.

15.

მთლად კომფორტული არ არის, მაგრამ... - უთხრა აგოსტინამ. ეს ი

ჟურნალის

„Diaro de Noticias“ ერთი დაბნეული პრაქტიკანტი. გრეგორიუსი ამ

მივიდა.

- არა უჭირს რა, მაინც კარგია, - ჩაილაპარაკა გრეგორიუსმა და

და მიკროფონით მოწყობილ ჩაბნელებულ ნიშაში დაჯდა. აგოს

წასვლას არ აპირებდა.

- მაინც რას ეძებთ? - ჰკითხა მან ბოლოს, თუმცა ვფიქრობ, ეს მე არ

- ერთი მოსამართლის დაღუპვის ამბავს ვეძებ, - უთხრა გრეგო

ივნისს თავი მოიკლა ცნობილმა მოსამართლემ, ან იქნებ მოკლეს კ

ზურგის საშინელი დაავადება ჰქონდა და ტკივილებს ვერ გაუ

რომ შესაძლოა ის თავს დამნაშავედ მიიჩნევდა, რადგან დიქტ

ხელისუფლებას ემსახურებოდაო. სამოცდაექვსი წლის იყო, თა

პენსიამდე დიდი ხნის ლოდინი არ დასჭირდებოდა. რაღაც უნდა

აიძულა, ასე მოქცეულიყო - ან მართლაც ზურგის გაუსაძლისი

რეალობის წინაშე შიშის გამო. სწორედ ამის მოძიება და გარკვევა

- მაინც რით დაგაინტერესათ მაგ პიროვნებამ?

გრეგორიუსმა პრადოს წიგნი ამოიღო და კითხვა დაიწყო:

„რატომ, რატომ მოიქეცი ასე მამა? არაფერია, იტყოდი ხოლმე, იჯექი შენს სავარძელში, რომელშიც ჩაჯდომის უფლება არავის ფეხებს შორის ხელჯოხი გედო, ტკივილისგან ფერშეცვლილი ხ ჩამოგეყრდნო და როგორც ყოველთვის, წინ, იატაკისკენ იყავი

ჩემო, ნეტავ ერთხელ მაინც მენახე წელში გამართული, როგორ
შეეფერებოდა. ერთადერთხელ მაინც! მაგრამ მუდამ ათასნაირა
ზურგის შემყურემ ამის წარმოსახვის უნარიც კი დავკარგე. რა
გიწევდა ცხოვრებაში, რაც კიდევ უფრო მეტ ავტორიტეტს გმა
შემოგბედავდა რამეს. მხოლოდ გარეგნულად კი არა, შინაგანადაც
შენს ავტორიტეტს წინ აღდგომოდა. თუმცა ჩვენ, შენი შვილებ
მალულად შენს ნათქვამს ვიმეორებდით, ვცდილობდით გამოგ
ვიცინოდით. დედაც კი, თუკი წაგვასწრებდა, ჯერ გაგვიჯავრდ
თვითონაც აუტყდებოდა სიცილი. მაგრამ დედის თავისუფალი

წამიერი იყო. შენი სიტყვა მუდამ ჭრიდა, ყოველ დილით და ი
პირველად სკოლისკენ მივდიოდი, სახეში კი ცივი ქარი მირტყ
მხიბლავდა იმ სკოლის მოჟამული, სულის შემხუთავი სწავლე
ყველაფერი სულერთი? რატომ ვიყავი მუდამ მხოლოდ შენი ტკივ
მოცული ან სამუდამოდ მხოლოდ მაგაზე ფიქრით შეპყრობილი? ე
რომ მეგონა მარია ჟოაოს სხვა მეგობარი ჰყავდა, გაღიზიანებულ
დავბრუნდი შინ, შენ წინ სავარძელში დავჯექი და გითხარი: მ
გადასვლა, აუტანელია ეს სკოლა- მეთქი. შენ კი ასე მიპასუხე:
მნიშვნელობას ანიჭებ საკუთარ თავსო.

მაშ სხვა რა უნდა იყოს მნიშვნელოვანი თუ არა საკუთარი თავი?
სიჩუმე გამეფდა მთელ ოთახში. მსგავსი რამ ჯერ არავის გაუბედა
ელოდი შენი საყვარელი ვაჟისგან. ყველა გაისუსა შენი რისხვი
ხმა არ ამოგიღია. ორივე ხელით ჯოხს დაეყრდენი, უსიტყვოდ
ოხვრა აღმოგხდა. დედას შევხედე და მის სახეზე ჩემს ცხოვრე
ამოვიკითხე სინანული, რომ შენ გამოგყვა ცოლად. იმ დღეს ვა
გამოსულხარ, ასეთი რამ ჯერ არ მომხდარა. მეორე დღეს, როც
მაგიდასთან დავჯექი, მშვიდად, ცოტა ნაღვლიანად შემომხედე
რომელ სხვა სკოლაზე ფიქრობ? მარია ჟოაომ იმ დღეს შესვენე
შემომთავაზა, და ამან ყველაფერი შეცვალა.

მამა, რატომ ერთხელ მაინც არ დამელაპარაკე, ვიდრე მაგ ნაბი
მეცოდინებოდა, რატომ მოიქეცი ასე?“

- გასაგებია, - ჩაილაპარაკა აგოსტინამ და ორივემ დაიწყო კარლ
პრადოს დაღუპვის თაობაზე უწყების ძებნა.

55

- **1954** წელს ძალიან მკაცრი ცენზურა იყო, - თქვა აგოსტინამ. - ამაშ
რადგან ჩემი კვლევის თემა პრესის ცენზურა იყო. რასაც პრესა ბეჭ
მართალი, მით უმეტეს, თუ ეს პოლიტიკური თვითმკვლელობა იყ
პირველი, რასაც წააწყდნენ, **11** ივნისს გამოქვეყნებული სიკვდ
იყო. აგოსტინამ ეს ცნობა მაშინდელი პორტუგალიის მდგომარე

ექსტრემალურად მწირად მიიჩნია და გაოცების შეძახილი აღმოხდ
რიტუალური ფორმალობები და ახლობლების სახელები: მარია
პრადო, ამადეო, ადრიანა, რიტა. ასევე მისამართი, ეკლესიის სახელ
გამართულიყო, სულ ეს იყო. „რიტა ალბათ მელოდიაა იყო, რომ
მოუყვა“ - გაიფიქრა გრეგორიუსმა.

კიდევ განაგრძეს ძებნა. შემდეგი კვირის ნომრებში ვერაფერი
გრეგორიუსი უკვე თავის დანებებას აპირებდა, აგოსტინამ ურჩ
მართლაც, 20 ივნისის ნომრის ლოკალურ ნაწილში ასეთი ცნობა იპ
დღეს იუსტიციის სამინისტროსთვის ცნობილი, გახდა რომ ალექს
ალმეიდა პრადო, რომელიც უმაღლეს სასამართლო უწყებაში მ
დამსახურებულ

მოსამართლედ

ითვლებოდა,

გასულ

კვირას

ხანგრძლივი

ავადმყოფობის შემდეგ დაიღუპა.

გვერდით მოსამართლის საოცრად დიდი სურათიც იყო, რაც ამ
შეეფერებოდა. მკაცრი სახე, პენსნე, სათვალის ჩამოსაკიდებელი ძ
პატარა ულვაში, მაღალი შუბლი, ხშირი თმა; შვილს რაღაცით ჰ

შავი სამაგრებით და ავადმყოფურად თეთრი ხელი, რომელსაც
სხვა არაფერი ჩანდა სურათზე, ბნელი ჩრდილით იყო დაფარუ
გადაღებული ფოტო იყო, ტანჯვისა და მოკუზული წელის არა
შეინიშნებოდა, არც ავადმყოფი ხელების, სახეც და ხელებიც თ
ამოზრდილაო, თეთრი და მბრძანებლური ჩანდა. რამის თქმას
აღშფოთების გამოხატვას აზრი არ ჰქონდა, თითქოს მხოლოდ მოს
და სხვა არაფერი. ეს იყო რკინისებრი ხასიათის ადამიანი, საკუთარ
კი უმკაცრესი მსაჯული, რომელმაც თავისი თავი გაასამართლა
რეჟიმში მოუწია მსახური. მაგრამ პატივმოყვარეობის ან ძალაუ
გამო კი არ ემსახურა ამდენ ხანს სალაცარს, კაცს, რომელიც ამ
სჩადიოდა, უბრალოდ, ის ასეთი იყო - დიდი პასუხისმგებლობ
საკუთარი თავის მიმართ დაუნდობელიც კი და ვერც ამჩნევდ
საქმეს. პრადოს აკლდა მამა, ისეთი მამა, რომელსაც ბუნებრივ
ექნებოდა.

ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა, - ჩაილაპარა
გრეგორიუსმა.

56

- ეს კიდევ არაფერია იმასთან, რა გაყალბებული მასალებიც მე
აბსურდი, მხოლოდ ტყუილები, - თქვა აგოსტინამ.

როცა ისევ მაღლა ადიოდნენ, გრეგორიუსმა ჰკითხა, ის ქუჩა, მისაწ

ამოიკითხეს. შეატყო, რომ ისიც სიამოვნებით გაჰყვებოდა. გაუხ

რედაქციიდან ვიღაცამ დაუძახა, ეტყობა სჭირდებოდათ.

- საოცარია, ამ ოჯახის ამბით ასე რომ დაინტერესდით, - უთხრ

გამომშვიდობებისას და ხელი გაუწოდა.

- გინდათ თქვათ, რომ უჩვეულოა? დიახ, ნამდვილად უჩვეულოა,

- უთხრა გრეგორიუსმა.

16.

სასახლეაო, ვერ იტყოდა კაცი, მაგრამ ნამდვილად მდიდრული სახ

უამრავი ოთახი და ორი-
სამი აბაზანაც ექნებოდათ. ამ სახლში ცხოვრობდა მოხრილი

მოსამართლე, აქ დადიოდა ოთახიდან ოთახში ჯოხზე დაყრდნობ

ტკივილისგან გაწამებული, კაცი, რომელიც ფიქრობდა, რომ ადამი

არ უნდა დააყენოს ყველაფერზე წინ, მნიშვნელოვან ადგილას. სახ

კოშკურა ედგა, სადაც მისი სამუშაო ოთახი იყო,
მრგვალი სვეტებიანი ფანჯრებით.

ფასადს იმდენი აივანი ჰქონდა, ვერც კი დაითვლიდა კაცი. ყოველ

ჩადგმული რკინის გისოსები ჰქონდა. გრეგორიუსმა ამ ოჯახის

წარმოიდგინა თვალწინ და ის ნათელი ოთახებიც, სადაც ისინი

საკუთარი ოთახი გაახსენდა. მუზეუმის ყარაულისა და დამლაგ

თავის პატარა ღარიბულ ოთახში და ბერძნული ზმნის ფორმებ

მეზობელი სახლიდან

57

გამუდმებით აღწევდა რადიოს ხმა. ისეთი პატარა აივანი ჰქონდათ

ეტეოდა, ზაფხულში მწველი სიცხე აწვებოდა და ვერც კი გადი

სამზარეულოდან გამოსული საჭმლის სუნი და ბუღი იდგა. მო

ნამდვილ სამოთხეს ჰგავდა: ფართო, დაჩრდილული, წყნარი. ყ

ტანმაგარი, ხშირტოტება ნაძვები, სახურავს მშვენიერ ჩრდილს რო

კედარი. გრეგორიუსს გაახსენდა პრადოს წიგნში სათაური „წი

იგულისხმებოდა ნეტა ამ სათაურში, ნამდვილი კედარი? ან წი

ადრიანამ? ნუთუ ეს ამ ეზოში მდგარი კედარი იყო? გრეგორიუ

გამვლელი შეაჩერა და ჰკითხა, ეს ხე მართლა კედარიაო. ზოგი
მხოლოდ ერთმა ქალმა, დაუდასტურა, კედარიაო. გრეგორიუსი შე

შიგნით წარმოედგინა და გამწვანებულ ეზოში შეიჭყიტა. რა უს

შეეძლო აქაური სიმწვანე წითლად შეეღება? სისხლს?

მაღლითა ოთახის ფანჯრიდან გამოჩნდა ღია ფერის ტანსაცმელში

მაღლა აწეული თმით, იგი მსუბუქად, თითქმის ჰაეროვნად მო
იქით,

საქმიანად, მაგრამ არა გაცხარებით. შემდეგ საიდანღაც მოკიდებუ

ჭერამდე ამავალ სიგარეტის კვამლს კედრიდან შეღწეული მზი

უმცროსი და თითქოს იატაკს არც ეხებოდაო, ისე დაფარფატებდ

გრეგორიუსს ჟოაო ესას ნათქვამი. ნუთუ ეს იყო პრადოს პატა

განსხვავება იყო ასაკში, რომ დღესაც ასე ახალგაზრდულად გამოი

ჰაეროვნად დადის?

გრეგორიუსი იქვე ახლოს მდებარე კაფეტერიაში შევიდა. ყავასთან

კოლოფიც აიღო, იმავე მარკის, რაც ეჩასთან მოწია. თვალწინ დაუდ

ქუჩაზე, გიმნაზიის წინ, მოსწავლეები რომ იდგნენ და ეწეოდნ

ფილტვებით შეესუნთქა კვამლი და ლამის ხველებისაგან დაიხ

ახელდა. ახალი სათვალე მოიხსნა, დახლზე დადო და თვალებ

იქით გამყიდველი ქალი მაგარი მწეველი ჩანდა, სიცილს ვერ იკავე

- თუ დამწყები ხართ, ჯობია, ასეთი ძლიერით არ დაიწყოთო. გრეგ

რომ მისი პორტუგალიურად ნათქვამი ასე კარგად გაიგო. მით

ხველებისგან გონება ლამის სულ დახშული ჰქონდა. სად მოეს

იცოდა. გვერდით მდგარ წყლიან ჭიქაში ჩააგდო, რათა ჩაექრო. ქალ
თან თავს იქნევდა.

გრეგორიუსი ნელ-
ნელა გაუყვა გზას ისევ კედრებიანი სახლის შესასვლელისკენ. კარ

მისული ყოყმანობდა, არ იცოდა, დაერეკა თუ არა. როგორც იქნა, გ

მაღლა ქალს რომ მოჰკრა თვალი, იმან გაუღო. თან თოკზე გამ

მეცხვარე ძაღლს აკავებდა, რომელიც გრეგორიუსისკენ იწევდა.

თმის მიუხედავად, ახლაც გოგონას ჰგავდა. ის მიესალმა გრეგ

ნიშნად აწია წარბები.

58

- მე, მე... - დაიბნა გრეგორიუსი და ენის ბორძიკით ფრანგულად წ

სიგარეტის უსიამოვნო სუნს გრძნობდა, - აქ დიდი ხნის წინ მოსამ

ცნობილი მოსამართლე და მე მინდოდა...

- დიახ, მამაჩემი იყო, - თქვა ქალმა და შუბლზე ჩამოშლილი ო

გადაიყარა. საოცრად წკრიალა ხმა ჰქონდა, რაც მის წყლიან თვალ

ტონს შეესაბამებოდა. უაქცენტოდ ლაპარაკობდა. რიტა ნამდვი

მაგრამ მას მელოდია უფრო შეეფერებოდა.

- რატომ გაინტერესებთ ის?

- რადგან ის ამ კაცის მამა იყო, - უთხრა მან და ჯიბიდან პრადოს წ

ამოიღო. ძაღლი ისევ გაიწია მისკენ.

- დაჯექი, დაჯექი, - უბრძანა მელოდიამ ძაღლს.

ძაღლი ადგილზე დაჯდა. ქალმა თოკი იღლიის ქვეშ ამოიდო დ

წითელი კედრები... - წაიკითხა მან დამარცვლით, წკრიალა ხმით დ

ლამის გადაყლაპა. წიგნი გადაფურცლა, თავისი ძმის პორტრეტს დ

ნათელი სახე მთლად ჩაუმუქდა, ნერწყვი ძლივს გადაყლაპა, გ

დასცქეროდა სურათს. მერე ისევ სათაურზე გადაფურცლა.

- **1975** წელსöის, - წამოიწყო მან, - უკვე ორი წლის მკვდარი ი

არაფერი ვიცოდი. თქვენ საიდან გაქვთ?

გრეგორიუსმა მოუყვა წიგნის შესახებ. მელოდია ნაზად შეეხო

როგორც მაშინ იმ წიგნის მაღაზიაში სტუდენტი.

59

- ადრიანა, ადრიანა. ეს ტიპური ადრიანაა, - ჩაილაპარაკა მან ღ

უთქვამს. თავდაპირველად გაოცება იგრძნობოდა მის ხმაში, შემდ

კი უკვე აღარ შეესაბამებოდა მას სახელი მელოდია. ის სადღაც შორ

ალტოს ბორცვისკენ. თითქოს სურდა, ამ გაბრაზებული მზერით

ცისფერ სახლში თავის დამდე.

ისინი მდუმარედ იდგნენ ერთმანეთის პირისპირ. ძაღლი ტანს იფ

თავს უხერხულად გრძნობდა.

- მობრძანდით, ყავა დავლიოთ, - უთხრა მან, თან სიბრაზის ჩ

მინდა წიგნს დავხედო. პან, შენ კი დღეს არ გაგიმართლა, მიუბრუ

გრეგორიუსს მოჰკიდა მკლავზე მაგრად ხელი და შიგნით შეიყვან

ეს იყო სახლი, სადაც სიცოცხლის სუნთქვა იგრძნობოდა, კიბეებზე

პარფიუმერიის სურნელთან შერეული ყავისა და სიგარეტის სუ

მაგიდაზე ფრანგული და პორტუგალიური გაზეთები, ჟურნალე

ისმოდა საიდანღაც, სასაუზმოდ გაწყობილ მაგიდაზე კატა კარ

ლოკავდა. მელოდიამ კატას დაუცაცხანა და ყავა დაასხა. სიწითლე

მოაწვა სიბრაზისგან, გადაუარა. მან სათვალეს დაავლო ხელი და ո

კითხვა დაიწყო. აქეთ-
იქით ფურცლავდა, ისე, რომ წიგნისთვის თვალიც არ

მოუშორებია, გაზეთზე ხელი მოაფათურა და სიგარეტი აიღო. სუნ

- მარია ჟოაოს ამბავი და სკოლის შეცვლის სურვილი ჩემს და

თექვსმეტი წელი იყო ჩვენ შორის განსხვავება. მაგრამ მამა სწ
როგორიც აქ არის აღწერილი, ზუსტად ასეთი. ის ორმოცდაექვს

დავიბადე. სრულიად შემთხვევით ჩავისახე ამაზონთან, ერთ-
ერთი იმ მცირე

მოგზაურობისას, რომლის დროსაც, ეტყობა, დედაჩემმა აცდუნა

რატომღაც ვერც კი წარმომიდგენია. მე რომ თოთხმეტის გავხდ

იუბილე ვიზეიმეთ. მე მას მხოლოდ მოხუცს, მოხრილსა და მკ

მელოდია შეჩერდა, სიგარეტს მოუკიდა და სადღაც შორს გაიხედა.

ჰქონდა, რომ ის მოსამართლის სიკვდილზე რამეს იტყოდა, მაგრამ

გაუნათდა, ეტყობა, სულ სხვა რამ გაახსენდა.

- მარია ჟოაოს ჩემი ძმა სკოლიდან თუ იცნობდა, არც ვიცოდი.

უყვარდა და ცხოვრების ბოლომდეც გაჰყვა მისი სიყვარული. ე

სიყვარული იყო. თუმცა არც კი გამიკვირდება, თუ გავიგებ, რ

უკოცნია მისთვის. მაგრამ ისე მის ცხოვრებაში არც ერთი ქალი არ

მან ცოლი მოიყვანა, მაგრამ ამას არანაირი მნიშვნელობა არ ჰქ

საფიქრალი და დარდი ჰქონდა, მასთან მიდიოდა, სხვაგან არს

იცნობდა ჩემს ძმას ისეთს, როგორიც სინამდვილეში იყო. ჩვენ

ვინმემ მის შესახებ რამე იცოდა, მისი საიდუმლოებებიც - ეს იყ

50

საშინლად იტანჯებოდა ამით, ადრიანას კი ამის გამო სძულდა მარ

- ცოცხალია? - იკითხა გრეგორიუსმა.

- რაც ვიცი, ისაა, რომ სასაფლაოსთან ახლოს ცხოვრობდა. მაგრამ მ

გავიდა. ბოლოს მას ჩემი ძმის სასაფლაოსთან შევხვდი, მაგრამ ეს

გლეხის შვილი იყო და დიდგვაროვნებისგან ყოველთვის შორს
რომ ამადეოც ამ წრეს ეკუთვნოდა, თითქოს არ იმჩნევდა. მის

ვიცი, ჩვენთვის ის მუდამ მარია ჟოაოიყო. ისინი ოთახიდან დ

სადაც საქსოვი მანქანა იდგა.

- მიყვარს სხვადასხვა საქმეში თავის გამოცდა, - გაიცინა მელო

გრეგორიუსის გაკვირვებული მზერა შენიშნა. ყოველთვის განუ

მოუსვენარი ვიყავი, მამაჩემმაც ვერაფერი მომიხერხა.

ერთი წამით ხმა დაუსევდიანდა, გეგონება, მზეში უცბად ღრუბელ

მალევე გადაუარა. კედელზე ჩამოკიდებულ სურათებზე მიმანი

იყო სხვადასხვა სფეროში საქმიანობისას გადაღებული: ოფიციანტ

ჩამსხმელად. განსაკუთრებით ერთ სურათზე მიაქცევინა გრეგორ

- აი ეს ქუჩის გოგონათა ორკესტრია, რვა გოგონასგან შედგებ

ვიოლენჩელოზე ვუკრავდით და ყველას ეს ქოლგისებრი ქუდი
გამოიცნობთ, რომელი ვარ? ერთადერთს მე მაქვს ქუდი მარცხნივ
მარჯვნივ აქვს. ჩვენ ვუკრავდით ქორწილებზე, დღეობებზე და ფუ
უცბად შეტრიალდა ფანჯრისკენ და გარეთ გაიხედა.

51

- მამას არ მოსწონდა ეს საქციელი. მის სიკვდილამდე სულ ცო
ჯგუფთან ერთად ქუჩაში ვუკრავდი. უცბად დაბლა ქუჩაზე და
სამსახურის მანქანა თავისი მძღოლით, რომელიც ყოველ დილი
დააკლდებოდა, გამოუვლიდა ხოლმე და სასამართლოში მიყავდ
პალატაში პირველ კაცად ითვლებოდა. მამა, როგორც წესი, უკანა ს
ჩვენ გვიყურებდა. თვალებიდან ცრემლები წამომცვივდა, დაკვრ
შეცდომაზე ვუშვებდი. მანქანის კარი გაიღო და მამა გაჭირვებ
დამანჭული სახით ძლივს გადმობობღდა. ჯოხით შეაჩერა მანქა
შეიმჩნეოდა მისი, როგორც მოსამართლის, ავტორიტეტი. ჩვენთან
იდგა უკან, მაყურებლებს შორის, შემდეგ ფულის ყუთისკენ წამოვ
არც გამოუხედავს, სავსე მუჭით ფული ჩაგვიყარა. სახეზე ცრემ
ჩამომდიოდა და ბოლოს ველარც ვუკრავდი, ჩემ გარეშე მოუწი
მანქანა დაიძრა, ის ხელს მიქნევდა, მეც ვუქნევდი. შემდეგ კი
შესასვლელში დავჯექი და გულამოსკვნილი ავტირდი. არც კი

ცრემლები იყო თუ სევდის.

გრეგორიუსმა ისევ ფოტოებს შეავლო თვალი. ეს ის გოგო უნდ
ყველა ათამამებდა, ვისაც ყველასთვის ღიმილის მოგვრა შეეძლ
იტირებდა, ისიც მხოლოდ წამიერი იქნებოდა, როგორც მზიანი
წამოწვიმება. ალბათ სკოლას ძირითადად სულ აცდენდა, მაგრამ ღ
რადგან თავისი ხიბლით აჯადოებდა მასწავლებლებს. ეს ამბავი
მხოლოდ მას შეეფერებოდა. როგორც გრეგორიუსს უთხრა, ფრა
უსწავლია და ერთი ფრანგი მსახიობის სახელი ისე ლამაზად, ნ
წარმოუთქვამს, რომ სწორედ ამიტომ შეურქმევიათ მელოდიაც.
უყვარდა, მაგრამ არავის შეეძლო მისი მოთოკვა.

- ყველას ძალიან ვუყვარდი, მაგრამ ჩემი დაოკება არავის შეეძლო.
ძალიან მიყვარდა, მაგრამ ისე, უფრო სწორად თუ ვიტყვი, ძნე
სიყვარული. განა შეიძლება გიყვარდეს მონუმენტი? როცა მე ძ
ყველა მას აქცევდა ყურადღებას, განსაკუთრებით - ადრიანა, რ
ითქვას, თავისი ეჭვიანობით წამართვა კიდეც ძმა. ამადეო თავისი
მეტად კეთილი იყო. მათამამებდა, თოჯინასავით მეფერებოდა,
არასოდეს დამლაპარაკებია. მხოლოდ ოცდახუთი წლის რომ გავხდ
მისგან, ინგლისიდან იყო გამოგზავნილი, - თქვა მელოდიამ და
გაემართა. უჯრა გამოხსნა, დაწერილი ფურცლებით სავსე ერთი
კონვერტი ამოიღო. რაღაც ერთ წამს მელოდია ჩუმად კითხულ

დაიწყო იმის თარგმნა, რასაც ამადეო ოქსფორდიდან სწერდა.
სიკვდილიდან რამდენიმე თვის შემდეგ:
„საყვარელო მელოდია, ეს მოგზაურობა ნამდვილი შეცდომა იყ
დამეხმარებოდა, იმ ადგილების ხელახლა ნახვა, სადაც ფატიმას

52

მინდოდა, ყველაფერი ხელახლა მეგრძნო, მაგრამ ძალიან ვწუხ
ისევ უკან მოვემგზავრები. მომენატრე და ამიტომაც გიგზავნი ამ წ
ღამით დავწერე, რათა ჩემს ფიქრებში მევიგრძნო შენი სიახლოვე.
ოქსფორდი: ღამის ფიქრები. რატომ მეჩვენება ღამეული სიმშვ
შენობებს შორის ასე უფერულად, უსუსურად, ავადმყოფურად,
ყოველგვარ ხიბლს მოკლებულად? სულ სხვაგვარად, ვიდრე რ
უკვე სამ საათზე, როცა კაციშვილის ჭაჭანება არაა, სიცოცხლე ჩქეფ
ასე? რატომ უნდა იყოს ასეთი ეს წმინდა, არამიწიერად განათებუ
საძირკველი ასეთი დამტვერილი, უღიმღამო, ან ეს ოთახები, რ
დახვეწილი, ლამაზი წინადადება თქმულა?
გაიარე, - მითხრა წითელთმიანმა ირლანდიელმა, როცა რომელ
პლაკატის წინ ვიდექი, მასზე ერთი მოხსენების სათაური ეწერ
წილ“ მე მამა ბართლომე გამახსენდა, რომელიც ავუგუსტინეს
ტყუილზე ტყუილით მიუზღა, იგივე იქნება, რაც ქურდობას ქუ

გაყრით... და ჩვენ მაშინ ამ საკითხზე დიდხანს ვიკამათეთ. რო

კამათისას, მამა ბართლომეს მოთმინება არ დაუკარგავს.

მოხსენების მოსასმენად რომ დავჯექი დარბაზში, იმ ირლანდიე

აღმოვჩნდი. მე ჩემს ფიქრებში ვიყავი გართული, შინ დაბრუნების

დაუჯერებელია. მოხსენების დასასრულს ერთმა ენაგრძელმა გიჟმ

სიტყვა წარმოთქვა ტყუილზე, სრულიად აბსურდული რამ. ეს

არასოდეს უცხოვრია დიქტატურის პერიოდში, როცა სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხი

დგას და ასეთ დროს იოლად შეუძლია ადამიანს ტყუილის მოე

გადმოვცემ, რა და როგორ იყო, მაგრამ იმ პერგამენტის ქალს ე
სწორედ სქოლასტიკოსის სახე ჰქონდა ამ დარბაზში. ყველაზე უაზ

ამას დაუჯერებელი დისკუსია მოჰყვა.

53

ეს იყო ბრიტანული თავაზიანობით გაჯერებული დარბაზი, სად

უაზროდ, შეუსვენებლად, მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომ ეკა

ერთმანეთისთვის. ერთი აზრიანი სიტყვაც არ დასცდენია ვინმეს.

ასე ხდება მუდამ და ამან თავზარი დამცა, შემზარა. განა ასე არაა, ი
აზრი თუ წარმოსახვა სხვებისას არ შეესაბამება, ყველა თავისაზ

დინებასავითაა, რომელიც ჩაგრეცხავს, თან ისე წაგიღებს, რომ ყურ

მაგრამ რაა აქ გასაკვირი?! მეც ხომ ასეთი ვარ. მე კი ვუგდებ ან დან

ყური? შინაგან დინებას ვერაფერი შეცვლის!

როცა მოხსენების შემდეგ მე და ის ირლანდიელი გვერდიგვერ

ქუჩაში, ირლანდიელმა მკითხა:

- რა აზრის ხართ დღევანდელ მოხსენებაზე?

მე, რა თქმა უნდა, მთლიანად რას ვფიქრობდი ამაზე, არ მითქ

ვუთხარი, უცნაურად მომეჩვენა-მეთქი ეს კამათი.

ცოტა ხნის შემდეგ კი დასძინა:

- უცნაურად და სხვა არაფერი? ეს მხოლოდ და მხოლოდ ლაყ

უყვართ ლაყბობა. დიახ, ამას მე სხვას არას დავარქმევდი, თუ არა

- უაზრო? - ვკითხე მე.

- აბა სხვა რა! - ამოიძახა მან და სიცილი აუტყდა, შემდეგ კი ბურთ

დღე დაატარებდა, ასფალტზე დასცხო. რა სიამოვნებით ვიქნებოდ

მსგავსი!

მგონი, ახლა ვიცი, ამ საზოგადოების თავყშეყრის ადგილას რა

შემხუთავი ღამეული სიმშვიდე. აქ ნათქვამი ყოველიŏსიტყვა

განწირული. ვერაფერს იზამს კაცი, სიტყვები თავისთვის ჟღერს.

აქვს ამაზე მეტი პრეტენზია, ისინი უბრალოდ ლაპარაკობენ, მ

ილაპარაკონ და ის ჰგვრით სიამოვნებას, რომ იმწუთას, ასე ვთქვა

ჰგონიათ, რაღაც განსაკუთრებულს ამბობენ.
მაგრამ სამწუხარო ისაა, რომ მათ, ამ

დაცემულ ადამიანებს, თავიანთ განსაკუთრებულობაშიც სძინა

ისადგურებს ეს სულის შემხუთავი სიჩუმე აქ“.

- მას სძულდა, არ უყვარდა თავის გამოჩენა, განსაკუთრებულ

ადამიანებს ვერ იტანდა, - თქვა მელოდიამ, წერილი დაკეცა და ის

ასეთები ყველგან სძულდა: პოლიტიკაში, ექიმებში, ჟურნალისტე

თავისი განსჯით სხვების და საკუთარი თავის მიმართაც. მე ა

დაუნდობელი განსჯით გავნადგურებულიყავი, ამიტომაც ვერი

მონუმენტურ ძმას.

მელოდიას სურათის გვერდით კედელზე ერთი სურათიც ეკიდ
ძმა ერთად

ცეკვავდა.

„ამადეოს მოძრაობა სულაც არ იყო მოუხეშავი, - გაიფიქრა გრეგორ

ემჩნეოდა, რომ ეს მისთვის უცხო იყო, მას ამის უნარი არ ჰქონდა“.

- ირლანდიელმა თავისი წითელი ბურთით ამ წერილიდან მაშ

როგორც ჩანს, ამადეოს მაშინვე გაუჩნდა სურვილი თუ მონატრებ

ამოეხეთქა, გამოეხატა, რასაც ფიქრობდა. ის განიცდიდა, რომ ბურ

კი კარგა ხანია დაკარგული, დავიწყებული ჰქონდა. ოთხი წლი

კითხულობდა და მას შემდეგ კითხულობდა ყველაფერს, რაც კი ხ

სკოლა საშინლად მომაბეზრებელი იყო მისთვის, ლიცეუმში ორ

კლასს. ოცი წლისამ უკვე ყველაფერი იცოდა და ზოგჯერ საკუთარ

კიდევ რა შეიძლებოდა არ სცოდნოდა.

უცბად ოთახში ძაღლი შემოიჭრა, მას ბავშვებიც შემოჰყვნენ. ე
შვილიშვილები იყვნენ. მელოდიამ გრეგორიუსს გამომშვიდობები
მისი მზერიდან აშკარად იგრძნო, მან თითქოს იცოდა, რომ მას
სურდა, განსაკუთრებით მოსამართლის სიკვდილზე, მაგრამ გრე
დღეს ამის მოსაყოლად ჯერ მზად არ იყო, თუნდაც ბავშვები არ შე
გრეგორიუსი დაჯდა გასტელოსთან სკამზე და იმ წერილზე და
ამადეომ ოქსფორდიდან გამოუგზავნა მელოდიას. მას უნდა ეპოვ
ბრძენი მოძღვარი. გრეგორიუსს გაახსენდა, რომ ამადეომ ის მო
პერგამენტს შეადარა და ამან შეაკრთო. უღმერთო მოძღვრის, პ
განაჩენით გაოგნებულმა პირველად გააცნობიერა თავისი სახელ
პაპირუსი.

გრეგორიუსი სასტუმროსკენ მიმავალ ფერდობს დაუყვა. დიდ

იყიდა. დარჩენილი დღე გვიან ღამემდე ცდილობდა, ალიოხინისთ

ხერხით, ვიდრე

55

ბოგოლიუბოვმა მოუგო. უცბად იგრძნო დოქსიადე მოენატრა და

17.

ადამიანების ყოველდღიურ საუბარში არანაირი აზრი არ დევს, უბ

იმისთვის, რომ ისაუბრონ, - გაახსენდა გრეგორიუსს, დიდი ხნ

დოქსიადემ. მას ძალიან აღელვებდა, რომ ადამიანები მხოლოდ

მიზნით საუბრობენ და ნალაპარაკები მალევე ავიწყდებათ; მაი

დაეყრდნობი,

უბრალოდ

სურთ

გადმოაფრქვიონ

თავიანთი

ცოდნა,

თავი

წარმოაჩინონ. ტაქსის მძღოლია თუ კლასიკური ფილოლოგიის სპ თავისას ლაპარაკობს.

მაშ, თუ კაცმა თავისი აზრი სხვას არ გაუზიარა, რისთვისღა ს ჰკითხა მაშინ გრეგორიუსმა. ბერძენმა ხმამაღლა გაიცინა. ყველ ეძებს, რომ სულ თვითონ ილაპარაკოს, ასე კი გაუთავებლად პრადოს წერილში ირლანდიელმა ზუსტად მსგავსი აზრი გამო შეკრებილ პროფესორებსა და ოქსფორდელ კოლეგებზე იმ კაც გაცვეთილი ფრაზები სძულდა და სურდა პორტუგალიური ენის გ გარეთ თავსხმა წვიმა მოდიოდა. ორი დღეა უკვე გაუთავებლად წ მაგიურ ძალას გრეგორიუსის გარე სამყაროსგან მოწყვეტა სურდა. თითქოს ბერნში იყოო. ლისაბონში იყო და არც ლისაბონში ყოფნა ოთახში იჯდა, ჭადრაკს თამაშობდა და ავიწყდებოდა სვლები, ემართებოდა. ზოგჯერ საკუთარ თავს იმაშიც იჭერდა, რომ ფიგ ატრიალებდა ხელში და არ იცოდა, სად დაედო. დაბლა, სასად ოფიციანტმა არ მოასვენა შეკითხვებით, რამეს ხომ არ ინებებდით წინ დესერტი შეუკვეთა.

მეორე დღეს მან თავის მეზობელს დაურეკა ბერნში და სთხოვა, დაეცალა, უთხრა, რომ გასაღები კარის წინ დაგებული ნოხის ქვეშ მაგრამ რამდენიმე წუთში გრეგორიუსმა ისევ დაურეკა და უთ გადავიფიქრეო. თავისი ბლოკნოტის ფურცვლისას იმ ტელეფო რომელიც მას იმ პორტუგალიელმა ქალმა შუბლზე წააწერა. ყურმ

აკრიფა. როცა ზარის ხმა გაისმა, ისევ დაკიდა.

ახალი ტესტამენტის ბერძნული ტექსტის კითხვა მობეზრდა, მ

პორტუგალიურ ენაზე გამოცემულს ეძებდა, მას რაღაც თავისე

მან წიგნის სხვადასხვა მაღაზიაში დარეკა და იკითხა, ხომ არ ჰქონ

ჰეროდოტე. მისი პორტუგალიური, ეტყობა, ვერ გაიგეს, ბოლოს

გააგებინა და უთხრეს - გვაქვსო, მაგრამ წიგნების წამოსაღება

გადაუღებლად წვიმდა.

56

ცნობარში სკოლებს დაუწყო ძებნა, სადაც შეძლებდა პორტუგა

შემდეგ მარიანა ესას დაურეკა და ჟოაოსთან სტუმრობის შესა

ეტყობა, ეჩქარებოდა და ვეღარ ელაპარაკა. სილვერაც აქ არ იყო

გაემგზავრა. დრო თითქოს გაჩერდა, სამყაროც და თითქოს მის
სურვილიც

დაყუჩდაო. ასეთი გაყუჩებულად არასოდეს უგრძვნია თავი.

ხანდახან გაშტერებული იდგა ფანჯარასთან და ათასნაირი ფიქ

იხსენებდა - რა თქვეს კოუტინომ, ადრიანამ, ჟოაომ, მელოდიამ პრ

აღიდგინა. თითქოს ნისლიდან რაღაც გამოიკვეთა, რაღაც-
რაღაცები კი გაიგო მასზე,

მაგრამ ძირითადი მაინც ამოუცნობი დარჩა. ისევ პრადოს წიგნ

სათაურს წააწყდა:

„სულის აჩრდილები“: საინტერესოა, რომელი უფრო შეესაბამე
რომელიმე ადამიანზე სხვა ყვება, თუ ის, რასაც თავად ეს პირ
თავზე? მე ეს კითხვა მაფიქრებს: ამ მონაყოლ ამბებს შორის რ
რომელი - ტყუილი? შეუძლია კი ადამიანს თავისი მონაყოლით
შინაგანი „მე“ შეაცნობინოს? ან არის კი სული მომხდარი ფაქტ
ნავსაყუდელი? თუ მომხდარი ფაქტი განცდილის მხოლოდ მოჩვე
ხუთშაბათ დილით გრეგორიუსი ნათელი, ცისფერი ცის ქვეშ გ
გაემართა. პრაქტიკანტ აგოსტინას სთხოვა, ენახა, სად მდებარ
წლების დასაწყისში ლიცეუმი, სადაც ძველ ენებს ეკლესიის მამე
დიდი სიხარულით მოუძებნა და როცა იპოვა, ქალაქის რუკაზეც
ეკლესიის გვერდით იყო. აგოსტინამ იქ დარეკა კიდეც და გრე
მამა ბართლომეს შესახებ იკითხა. ტელეფონში უთხრეს, რომ 1
ეკლესიასთან მართლაც იყო ლიცეუმი, რომელშიც ასწავლიდა მამა

ბართლომე ლორენსო დე კუზმა. ისიც შეატყობინეს, რომ იგი ამჟამ
უკვე ოთხმოცდაათ წელს გადაცილებული და იშვიათად იღებდ
ჰკითხეს, რატომ დაინტერესდნენ მისით. როცა მიზეზი გაიგეს, უთ
ბართლომეს და ათ წუთში დაგირეკავთო. მართლაც, მაშინვე დარ
მზად იყო, დალაპარაკებოდა იმ პიროვნებას, რომელიც ამდენი ხნი
დაინტერესდა. გვიან ნაშუადღევს დაუთქვეს შეხვედრა.

გრეგორიუსი ყოფილ ლიცეუმში გაემგზავრა, სადაც მოსწავლე პრა

ავგუსტინეს? ტყუილის უდავო აკრძალვაზე შეეკამათა. პრადო

ბართლომეს მოთმინება არასოდეს დაუკარგავს. ეს ეკლესია მდ

აღმოსავლეთით და გარშემორტყმული იყო ხშირი ხეებით. ამ შ

იფიქრებდი, რომ ეს იყო მეცხრამეტე საუკუნის დროინდელი ყ

თავისი შეყვითლებული გალავნით. მხოლოდ აივნები აკლდა, არც

სასტუმროს. შენობა სრულიად მოძველებული ჩანდა, ფანჯრის

დაბინდული, აქა-
იქ აგურიც აკლდა, საწვიმარი მილი დაჟანგებული, ერთ კუთხ

მთლიანად მოღუნულიყო.

გრეგორიუსი შესასვლელის კართან, კიბეზე ჩამოჯდა, რომელიც

უკვე ხავსმოკიდებული იყო. ალბათ სამოციანი წლების ბოლო იქნ

იჯდა იქ და საკუთარ თავს ეკითხებოდა - რა იქნებოდა ამ ოც

გზიდან რომ გადაეხვია და მამამისის დაჟინებული სურვილი არ ა

გრეგორიუსმა პრადოს წიგნი ამოიღო და გადაფურცლა.

... ოცნებისეული, პათეტიკური სურვილი, ერთხელ კვლავ დავბ

ცხოვრების იმ ადგილას, სადაც ჯერ კიდევ მქონდა სხვა გზის არჩე

რომ ამეცდინა ეს გზა, რომელმაც ასეთი გამხადა... კიდევ ერთხელ

თბილ ბალახზე ქუდით ხელში... ესაა დაუოკებელი სურვილი, რომ

ფიქრებით იმ დროში... და ამ გადაფრენისას ყოველივე განცდილიც

შევადარო. შენობაზე გარსშემოვლებულ ღობეს ხავსი მოჰკიდებ

გუბურა რომ იყო, რომელშიც ერთმა გიმნაზიელმა მაშინ, გამოს

ქუდი მოისროლა, სულ დამშრალიყო. მხოლოდ ჩაღრმავებული

ხალიჩასავით სურო მოსდებოდა.

ხეებს იქით რომ შენობაა, ალბათ გოგონების სკოლა იყო, - გაი

იქიდან ის მზისგან გარუჯული გოგონა, მარია ჟოაო, გადმოდი

რომელიც საშინლად სძულდა ადრიანას და ქალი, რომელიც ამადე

უყვარდა, მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება მისთვის ერთხელაც

გრეგორიუსმა თვალები დახუჭა. წარმოიდგინა, რომ ეკლესიის

კუთხეში იდგა, საიდანაც შეეძლო გიმნაზიისთვის თვალი შეევ

გაკვეთილის დროს გამოიქცა. კიდევ ერთხელ იგრძნო, რა მოუ

58

ტალღა მაშინ, რამაც აიძულა დაეტოვებინა ის შენობა და ყველ

იკლავდა თავს, უყვარდა და მუდამ ენატრებოდა. ახლაც იგრძნ

შეგრძნება მაშინ და ახლა სრულიად განსხვავდებოდა ერთმანე

წამოდგა, თვალი გააპარა გაყვითლებული, ჩამოქერცლილი შენობ

მოგონებების შემოტევამაც გადაუარა, ეს ტკივილი კი მწველმა

გადაძალა. ის კარისკენ გაემართა, რომელიც ისე იყო მხოლოდ მიხ

დაჟანგებულმა კარმა გაიჭრიალა.

სინესტისა და შმორის სუნი ეცა. რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა

დაუცურდა, რადგან ქვის იატაკი ალაგ-
ალაგ აშმორებული ხავსით იყო დაფარული. ნელ-

ნელა, კიბის მოაჯირს მოჭიდებული, ადიოდა საფეხურებზე, პარტ

უამრავი ქსელი იყო გაბმული. უცბად საიდანღაც დამფრთხალი

გრეგორიუსს შეეშინდა. ერთხანს სიჩუმემ დაისადგურა. ასეთი

უგრძვნია, თითქოს ამ შენობაში წლები დაყუჩებულან, დადუმებუ

რექტორატის კარი ზედ ამოკვეთილი წარწერით ადვილად შეიც

ლამის მიწებებული იყო, ძლივს, ხმაურით გააღო. შიგნით მხოლ

უზარმაზარი საწერი მაგიდა იდგა, გამოთლილი და მოჩუქურთ

ასევე მთლად ცარიელი, დამტვერილი წიგნის თაროები. მაგიდის წ

სავარძელი. გრეგორიუსმა სავარძლიდან მტვერი გადაბერტყა დ

დაჯდა. მაშინდელ რექტორს, მგონი, სენიორ კორტესი უნდა რ

თავდაჯერებული იქნებოდა, ალბათ მკაცრი ნაკვთებით.

გრეგორიუსმა მაგიდაზე მტვერს შეუბერა, მზის შუქზე მტვრის კო

მდუმარება ისეთ გრძნობას უჩენდა, თითქოს აქ დაუკითხავად შე

ამოსუნთქვასაც ვერ ბედავდა. მაგრამ შემდეგ ისევ ცნობისმოყვარე

და ყველა

უჯრა გამოწია. შიგ პატარა თოკის ნაგლეჯი, დაობებული ფანქ

დაჭმუჭნული საფოსტო მარკა ეგდო... და საშინელი შმორის სუ

ნაცრისფერტილოგადაკრული სქელი, მძიმე, აკინძული ებრაულ სინესტისგან მთლად გაყვითლებულიყო. ყდაზე ოქროსფრად ეწ ასოებს სიშავე შეჰპარვოდა.

გრეგორიუსი დაეჭვდა. ლიცეუმი, როგორც აგოსტინამ გამოარკვია, სკოლა. მარკიზმა დე პომბალმა იეზუიტები მე-18 საუკუნის შუ პორტუგალიიდან განდევნა და იგივე მოხდა ასევე მეოცე საუკ ორმოციანი წლების ბოლოს მარისტას ორდენმა საკუთარი კოლეგ იყო ჯერ კიდევ პრადოს სასკოლო ასაკამდე. მანამდე კი არსებ ოფიციალური ლიცეუმი, სადაც მამები ძველ ენებს ასწავლიდნენ. ბიბლია რექტორის უჯრაში? ნუთუ ეს მხოლოდ შემთხვევითობ დიქტატურის პერიოდში ვიღაცას დაავიწყდა ამ უჯრიდან გადამა გრეგორიუსმა ფურცლები ფრთხილად გადაშალა და კითხვა დაიწ შმორისა და ნესტის სუნი სდიოდა. მზის შუქზე მტვრის კორი ჩანდა. მან პალტოს ღილები შეიკრა, საყელო მაღლა აიწია და ცოტა ხნის შემდეგ, ორშაბათს კაფეში რომ სიგარეტი იყიდა, ამოიღ შიგადაშიგ ახველებდა. გარეთ, კართან, რაღაცამ გაიფხაკუნა, ეტყო წიგნში გულის კანკალით იობი წაიკითხა. ისევ მოგონება მოაწ ოჯახი, სადაც მას უნდა ესწავლებინა? ფრანკეს წიგნის მაღაზი მეჩეთებიანი გამოცემა ნახა, მაგრამ ამ წიგნის ყიდვა არ შეეძლ მიდიოდა იქ, რომ დაეთვალიერებინა. როცა წასვლა გადაიფიქრ

ფრანკეს მაღაზიაში შესულა, მაგრამ ერთხელ, როცა ყიდვა დააპირ

აღარ დახვდა.

გრეგორიუსს ებრაული ასოები თვალწინ სულ აუჭრელდა. ოფლდ

გადაისვა, სათვალე გაიწმინდა და ისევ განაგრძო კითხვა. ისპა

თვალისმომჭრელმა ქალაქმა, რაღაც დატოვა მის სულში: მან თ

როგორც პოეტური ნაწარმოები, ენობრივი მუსიკალურობის ნიმ

წაიკითხა.

სენიორ კორტესის ოთახიდან მზე გადავიდა და ამ ნანგრევები

მიტოვებულ შენობის კედლებში, სადაც მხოლოდ წარსულს დაევა

იყინებოდა. როგორც იქნა წამოდგა, სიცივისგან გახევებული, დ

საკლასო ოთახებისკენ კიბეებს აუყვა.

ოთახები მტვრითა და მდუმარებით იყო აღსავსე. მხოლოდ ჩამ

სხვადასხვაობით თუ განირჩეოდა ერთმანეთისგან. ერთგან ჭერზე

ლაქა იყო, მეორეგან პირსაბანი ლამის მთლად ჩამოვარდნილიყ

დაჟანგებული მილი გატეხილიყო, მესამე ოთახში დამსხვრეულ

იატაკზე და მოშიშვლებული ნათურებიღა ეკიდა, ერთ-
ერთ ოთახში, სადღაც კუთხეში,

ფეხბურთის დაჩუტული ბურთი იდო. ჩამტვრეული ფანჯრის

ადგილები მზის სხივებზე ბრწყინავდა. ამან ბურთის თამაშიც გად

მელოდიას ნათქვამი თავის ძმაზე, რომელიც აქ, ამ ლიცეუმში, ორ

რადგან სწავლა უკვე ოთხი წლისამ დაიწყო და მთელი ბიბლი

წაკითხული.

გრეგორიუსი ერთ მერხთან დაჯდა, იქ, საიდანაც გოგონების სკოლ

მაგრამ შენობის ნახევარს უზარმაზარი ფიჭვი ეფარებოდა. ამადეუ

სხვა ადგილზე იჯდა, იქიდან მთელი ფანჯარა თავისუფლად ჩ
სადაც უნდა მჯდარიყო, დაინახავდა. გრეგორიუსი ახლა სხვა ა

იქიდან უკეთესად მოჩანდა. თვალები დაძაბა და გარეთ გაიხედა.

მარიას დანახვა, ეგებ მათი მზერა არაერთხელ შეხვედრია ერთ

თუ დაჰქონდა, რომ უფრო ახლოდან დაენახა? მისი გვარიშვილ

მოსამართლის სახლობას უცილობლად ექნებოდა საოპერო ბინ

მგონია მამამისს, ალექსანდრე ჰორაციოს, რამეში გამოეყენებინ

ლოჟაში ყოფნისას. მისი ცოლი, მარია პიედადე, თუ იყენებდა ბინ

ამ ქალისთვის ქმრის სიკვდილი განთავისუფლება იყო? თუ მისთ

გრძნობებმა ამის შემდეგ უფრო ამოხეთქა ლავასავით, როგორც ად

ოთახები სიგრძეზე იყო განლაგებული, როგორც ყაზარმაში. გრ

მეორეში შედიოდა. ერთგან მკვდარ ვირთხას წამოჰკრა ფეხი, აცა

და ისე დაიწყო ხელების წმენდა პალტოზე, თითქოს შეეხოო.

და ერთი უბრალო, კარი გამოხსნა. იქ იყო მოსწავლეების სასაუზმ

კედლებში დაჟანგებული მილები გამოჩრილიყო. გრძელი სასად

ისე იდგა.

შენობის მეორე მხარეს სააქტო დარბაზი იყო, მაგრად დაჭედილ
ფერადი

61

ფანჯრებითა და ერთი შემაღლებული კათედრით. ერთი განსაკ
სავარძელიც იდგა, ალბათ სკოლის დირექტორისთვის. აქაც უჩ
დაესადგურებინა, თუმცა ამას, ერთი სიტყვით, მხოლოდ სიწყნარ
იყო გამაფრთხილებელი, გამანადგურებელი, დროის განაჩენის გა
დაბნეული გრეგორიუსი ისევ რექტორის ოთახში დაბრუნდა. ებრა
ხელში ეჭირა, იღლიის ქვეშ ამოედო და გასასვლელისაკენ მიდ
შეტრიალდა, უკან დაბრუნდა მაგიდასთან, თავისი პულოვერი
გაახვია და უჯრაში ჩადო. შემდეგ მამა ბართლომე ლორენცო დე კ
გაემართა, ის აქედან ცოტა მოშორებით, საეკლესიო საცხოვრებელ

18.

ავგუსტინე და ტყუილი - ეს იყო იმ ათას საკითხთაგან ერთი, რაზე
წამოიწყო მამა ბართლომემ. ძალიან ბევრს ვკამათობდით, მე ა
დავარქმევდი, რადგან, როგორც იცით, ის მეტად ფიცხი, ემოციურ
დახვეწილი ინტელექტით გამორჩეული და საოცარი მოსაუბრე.

განმავლობაში ლიცეუმს, როგორც ქარიშხალმა, ისე გადაუარა და ნ

დარჩა.

მოძღვარს პრადოს წიგნი ეჭირა ხელში, პორტრეტზე ხელი გად

მიეფერაო. გრეგორიუსს ადრიანა დაუდგა თვალწინ, რომელიც ასე

საწერ მაგიდას.

- ამ სურათში უკვე დიდია, მაგრამ ასეთი, ზუსტად ასეთი იყო ყოვ

მოძღვარმა. მან წიგნი პლედზე დაიდო, რომელიც ფეხებზე ჰქონდ

- იმ დროს, როცა ვასწავლიდი, ოცდახუთი წლის ვიყავი. ნამდვილა

მჭირდებოდა, მისთვის რამე რომ მიმეთითებინა. მასწავლებლე

იყოფოდნენ: ერთ ნაწილს უყვარდა ის, მეორეს კი სძულდა. ეს ნა

სიტყვაა ამის გამოსახატავად, რადგან რამდენიმე ჩვენგანს ის

უყვარდა, მოხიბლული იყო მისი გულისხმიერებით, უსაზღვრო სი

სიმამაცით, უშიშრობითა და ფანატიკური მუყაითობით. საოცრად

მუდამ თავგადასავალს ეძებდა. მართლაც, სიამოვნებით მივიღ

რადგან ყველაფერი ეხერხებოდა: ქადაგება, სიმღერა, მტკიცე გ

მიღების უნარიც ჰქონდა, ყოველთვის მზად იყო, ყველა დაეცვ

შემთხვევაში ხმლითაც კი. მას უყვარდა ვინმეს კამათში გამოწ
ალბათ ღმერთსაც შეეკამათებოდა. არა, პრადო არ იყო ილუზიე

როგორც მისი მოძულენი ამტკიცებდნენ. ის იყო სწორედ აყვავ

თვით ცხოვრება და მასში ვულკანისებური ძალები ბობოქრობ

გარეშე შემიძლია ვთქვა, ამპარტავანი არ იყო. მეტად დაუოკებ

ყმაწვილი გახლდათ. მის შემხედვარეს ყველაფერი დაგავიწყდე
მოგგვრიდა ეს ბუნებით დაჯილდოებული ნიჭიერება, რომელსაც
ჰქონდა. ისინი, ვისაც ის უყვარდა, მას დაუმუშავებელ მარგალ
ძვირფას ქვას უწოდებდნენ. ისინი კი, ვისაც არ უყვარდა იგი,
მოურიდებლობას. მასში ხედავდნენ ერთ გათამამებულ, წარჩინ
რომელსაც ბედმა გაუღიმა - არც ფული აკლდა, არც ხიბლი და
მიმზიდველი მელანქოლიურობა განსაკუთრებით იზიდავდა და
უსამართლობა იყო, რომ ერთს ამდენი რამ ჰქონდა დადებითი და
ეს იყო შურისა და სიძულვილის მიზეზი. მაგრამ იყვნენ ისეთებიც,
აღიქვამდნენ როგორიც იყო. ეს იყო ყმაწვილი, დაჯილდოებულ
უნარით, ცასაც რომ ააღელვებდა.

მოგონებებმა მოძღვარი შორს გაიტაცა. მოძღვარის ოთახი ჟოაო
განსხვავდებოდა; აქაც იყო წიგნებით სავსე თაროები, მაგრამ მ
მოხუცებულთა სახლი იყო, საწოლთან ზარიც შენიშნა. გრეგორი
ესიმპათიურა

ეს

გამხდარი,

თოვლივით

თეთრთმიანი, ღრმად ჩამჯდარი,

ჭკვიანთვალებიანი მოხუცი. ის ალბათ ასე ოთხმოცდაათი წლის ი

მოხუცებულობის მაინც არა ემჩნეოდა რა, არანაირი გულმავიწ

ეტყობოდა. გამხდარი, ჩამოთლილი გრძელი თითები, თითქოს

გამოეძერწათ ძვირფასი წიგნების გადასაფურცლადო. სწორედ

ფურცლავდა ახლა პრადოს წიგნს. ის არ კითხულობდა, მაგრამ ამ

კი საოცარ რიტუალს ჰგავდა, შორეულ წარსულში რომ აბრუნებდა

- რა არ ჰქონდა წაკითხული, როცა ათი წლისამ ლიცეუმის კარი შე

მეხსიერება ჰქონდა. გაკვეთილების შემდეგ იჯდა ბიბლიოთეკა

თვალებით კონცენტრირებულს შორს ჩაკარგული მზერა ჰქონდ

ხმაურსაც კი არ შეეძლო

63

მისთვის ხელის შეშლა, ლამის ისრუტავდა სქელ წიგნებს, ფურცე
ფურცელ, სტრიქონ-

სტრიქონ. როცა ამადეო წიგნს კითხულობს, ასე მგონია, ამ წიგ

შერჩება, ისე ისრუტავს ასოებიანადო, თქვა მასზე ერთმა მასწავლ

მართლაც, ასე იყო ყოველი ტექსტი, თითქოს მასში შთაინთქმებოდ

თაროზე რჩებოდა, მხოლოდ ცარიელი ფუტლარიღა იყო. მისი გონ

მაღალი შუბლის მიღმა სუნთქვის შემკვრელად სწრაფი ტემპით

კვირიდან კვირამდე, მასში ახალ- ახალი იდეების ფორმირება ხ

ასოციაციები და ფანტასტიკური ენობრივი აზრები ყოველ ჯერ

გვაოცებდა. ისეც კი ხდებოდა, რომ ის ღამით იმალებოდა ბიბ

ღამე ლამპის შუქზე ისევ განაგრძობდა კითხვას. ერთხელ დედ

პანიკაში ჩავარდა, როცა შინ არ დაბრუნდა. შემდეგ კი თანდა

თავისებურ სიამაყესაც კი განიცდიდა.

ზოგიერთ მასწავლებელს ეშინოდა კიდეც, როცა ამადეო მისკენ

მიმართავდა. არა, ეს არ იყო უარმყოფელი ან გამომწვევი, საბ

მოლაპარაკეს, ვისაც შეხედავდა, თითქოს ბოლო შანსს აძლევდ

გამოესწორებინა; თუკი ვინმე შეცდომას დაუშვებდა, მის მზერ

დაცინვა ან გაკიცხვა, იმედგაცრუების მსგავსიც კი არაფერი შეინი

მოაშორებდა მზერას, არ უნდოდა მისთვის ეს ეგრძნობინებინა

შემნდობი იყო. მაგრამ სწორედ ეს შესაგრძნობი სურვილი, რომ ვ

ეტკინა ან არ შეურაცხეყო, იყო გამანადგურებელი. მე ეს თავად გა

დამისაბუთეს.

გაკვეთილის

მომზადებისასაც

კი

თვალწინ

გვედგა

ჩვენ,

მასწავლებლებს, მისი შემმოწმებელი მზერა. იყვნენ ზოგიერთე
მზერას გამოცდასავით აღიქვამდნენ, ზოგისთვის კი ის მკაცრი მე
ყველა მასწავლებელს ამადეო იგნასიო დე ალმეიდა პრადო, ცნ
ნაადრევად დაბრძენებული, მეტად ჭკვიანი ვაჟი, ყოველთვის
რამე ისეთ რთულ მასალას ამზადებდა, რომ მასწავლებელიც კ
შეცდომისგან.

მაგრამ ის არ იყო მხოლოდ და მხოლოდ ჩინებული გვარის წარჩინ
ის სულ სხვა მასალისგან იყო ჩამოსხმული. მისი ბოლომდე შეცნო
ზოგჯერ ჰქონდა რაღაც გამოხდომები, ჩავარდნებიც. მეტად ემოცი
იყო. თუ მიხვდებოდა, რომ ვინმესთან ურთიერთობაში გადააჭ
განიცდიდა და ცდილობდა, მალევე გამოესწორებინა. თავმდაბა
აღსავსე ყოველთვის მზად იყო დასახმარებლად.

ამადეოს ხშირად ჰქონდა მელანქოლიური შეტევები. ვისაც ის
მის შემხედვარეს ისეთი შთაბეჭდილება რჩებოდა, თითქოს მას
ჩასახლებულაო. საშინელი შიში ეძალებოდა და უეცარი ხმაურ
კრთებოდა, თითქოს მათრახი გადაუჭირესო. იმწუთას სახეზე

უმძიმდა სიცოცხლე. ვაი, მას, ვინც ამ დროს დამამშვიდებელ სიტ
გაცოფებული წამოხტებოდა ხოლმე.

გასაოცარი ნიჭით უხვად დაჯილდოებულ ყმაწვილს, თითქმის
მხოლოდ ერთი რამ არ ეხერხებოდა: ემხიარულა, ლაღად ეცხოვ
თავზე გამუდმებული დაკვირვება და კონტროლი ეწინააღმდეგ
საერთოდ არ ეკარებოდა, არც სიგარეტს ეწეოდა. მხოლოდ მოგ
უზომოდ ბევრ ჩაის სვამდა, სახლიდან ვერცხლის თერმოსიც კ
ბოლოს მზარეულს აჩუქა.

- როგორც ვიცი, მას ერთი გოგო უყვარდა, მარიო ჟოაო, - სიტყვა ჩა

- დიახ, ამადეოს ძალიან უყვარდა ის, მთელი არსებით, წარმო
გრძნობით. ბევრს სასაცილოდ არ ჰყოფნიდა მისი ასეთი ფაქიზ
მიმართ, მაგრამ ეს უფრო შური იყო იმ ზღაპრული გრძნობის გამო
არ გააჩნდათ. მას უყვარდა, საოცარ პატივს სცემდა ამ გოგოს.
თაყვანისცემა, თუმცა ბავშვობის ასაკში მსგავსი რამის წარმოდ
ამადეოში

ყველაფერი

სხვაგვარად

იყო.

მარია

ჟოაოსულაც

არ

ყოფილა

განსაკუთრებულად ლამაზი გოგო, პრინცესა ნამდვილად არ ეთქმ

არც გამორჩეულ მოსწავლედ ითვლებოდა. არავის ესმოდა, განს

გოგონებს, მაინცდამაინც რატომ ამოირჩია ამადეომ მარია და ა
ისინი ხომ მზად იყვნენ მისთვის ყველაფერი გაეღოთ, ოღონდ

მიეპყროთ.

იქნებ

ამადეოს,

რომელიც

გადაიღალა

გამუდმებული

განსაკუთრებულობის

შეგრძნებით,

სწორედ

ასეთი

უბრალო,

ბუნებრივი

ურთიერთობა სჭირდებოდა, ენატრებოდა.

როცა მარია ჟოაოთავისი სკოლიდან გადმოდიოდა ამ ეზოში და მის

ჯდებოდა, ამადეოს სახეზე მაშინვე ამოიკითხავდი, რომ იგი არ

არ გრძნობდა თავს, როგორც მასთან, თითქოს თავისუფლდებო

დაძაბულობისა და შებოჭილობისგან, სულიერი ტანჯვისგან. მა

გაკვეთილის დაწყების მაუწყებელი ზარის ხმაც კი არ ესმოდა, მის
გრძნობა გეუფლებოდა, თითქოს საერთოდ აღარ უნდოდა მას

65

მოშორებოდა, იქიდან ამდგარიყო. ბოლოს მარია დაადებდა მას სამოთხიდან ისევ ამქვეყნად აბრუნებდა. არასოდეს მინახავს, რ ხელი შეეხო. როცა მარია დგებოდა და ისევ თავის სკოლაში ბრ მბზინავ თმას ცხენის ძუასავით უკან იკრავდა რეზინით. და ა რომ გაემეორებინა, ამადეო მონუსხულივით უმზერდა. ალბათ უყვარდა. ერთ დღესაც რეზინის ნაცვლად ვერცხლისფერი თმი აშკარად ამადეომ თუ აჩუქა.

სახელი - მელოდიია - მოძღვარს არაფერს ეუბნებოდა.

- თუმცა, ახლა რომ მკითხეთ,

გამახსენდა. ოთახში მონაზონი

შემოვიდა.

- ახლა არა, - უთხრა მოძღვარმა, - როცა მან წნევის გაზომვა დ აშკარად ავტორიტეტი შეიმჩნეოდა. მხოლოდ ამწუთას მიხვდა იყო ეს კაცი პრადოსთვის განსაკუთრებულად ძვირფასი: მას სწორ ჰქონდა, რაც ამადეოს სჭირდებოდა, რომ ზღვარს არასოდეს გა ადამიანთან

კამათში

მკაცრი,

დაუნდობელი

მამის

ავტორიტეტისგან

განთავისუფლებას ცდილობდა?!

- ეგ არა, მაგრამ ჩაის კი ნამდვილად ვისურვებდით, - უთხრა მონა
თან ისე გაუღიმა, რომ მონაზონი არ გაბრაზებოდა. ინდური ჩა
შეიძლება მაგარი, ოქროსფრად რომ ბრწყინავდეს.

მოძღვარმა თვალები დახუჭა და ცოტა ხანს გაჩუმდა. როგორც ჩან
გაეხსენებინა, როცა ამადეომ და მარია ჟოაოს თმის ვერცხლის
გრეგორიუსი კმაყოფილ სახეზე ამჩნევდა, რა სიამოვნებას ჰგვრ
უსაყვარლეს მოსწავლეზე მოგონება. თითქოს სულაც არ უნდოდა
ფიქრებიდან, თვალწინ ედგა ის წუთები, როცა კამათობდა ავგ
თემაზე ამადეუსთან, რომლის განსაკუთრებული ხიბლი ცასაც კი
მარია და იორგი, - განაგრძო მოძღვარმა დახუჭული თვალებით
ნამდვილი მფარველი ანგელოზები იყვნენ. იორგ ო კელი მოგვ
გახდა. ამადეო მას საუკეთესო მეგობრად მიიჩნევდა. მარიას თუ ა
მისი ერთადერთი მეგობარი იყო. ერთმანეთის სრული ანტიპოდ
ვფიქრობდი,

რომ

ამადეოს

სჭირდებოდა

ის

საკუთარი

სრულყოფილების

შესაგრძნობად. იორგი, გლეხური გონებითა და ხუჭუჭა, თითქ

დაუვარცხნელი თმით, მძიმე ცხოვრებისეული პირობებით, ერთ

გონებაშეზღუდულის შთაბეჭდილებასაც ტოვებდა. გამოსაშვებ

გაოგნებული მიშტერებოდა, ისეთი დასრესილი და უბრალო ტ

ჰალსტუხიც გვერდზე მოქცეოდა.

66

ერთხელ მე და ჩემს კოლეგას ამადეო და იორგი დერეფანში შეგვხ

მაშინვე თქვა - ლექსიკონში უნდა ვნახო, რა არის ელეგანტურ

საპირისპირო სიტყვაო. სწორედ იორგზე იქნება ზედგამოჭრილ

იმათგანი იყო, ვისთანაც ამადეოს შეეძლო განმუხტულიყო, დაესვ

სიდიადისგან. როცა ის მასთან ერთად იყო, მართლაც მშვიდად

გამოიყურებოდა, იორგის გადამეტებული სიდინჯე თითქოს მას

ხოლმე. მხოლოდ ჭადრაკის თამაშისას გამოჰყავდა წყობიდან,

უსასრულოდ ერთ სვლაზე ფიქრობდა. ამადეოს გონებაში კი ა

სჭირდებოდა ერთ სვლას ამდენი ფიქრი. შეიძლება ეს სიგიჟედაც

მგონია, ამადეოს სჭირდებოდა იორგის განუწყვეტელი გამარჯვებ

ცუდად მაშინ გრძნობდა, როცა ხანდახან სასწაული ხდებოდა და

ამ დროს ისე გრძნობდა თავს, გეგონება ის კლდე ჩამოემსხვრა

იდგაო.

იორგი ამაყობდა თავისი ირლანდიური წარმოშობით, ისიც კი ზუს

ჩამოვიდნენ მისი ირლანდიელი წინაპრები პორტუგალიაში. ინ

იცოდა, თუმცა ინგლისურის გამოთქმა არ უვარგოდა. იორგი გ

ათეისტი იყო. საიდან გავიგეთ ეს, არ ვიცი, მაგრამ ყველამ ვიც

ვინმე დაელაპარაკებოდა, მაშინვე თავისი ოჯახის გვარის გერბ

გეტყოდა: ღმერთი ჩემთვის აუღებელი ციხესიმაგრეა. ის კითხ

ანდალუზიელ, კატალონიელ ანარქისტებზე და ხშირად სურვი

გადასულიყო საზღვარზე და ებრძოლა ფრანკოს წინააღმდეგ. მ

ოპოზიციაში თანამშრომლობდა.

ის ილუზიური რომანტიკოსი იყო, თუკი შეიძლება ასე ითქვას;
აფთიაქარი გამხდარიყო და როიალზე დაკვრა შეძლებოდა. ის დღე

დახლმიღმა თეთრი ხალათით. მაგრამ მეორე ოცნება ყველას სასაც

თავად მასაც კი. ისეთი უხეში

თითები ჰქონდა, სკოლაში კონტრაბასზეც ძლივს უკრავდა. და რო
ნიჭი არ ჰქონდა, კონტრაბასი გადახერხა.

მოძღვარმა ჩაი მოსვა. გრეგორიუსმა მხოლოდ ჩაის ხვრეპისას გ
მოძღვარი მართლაც უკვე ძალიან მოხუცი იყო, ტუჩებიც აღარ ემო
უცბად ნაღველი, მელანქოლია შეეპარა. ის პრადოს სკოლიდან წას
გამეფებულ სიცარიელეზე ჩიოდა.

რა თქმა უნდა, ყველამ ვიცოდით, რომ იმ შემოდგომაზე, როცა სიც
ყოველივეს
ოქროსფერი
ჩრდილი
მოეფინებოდა,
ამადეუ
სკოლაში
აღარ
გამოჩნდებოდა. ყველას გული სწყდებოდა, მაგრამ ხმამაღლა ა
ლაპარაკობდა. გამომშვიდობებისას ყველას ხელი ჩამოგვართვა,
თბილი სიტყვებით მადლობაც გადაგვიხადა, ერთ წამს გავიფიქრე
ლაპარაკობს-მეთქი“.

მოძღვარი შეყოვნდა და ბოლოს ისევ განაგრძო - მისი გამოსამშვი
კარგად იყო ფორმულირებული, მაგრამ მაინც დაუმუშავებულ

მარმარილოს რომ გაპრიალება აკლია, აი ისე.

„წესით, ამადეო მას, მოძღვარ ბართლომეს, სხვანაირად უნდა

სხვებს,

- გაიფიქრა გრეგორიუსმა, - უფრო თბილი, პიროვნული სიტყვებით

ატკინა იმით, რომ მასაც სხვებივით გამოემშვიდობა. როგორც

იხსენებდა, განიცდიდა.

- პირველ დღეებში, ახალი სასწავლო წლის დაწყებისას, გაოგნ

არყოფნით გამოყრუებულივით. სულ ვუმეორებდი საკუთარ თ

მის გამოჩენას, აღარ უნდა გქონდეს იმედი, რომ მის ამაყ სახეს სად

დაინახავ, როგორ უხნის ვინმეს რამეს და თან ხელებს თავისე

ამოძრავებს“. დარწმუნებული ვარ, სხვებიც იმავეს განიცდიდნ

რომ ერთმანეთთან

ამაზე

არასოდეს სიტყვასაც

არ ვძრავდით. მხოლოდ

ერთადერთხელ მოვკარი ყური, როგორ თქვა ერთმა კოლეგამ -

ყველაფერი თითქოს სულ სხვანაირადაა. რა თქმა უნდა, კითხ
ამადეოს გულისხმობდა. ყველას ენატრებოდა მისი სასიამოვნო ბა

კი არ იყო, რომ მას ვეღარ ვხედავდით, ან აღარ გვესმოდა მისი

არყოფნა საოცრად იგრძნობოდა, თითქოს რაღაც დიდი ნაწილი

ამოგვაჭრეს მაკრატლით.

წლები გავიდა, ვიდრე მას კიდევ ვნახავდი. ის კოიმბრაში სწა
მასზე სამედიცინო ინსტიტუტის ერთი მეგობარი პროფესორის
ასისტენტად იყო. ამადეო იქაც სულ მალე ლეგენდად იქცა. ჩინებ
კორიფეებიც კი მის წინაშე თავს გამოცდაზე გრძნობდნენ. მის

ეშინოდა.

ერთხელ, როგორც ჩანს, მეტად კუდაბზიკა პროფესორი ამხილა
იტანდა კუდაბზიკა, ამპარტავან ხალხს, მაშინვე დაუნდობელი
ალბათ ავიწყდება საკუთარი არსებობის და ქმედების კოსმოსუ
თორემ არ იამპარტავნებდა. ეს საშინელი უტვინობაა და მეტი
უთქვამს ამადეოს.

როცა ამადეო ასეთ დაუნდობელ განწყობაზე იყო, ჯობდა, არსა
კოიმბრაშიც უკვე მალე შენიშნეს. კიდევ ერთ რამესაც მიხვდნ
მეექვსე გრძნობა. ასეთივე გრძნობას ფლობდა იორგიც.

ბოლო ნახევარი საათი ბნელ ოთახში ვისხედით. ახლაღა აანთო მო

- მე წავიკითხე მის დაკრძალვაზე წირვა. ასე ისურვა მისმა და
აუგუსტაზე იყო. საოცრად უყვარდა იქ ყოფნა. უძილობისას, ღ
დაეხეტებოდა და კატასტროფაშიც მოჰყვა.ö ერთმა ქალმა რომელი
თვალი, სასწრაფოს გამოუძახა, მაგრამ უკვე გვიანი იყო, ის უ
ანევრიზმა გაუსკდა და ტვინში ჩაექცა, რამაც სამუდამოდ დაადუ

თავდაპირველად ვყოყმანობდი, არ ვიცოდი, რა მექნა, რადგან
კითხვა - არ იყო ჩემი საქმე.
ადრიანა დრაკონივით იცავდა ყოველთვის თავის ძმას - ამადე
შემდეგ სიკვდილს გვთხოვდა. ამიტომ ვერ ვუთხარი უარი და
დაკრძალვაზე წირვა. მე დამევალა მომეძებნა მისი სულის მოსახს
სიტყვები. და ამ სახით, დაკრძალვის დღეს, ამდენი წლის შემდეგ
იყო. მისი სხივი ჩამქრალიყო, მაგრამ ასე მეგონა, თითქოს მის
გამომეტყველება უფრო მეტს ითხოვდა ჩემგან. ჩემი სიტყვები
მხოლოდ მიცვალებულის წინაშე წარმოთქმული სიტყვები.

69

მე ვიცოდი, რომ ო კელიც იქ იქნებოდა. მისი თანდასწრებით ნამდ
უფალი მეხსენებინა, იორგისთვის ეს ცარიელ სიტყვებად გაიჟ
ამადეოს საოცარ ნიჭზე, შესაძლებლობებზე ვლაპარაკობდი და
მან ადამიანებში დატოვა.
უამრავი ადამიანი იყო სასაფლაოზე. ყველა იქ იყო, ვისთანაც
იცნობდა, ვისაც მკურნალობდა და მკურნალობაში ფული არას
ყველა. საფლავთან ერთადერთი რელიგიური სიტყვა წარმოვთქვი
რომ ამადეოს უყვარდა ეს სიტყვა. იორგმაც იცოდა ეს. ეს სიტყვა მ
ხმამაღლა გაისმა. არავინ იძვროდა. წვიმა დაიწყო. ხალხი ტირ

ეხვეოდა, წასასვლელად არავინ შებრუნებულა. ცამ თითქოს პირი

წამოვიდა, რომ იქ მყოფნი სულ გასაწურები გახდნენ. მაგრამ

ადგილიდან. უბრალოდ იდგნენ მდუმარედ საფლავთან. ასე მე

შეჩერება უნდოდათ, სურდათ დრო აეძულებინათ, არ დაძრულიყ

ექიმი არ დაეშორებინა მათგან. ბოლოს, როგორც იქნა, ერთი მოხუ

დგომა უკვე აღარ შეეძლო შებრუნდა წასასვლელად. კარგა ხანი გა

დაცარიელდა.

და როცა ბოლოს მეც დავაპირე წასვლა, მოხდა რაღაც უცნაური რა

ხშირად დამსიზმრებია კიდეც. ორი ადამიანი, ერთი კაცი და ერთი

ქალი,

სხვადასხვა

მხრიდან

თანაბარი

ნაბიჯით,

თითქოს

ერთმანეთთან

შეთანხმებულანო, სასაფლაოს ერთდროულად უახლოვებოდნე

ქალი კი ვერ ვიცანი. ზუსტად არ ვიცი, მაგრამ ისეთი შთაბეჭდილე

არა მხოლოდ ისე იცნობდა ერთმანეთს, არამედ რაღაც ინტიმუ

აკავშირებდათ, რაც ბოლოს ტრაგედიით უნდა დამთავრებულიყ

უნდა ყოფილიყო გარეული. ერთდროულად მიუახლოვდნენ სა
გაიარეს მთელი ეს გზა მანამ, რომ ერთხელაც არ შეუხედავთ
მხოლოდ მიწას დასჩერებოდნენ. არც მაშინ აუღიათ მზერა, როცა ს
თანაბარი რიტმით სუნთქავდნენ. მე ვიგრძენი, რომ იქაურობა
თითქოს იმწამს მხოლოდ ამ ორს ეკუთვნოდა მიცვალებული.
საიდუმლოო აკავშირებდა ამ ორ ადამიანს, ან ამადეუსთან რა კავში
ზარის რეკვის ხმა გაისმა, როგორც ჩანს, ვახშმობის დრო იყო.
მოძღვრის სახეზე. მძლავრი მოძრაობით გადაიძრო პლედი ფეხები
და გადაკეტა. ისევ თავის სავარძელში ჩაჯდა და სინათლე ჩაა
ჭურჭლის ჟღრიალის ხმა გაისმა, რომელიც თანდათან ისევ მიჩუ
ჩამოატარეს. მოძღვარმა ბართლომემ შეიცადა, ვიდრე ხმა სულ მიჩ
ისევ განაგრძო.

- ან იქნებ ვიცი რაღაც, ან იქნებ უბრალოდ გუმანით ვხვდები.
ამადეოს სიკვდილამდე, ამადეო შუაღამისას მომადგა კარზე. მისი

გამქრალიყო, მის მოძრაობას, სუნთქვას რაღაც აფორიაქება ეტყობ
წამიერმა ღიმილმა გადაურბინა სახეზე, როცა ჭარხლის შაქრით
ამაზე ბავშვობაში გიჟდებოდა. მაგრამ ღიმილი მალე ისევ ტანჯვამ
მე ვერაფერს ვეკითხებოდი, ვერ ვაიძულებდი, ეთქვა რამე, ვი

საკუთარ თავს ებრძოდა, ვგრძნობდი სიკვდილ-
სიცოცხლის საკითხს ეხებოდა საქმე. მე

გავიგე ვიღაც- ვიღაცებისგან, რომ ის ოპოზიციაში მუშაობდა. ი

სუნთქავდა. გაშტერებული ვაკვირდებოდი, რა კვალი დაამჩნია

ასაკობრივი

ლაქა

გამხდარ

ხელებზე,

დაღლილი ჩავარდნილი თვალები,

შეჭაღარავებული თმა. უცბად შიშით გავაცნობიერე, ის მეტად

წვერგაუპარსავი,

ფრჩხილები

დაუჭრელი,

ცხვირიდან

გამოზრდილი

თმა,

უსწორმასწოროდ დაჭრილი ფრჩხილები, შეყვითლებული თეთ

ფეხსაცმელები, გეგონება, რამდენიმე დღე შინ არ ყოფილაო. წ

რაც დაძაბული დღეების გადატანაზე მიანიშნებდა.

- ერთის სიცოცხლე სხვა უამრავთა სიცოცხლის წილ! ასე ხომ ვერ გ

ან იქნებ შეიძლება ასე? - ამადეო დაძაბული ლაპარაკობდა და მის

შიში იმალებოდა, არც აღშფოთება, უბრალოდ რაღაც უპატიებელი

- შენ ხომ იცი, ამაზე მე რასაც ვფიქრობ, - ვუთხარი მე. - მას შემდეგ

- და ამას მართლაც ბევრის სიკვდილი რომ მოჰყვეს?

- აუცილებელია მაგ ნაბიჯის გადადგმა?

- უნდა რაღაც ვიღონო, ხელი უნდა შევუშალო.

- და იმ ერთმა ბევრი რამ იცის?

- დიახ და ამის გამო საშიში გახდა სხვებისთვის. შიშობენ, რომ სად

- იორგიც? - ეს გასროლას ჰგავდა სიბნელეში და მოხვდა კიდეც.

- ამაზე ლაპარაკი არ მინდა.

დავდუმდით. ჩაი მთლად გაცივდა. მას საშინლად სტანჯავდა

კითხვები გამიჩნდა: ის მასზე მხოლოდ იმიტომ ზრუნავს, როგ

ადამიანზე თუ უყვარს ის? რა ჰქვია მას? სახელები - ესაა უჩი
უბრალოდ რომ გვაკავშირებს სხვებთან, - ვუთხარი ამადეოს ხმამა

ეს მისი საკუთარი სიტყვები იყო, თავისი იდუმალი გამოთქმებით

გვაგიჟებდა. რაღაც წამით ამ სიტყვებმა მოგონებები აღუძრა და გა

- ესტეფანია ესპინოზა, - ლექსივით ჟღერს ეს სახელი, არა?

- და რას აპირებ?

- საზღვარზე გადავიყვან, ნუ მკითხავთ, სად.

სასაფლაოზე ნანახის შემდეგ და იმღამინდელი საუბრიდან გამ

მიფიქრია: იქნებ ის ლამაზი ქალი ესტეფანია ესპინოზა იყო?! ესპ
როცა ამადეოს სიკვდილის ამბავი გაიგო? და იმ ადამიანის წინ იდ
გაწირვა უნდოდა. იდგნენ ეს ორნი უძრავად იმ კაცის საფლავ
ხანგრძლივი მეგობრობა გაწირა ამ პოეტური სახელის მქონე ქალი
მოძღვარმა ისევ აანთო სინათლე. გრეგორიუსი წამოდგა.

- მოითმინეთ, - უთხრა მან, - ახლა, როცა ეს ყველაფერი მოგიყევით
წაიკითხოთ და მან წიგნების კარადიდან ძველისძველი ჩანთა
კლასიკური ფილოლოგიის სპეციალისტი ხართ ხომ? ამის წაკითხვ
ამადეოს სიტყვის ჩანაწერი, რაც გამოსაშვებ საღამოზე წაიკითხ
ლათინურად. დაუჯერებელია. სააქტო დარბაზში ნახეთ მერხი? სწ
პირველი წინადადების დამთავრებისთანავე სულის შემხუთავი
დარბაზში. ჩვიდმეტი წლის ცოდნას მოწყურებულის მიერ წარ
ისე ჟღერდა, თითქოს უკვე მთელი ცხოვრება გაევლოო და მაი
ჰგავდა. საკუთარ თავს ვეკითხებოდი: რა იქნება ნეტავ ბოლო
გაიჟღერებს? და შიშმა ამიტანა. მთელი დარბაზი დაიძაბა მოლოდ
ბოლოს. ზოგს თვალები დაეხუჭა, თითქოს საკუთარ თავში ეძებდ
საჩივრის წინააღმდეგ. ამგვარი ღვთის მგმობი სიტყვა ამ შენო
წარმოთქმულიყო.

ბოლო წინადადებას თქვენ თვითონ ნახავთ, წაიკითხავთ. მუქ
ამაფორიაქებლად და ამავე დროს, შიშის მომგვრელადაც, რადგ

იგრძნობოდა ვულკანი, რომელიც სადაცაა ცეცხლს ამოაფრქვევ

ცეცხლშივე ჩაინთქმებოდა. ამადეო ხმამაღლა კი არ ლაპარაკობ

ხელებით, არამედ ჩუმად, თითქოს ნაზადაც. დღემდე არ ვიცი,

62

ჩაიფიქრა, რომ მეტი ეფექტი მოეხდინა, თუ უცბად გააცნობიერა თ

ამ თამამი სიტყვების წარმოთქმისას გამბედაობა დაკარგა. ისე

წარმოთქვამდა, თითქოს წინასწარ მიტევებას ითხოვდაო, თუმ

ცოცხლად გამოიყურებოდა.

ბოლო სიტყვა რომ გაისმა, არავინ დაძრულა. ამადეომ თავისი

მოკრიფა და მერხისკენ ისეთი მზერა გააპარა, თითქოს მას იქ

უკვე. მას მას მზერა ფანჯრის ფერადი მინისკენ გაექცა და იქ

განზახ, ამაში დარწმუნებული ვარ. ამას თავადაც მიხვდებით,

წაიკითხავთ.

უცბად დარბაზში რაღაც მოხდა, თითქოს სპეციალურად ამ ამბ

განსამუხტავად. ამ მდუმარებაში გარეთ ერთმა ძაღლმა ჯერ ერთხ

კი გაუთავებელი ყეფა-
ყმუილი ატეხა, თითქოს ისიც მოთქვამდა ამაზეო.

იორგ კელის სიცილი აუტყდა და ნახევარი წამის შემდეგ ყველა აჰ

მგონი შეცბუნდა, მაგრამ იუმორის განცდა არ დაუკარგავს. თა

აუტყდა სიცილი, ესე იგი ყველაფერი წესრიგში იყო და მასაც

შეჭირვებულ ღიმილს უფრო ჰგავდა. მან კათედრა დატოვა.

მაშინღა გამოფხიზლდა გაოგნებული რექტორი. ის წამოდგა, მი ხელი ჩამოართვა. ხელის ჩამორთმევითაც შეუძლია ადამიანს შ ფიქრობს და ამ ხელის ჩამორთმევაში აშკარად იკითხებოდა: მოხ შენი ბოლო დღეაო. კორტესმა

63

ამადეოს რამდენიმე სიტყვა უთხრა, რაც აყეფებული ძაღლების ხმ უპასუხა, ამჯერად ისევ იპოვა თავის თავში ძალა და მის მოძ გამბედაობა დაეტყო, როცა თავისი ფურცლები პიჯაკის ჯიბეში რექტორს თავი დაუკრა, თვალი თვალში გაუყარა და კარისკენ გაე უცდიდა. ო კელიმ მას მხარზე ხელი დაჰკრა და ასე გავიდნენ გარე მოგვიანებით ორივე პარკში შემხვდა. იორგი რაღაცას ლაპარაკ კამათობდა და ამადეო უსმენდა. ამწუთას იორგი მწვრთნელს აღმზრდელს თამაშის შედეგებზე რომ ელაპარაკებოდა. მერე მარ ორივე ხელი დაადო მეგობარს მხარზე და სიცილით მარიასკენ უბ ამ მოხსენებაზე მასწავლებლებს შორის მას შემდეგ ერთი სიტ ვიტყვი, რომ მიაჩუმათეს-
მეთქი. უფრო ასე იყო: ვერც ერთმა ჩვენგანმა ვერც სათანადო სიტყვა, ვერც ტონი ვერ მონახა, რომ ერთმანეთისთვის ამ თემაზე ეგებ ზოგიერთი მოხარულიც იყო ამ დღის აუტანელი სიცხის გ

იმეორებდნენ: რა აუტანელი დღე იყოო!

ამით გამოხატავდნენ თავიანთ

უკმაყოფილებას, როცა ამის ნაცვლად შეეძლოთ ეთქვათ: რა საშინ

19.

გრეგორიუსი იჯდა ძველისძველი ტიპის ტრამვაიში, ლისაბონის ქ და ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ახლაღა განახორციელა წინანდელი სურვილი - შორეულ ქვეყანაში გამგზავრებულიყო. სურდა გამგზავრება. მამა ბართლომესგან რომ დაბრუნდა, გზა შეიარა, როგორც იქნა, დაადგა საშველი და წამოიღო ჰორაციუსის წ რომ მიდიოდა, რაღაც შინაგანი აფორიაქება იგრძნო, ნაბიჯი შეანელ რამდენიმე წუთის შემდეგ ქათმის უსიამოვნო შემწვრის სუნმა ახლოს მდებარე ჯიხურიდან რომ გამოდიოდა.

გრეგორიუსს ჯერ თავის ცხოვრებაში ასე არავინ უძებნია და ა დაინტერესებულა. ისევ ის პორტუგალიელი ქალი გაახსენდა, გაწვდილი ხელებით, ხიდზე მდგომი, თითქოს გასაფრენად მომზა ესპინოზა. - ლექსივით გვარი და სახელია, არა? - ჰკითხა პრადომ მ გადავიყვან, არ მკითხოთ, სად? უეცრად ისე, რომ თავადაც ვერ გააცნობიერა: მას არ უნდოდა პრადოს მოხსენება სასტუმროში

გარეთ, მიტოვებულ ლიცეუმში, იქ, სადაც თავად პრადომ წაიკ
ებრაული ბიბლია პულოვერში გაახვია და უჯრაში ჩადო. იქ, სა
ღამურები დაძრწოდნენ.

რატომ დაებადა ეს უცნაური, მაგრამ უწყინარი სურვილი? ნუ
გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა? განა პრადოს სიტყვას სხვაგ

64

თუ სასტუმროში კი არა, იმ ლიცეუმში წაიკითხავდა? ქუჩის ბო
შევიდა, წასაკითხად ჯიბის ნათურა იყიდა. შემდეგ კი ისევ იმ ძვე
და მეტროსკენ გაემგზავრა, რომ ლიცეუმში დაბრუნებულიყო. სკო
ჩაბნელებული და მიტოვებული ჩანდა. როცა ამ ცოტა ხნის წინ აქ
მზე უჭყიტინებდა თვალებში, ახლა კი მის თვალწინ იყო შენო
ფსკერზე ჩაძირული გემივით დროისაგან მივიწყებულს ჰგავდა.

ის ერთ ქვაზე ჩამოჯდა და ის მოსწავლე გაახსენდა, რომელიც დიდ
გიმნაზიაში შეიჭრა და რექტორის ოთახიდან ათასამდე ფრანკი

სხვადასხვა ქვეყანაში დარეკა, რათა მასზე შური ეძია. მას ჰანს
გრეგორიუსმა გადაუხადა რექტორს ეს თანხა და კეგი დაიყოლია, (
პოლიციაში. შემდეგ ის გმიურს შეხვდა ქალაქში და შეეცადა გაერკ
რექტორზე შური. მაგრამ ვერაფერი გაარკვია. უბრალოდ, მინდო
განუწყვეტლივ იმეორებდა ჰანსი. ის ვაშლის ნამცხვრისგან პირ
გაფხორილი იჯდა და ეტყობა, ბოღმისაგან იხრჩობოდა. როცა ი
დაშორდნენ, გრეგორიუსმა დიდხანს უყურა. რაღაცით გამაოცა კიდ
მოგვიანებით ამ ბიჭზე ფლორენსიას, - ან იქნებ შემშურდა კიდეც შ
- წარმოიდგინე, ის ზის კეგის ბიუროში სიბნელეში და რეკავს სანტ
რა ვიცი, კიდევ სად, თან მხოლოდ საელჩოებში, სადაც გერმანუ
უბრალოდ მას სურდა დამტკბარიყო, როგორ მიედინებოდა ეს ღ
რაღაცნაირად გასაკვირი და გრაციოზული არ არის?
- და ამას ამბობ შენ, მუნდუს? კაცი, რომელიც თავის ანგარიშე
გამოწერენ, რომ არავის ვალში არ დარჩეს?

65

- სწორედაც მაგიტომ.
ფლორენსიამ თავისი მოდური სათვალე შეისწორა და ისე გახედა,
ხოლმე, როცა ასეთ თემებზე ესაუბრებოდა.
გრეგორიუსმა ნათურა მოიმარჯვა და შესასვლელისკენ გაემარი

გაიჭრიალა და ამ ხმამ რაღაც უცნაურად, აკრძალულივით გაიჟღერ

ფრთხიალი ესმოდა მთელ დერეფანში. გრეგორიუსმა შეიცადა, ვიდ

მიწყდებოდა და ისევ კიბეებისკენ გაემართა. ცოცხივით აქეთ-იქით ატრიალებდა

ნათურას, რომ ვირთხისთვის არ დაებიჯებინა. გაყინულ კედლებშ

პირველად ჯერ რექტორის ოთახში შევიდა, რომ თავისი პულოვერ

ებრაულ ბიბლიას დააკვირდა, რომელიც თურმე მამა ბართლომ

წელს, როცა ლიცეუმი დაკეტეს, მამა ბართლომე და მისი შემც

კორტესი, რექტორის ცარიელ ოთახში იდგნენ და სიბრაზის და უს

გრძნობა ახრჩობდათ. ისეთი სურვილი მაქვს, რაღაც მინდა გავ

სიმბოლური, - უთხრა მამა ბართლომემ რექტორს. და მან თავი

უჯრაში ჩადო. რექტორმა მას შეხედა და გაუღიმა. „არაჩვეულე

კიდევ აჩვენებს თავის ძალას, - თქვა მან.

გრეგორიუსი სააქტო დარბაზში დაჯდა, სადაც სენიორი კორტესი

გაქვავებული სახით უსმენდა. გრეგორიუსმა პარკიდან მამა ბა

ამოიღო, რომელშიც პრადოს მოხსენება იდო და მოხსენება კათ

იყო იმნაირივე კალიგრაფიით მუქი მელნით ნაწერი, როგორიც

გაგზავნილი წერილი ოქსფორდიდან. გრეგორიუსმა ნათურა ნაწ

კითხვა დაიწყო:

კრძალვა და ზიზღი უფლის სიტყვის წინაშე

მე ვერ ვიცხოვრებ იმ სამყაროში, სადაც არაა ტაძრები. მე მჭირდებ

და დიდებულება. მჭირდება ის სამყაროს ჩვეულებრიობის წინა
გაბრწყინებული ეკლესიის ფანჯრების, თვალისმომჭრელი ფერ
მჭირდება მათი ბრწყინვალება ცხოვრების ყოველდღიური ჭუჭყ
უნიფორმების წინააღმდეგ. არ მსურს შევიბურო ეკლესიების მკაც
მჭირდება მათი მომლოცველი დუმილი, რომ უსულო ყაზარმების
ამ დუმილში. მსურს, ვისმინო ორგანის საოცარი ჟღერადობა, ა
გარდასახვა, რომ სასაცილო მარში დავივიწყო. მე მიყვარს მომ
მიყვარს მათი მზერა, მომწამვლელი ზედაპირულობისა და უაზ
მსურს მუდამ ვიკითხო ბიბლიის ძლევამოსილი სიტყვა, ვიგრძ
არარეალური ძალა, რომ არ მესმოდეს ენის გაუდაბურება, გაღარი
გარეშე მხოლოდ ის სამყარო იქნებოდა, სადაც მე არ ვისურვებდი
მაგრამ არსებობს კიდევ სხვა სამყაროც, სადაც არ ვისურვებდი

ადამიანი, თავისუფალი აზროვნება ეშმაკის ხელშია და საუკეთ
აღიარებული. სამყარო, სადაც ჩვენგან ტირანიის, ადამიანური მ
ფარული მკვლელების სიყვარულს მოითხოვენ. ყველგან გაისმის
თუ მიჩუმებული, ფრთხილი, ბრუტალური ნაბიჯები, ყველგან
თავიანთ მსხვერპლთა მახვილის უკნიდან უსერავენ გულს. განა ა
გეუბნებიან - გიყვარდეთ და მიუტევეთ მათ თავიანთი უგუნ

გიყვარდეს კიდეც ისინი? ეს მცნება, გაუგებარი მცნება, მტრებ
იმიტომაა, რომ ადამიანები გატეხონ, მათ ყველანაირი სიმამაცე
მლიქვნელებად აქციონ ტირანების ხელში, რათა საკუთარ თავში ძ
წინ აღსადგომად და თუ საჭიროა იარაღითაც კი შეებრძოლონ.

მე პატივს ვცემ უფლის სიტყვას, რადგან მიყვარს მისი პოეტური ი
კიდეც სისასტიკის გამო. სიყვარული - ეს ურთულესი გრძნობაა, ი
ამ გასხივოსნებულ სიტყვებსა და ზოგჯერ დამმონებელ მნიშვნელ
სიძულვილიც ძნელია! როგორ უნდა მისცეს ადამიანმა თავს ნება,
რომელნიც ცხოვრებას მელოდიასავით თანსდევს? სიტყვები, რ
ადრეული ასაკიდან გვასწავლეს კრძალვა? სიტყვები, რომლები
ცეცხლივით ანათებდა, ვიდრე თავად შევიმეცნებდით, ვიგრძნობდ
არაა რეალური ცხოვრება! სიტყვები, რომელთა გარეშეც ჩვენ ვ
ვიარსებებთ!

მაგრამ ნუ დაგვავიწყდება: მასში ის სიტყვებიც მოიძებნება, რ
ითხოვს საკუთარი შვილი ცხოველივით დაკლას. განა შეიძლება არ
ამ სიტყვებს წაიკითხავ?!..

ღვთის სიტყვის პოეზია იმდენად ძლევამოსილია, რომ ყველაფერ

საპირისპიროდ თქმულს უსუსურად აქცევს. როგორ მიყვარდა

მათრობდა საკურთხეველთან დანთებულ სანთლების შუქზე!
ანათებდა ყველაფერი, როცა ეს სიტყვები ყველაფრის საზომად
გაოგნებული ვჩერდები, როგორც კი სადმე გრეგორიანულ გალ
შემდეგ კი ნაღველი მიპყრობს. რატომ მექცა ეს დამათრობლობა სა
ამბოხად, რომელიც ალივით მომედო, როცა პირველად ეს ორი სიტ
intellectus - „ადამიანი თავისივე გონის მსხვერპლია“.

განა შეიძლება ვიყოთ ბედნიერი ფიქრის, ინტერესის, ეჭვების,
არგუმენტების გარეშე? აზროვნებას და ფიქრს ხომ თავისებურ
სიხარულს გვანიჭებს. ეს სიტყვები კი მახვილივით ჭრის, თითქოს
ჩავიხშოთ აზროვნება, გრძნობები. და სწორედ იმას მოითხოვენ
ძირითადად ბედნიერებისთვის აუცილებელია. ამაშია ჩვენი შინ
ცხოვრების ჰარმონიულობა. მონა მიჯაჭვული კია, მაგრამ აზრო
შეუძლია იფიქროს, რაც სურს. უფალი, ჩვენი უფალი კი მოით
ნებაყოფლობით და სიხარულით ვემონოთ.

უფალი ერთია, რომელიც დღეც და ღამეც გვაკვირდება, ის გვ
წუთს, საათს, ყოველ ჩვენს მოქმედებას თუ აზრს და არასოდეს გვ
არასოდეს გვაძლევს წუთსაც კი, როცა ჩვენ საკუთარ თავს ვე
ადამიანი საიდუმლოებების გარეშე? ფიქრებისა და სურვილები
მხოლოდ მან, ერთადერთმა მან იცის?.. ასე ხომ სულიერად განძარ
თავს, თითქოს ვიღაც სულს მპარავს, იმ სულს, რომელიც უკვდავი
ვის სურს უკვდავება? ვის სურს სამარადისოდ ცხოვრება? რა მოსა

ცოდნა: რომ არანაირი მნიშვნელობა არ აქვს, რა ხდება დღეს, ა
რადგან კიდევ უსასრულო წლები, დღეები, თვეები იქნება. ჩვე

ანგარიში გავუწიოთ, ნუ გვაჩქარებენ! სულერთია, დღეს გავაკეთე

სავსებით სულერთია. სულაც არ აქვს აზრი, რამეზე იწუხო, რო
მარადიული უსასრულობის წინაშე, რადგან დრო მუდამ იქნება, (

დღეც ვერ ვიცხოვრებდით იმის გააზრებით, რომ დრო გარბის,
ჩქარობ. მაშინ ხომ სიხარულის შესაგრძნობად დროც აღარ გექნება

განა ის გრძნობა რამდენჯერმე რომ მოგეახლება, იგივეა? ასეთ

დავიღლებით, მოგვბეზრდება. გრძნობები ახლებურად უნდა გა

მათთან ერთად...

სწორედ სიკვდილია, რომელსაც თავისებური ხიბლიც მოაქვს და თ

სიკვდილით ცოცხლდება დრო. რა საჭიროა ეს მარადიულობა, უსა

მე არ მსურს ისეთ სამყაროში ვიცხოვრო, სადაც არ იქნება ტაძრები

ფანჯრების ბრწყინვალება, მათი ცივი სიმშვიდე, მათი მავედრ

მჭირდება ორგანის სულში ჩამწვდომი ხმა და წმიდა მომლოცვ

მჭირდება სიტყვების სიწმიდე, მათი დიდი პოეზიის კრძალვა. ეს ყ

მე. მაგრამ არანაკლებ მჭირდება თავისუფლებაც და ყოვლგვარ

სიძულვილიც, რადგან არც ერთი მათგანი არაა ერთმანეთის გა

მაიძულებს მათ შორის არჩევანის გაკეთებას.

გრეგორიუსმა სამჯერ წაიკითხა ეს ტექსტი და მისი გაოგნება ყოვ
უფრო იზრდებოდა. ლათინური სიტყვების ასეთი სიმდიდრე დ
დახვეწილობა. ასეთი მოზღვავებული გრძნობების და აზრების ამ
აგონებდა. პრადო კი ამ დროს ჩვიდმეტი წლის იყო. ნამდვილ
საოცრებასთან გვქონდა საქმე.

რაც შეეხება ამ ბოლო წინადადებებს, მამა ბართლომე მართალ
ამაღელვებელი იყო. მართლაც, მუქარას ჰგავდა. ნეტავ ვის ეკუთ
მოძღვარი საკუთარ ტაძარს აგებდა, რათა სამყაროს ჩვეულებრიობ
დაპირისპირებოდა.

იქნებ ეს მუქარა სულაც არ იყო ისე უბრალოდ ნათქვამი? იქნებ ამ
ამ სააქტო დარბაზში იდგა, გაუცნობიერებლად იცოდა, რას გაა
ოცდათხუთმეტი წლის შემდეგ? იქნებ გრძნობდა მოსალოდნელ
მოძრაობას, იცოდა იორგის გეგმების შესახებ, რომელსაც წინ აღუ
ესპინოზა რომ გადაერჩინა?

როგორ სურდა იმწუთას გრეგორიუსს, გაეგო როგორ, რა ხმით
ტექსტს ამადეო სააქტო დარბაზში. მან ისევ ნათურა მოიმარჯ
დააკვირდა: ის იყო მესის მსახური, ყმაწვილი, რომლის ნათელ მზ
საკურთხეველთან დანთებული სანთლების და ბიბლიის სიტყვებ
მაგრამ დროთა განმავლობაში სამყაროდან თუ სხვა წიგნებიდა
დაუგროვდა და ასეთად აქცია, იმ სიტყვის ოქრომჭედლად, რომელ

სასწორზე დებდა და თავისი გემოვნებით ჭედავდა.

გრეგორიუსმა პალტო შეიკრა, ცივი ხელები სახელოებში შეიწყო
დაეყრდნო.

69

ის დათრგუნვილი იყო, დათრგუნვილი და დაღლილი ამდენი
ამდენი გაგონილისა და მოსმენილისაგან. მაგრამ ასევე გადაღლ
შინაგანი „მე“-
ს გაღვიძებით, ციებასავით, პაპანაქება სიცხესავით უცბად რომ
პირველად თავის ცხოვრებაში ენატრებოდა ბერნის სახლის საწ
მშვიდად რომ ჩაიძინებდა ხოლმე. ხიდიც გაახსენდა, ყოველდღ
მიდიოდა, იმ წიგნებზეც გაიფიქრა საკლასო ოთახში, კათედრაზ
შემდეგ უკვე ათი დღე იყო გასული. ნეტავ მის მაგივრად ახლ
გაკვეთილებს? ბოლოს ებრაულის კურსზე ლუთერის თხზულე
მოსწავლეებს ის დიდი განსხვავება დაანახა, რაც გერმანულ და ებ
შორის იყო. ნეტავ ახლა ამ თემაზე ვინ ესაუბრება მოსწავლეებს?

გრეგორიუსი იყინებოდა. ბოლო მატარებელი მეტროში უკვე კარგა
ახლომახლო არც ტელეფონი იყო, ვერც ტაქსის გამოიძახებდა,
რომ წასულიყო, რამდენიმე საათი დასჭირდებოდა. სააქტო დარ
ღამურების ფრთხიალი, აქა- იქ ვირთხის ფხაკუნიც ისმოდა. ის
სიჩუმე იდგა.

მას მოსწყურდა და მოშივდა. ისე გაუხარდა, როცა პალტოს ჯი
როცა პირში ჩაიდო, ნატალი რუბინი დაუდგა თვალწინ, როგორ
წითელქაღალდიანი კამფეტი. ერთ წამს ისეთი შეგრძნება გაუჩნდ
თვითონ უნდოდა მისთვის ჩაედო პირში კამფეტი. ან იქნებ ეს მხო
მან გაიზმორა და გაიცინა. მერე კი სიზმარი ნახა: ნატალი და
იდგნენ, ეკითხებოდა, სად ვნახო მარია ჟოაოო. ეტყობა, გულში ჩა
უთხრა - მარია ჟოაობოლოს სასაფლაოზე ვნახეო. უკვე ზამთარ
მატარებელი ჟენევისკენ დაიძრა. ბერნის სადგურში გამყოლმა ჰკი
პირველი კლასის ვაგონშიო. გაყინული ხელებით გრეგორიუსი
და ბილეთს ეძებდა... და სწორედ ამ დროს გამოეღვიძა და გაყ
შეეცადა წამომდგარიყო. გარეთ სადაცაა ირიჟრაჟებდა.

20.

იმ დილააადრიან მეტროში, მის გარდა, ჯერ არავინ იყო და ასე ეგო
მდუმარე ლიცეუმის სამყაროს გაგრძელება იყო. ცოტა ხნის შემ
ამოვიდნენ პორტუგალიელები, მუშა ხალხი, რომელთაც ამადეუ პ
კავშირი არ ჰქონდათ. გრეგორიუსი მადლობელი იყო მათი ფხი
სახეების, რომელთაც თითქოს რეალობაში დააბრუნეს. „შეეძლო
ცხოვრება და მუშაობა? როგორი იქნებოდა ეს?“

- გაიფიქრა მან.

სასტუმროში

პორტიე

შეფიქრიანებული

აკვირდებოდა

გრეგორიუსს.

მგონი

70

ფიქრობდა: „ნეტავი კარგად არის? კიდევ რამეს ხომ არ წამოჰკრა

შემდეგ მან სქელი კონვერტი გაუწოდა, რომელიც წითელი ბეჭდი

უთხრა, ვიღაც მოხუცმა ქალმა მოიტანა გუშინ, გვიან ღამემდე გიც

„ადრიანა“ - გაიფიქრა გრეგორიუსმა. იმ ადამიანთაგან, რომელ

მხოლოდ მას შეეძლო წერილის დალუქვა. მაგრამ აღწერილობის მ

არ უნდა ყოფილიყო. თავად არც მოვიდოდა. შეიძლება მსახურ

გრეგორიუსი შეეცადა დამშვიდებულიყო და მაღლა ოთახში ავიდა

თქვენი ნახვა მინდა, ადრიანა სოლედადე დე ალმეიდა პრადო.

წერილში ეწერა. დაწერილი იყო იმავე შავი მელნით, რომელსაც

ასოები ისე უგერგილოდ დაეჯღაბნა, თითქოს დამწერს დიდი

მათ დასაწერადო. ეტყობა დაავიწყდა, რომ გრეგორიუსმა პორტუგ

ერთმანეთს ფრანგულად ელაპარაკნენ.

რაღაც ერთ წამს გრეგორიუსს შეეშინდა ამ ლაკონიური სიტყვ
ბრძანებასავით ჟღერდა, ისინი მას იმ ცისფერ სახლში უხმობდ
დაუდგა ადრიანას ფერმკრთალი სახე, შავი თვალები, მკაცრი მ
ოთახში მოჩვენებასავით რომ დაიარებოდა. თანდათან გრეგორი
ბრძანებასავით კი აღარ ჟღერდა, არამედ როგორც იმ იდუმალებით
ყელი შავი ყელსახვევით რომ დაეფარა, საშველად ხმობა. იგი წ
დააკვირდა, ეტყობა, ეს პრადოს გერბი იყო. ლომი ნამდვილად
მამამისის სიმკაცრესაც და მის იდუმალებით მოცულ სიკვდილ
შეეფერებოდა ადრიანას ჩაშავებულ სახესაც, ამადეოს წარმოუდ
გამოხედვასაც. მაგრამ მელოდიასთან, ამ საოცარი ჰაეროვანი სხივ
გოგონასთან, არაფერი ესაქმებოდა. დედას? მარია პიედადე რე
არაფერს ამბობდა მასზე?

გრეგორიუსმა შხაპი მიიღო, შუადღეს დაიძინა. თან ტკბებოდა,
თავის თავზე ეზრუნა და ადრიანასთვის ეცდევინებინა. შეძლებდ
მოგვიანებით, ცისფერი სახლისკენ რომ მიდიოდა, ხულიო სიმ
მაღაზიას ჩაუარა და იკითხა, სად შეეძლო სპარსული გრამატიკ
რომელი სკოლა ჯობდა პორტუგალიური ენის შესასწავლად?

სიმოესს გაეცინა.

- ყველაფერი ერთად გინდა - სპარსულიც და პორტუგალიურიც?

გრეგორიუსს ბრაზი მოაწვა, მაგრამ მაშინვე გადაუარა: აბა გამ

სცოდნოდა, რომ პორტუგალიურსა და სპარსულს დღეს მისთვ

ჰქონდა. გარკვეულწილად კი ეს ორი ენა მსგავსი იყო. სიმოესმა ის

ძიების პროცესი როგორ მიდის? კოუტინო დაგეხმარა რამეშიო.

ერთი საათის შემდეგ, ოთხზე გრეგორიუსი ცისფერ სახლს მიადგა

დარეკა. ქალმა, რომელმაც კარი გაუღო, ასე ორმოცდაათს გადაცილ

იქნებოდა.

- მე მოსამსახურე ვარ, - უთხრა მან და ხელი, წლების ჯაფა რ

მხოლოდ მუშაობისთვის იყო განკუთვნილი, შეჭაღარავებულ თ

თითქოს ამოწმებდა, ხომ კარგად მაქვს შეკრულიო.

- მობრძანდით, ქალბატონი გელოდებათ, - უთხრა მან და წინ გაუ

როგორც პირველად, ახლაც მოიხიბლა სალონის დახვეწილობით

კედელთან მდგომი საათისკენ გააპარა, ისევ ექვს საათსა და ოცდა

ადრიანა მაგიდის კუთხეში იჯდა. ჰაერში ისევ წამლისა თუ პა

სუნი იდგა.

- თქვენ დააგვიანეთ! - უთხრა მან.

წერილმა გრეგორიუსი ამ მკაცრი, უსალმო შეხვედრისთვის შეა

ჯდებოდა, იგრძნო ამ ქალის მჟავე ხასიათს, როგორ კარგად აუღო

ქცევას მხოლოდ და მხოლოდ ტკივილითა და მარტოობით ხსნიდა

- მაგრამ ახლა აქ ვარ, - უთხრა მან მშვიდად.

- დიახ, - უთხრა ქალმა, - და ცოტა ხნის დუმილის შემდეგ ისევ გაი

დიახ. უხმოდ და გრეგორიუსისთვის შეუმჩნევლად მოსამსახურე

მიუახლოვდა.

- კლოტილდე, - მიმართა ადრიანამ, - ჩართე ეგ აპარატი.

და მხოლოდ ახლაღა შენიშნა გრეგორიუსმა ძველისძველი ჩამწ

დააჭირა ღილაკს და დიდმა ბაბინებმა ტრიალი დაიწყო.

ერთი ხანობა მხოლოდ შხრიალი ისმოდა. შემდეგ ქალის ხმა გაისმ

72

- რატომ არაფერს ამბობთ?

მეტი გრეგორიუსმა ვერაფერი გაიგო, რადგან ის, რაც ამ ჩამწერ

ყურებისათვის მხოლოდ ერთმანეთში არეული ხმები იყო, შიგა

ჩახშული.

- ამადეო, - ჩაილაპარაკა ადრიანამ, როცა ერთი-
ორჯერ კაცის ხმა გაისმა, თან ხელი ისევ

თავისი შავი ყელსახვევისკენ წაიღო, თითქოს კიდევ მეტად უნდო

გრეგორიუსი ყურით ლამის ხმის გამაძლიერებელს აეკრა. ამადეოს

ჟღერდა, ვიდრე მას წარმოედგინა. ხმის ტემბრით იგრძნობოდა, რო

კამათობდა. მხოლოდ ცალკეული სიტყვები ესმოდა გრეგორიუსს

მე არ მსურს“?

- ეს ფატიმაა, - ჩაილაპარაკა ისევ ადრიანამ, როცა ახალი ხმა გ
სხვადასხვანაირი ტონი, როგორითაც სახელებს წარმოთქვამდა,
მეტყველებდა. ფატიმა ხელს უშლიდა არა მხოლოდ ამ საუბარში,
ის საერთოდ არ შეეფერებოდა ამადეოს. კარგი იქნებოდა, არასოდ
ძვირფას ძმას.

ფატიმას დაბალი, ნაზი ხმა ჰქონდა. ხმაზე ეტყობოდა, იოლი არ იყ
აეტანა. იქნებ ამ სინაზემ მიიპყრო გრეგორიუსის ყურადღება? თუ
ხმას ასეთ ტონს?

- დალახვროს ეშმაკმა, ყველანი, ყველანი ანგარიშს უწევდნენ მის

ადრიანამ, - თითქოს წმიდანი იყო, რომლის წინაშეც ყველას მობო
ამ ხმებში მელოდიას ხმაც გაისმა. ის სწრაფად ლაპარაკობდა,
უბერავდა მიკროფონში და შემდეგ ხმამაღალა გაიცინა. ადრიან
ფანჯარში გაიხედა, როცა მან თავისი ხმა გაიგო, მაშინვე ხელი
გამომრთველისკენ და გამორთო.

რამდენიმე წუთი მიშტერებოდა ადრიანა მაგნიტოფონს, რომელ
აქცია. და ეს იმნაირივე მზერა იყო, როგორიც კვირას, ამადეოს
დაჰყურებდა და თავის მკვდარ ძმას ელაპარაკებოდა. როგორც

ათასჯერ მაინც ჰქონდა მოსმენილი, ყოველი სიტყვა ზეპირად

შხრიალი. ისე გრძნობდა თავს, თითქოს ახლაც იქ, მათთან იჯდა, ი

მელოდიია ცხოვრობდა. ისე იქცეოდა, თითქოს ყველაფერი გუშ

რატომ?

- ჩვენ თვალებს არ ვუჯერებდით, როცა დედამ ეს ყუთი მოიტ

ელექტროხელსაწყოების არაფერი ესმოდა, საერთოდ არაფერი,

ფიქრობდა, ყველაფერს გააფუჭებდა. და უცბად ეს ჩამწერი რო

გაგვიკვირდა. ყველაზე პირველი გამოშვება, რომლის ყიდვაც მაში

- არა, არა, - თქვა ამადეომ, როცა მოგვიანებით ამაზე ვლაპარაკ
დედას იმიტომ ეყიდა ეს ჩამწერი, რომ ჩვენი ხმები შემოენახა, მას

მიიპყროს ჩვენი ყურადღება.

- და ის მართალი იყო. როცა მამა მოკვდა, ჩვენ აქ ჩვენი კლინ

ცხოვრება სრულიად დაცარიელდა. რიტაც იშვიათად ნახულობ

კვირას კი მიდიოდა, მაგრამ ეს დედას არ შველოდა.

- მას შენი ნახვა უნდა ყველაზე მეტად, - უთხრა მან ამადეოს, როც

ამადეოს კი აღარ უნდოდა; არაფერს ამბობდა, მაგრამ იქ დაბრ

მშიშარა იყო, როცა საკითხი დედას ეხებოდა. მხოლოდ ამ შემ

სიმხდალე, სხვა არაფერს შეეძლო მისი აფორიაქება.

ადრიანამ ისევ ყელზე წაივლო ხელი და ერთხანს ისე მოეჩვენ

საიდუმლოებაზე დაიწყებდა ლაპარაკს, რაც იმ ჩამწერის მიღმა

უცბად გამოერკვა, ადრიანას მზერა ისევ აწმყოში დაბრუნდა.

- შემიძლია კიდევ ერთხელ მოვისმინო, რას ამბობს ამადეო ამ

გრეგორიუსმა.

- ეს მე არ მაოცებს, - დაიწყო ადრიანამ ნათქვამის ციტირება და ამა

სიტყვა გაიმეორა. ეს არ იყო სიტყვების უბრალო ციტირება, ნი

ზუსტად რომ იმეორებს სხვის ნათქვამს, ამჯერად ადრიანა ამადეო

გრეგორიუსს ზოგ-
ზოგი სიტყვა თვითონაც ესმოდა და გაუხარდა, ამ წინადადება

74

რომ მოჰკრა ყური: „სულაც არ მინდა საკუთარი ხმის ჩანაწერის მო

ადრიანამ ბოლომდე გადაუთარგმნა: ტექნიკური პრინციპი მესმ

სამედიცინო, მაგრამ არ მიყვარს, რასაც სიტყვებს უშვება. ვერ

საშუალებით სამუდამოდ გაიყინოს ჩემი ხმა. ჩვეულებრივ, როცა

მალევე ავიწყდება, ეს კი საშინლებაა, ყოველი შენი დაუფიქრე

სამუდამოდ რომ უნდა შემოინახოს ამ ყუთმა.

- ამადეო ბუზღუნებდა ამაზე, - ჩაილაპარაკა ადრიანამ.

- ასეთი ტექნიკა ანადგურებს წარსულის თავისუფლებას, - თქ

ხომ არ გსაყვედურობ, დედა... რა თქმა უნდა, სასაცილოცაა! ასე გუ
რასაც შენი გადამეტებულად კრიტიკული ვაჟი გეუბნება.

- რატომ ფიქრობდა პრადო მუდამ, რომ დედა გამუდმებით უ

ამოიბუზღუნა ადრიანამ, - როცა მან თავისი სისუსტით დატან

იქცეოდა? რატომ არ შეეძლო ბოლომდე თავისი გაეტანა მასთან?

- შეიძლება ხმის გამო კიდევ ერთხელ მოვისმინო ჩანაწერი? - თხოვნამ გაჭრა, მოალბო ადრიანა. ხოლო, როცა ფირის უკან გადახ გოგოსავით ბედნიერი, გაოცებული სახე ჰქონდა, რომელიც უფ თითქოს რაღაც მეტად მნიშვნელოვანს აკეთებდა.

გრეგორიუსმა ისევ მოისმინა პრადოს სიტყვები. თან პრადოს წიგნი და აკვირდებოდა. როცა ფირი დამთავრდა და ადრიანას როგორც ჩანს, ის

75

შეუმჩნევლად თვალ-
ყურს ადევნებდა გრეგორიუსს, მის სახეზე ყოველგვარი სიმკაცრე გამქრალიყო და ისეთი გამომეტყველება ჰქონდა, თითქოს გრე თავისი ძმის, სიყვარულის სამყაროში ეპატიჟებოდაო.

- ფრთხილად იყავით ადრიანასთან, - გაახსენდა გრეგორიუსს მარ

- წამოდით, მინდა გაჩვენოთ, სად ვმუშაობდით, - უთხრა მას ადრ როცა დერეფანში წინ მიუძღვებოდა, ადრიანას ნაბიჯები უფრო თავდაჯერებული გაუხდა, ვიდრე აქამდე. მან გრეგორიუსი თა ოთახთან მიიყვანა.

- მე მათ ვჭირდები. ვისაც ტკივილები ან შიში აქვს, მოცდა არ ხოლმე ამადეუ თავის პაციენტებზე. - საგულდაგულოდ მოარგო გ

და ყველგან სინათლეები აანთო.

აქ მკურნალობდა პრადო ოცდათერთმეტი წლის წინ პაციენტებს. ა

საწოლზე გადაფარებული იყო სუფთა თეთრი ზეწარი, ხელსაწყ

ნემსები ეწყო, ასეთები დღეს აღარ გამოიყენებოდა. საწერი მაგიდი

კარტოთეკა იყო, რომელშიც ერთი ბარათი ირიბად იდო. სანაგვ

ძველისძველი სისხლიანი ბამბები ეყარა, კართან ორი თეთრი ხალა

ნასახიც კი არ ჩანდა არსად.

ადრიანამ ჩამოხსნა ერთი ხალათი და ჩაიცვა. მისი ყოველთვის

იყო, -

დასძინა მან, როცა ღილებს იკრავდა.

გრეგორიუსს შიში იმ მომენტიდან შეეპარა, როცა მის წინ მდგომი
აწმყოში მთვარეულივით დასეირნობდა და რეალურად ვეღარ
ჯერ მთლად ასე უსაშველოდაც არ იყო საქმე. შვებამოგვრილი
წამლების კარადას და გამოხსნა, შეამოწმა ყველაფერი.

- მორფიუმი საერთოდ აღარ გვაქვს, - ჩაილაპარაკა მან. იორგს უნდ
ამ სიტყვებით დახურა მან კარი. ხელი გადაუსვა პაციენტის გ
გადაფარებულ ზეწარს, სასწორი ფეხით გვერდზე გაწია, შეამოწმა
პირსაბანი, შემდეგ კი კარტოთეკასთან შეჩერდა. და ისე, რომ
ბარათს არც შეხებია, ერთ პაციენტზე დაიწყო ლაპარაკი.

- რატომ წახვედი იმ უხეიროსთან, იმ აფერისტთან? ყველამ ხომ ი
ყველა პაციენტი საიმედოდაა დაცული და ის ყოველგვარ კანონს მ
იცის, რომ ავადმყოფს უჭირს. ის და ბავშვი? - ეს ხომ შეუძლებელი
თქვა ამადეომ უნდა გადავწყვიტოთ, - ის საავადმყოფოში ხომ არ
მისმა უფროსმა დამ ბავშვი მოიშორა და ამას გადაჰყვა - გაახს
მარიანას ნათქვამი. ადრიანა აქ კიდევ უფრო მეტად ჩაიძირა წარს

ამადეოს ოთახში. მაღლა - ეს იყო წარსული, რომელიც მან მხოლოდ

მოგვიანებით კი იმ მოგონებას წიგნის სახით ძეგლი დაუდგა. როც

ყავას სვამდა, სიგარეტს ეწეოდა, ძველმოდური საწერი კალმით

მაგიდასთან იჯდა, ადრიანას არაფერი ესაქმებოდა, მას ოთახში

გრეგორიუსი დარწმუნებული იყო, რომ მოგვიანებით ადრიანა

შეპყრობილი ძმაზე ყველაფრის გამო ეჭვიანობდა. აქ, ამ კლინიკაშ

გვერდით იდგა, ამ ოთახში ის ყველაფრის მომსწრე და თვითმ

ყველაფერი ესმოდა, რასაც ამადეო ამბობდა პაციენტებზე, ხედავდ

მათ. აქ ის მთლიანად ადრიანას ეკუთვნოდა. მრავალი წლის გ

ადრიანასთვის თავისი ცხოვრების ერთადერთი ადგილი. მისი ს

მიუხედავად,

რაღაც

გარკვეულ

მომენტში

ახალგაზრდულად,

მშვენივრად

გამოიყურებოდა. მას ერთადერთი სურვილი ჰქონდა, სულ მუდ

წარსულში დარჩენა, რომ ის ბედნიერების წლები არასოდეს დაეტ

ადრიანას თითები არასაიმედოდ დასრიალებდა ხალათის ღილებზ

ყველა შეკრულია თუ არაო. თვალებში სხივი უკვე ჩაუქრა და
წარსულის ბედნიერი სულიერებაც სადღაც გაქრა.

გრეგორიუსს არ სურდა, რომ ის წარსულიდან გამოფხიზლებუ

აწმყოს მარტოობას დაბრუნებოდა. საშინელება იყო, მაგრამ მან

ჰკითხა:

- რუი ლუის მენდესი აქ იწვა?

ამან ისე გაიჟღერა, თითქოს ნემსი აიღო იქვე ხელსაწყოებიდან

რაღაც ტალღამ გადაურბინა ადრიანას და გამხდარი სხეული აუცახ

სიცხიანივით, მძიმედ სუნთქავდა. გრეგორიუსს შეეშინდა. თავი

წყევლიდა. მაგრამ ადრიანას

უეცარმა ცახცახმა გადაუარა, მთელი ტანი ზამბარასავით დაეჭი

სიმტკიცე ჩაეღვარა, მაგიდისკენ გადადგა ნაბიჯი და გრეგორიუსს

- საიდან იცით მენდესის შესახებ? - ეს კი ჰკითხა, მაგრამ მზე

წარსულში გადაფრინდა.

მან ხელი გადაუსვა ზეწარს და განაგრძო - აქ იყო ის, ზუსტად აქ. ა

წევს აქ, თითქოს მას შემდეგ მხოლოდ წამებმა განვლო.

მერე მან დაიწყო მოყოლა. მისმა სიტყვებმა ისევ გააცოცხლა ის შო

ამადეუ დე პრადომ, ტაძრების მოყვარულმა და ყოველგვარი სი

გააკეთა ისეთი რამ, რამაც მთელი ცხოვრება მოსვენება დააკარგვი

ეს მოხდა **1965** წლის ერთ მწველ, ჩახუთულ აგვისტოს დღეს. თებ

ოპოზიციის პრეზიდენტი, ჰუმბერტო დელგადო, მოკლეს, როცა

უკან დაბრუნებისას შეეცადა ესპანეთის საზღვარზე გადასვლას

შემოსვლას.

მკვლელობაზე

პასუხისმგებლობა

ეკისრებოდა

ესპანეთისა

და

პორტუგალიის პოლიციას, მაგრამ ზოგი დარწმუნებული იყო, რ

პოლიციის ნახელავი იყო. კერძოდ, რუი ლუის მენდესის, საიდუმლ

ერთი უსასტიკესი ოფიცრის.

- ჩვენ საფოსტო ყუთში ბარათი ვიპოვეთ, - თქვა ადრიანამ. ამადეო

ფოტოს, თითქოს უნდოდა, მზერით გაენადგურებინა, მერე კი

ნაკუწებად აქცია და ტუალეტში ჩარეცხა.

შუადღე იქნებოდა, ჩუმი, შემპარავი სიცხე იდგა ქალაქში. პრად

წაეძინა. შუადღისით ასე ნახევარ საათს ყოველთვის ისვენებდ

პერიოდი მთელი დღე-
ღამის განმავლობაში, როცა მას მშვიდად, სიზმრების გარეშე

შეეძლო დაეძინა. და თუ რაღაც შეუშლიდა ხელს, ერთხანს გაი

ორიენტაციადაკარგული იყო ხოლმე. ამ დროს ადრიანა მის ძილ

ყარაულობდა, როგორც რაღაც წმიდას.

- ის იყო ამადეოს ჩაეძინა, რომ ქუჩიდან საშინელი ღრიალი შემომე

სიმშვიდე გაკვეთა, - განაგრძობდა ადრიანა. - მაშინვე ფანჯარას მ

სახლის შესასვლელთან ვიღაც კაცი იწვა ასფალტზე. ხალხი გარს შ

გაჰყვიროდნენ, თან ხელებს იქნევდნენ. ადრიანას მოეჩვენა თ

ფანჯრიდან, რომ ვიღაც ქალი ასფალტზე მწოლს ფეხსაცმლის ქუს

ორი კაცი გამოჩნდა, ძლივს მოახერხა გამწარებული ხალხის გარ

მწოლი აწიეს და პრადოს კლინიკისკენ გააქანეს. მხოლოდ მაშ
ლამის გული გამისკდა. ეს იყო მენდესი, ლისაბონის ცნობილი მკვ

იმწუთას უკვე აშკარად ვიცოდი, რაც მოხდებოდა. თითქოს თვალ

წვრილმანს, რაც მოჰყვებოდა ამას; ვიცოდი, რომ ამ საათს ამა

გადამწყვეტი მნიშვნელობა ექნებოდა. ამწუთმა ის ურთულესი

დააყენა, რომელიც უთუოდ უნდა ჩაებარებინა.

კაცებმა, რომლებიც მენდესს მოარბენინებდნენ, ხელაუღებლად მ

ადრიანამ მაშინვე გააცნობიერა, რომ დიქტატურა, რომელსაც ა

შორს იყო მათგან და რომლისგანაც ცდილობდნენ, ყველანაირა

ახლა მათ ზღურბლს მიადგა. ორი- სამი წუთი თითქმის გაუნძ

ვიცოდი, რა მექნა, იქნებ საერთოდ არ უნდა გავსუსულიყავი, მაგრ

ამას არ მაპატიებდა. ამიტომ გავაღე კარი და ამადეოს გასაღვიძებ

სიტყვაც არ დაუძრავს. იცოდა, სიკვდილ-
სიცოცხლის საკითხი რომ არ მდგარიყო, არ

გავაღვიძებდი. მაშინვე წამოდგა და დაბლა პირსაბანისკენ ჩაირბი

შეისხა, შემდეგ შევიდა საოპერაციოში, სადაც მენდესი საოპერაციო

ორ წამს გაქვავებულივით გაშტერებული დასცქეროდა ცარცივი

უგონო სახეს. უცბად სახეზე აიფარა ხელები. მერე შემობრუნდ

თითქოს რაღაცას მეკითხებოდაო, მე თავი დავუქნიე. ის ისევ

პერანგი ისე შემოახია, რომ ღილები სულ აქეთ-
იქით გაიფანტა. ამადეომ ყური დაადო

მკერდზე, გულს მოუსმინა და მიხვდა, რაშიც იყო საქმე, მერე მე მ

- ნემსი!

ამ ერთ სიტყვაშიც კი იგრძნობოდა ის საშინელი ზიზღი, რომე

ებრძოდა. როცა ნემსი მივაწოდე, ჩვენი მზერა ერთმანეთს შეხვდა.

მეტად შემიყვარდა ჩემი ძმა. წარმოუდგენელი ძალით თავის რკინ

ებრძოდა, რომ კაცი, რომელიც მის წინ საოპერაციოდ იწვა და რ

უამრავი მკვლელობა იყო, სასიკვდილოდ არ

გაეწირა. არადა რა იოლი იქნებოდა ეს მაშინ, რა წარმოუდგენლად
არაფერი არ უნდა გაეკეთებინა, სრულიად არაფერი!

მართლაც, სანამ ამადეო მკერდში ნემსს გაუკეთებდა, ერთხანს ყო

დახუჭა კიდეც. არასოდეს მენახა ასეთი. ბოლოს დაამარცხა საკ

გაახილა და მკერდში ნემსი გაუკეთა მისთვის ჩვეული თავდაჯერ

ნემსის გაკეთებას უფრო ჰგავდა, მე ადგილზე გავიყინე. მენდ

შეუშვა და ისევ მე გამომხედა, მანიშნა, ამბულატორიაში დამე

საკაცეზე დააწვინეს და ოთახიდან გაჰყავდათ, მენდესი გონზე მო

მიაპყრო. გაოცებული დავრჩი: ექიმის დამამშვიდებელი მზერით

ძმა. იქნებ გადაღლილობისაგან თუ რისგან, არ ვიცი, ყოველ შემთხ

მიეყრდნო კარს, სახეზე ეწერა, რომ მან ეს-
ეს არის მძიმე კრიზისი გადაიტანა და

უნდოდა,

ახლა

დაესვენა.

მაგრამ

უცბად

რაღაც

საშინელი,

სრულიად

გაუთვალისწინებელი რამ მოხდა. ამადეომ ხომ არაფერი იცოდ

მენდესის გარშემო შემოხვეული აღშფოთებული ხალხის შესახ

გადამავიწყდა. ამიტომ იყო ეს ჩვენთვის მოულოდნელი, როცა

ისტერიული ხმები შემოგვესმა. ისინი გაიძახოდნენ: ქვეყნის მ

მოღალატევ! მათ, როგორც ჩანს, დაინახეს, რომ მენდესი ცოცხ

მათ აღშფოთებას საზღვარი არ ჰქონდა, ამადეომ ის კაცი, რომ

იმსახურებდა, სიკვდილს გამოჰგლიჯა ხელიდან.

ახლაც, როგორც ამ ცოტა ხნის წინ, როცა მან მენდესი შეიცნო, სახე

და თავი ჩაქინდრა. ამ საქციელით აშკარად გამოიკვეთა, რა დაღლ

იყო, რას გრძნობდა იმწუთას.

მაგრამ არც დაღლას, არც ნაღველს არ შეეძლო მისი სულის ამ

თავდაჯერებულად აიღო თეთრი ხალათი, რომლის ჩასაცმელად

ჰქონდა და გადაიცვა. მაგრამ მოგვიანებით შევნიშნე, რომ მისი

სიზმრიდან გამოურკვეველი ადამიანის მოქმედება იყო. მან ერ

ხალხთან უნდა ელაპარაკა და ალბათ აჯობებდა, თუ ექიმის ხალაი

როცა ის დაბლა, კართან ჩავიდა, ღრიალი ჩაჩუმდა. რაღაც ერთ
თავდახრილი, ხელები ჯიბეებში ჩაეწყო. ყველა იცდიდა, ვიდრ

ამადეომ თავი აწია, გარშემო მოავლო მზერა და თითქოს იმ ა
შეეზარდა.

- მე ექიმი ვარ! - თქვა მან და ისევ გაიმეორა, - მე ექიმი

ვარ! იმ შეგროვილ ხალხში რამდენიმე ჩვენი პაციენტიც

დავინახე.

- ის ხომ მკვლელია! - იყვირა ერთმა.

- ყასაბი! - წამოიძახა ახლა მეორემ.

მე ვხედავდი, ამადეოს გახშირებული სუნთქვის გამო მხრები როგ

ჩაუდიოდა.

- უპირველესად კი, ის ადამიანია, პიროვნება, - თქვა მან ხმამა

მხოლოდ მე მესმოდა მისი ხმის ყოველი ნიუანსი, ჩუმი კანკალ
პიროვნებააო.

უცბად ვიღაცისგან გამოქანებული პომიდორი გასკდა მის თეთ

რამდენადაც მე ვიცი, პირველი და ერთადერთი შემთხევა, როც

ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა. არ ვიცი,ამან იმოქმედა მასზე ას
ან რა ამოქმედებდა მას იმწუთას იქ, მაგრამ ეს კიდევ არაფერი ი

შემდეგ მოხდა: ვიღაც ქალი გამოეყო ხალხს, მისკენ წამოვიდა და ს

რომ მხოლოდ ერთადერთი მიფურთხება ყოფილიყო, ალბათ ამ

ინსტინქტურ ქმედებად მიიჩნევდა კაცი დაუოკებელი აღშფოთებ

რამდენჯერმე შეაფურთხა და არადაარ ჩერდებოდა. თითქოს ან

აფურთხებდა და ცდილობდა, თავის ფურთხში ჩაეხრჩო. ფურ

ჩამოსდიოდა.

ამადეო თვალებდახუჭული იდგა. მაგრამ, როგორც ჩანს, მანაც, ის

ეს ქალი. ეს იყო ერთი ჩვენი პაციენტის ცოლი, ამადეო მის ქმ

მკურნალობდა, მათთან სახლში დადიოდა და ხელმოკლეობის გამ

არ ართმევდა. ის კაცი კიბოთი იყო ავად, იცოდა, რომ სასიკვდილო

„რა უმადურობაა"! - გავიფიქრე მე. ჩემს ძმას სახეზე საშინელი

ეხატა: ნუთუ ეს იყო იმ მადლობის საფასური, რასაც ის ამ ადამიან

ხომ მათთვის მფარველი ანგელოზი, ღვთისაგან გამოგზავნილი

ავადმყოფობის, სიბნელის ჟამს მთელი ის დღეები, სულ რომ თან

არ მიუტოვებია. რატომ მაინცდამაინც ის გამოვიდა ამდენი ხალხი

განსაჯა ასე სასტიკად? მენდესს უფლება არ ჰქონდა ეცოცხლა,

გონებაშეზღუდული, უმადური ქალი, სწორედ იმ ადამიანს, ვის

სიკეთის

71

მეტი არა ახსოვდა რა.

გარკვეული ხნის შემდეგ ქალმა აკმარა ფურთხი და ხალხიც თ

იქაურობას. ამადეო ჩემკენ შემობრუნდა. მე მას სახიდან ვწმე

ხელსახოცით. შემდეგ კი მან თავი შეუშვირა ონკანს, რაც შეეძ
რომ ყველა მიმართულებით ასხამდა და გამწარებული იბანდა

იმშრალებდა, სახეზე ფერი აღარ ედო. ვფიქრობ, იმწუთას ყველ

ტირილი რომ შეძლებოდა.ö ის იდგა იქ და თითქოს ცრემლს უცდი

არადაარ მოსდიოდა. ფატიმას სიკვდილიდან ოთხი წელი იყო გასუ

მას შემდეგ მას არ უტირია. გახევებულმა რამდენიმე ნაბიჯი გ
თითქოს ხელახლა სწავლობდა სიარულს. მერე იდგა ჩემ წინ მ

ტირილი სურდა, მაგრამ ცრემლები დაშრობოდა; ორივე ხელით

ჯერ კიდევ ნამიანი შუბლი შუბლზე მომადო. ალბათ ასე სამი-
ოთხი წუთი ვიდექით, ის

წუთები ჩემი ცხოვრების უძვირფასესი წუთებია.

ადრიანა გაჩუმდა. მივხვდი, იმწუთებს ხელახლა განიცდიდა. ი

როგორც მაშინ ამადეო და სახე ონკანს შეუშვირა. შემდეგ ნელ
ნელა პირსახოცით

შეიმშრალა თვალები, პირი, ლოყები. თითქოს ამ ამბის მოყოლ

ყოველი ნიუანსის გამეორებას მოითხოვდაო. შემდეგ ისევ დაუ

პოზიციას, მივიდა საოპერაციოსთან, ხელი გადაუსვა ზეწარს.

- ამადეო, - განაგრძო მან მოყოლა, - აბაზანაში შევიდა, დიდხანს იყ

გამოსვლა აღარ უნდოდა. მერე დაჯდა მაგიდასთან, აიღო სუფთა

კალამმა დაიწყო სრიალი.

აღარაფერი მომხდარა. ერთი სიტყვაც კი აღარ უთქვამს.

და ეს იყო ყველაზე საშინელი, - თქვა ადრიანამ, - როცა ვუყურებდ

ამბავმა. ისე იყო, თითქოს ამ დუმილში ჩახრჩობას აპირებდა.

შეკითხვაზე, რამეს ხომ არ შეჭამ, თავი გააქნია უარის ნიშნად

გავიდა, პომიდვრის ლაქა ამოირეცხა თეთრი ხალათიდან. სადილა

გამოჩნდა მაგიდასთან, ადრე ასეთი რამ არასოდეს მომხდარა, თან

სველ ადგილზე ისვამდა ხელს. ვგრძნობდი, რომ ის უკვე სადღაც
ამადეო ჭკუიდან ხომ არ შეიშალა და ასე გაშტერებული ხომ არ და

ეს იყო მოგონებებში ჩაკარგული ადამიანის მოქმედება, რომელ

განუწყვეტლად ცდილობდა ხალათიდან ხალხისგან მიყენებული

სწორედ იმ ხალხისგან, რომელთაც მთელი თავისი ცოდნა, ცხო

ემსახურებოდადღედაღამ. უცბად, შუა ჭამისას, სააბაზანოში გა

მინდა, ცოტა დავისვენო, - თქვა მან ჩამქრალი ხმით და თავის ოთა
- როგორ მინდოდა, იმწუთას გულში ჩამეხუტებინა, - თქვა ად
შეუძლებელი იყო; ისე იყო, თითქოს იწვოდა და ყველას, ვინც

დაწვავდა.

შემდეგი ორი დღე ისე იქცეოდა, თითქოს არაფერიც მომხდარი
დაძაბული ჩანდა, ვიდრე ჩვეულებრივ იყო ხოლმე. მაგრამ მის
პაციენტების მიმართ გაჩნდა რაღაც უჩვეულო რამ: შიგადაშიგ,
ჩერდებოდა და ცარიელი მზერით იყურებოდა სადღაც, როგორც
დაავადებული ავადმყოფი შეტევისას. როცა ის მოსაცდელი ოთახი
პაციენტის გამოსაძახებლად, მის მოძრაობაში არადამაჯერებლო
თითქოს ეშინოდა, რომ იქ ისეთი ვინმე არ მჯდარიყო, ვინც ღ
დაადანაშაულებდა. მესამე დღეს ავად გახდა. გამთენიისას აცა
სამზარეულოს მაგიდასთან. ისე გამოიყურებოდა, თითქოს წლე
და არავის დანახვა არ სურდა. მე გადმომილოცა ყველაფერი, რ
საქმეები მომეგვარებინა. მას შემდეგ ღრმა აპათიაში ჩავარდა დ
დაემსგავსა. აღარც იპარსავდა და აღარც იცვამდა. ერთადერთ მ
თავისთან უშვებდა, ეს მხოლოდ იორგი, აფთიაქარი იყო. მაგრა
რამეს. იორგი მას კარგად იცნობდა და არ აიძულებდა ლაპარაკს. მ

შესახებ, რამაც ასეთ მდგომარეობაში ჩააგდო. მან მხოლოდ დუმიღ
ერთი კვირის შემდეგ მენდესისგან წერილი მოვიდა, ამადეომ ის გ
გადადო. ასე იდო ორი დღე, მესამე დღეს, დილაუთენია, ასევე გაუ
კონვერტში, დააწერა მისამართი და ფოსტაში წაღება გადაწყვი
იღება ფოსტა, - შევახსენე მე. მაგრამ ის მაინც გავიდა ცარიელ ქუჩა
კონვერტი ეჭირა. მე მას გავყურებდი და ფანჯარასთან ვუცდი
დაბრუნდებოდა. უკან დაბრუნებული უფრო გამართული მოაბ
ფოსტისკენ რომ მიდიოდა. სამზარეულოში შევიდა, რომ ყავა დ
გაიპარსა, ჩაიცვა და მაგიდასთან დაჯდა.

73

ადრიანა გაჩუმდა. სახეზე სხივი ჩაუქრა. მისი ჩაკარგული მზერ
მაგიდისკენ იყო მიმართული, სადაც ამადეო იდგა, როცა მენდ
გამოგლიჯა. და რადგან აქ ეს ამბავი დამთავრდა, ადრიანაც უკვე ა
გრეგორიუსს ჯერ მოეჩვენა, თითქოს უცბად ისიც იმ დროში გ
განიცადა ადრიანას მოყოლილი ამბავი.

ადრიანამ, როგორც იქნა, მოაშორა ხელი ავადმყოფის საწოლს, სწო
როცა ის ხელს იღებდა ამ მაგიდიდან, გამოიკვეთა, რომ ის უკვ
რაც სინამდვილეში მისთვის ერთადერთი აწმყო იყო. გამორკვე
სად წაეღო ხელი, მერე თეთრი ხალათის ჯიბეში ჩაიყო. გრეგორი
ხალათი ადრიანასთვის მაგიური თავშესაფარი იყო, ამ ჩუმი, უ

გამქრალიყო და შორეულ ცეცხლოვან წარსულს დაბრუნებოდა.
ჩამქრალი იყურებოდა, ეს ხალათიც მასზე უცხოდ ჩანდა.
გრეგორიუსმა დიდხანს ვერ გაუძლო მის უაზრო, უსიცოცხლო
იმწუთას იქიდან გაქცეულიყო ქალაქის რომელიმე ლუდხანაში, სა
და მუსიკა ერთმანეთში ირეოდა - ისეთ ადგილას, რომელსაც ს
მოერიდებოდა კიდეც.

- ამადეო დაჯდა მაგიდასთან, რა დაწერა? - ჩაილაპარაკა გრეგორიუ
და ადრიანას სახეზე ისევ გაღვივდა წარსულის ნაპერწკალი; ისევ
რომ შეეძლო კვლავ თავის ძმაზე ლაპარაკი. მაგრამ ამ სიხარულ
ერია. მხოლოდ მოგვიანებით მიხვდა გრეგორიუსი, ეს იყო მხოლოდ
რომელიც უცბად მოედო, მაგრამ მალევე ჩაუქრა.

- ნეტავ არაფერი დაეწერა, ნეტა არასოდეს არაფერი დაეწერა დ
ეფიქრა. ეს მისთვის მცოცავი საწამლავივით იყო, რომელიც იმ დღე
აღმოჩნდა. ამან ის სრულიად შეცვალა, გაანადგურა. მას არ უნ
ეჩვენებინა. მე ამოვიღე ჩანაწერი მისი უჯრიდან და წავიკითხე, რო
პირველი შემთხვევა, ასე რომ მოვიქეცი, პირველი და უკანასკნ
შემდეგ მეც გადმომედო ეს საწამლავი. შელახული ღირსების, ც
საწამლავი. ამ ამბის მერე ჩვენი ურთიერთობაც ისეთი აღარ იყო, რ
ამ დღის შემდეგ მასში შინაგანი ბრძოლა გაღვივდა. საერთოდ,
აკავშირებდა, ეს როგორც კრედო, ხელუხლებელი აღთქმა, ისე ც

მაგრამ მან ეს წმინდა მეგობრობაც დაამსხვრია, თუმცა დაწვრ

როგორ, არ ვიცი.

ადრიანა კარს მიუახლოვდა და შუბლით მიეყუდა, ხელები ზურგზ

ვინმემ გაკოჭაო. ჩუმად ეწუწუნებოდა ამადეოს, იორგსა და სა

რაღაცას შესჩიოდა. ადრიანა ისევ იმ გამოუსწორებელ ფაქტს - მე

უტრიალებდა, რამაც მას თავის ძმასთან უძვირფასესი სიახლოვ

74

აჩუქა. შემდეგ კი ისე შეიცვალა ყველაფერი... ის მთელი ტანით
ეტყობა, შუბლით მთელი ძალით აწვებოდა და ეტკინა. სრულიად

ზურგზე დაწყობილი ხელები გაითავისუფლა, მაღლა აღმართა

დაუშინა. ეს ჭაღარა ქალი აღარ წყვეტდა მუშტებით კედელზე

მოძალებული ბრაზის ამოხეთქვა, ცეცხლის ამოფრქვევა, ეჭვებშ

შეჯახება დაკარგულ ბედნიერებასთან.

რამდენიმე წუთის შემდეგ ისევ დაუცხრა მოწოლილი აღელვებ

ადრიანა კედელს მიეყუდა. მერე უკან-
უკან დაიხია და ისევ თავის ადგილს

დაუბრუნდა, სკამზე ჩამოჯდა. შუბლი თეთრი კირითა და ჭუჭ

მოთხვრილი, კირის მარცვლები შიგადაშიგ სახეზე ეყრებოდა, მ

კედლისკენ იყო მიმართული. გრეგორიუსმა ახლაღა შენიშნა, რომ

ადრიანა იდგა, კუთხეში უფრო ღია ფერის იყო, ვიდრე მისი დანარ

სურათის ნაკვალევი, რომელიც უწინ იქ უნდა კიდებულიყო.

- კარგა ხანს არაფერი ვიცოდი და ვერ მივხვდი, რატომ ჩამოხს

გამოსახულება ამ კედლიდან, - თქვა ადრიანამ. - თერთმეტი წელი

რაც ეს კლინიკა გაიხსნა, იქ ეკიდა, ზედ ლათინურად ეწერა. მ

მიკითხავს, რატომ ჩამოხსნა. აბა რა ვიცოდი მისი დაავადების, ანე

ვიცოდი, თუ თავში ასეთი ბომბი ედო და როდის გასკდებოდა
ამიტომაც ვერ იტანდა თავის ქალის მზერას.

გრეგორიუსი გააოცა საკუთარმა საქციელმა, ის ხელსაბანთან მივი

და ადრიანას მიუახლოვდა, რომ კირითა და ცარცით მოთხვრილი შ

თავდაპირველად გახევებულივით იჯდა ადრიანა, წინააღმდეგო

მაგრამ მერე მოქანცულმა თავი ჩაქინდრა.

75

- გინდათ თან წაიღოთ, რაც მან მაშინ დაწერა? - ჰკითხა ადრიანამ

ამ ფურცლების შინ დატოვება.

როცა ის მაღლა ადიოდა ფურცლების ჩამოსატანად, გრეგორიუს

და ქუჩას გასცქეროდა, სადაც მენდესი მაშინ ეგდო ასფალტზე. წარ

კარის წინ როგორ იდგა, ირგვლივ კი უამრავი ამბოხებული სული

ერთი ქალი გამოეყო და მას შეაფურთხა, თანაც ერთხელ კი არა, გა
რომელსაც მისგან სიკეთის მეტი არა ახსოვდა რა.

ადრიანამ ფურცლები ჩამოიტანა.

- ხშირად მიფიქრია, დამეწვა, - თქვა მან და გაუწოდა.

მდუმარედ მიაცილა მან გრეგორიუსი კარამდე, ისევ თეთრი ხა

გრეგორიუსი უკვე გარეთ იდგა, კართან, როცა ადრიანას ხმა მ

ჩაილაპარაკა - როდესაც წაიკითხავთ, უკან დამიბრუნეთ ფურცლე

მაინც მისი დაწერილია.

როცა გრეგორიუსი ქუჩას მიუყვებოდა, წარმოიდგინა, როგორ გაიხ

ხალათს, დაკიდებდა ამადეოს ხალათის გვერდით, გამოთიშავდ

გამოკეტავდა ოთახს. დაბლა ადრიანას კლოტილდე ელოდებოდა.

21.

გრეგორიუსი სუნთქვაშეკრული კითხულობდა პრადოს ჩანაწერ

ჯერ ისე გადაათვალიერა, რომ მალე გაეგო, ადრიანა მის ფიქრ

წყევლად, რაც მას იმ ამბის შემდეგ თან სდევდა. ყოველ სიტყვ
ბოლოს მთელი ტექსტი გადაიწერა, რომ უკეთ გაეგო, რას განიცდი

პრადო.

ნუთუ ეს იმისთვის გავაკეთე? ნუთუ მე მის ინტერესს ვიცავდ

განეგრძო? ნუთუ ეს ჩემი ნება იყო? ნუთუ პაციენტებს, რომლ
სხვაგვარად უნდა მოვექცე?!

ჩემს ხელს, როგორც ჩანს, საკუთარი შეგნება და გაგება აქვს და ას

იქცევა. მაგრამ ამ ხელმა, რომელმაც მენდესს გულში ნემსი გა

ტირანი, მკვლელი ისევ გააცოცხლა, სიკვდილს გამოჰგლიჯა.

ახლახან კიდევ ერთი გამოცდილება მივიღე: სხეული ფიქრს არ ემ

მოსყიდვა უფრო ძნელია, ვიდრე სულის. სულმა მაცდური, მო

სიტყვებით საკუთარი თავის მიმართ ნდობა გაგვიჩინა, მაგრამ

მიდგა, იმედი გაგვიცრუა.

გამოდის ეს ჩემთვის გავაკეთე? იმიტომ გადავარჩინე, რომ ჩემ

76

ექიმად წარმომეჩინა - ისეთად, რომელსაც შეუძლია საკუთარი

საკუთარი თავის ალაგმვა იზეიმოს? ესე იგი მორალური ამპარ

ჩავიდინე ეს და რაც კიდევ უფრო უარესია: ჩვეულებრივი ამპ

წუთების გამოცდილება - არ იყო საკუთარი პატივმოყვარეობის

ტკბობის გამოცდილება, ეს დანამდვილებით შემიძლია ვთქვა.

საკუთარი თავის წინააღმდეგ ბრძოლის გამოცდილება, როცა გ

დაუმტკიცო, რომ ჯობია იღონო რაღაც და უბედურება არ დაუშვა.

არ იყო ჭიდილი შინაგან „მე“-
სთან, იქნებ ეს მართლაც ექიმის პატივმოყვარეობა იყო,
რომელსაც ვერ ვგრძნობ და სადღაც ღრმად იმალება ჩემში?

მე ექიმი ვარ - ესაა მთავარი, მოცემულ შემთხვევაში მე ამის გ

ჰიპოკრატეს ფიცი დავდე - ჩემთვის წმიდათაწმიდა ფიცი. ამ ფ
რაც უნდა მოხდეს. ვგრძნობ: მინდა, ეს ფიცი ხმამაღლა ვთქვა,

წარმოთქმა, რომლებიც მხიბლავს, რადგან ეს მოძღვრებასავითაა.

მხოლოდ რელიგიური ქმედება იყო, როცა მას, ბოროტ მტერს,

ქმედება ერთი იმათგანის, რომელიც შინაგანად ნანობს, რადგან გრ

და ლიტურგიაში მისი ადგილი აღარაა? რომელიც ისევ და ისევ

დანთებული სანთლების არამიწიერ ნათებას მისტირის? იმწუთას

მაგრამ მძაფრი, გააფთრებული ბრძოლა იყო მოძღვარსა და ტირანი

რომელმაც ამ ნაბიჯის გადადგმა ვერ შეძლო. გადასარჩენი ნემსის

მოქმედება, რაზეც მოძღვარი და მკვლელი შეთანხმდნენ?! მოძრაო

ორივე მიხვდა, რა უნდა გაეკეთებინათ.

მე რომ ინეს სალომაოს ადგილზე ვყოფილიყავი, რომელმაც შე

ვეტყოდი საკუთარ თავს?

ეს არ იყო მკვლელობა, რასაც ჩვენ შენგან ვითხოვდით, - ვეტყოდი

დანაშაული, არც კანონის, არც საკუთარი სინდისის, არც მორალის

სიკვდილისთვის მიგენებებინა, არანაირ მოსამართლეს არ გადავეც

არავინ დაგაყენებდა მორალური სამსჯავროს წინ, სადაც წერია: „ა
რასაც ჩვენ ველოდით, სრულიად უბრალო რამ იყო, თანაც ადვ

რომ კაცი, რომელიც მხოლოდ უბედურებას, სიკვდილს თესავდა, გ
იმ უბედური შემთხვევის გამო შეიძლებოდა ბუნებრივად ჩამოგვე
როგორ უნდა ვიმართლოთ თავი?
ყველა იმსახურებს იმას, რომ ვიღაც დაეხმაროს, გადაარჩინოს, სიკ
ვინც უნდა იყოს სულერთია... და მან ეს გააკეთა, რადგან ის ამას ი
ადამიანი, როგორც პიროვნება. ჩვენ არ გვაქვს უფლება, ადამიანს ს
გამოვუტანოთ.
მაშინაც, თუ ეს სხვათა სიცოცხლეს ემუქრება? არ ვესროლოთ
ესვრის?
როგორ ვიგრძნობდი ახლა თავს, ის რომ სასიკვდილოდ გამეწი
შეფურთხების ნაცვლად იზეიმებდნენ ჩემი მომაკვდინებელი საქც
ქუჩაში გასულს შვებით ამოსუნთქვა მხვდებოდა წილად გაცო
ნაცვლად?
დარწმუნებული
ვარ:
მოსვენებას
დავკარგავდი,
ძილშიც
კი
მომელანდებოდა. მაგრამ რატომ? რადგან არ შემიძლია ასე მოქცევ

საკუთარ თავთან დაშორება იქნებოდა, ცივსისხლიანივით სასი

გამეწირა ის კაცი?

რაცა ვარ, ესა ვარ.

რომ გადავსულიყავი ვინმესთან, დამერეკა მის კარზე ზარი და მე

- მე არ შემეძლო სხვაგვარად, ასეთი ვარ-
მეთქი, შეიცვლებოდა რამე?

- მთავარი ის კი არ არის, საკუთარი თავის წინაშე რას გრძნობ, - შე

მაგას არ აქვს არსებითი მნიშვნელობა. წარმოიდგინე: მენდესი

ჩაიცვამს ისევ თავის უნიფორმას და დაიწყებს ისევ ბრძანებებ

მოსაკვლელად. წარმოიდგინე, კარგად ეს ყველაფერი და მხოლოდ

და ამაზე რაღა უნდა მეპასუხა? რა? რა"?

მე მინდა რაღაც გავაკეთო, - უთხრა პრადომ ჟოაო ესას, - გესმის: მ

ოპოზიციისთვის. მითხარი, რის გაკეთება შემიძლია? რას ნიშნა

საქციელის გამოსყიდვა უნდოდა? „შენ არანაირი დანაშაული ა

მას ჟოაომ ეჩამ, - შენ ექიმი ხარ". - გაახსენდა გრეგორიუსს ჟო

ბრალდება უამრავისგან ესმოდა, საკუთარ თავსაც ხშირად ადა

ათასჯერ მაინც, მაგრამ ვერ მშვიდდებოდა. პრადო ღრმა სული

ყოველგვარი ზედაპირულის და ნაჩქარევის მიმართ უნდობლო

მათი მოძულე და მტერი.

როცა მენდესი მის წინ იყო, ის, როგორც ასეთი, ადამიანს ხედავდა

სიკვდილ- სიცოცხლის საკითხიც წყდებოდა. მხოლოდ ადამიანს! მ

მიღმა სხვა რამ გაეაზრებინა, გაეანგარიშებინა, როგორც ფაქტი. სწ

იმ ქალმა: მან არ გაიაზრა, რომ ამ ერთადერთის სიცოცხლეზე სხვა
ვერ შეძლო ამ ერთადერთის სასიკვდილოდ გაწირვა სხვა უამრავი

„როცა ის ამ წინააღმდეგობას წააწყდა, ამის შემდეგ დაიწყო ცხ

გაიფიქრა გრეგორიუსმა. ის სრულიად დაბნეული იყო. ერთის სიცო

განა ასე შეიძლება იანგარიშოს კაცმა? - ჰკითხა რამდენიმე წლის წ

ის მივიდა თავის უწინდელ მენტორთან, რომ საკუთარ განცდ

მაგრამ არც მას შეეძლო სხვაგვარად. ამის შემდეგ მან ესტეფანია ე

საზღვარზე იმათ საწინააღმდეგოდ, რომლებიც ფიქრობდნენ, რო

საშინელების თავიდან ასაცილებლად.

ამადეოს შინაგანი ძალა, რამაც ის იმად აქცია, რაც იყო, ვეღარა

შეეძლო...
შეეცვალა. იმ შემთხვევამ მთლად ეჭვებში ჩააგდო. სწორედ იმ

წყევლიდა ადრიანაც, რომელმაც ძმა დააკარგვინა. მაშინვე იგრ

იყო აფორიაქებული და ხელიდან უსხლტებოდა.

22.

- არ მჯერა! - თქვა ნატალი რუბინმა ტელეფონზე, - უბრალოდ ვერ

- ლისაბონში ვარ, - უთხრა გრეგორიუსმა და წიგნები მჭირდება.

- წიგნები? - გაიცინა მან. - მაინც რომელი?

მან ჩამოუთვალა: გერმანულ-პორტუგალიური

ლექსიკონი,

პორტუგალიურის

ამომწურავი გრამატიკა და კიდევ

პორტუგალიის ისტორია გერმანულად.

- კიდევ ერთიც, რაც იქნებ არც არსებობს. სალაზარის პერიოდში პო

მოძრაობაზე წიგნი.

- დიდ თავგადასავლებში ხართ, ეტყობა, - უთხრა ნატალიმ.

- ჰო, ასეა.

- რისი გაკეთებაც შემიძლია, გავაკეთებ, - უთხრა ნატალიმ პორტუ

ეს ნათქვამი ჯერ ვერ გაიგო გრეგორიუსმა, მერე გონება დაძაბა და

ერთმა მოსწავლემ პორტუგალიური თუ იცოდა, რას წარმოიდგ

გაბრაზდა, რომ დარეკა, თითქოს ახლა მისმა საიდუმლომ იდუმალ

- აქ ხართ, თუ გაითიშა? დედაჩემი პორტუგალიელია, ალბათ გაგი

- მე, პორტუგალიურის გრამატიკის გარდა, ახალი სპარსულის გრა

განაგრძო გრეგორიუსმა, - ჯერ კიდევ ორმოცი წლის წინ **30** ფრანკ
ვიცი, ეს წიგნი კიდევ არსებობს გაყიდვაში თუ არა. თუ არ იქ
გამოცემა ნახოთ.

გრეგორიუსი გაჯიუტებული ბავშვივით ლაპარაკობდა, რომელსაც
დაკარგვა არ უნდოდა.

მერე ნატალის გამოართვა მისამართი და თავისი სასტუმროს მისა

- ფულს ფოსტით დღესვე გამოგიგზავნი, - უთხრა მან - და თუ რამ
მოგვიანებით კიდევ რაღაც დამჭირდეს.

- ესე იგი თქვენ ჩემთან ფულად ანგარიშებს აწარმოებთ, ძალიან კ

გრეგორიუსს უყვარდა ნატალის ასეთი ტონით ხუმრობა.

- თქვენზე აქ თვითმკვლელობის ჭორი დადიოდა, - უთხრა ნატალ
დუმილი

ჩამოვარდა. ეს გრეგორიუსს არ აინტერესებდა. მას სურდა კედელ
ბერნს შორის, სადაც არანაირი იქაური ამბები არ შემოაღწევდა.

- რას ამბობდნენ? - მაინც ჰკითხა გრეგორიუსმა.

- ის აღარ დაბრუნდება, - ჩაილაპარაკა კლასში გამეფებულ დუმილ
საკლასო ოთახიდან გახვედით. შეიშალე? - მივარდა მეორე. მუ
გაიქცევა, მუნდუსი არასოდეს, არასოდეს გაიქცევა!

- თქვენ არ გაქვთ სახეზე აზრების ამოკითხვის უნარი, - თქვა ისევ

ლუსიენმა. ასეთ რაღაცას გრეგორიუსი ლუსიენისგან ნამდვილად

ელოდა.

- ჩვენ თქვენთან სახლშიც მოვედით, კარზე ვრეკეთ. დარწმუნებუ

მაგრამ კარი არ გაგვიღეთ, - თქვა ნატალიმ.

კეგისთან თქვენი წერილი მხოლოდ ოთხშაბათს მოვიდა. მთელ

პოლიციაში რეკავდა და უბედური შემთხვევების შესახებ კითხულ

და ბერძნულის გაკვეთილები ჩავარდა. მოსწავლეები გაოგნებულ

ყველაფერი აირია.

- ის ქალი... - ნატალი შეყოვნდა, - მაშინ გაკვეთილზე ყველას

მოცული გვეჩვენა, და მეტად საინტერესოდ... უკაცრავად, - დააყო

გრეგორიუსი ხმას არ იღებდა.

- და ოთხშაბათს რა მოხდა?

- დიდ შესვენებაზე შავ დაფაზე გამოკრული განცხადება ვნახეთ:

აღარ გვასწავლიდით, კეგიმ თავის თავზე აიღო თქვენი საათებ

დააყარეს მოსწავლეებმა მას, ის იჯდა უსასოდ მაგიდასთან და ხე

ეჭირა. სულ სხვანაირი ჩანდა, ვიდრე ჩვეულებრივ, უფრო მოკ

თავაზიანი, ლმობიერი, რექტორობის აღარაფერი ეცხო. არ ვიცი,

გაკეთების უფლება, თქვა მან, მერე კი

წაგვიკითხა თქვენი წერილიდან მარკუს ავრელიუსის სიტყვები. ჩ

ფიქრობთ, ეგებ ავადაა? ის დიდხანს დუმდა, მერე ფანჯრიდან

დასძინა: არ ვიცი, მაგრამ არა მგონია. უბრალოდ მე ვფიქრობ, მან
რაღაც ჩუმი შემოტევის მსგავსი იგრძნო საკუთარ თავში. ეს უხმო
რამაც ყველაფერი შეცვალა. მერე ჩვენ იმ ქალის შესახებ მოვუ

ჩაილაპარაკა კეგიმ. მე ისეთი შთაბეჭდილება დამრჩა, რომ მას

შეშურდა კიდეც თქვენი. ისე მაგარია კეგი, - თქვა ამ გაკვეთი

ამას მისგან არ ველოდით. კარგია, მაგრამ იმდენად მოსაწყენია მი

თქვენს დაბრუნებას ვნატრობთ.

გრეგორიუსმა თვალებში მოწოლილი წვა იგრძნო, სათვალე მო

გადაყლაპა. - მე, მე ამაზე ახლა ვერაფერს გიპასუხებ.

- მაგრამ თქვენ, თქვენ ხომ ავად არ ხართ?

- არა, არა, ავად არ ვარ. უბრალოდ ცოტა შეშლილი იქნებ ვიყო, მაგ

ნატალის გაეცინა. ასეთი სიცილი გრეგორიუსს მისგან ჯერ არა

გადამდები სიცილი იყო და მასაც გაეცინა, თავისდა გასაკვირად გ

იცინოდნენ ასე, თითქმის უკვე უმიზეზოდაც კი, უბრალოდ იცინ

- დღეს შაბათია, - უთხრა ნატალიმ, როცა ორივემ სიცილი დაა

მაღაზიები მხოლოდ ოთხ საათამდეა ღია. ახლავე წავალ მაშინ.

- ნატალი, მინდა, რომ ჩვენი საუბარი მხოლოდ ჩვენ ორს შორ

საერთოდ არ დამირეკავს.

- რომელი საუბარი? - ჰკითხა ისევ პორტუგალიურად და ისევ გაიც

გრეგორიუსმა კამფეტის ქაღალდს დახედა, რომელიც იმ დღეს ლი

პალტოს ჯიბეში ჩაიდო. მერე ტელეფონის ყურმილი გაასწორა.

ნატალის ნომერი, არ გავიდა, მხოლოდ მესამე დარეკვისას გაუმარ
რომ მან ბრმად იმპულსურად დარეკა. ის ფანჯარასთან მივიდა.

მარტი იყო და დღეს ამინდიც რაღაც სხვანაირ ნათელს აფრქვევდა.

დათოვლილი ბერნის სადგური დატოვა, პირველად ასეთ ნათე

გაიფიქრა.

რატომ დაურეკა ნატალის? საამისოდ არანაირი საბაბი არ ჰქონ

მოსწავლესთან, რომელთანაც ერთხელაც არ ულაპარაკია პირად

უმეტეს - გაქცევაზე. ახლა კი იცინეს კიდეც ერთად რამდენიმე წ

ამაზე გაზეთის ერთი სტატია გაახსენდა: ვიღაც პოლიციელმა ქ

ჰკითხეს მიზეზი, უპასუხა: ერთად ვიცინეთ გულიანად და რო

დამეპატიმრებინაო.

გრეგორიუსმა ჯერ მარიანა ესას დაურეკა, შემდეგ - მელოდიას

ყურმილი. სასტუმროდან გავიდა და იორგ ო კელის აფთიაქის

როგორც მამა ბართლომემ უთხრა, ის ისევ თავისი აფთიაქის დ

პირველი დღე იყო მისი აქ ჩამოსვლის შემდეგ, როცა კაცს გახს

სიარული შეეძლო. სახეზე სასიამოვნო ნიავი ელამუნებოდა და

უხაროდა, რომ არც ერთმა არ აიღო ყურმილი. ნეტა რა უნდა ეთქვა

სასტუმროში მას ჰკითხეს, კიდევ რამდენ ხანს რჩებითო. ჯერ

დღემდე, რაც გადასახდელი იყო, გადაიხადა. სარკეში დაინახა,

ქალმა კარამდე გააყოლა მზერა. ის ნელი ნაბიჯით მიუყვებოდა

ქუჩას. თვალწინ წარმოუდგა ნატალი რუბინი, როგორ შედიოდა წ

ნეტავ თუ იცოდა, რომ სპარსული გრამატიკისთვის ფალკენის

მაღაზიაში უნდა მისულიყო?!

ერთ ჯიხურში ლისაბონის ქუჩების რუკა ნახა, რომელზეც ყვე

გამოსახული და მაშინვე იყიდა. „პრადომ ყველა ეკლესია ზეპირა

მამა ბართლომეს ნათქვამი. რამდენიმე მათგანში თვით მამა ბართ

კი ყოფილა. ეს ნამდვილად უნდა აიღონ აქედან, - იტყოდა ხოლმე

სააღსარებოს ჩაუვლიდა ხოლმე.

ო კელის აფთიაქის კარსა და ფანჯრებს მუქ მწვანე-ოქროსფერი ჩარჩო ჰქონდა. კარზე

ესკულაპუსის ჯოხი ეკიდა, ფანჯარაში კი ძველმოდური სააფთ

როცა გრეგორიუსი შევიდა, რამდენიმე ზარმა სასიამოვნო ნაზი

ერთდროულად გაიწკრიალა. გრეგორიუსს გაუხარდა, რომ შესა

თავმოყრილ მყიდველებს შორის ჩამალულიყო. ის უყურებდა:

დახლმიღმა იდგა და ეწეოდა. მთელი აფთიაქი სიგარეტის, წამლ

იყო გაჟღენთილი. ო კელი სიგარეტს სიგარეტზე უკიდებდა. ჯ

მოსვამდა, მერე მოქაჩავდა სიგარეტს. ეტყობა, ეს არავის

აოცებდა. თავისი ჩახლეჩილი ხმით მყიდველებს რჩევებს აძლე

კიდეც. გრეგორიუსს ისეთი შთაბეჭდილება დარჩა, რომ ის ყვე

მიმართავდა.

ესე იგი ეს იყო იორგი, სულითა და ხორცით ათეისტი, რომანტიკო
რომელიც ამადეო დე პრადოს სჭირდებოდა, რომ სრულყოფილ

რომლის უპირატესობა ჭადრაკში მისთვის მნიშვნელოვანი იყო

პირველს აუტყდა სიცილი, როცა პრადომ მოხსენება დაასრულა

ყმუილი გაისმა. კაცი, რომელმაც საკუთარი კონტრაბასი გადახ

საოცრად უნიჭო იყო. კაცი, რომელმაც წინააღმდეგობა გაუწია პრა

რომ პრადოს ესტეფანია ესპინოზას გადარჩენა უნდოდა; ქალი,

მამა ბართლომე ეჭვობს, იორგი სასაფლაოზე შეხვდა პრადოს დაკ

რომ ერთმანეთს არც კი შეხედეს.

გრეგორიუსმა აფთიაქი დატოვა და პირდაპირ მდებარე კაფეში და

პრადოს წიგნში იყო ჩანაწერი, რომელიც იორგთან ტელეფონზე

ქუჩის ხმაურითა და კაფეში უამრავი ადამიანის ლაპარაკით გა

ლექსიკონში ქექვა დაიწყო. იმ ადგილის თარგმნა მოინდომა. გ

რომ რაღაც დაუჯერებელი რამ ხდებოდა მის თავს: ის კაფეს ხმა

წერას შეუდგა. გაზეთს ხომ კითხულობ კაფეში? - ჰკითხა ერთხელ

ის შეეცადა მისთვის აეხსნა, რომ ტექსტები საჭიროებდა ყრუ

სამყაროს ხმაურს ახშობს, განსაკუთრებით მიწისქვეშა არქივის სქ
ახლა კი მას სქელი კედლები არ სჭირდებოდა, პორტუგალიურ
მოედინებოდა მის გვერდით თუ მის უკან, იქ მხოლოდ პორტ
ისმოდა, თითქოს პრადო და ო კელი გვერდით მაგიდასთან მს
საუბრობდნენო.

„სიკვდილის სიგიჟისმომგვრელი აჩრდილები: „შეშინებულს გა
სიკვდილის შიშმა ამიტანა, - მითხრა იორგმა ტელეფონში, - ახლაც
ვარ“. ღამის სამი საათი იქნებოდა, მისი ხმა სხვანაირად ჟღერდა, ვ
იმ ხმას არ ჰგავდა, თავის კლიენტებს რომ ელაპარაკებოდა აფ
მისულს რაღაცას დასალევად რომ შემოგთავაზებდა, ან ჭადრაკ
დასძენდა რამეს; იმასაც ვერ ვიტყოდი, რომ ხმა უკანკალებდა,
ჩახრინწული ჰქონდა და მასში თითქოს შიშის მომგვრელი განცდა
მას დაესიზმრა, რომ სცენაზე იჯდა თავის როიალთან, დაკვრა კი ა
არ იყო მას შემდეგ გასული, რაც ამ გადარეულმა რაციონალისტმა
ჩაიდინა: იმ ფულით, რაც მას უბედური შემთხვევით გარდაცვლილ
როიალი იყიდა. მიუხედავად იმისა, რომ ერთი ტაქტის დაკვრა
გამყიდველი გაოცდა, როცა მან უბრალოდ ერთი თვალის მომჭ
როიალისკენ მიუთითა, ამასთან ისე, რომ არც აუხდია ხმის შესამო

შინ, საფლავის ქვასავით ბინაში დაიდგა. „გამომეღვიძა და უცბად

უკვე საკმაოდ დაგვიანებული იყო, მესწავლა დაკვრა ისე, როგორც

პირდაპირ იჯდა, დილის ხალათით სავარძელში ღრმად იყო ჩაჩ

სჩვეოდა. დაბნეულად მოისრისა მუდამ ცივი ხელები. „ეს ხომ

მაგრამ ახლა რომ გამომეღვიძა, ამ სიზმრის შემდეგ თითქოს უ

გავაცნობიერე, თანაც პირველად. და ახლა შიშს ვარ აყოლილი!“

შიშს? რის შიშს? - ვკითხე მე და შევეცადე, ვიდრე ის მუდამ

გამისწორებდა, - მაინც რის შიშს?

ღიმილი გაკრთა იორგის სახეზე. საერთოდ, იგი ანალიტიკური

ადამიანი იყო და ყოველთვის სიზუსტეს მოითხოვდა, ვერ იტანდა

ბურუსით მოცულ ვერაფერს.

ტკივილის შიში და პანიკური განცდა სიკვდილის წინაშე - ეს

დაუჯერებელია, - ვუთხარი მე, - ხოლო, რაც შეეხება სულიერ

დათრგუნვას, ჩვენ ხომ ხშირად გვილაპარაკია უამრავ გამოსავა

იმ შემთხვევისთვის, თუკი ტკივილი წარმოუდგენელ ზღვარს

მაინც შენი შიშის მიზეზი?

როიალი - დღეის იქით მტკივნეულად მაგონებს იმას, რომ არს

რაღაც, რის გაკეთებაც მე ვერ შევძელი და ვერც ვერასოდეს შე

დახუჭა, როგორც სჩვეოდა, როცა ჩემგან დუმილით საწინააღმდ

ელოდა. „მთავარი უმნიშვნელო პატარ- პატარა სიხარულები დ

სიამოვნება კი არაა, პაპანაქება სიცხეში მონატრებულ წყალს რ

მთავარი ისაა, შეძლო, განიცადო და გააკეთო ის, რისი სურვილ

სრულყოფილად იგრძნო, რათა მხოლოდ ცარიელ ფრაგმენტად არ

სიკვდილის შემდეგ ხომ აღარ იარსებებს ეს არასრულყოფილებ

რაღა

85

გაგტანჯავს? - ვუთხარი მე.

ჰო, ალბათ, - დამეთანხმა იორგი, მაგრამ მის ხმაში გაღიზიანებ

ყოველთვის, როცა რაღაც ნათქვამი უმნიშვნელოდ ეჩვენებოდა,

ამჟამინდელ ცხოვრებას ვგულისხმობ, იმის აშკარა განცდას, რო

არასრულფასოვანია და არც მაქვს იმედი, სრულფასოვანი გახდ

შეგრძნება და გაცნობიერებაა ყველაზე საშინელი - ეს მიმძაფრ

წინაშე.

უბედურება ისაა, რომ ვიცი, ვერც მომავალში შევძლებ ჩემი სრ

შესაგრძნებად ამ სურვილის განხორციელებას.

განა ეს საკმარისია იმისთვის, რომ ამ არასრულფასოვნების შე

გაგრძნობინოს თავი? ნუთუ ეს შეიძლება ჩაითვალოს შიშის სათავ

სიზმრიდან გამორკვეულმა უფრო ცხადად როცა გააცნობიერე ის,

იმას, რაც ასე გსურდა, ეს მხოლოდ შიშის აბსურდული მიზეზია.

„როგორ მინდოდა დაკვრა მესწავლა, როიალი ამეჟღერებინა, შ

გოლდბერგის ვარიაციების დაკვრა. ესტეფანიას, იმას შეუძლია,

ჩემთვის დაუკრა ერთხელ. მას შემდეგ გულში ამ სურვილს ვა

დაკვრა. ასე ერთი საათის წინ თითქოს გაურკვევლად, ჯერ კიდევ

ვცხოვრობდი, თითქოს ვიტოვებდი იმედს, რომ კიდევ მექნებო

შესასწავლად. მხოლოდ ამ სიზმარმა გამომაფხიზლა და გამაცნ

ცხოვრება ისე დასრულდება, რომ ვერასოდეს შევძლებ ვარიაციებ

კარგი, - ვუთხარი მე, - მაგრამ რატომ გაქვს შიში? რატომ არაა

გულისტკივილი ან იმედგაცრუება, ან დარდი? სულაც უბრალო

ადამიანს აქვს რაღაცის წინაშე, რაც ელის, რაც იცის, რომ არ ასც

იცოდი, მუდამ დადუმებული როიალი ხომ ყოველთვის შენთან იყ

გვისაუბრია კიდეც, როგორც ამჟამინდელ შენს სურვილზე. ეს

ხანგრძლივია, მაგრამ არასოდეს გაიზრდება. რაცაა ესაა. ლოგიკურ

მზარდი განსაცდელის წინაშე შეიძლება ჰქონდეს. ამ სიზრმის

გაცნობიერებამ შეიძლება მხოლოდ დაგთრგუნოს ან გაგაბრაზოს,

შიშში ჩაგაგდოს.

„არა, - შემაჩერა იორგმა, - შიში ამ ახალ გაცნობიერებულ ფაქტს კი
საიდან გაჩნდა ეს გაცნობიერებული აზრი: არასრულყოფილი მ

დაუსრულებელი შიში ისაა, რასაც ახლავე უკვე ნაკლოვანებად აღ

შინაგან შიშს იწვევს.

ცხოვრების ერთფეროვნება - აი ესაა, როცა ადამიანი დაფიქრდ

ამინდივით ცვალებადია ჩვენი ცხოვრება - როგორც გარეგანი, ა

სულაც არ ვართ ერთი ყალიბისგან ჩამოსხმული, არა და არა, ვლა

86

და მხოლოდ საჭიროების გამო! ნუთუ ეს იყო, რაც იორგს სტა

სურვილი, პრიალა „შტაინვაის" წინ იჯდეს და ბახის მუსიკას ისე

საჭიროა?!

ეს თვითწარმოსახვაა, რაც ადამიანმა დიდი ხნის წინ შექმნა, რ

სურდა ცხოვრებაში, რათა მისი ცხოვრება სრულყოფილი გამხდარ

აუსრულებელი ოცნების გამო სიკვდილის წინაშე აბსურდია, რ

ასრულება მხოლოდ ჩვენს ხელთაა, რადგან მხოლოდ მე ვარ ს

წინაშე პასუხისმგებელი, მე ვაპროექტებ მთელ ჩემს ცხოვრება

აღსრულდეს და წარიმართოს იგი. კარგი იქნება, თუ მე შევცვ

ცხოვრებას, თუმცა ზოგჯერ ეს არ ექვემდებარება შეცვლას, ისე ჩაი

და ფიქრებში, რომ მე ასეთი ვარ და სხვაგვარად არ მსურს. სწ

ჩნდება შიშის გრძნობა მიუღწეველი სურვილის გამო, შიში სიკვდ

წინაშე; როცა აშკარად იგრძნობ, რომ ყველაფერი დასრულდა.

განიცადა იმ ღამით იორგმა იმ სიზრმის შემდეგ. ზოგიერთ ჩემ

სასიკვდილო დიაგნოზი დამისვამს, მაშინვე ეს შიში დაუფლებია.

ჩვენ ხშირად ისე, რომ არც ვიცით, ერთ მთლიანობაში ვცხოვრობთ

წამი იმ გაუცნობიერებელი ერთი მთლიანობის ნაწილია, რაღაც

ვაცნობიერებთ, რისი მიღწევაც გვსურდა, ვეღარასოდეს მივაღწ

ვკარგავთ, აღარ ვიცით ეს დრო, დასასრულს რომ გვიახლოვებს, რო

ესაა განსაკუთრებული შემაძრწუნებელი შიშის მიზეზი, ამას ჩ

განწირულ პაციენტებშიც ვამჩნევ: რაც უფრო ცოტა დრო რჩებაი

იპყრობთ, როგორ იცხოვრონ?

როცა იორგთან საუბრის შემდეგ ქუჩაში გავედი, ის იყო მზე ამოდი
ორი

კაცი თუ ჩანდა, რომლებიც ამომავალი მზის შუქზე ისე გამოიყ

უსახური მოკვდავნი.

87

ერთი ფანჯრის რაფაზე ჩამოვჯექი და დაველოდე, ვიდრე მომი

მათ სახეს ახლოდან დავინახავდი. პირველი, ვინც მომიახლოვ

სიარულისას აქეთ-
იქით ირწეოდა. ახლაღა შევამჩნიე, სახე ჯერ ისევ ნამძინარევს

მიუგავდა, მაგრამ მზის სხივზე იოლი წარმოსადგენი იყო, მის

დღის მოლოდინი, თვალები მომავლის იმედით უბრწყინავდა. მე

ძაღლით. ჩემ შორიახლოს შეჩერდა, სიგარეტს მოუკიდა, ძაღლი

პარკში თავისუფლად ენავარდა. ეტყობა, უყვარდა თავისი ძაღლი

მასთან ერთად. მის სახეზე არანაირი ეჭვი არ იკითხებოდა. ერ

გამოჩნდა, თავსაფარი ეხვია, სახეზე თავისი ცხოვრებით აშკარა
მიუხედავად იმისა, რომ ფეხები დასიებული ჰქონდა. ხელი მა
პატარა შვილიშვილისთვის და სკოლაში მიჰყავდა. თანაც ბავშვის
წასვლის პირველი დღე და ბედნიერი იყო, რომ ამ მნიშვნელოვან
ესენიც, ყველანი, სიკვდილის შვილები არიან და მათაც ექნებათ
სიკვდილის შიში, როცა ამაზე გაიფიქრებენ, მაგრამ არა ახლა.
კითხვებისა და არგუმენტების ლაბირინთები აღმედგინა. ვაკვი
ახალგაზრდა ქალს, რომელიც ახლად გამოღვიძებული, ჯერ კი
მოხუც კაცს, რომელიც ძაღლის თოკით თამაშობდა, ხანშიშესუ
შვილიშვილს თმაზე ხელი გადაუსვა. ცხადია, იმწუთას მათთან

და ეუწყებინა მოახლოებული სიკვდილის ამბავი, მათი ფიქრი(

წარიმართებოდა... ვაკვირდებოდი ამომავალი მზის შუქზე ადამ

ვფიქრობდი - უბრალოდ მათ სურთ კიდევ უფრო მეტი მიიღო

ცხოვრებისაგან, რა იოლი, მძიმე თუ აუტანელიც უნდა იყოს ეს მაც

დასასრული, მაშინაც კი, თუ იმ დასასრულის შემდეგ არასრულ

აღარ დაიტანჯებიან - დაӧ ეს იციან.

შინ დავბრუნდი. რა კავშირი აქვს რთულ, ანალიტიკურ აზროვნებ:

ეჭვებთან? რომელს უნდა ვერწმუნოთ ამ ორიდან?

მიმღებში ფანჯარა გამოვაღე და ფერმკრთალ ცისფერ ცას გავხ(

ეზოებში გამოფენილ სარეცხს, საკვამლეებს. რა იქნება ამ ღამის შ(

შორის? კიდევ დავსხდებით ჭადრაკის სათამაშოდ ერთმანეთის

შეიცვლება? რას გვიზამს სიკვდილის სიახლოვის ეს შეგრძნება ჩვ(

უკვე გვიანი ნაშუადღევი იყო, როცა იორგი აფთიაქიდან გამოვიდა

იყინებოდა გრეგორიუსი კაფეში და ყავას ყავაზე სვამდა. ახლა

ფინჯნის ქვეშ ფული დადო და ო კელის გაჰყვა უკან. როცა მან აფ(

ეცა, რომ შიგნით ისევ ენთო შუქი. შეიხედა ფანჯარაში, მაგრამ შიგ
სალაროსთვისაც გადაეფარებინათ.

აფთიაქარმა კუთხეში გადაუხვია, გრეგორიუსს ნაბიჯისთვის უ

ქუჩა გადაჭრეს, სამ ეკლესიას ჩაუარეს, რომლებმაც ერთიმეორ(

ჩამოჰკრეს. რუა და საუდადეს ქუჩას რომ მიუახლოვდნენ, იორ

სიგარეტს მოუკიდა, ვიდრე ერთი სახლის შესასვლელში გაუჩინარ

გრეგორიუსიც გადავიდა მეორე ქუჩაზე, არც ერთი სახლიდან ს

გამოდიოდა. დაეჭვებული მიადგა ერთი სახლის კარს, რომლის მი

იორგი უნდა გაუჩინარებულიყო. მაგრამ ეს არ ჰგავდა სახლს.

მსგავსი იყო. ნუთუ ბედმა გაუღიმა? შეეძლო ახლა იორგს წარსდგ

რაც მან მის შესახებ გაიგო? გრეგორიუსი კართან ცოტა ხანს შეჩერ

მაგრამ არავინ გამოხმაურებია, როცა მან კარის სახელური ჩამო

შეგრძნება დაეუფლა, როგორც ამ დილას, როცა ნატალი რუბინის

კრეფდა - თითქოს სიცარიელეში შეაბიჯა.

ეს იყო ჭადრაკის კლუბი. ერთ დაბალი, თამბაქოს კვამლში გაჴ

ოთახი, სადაც მაგიდებთან მხოლოდ კაცები ისხდნენ და ჭადრ

კუთხეში დახლი მოჩანდა, სადაც სასმლის ყიდვა შეგეძლო. ო კელ

ელოდნენ. და როცა გრეგორიუსმა ის ამ კვამლის ბუღში, როგო

თავისი პარტნიორის მუჭში ფიგურების ფერს ირჩევდა. გვერდ

მარტო იჯდა. მან საათს დახედა, შემდეგ კი მაგიდაზე თითებით კ

გრეგორიუსს შეეშინდა, ეს კაცი ისე გამოიყურებოდა, როგორც

წინააღმდეგაც მთელი ათი საათი ითამაშა, ბოლოს კი მაინც წა

ტურნირის დროს მუტიეში, დეკემბრის ერთ ცივ შაბათ-
კვირას, იქ არასოდეს იყო

ნათელი, რადგან მთებს იმ ქალაქში თითქოს თაღი შეეკრა, მთების

ატარებდა. ეს კაცი იქაური მცხოვრები იყო, ფრანგულად დებიე

ნამდვილად ჰგავდა ამ მაგიდასთან მჯდომ პორტუგალიელს, მ

ვარცხნილობა, ფართო შუბლი, გადმოშვერილი ყურები ჰქონდა.

ჰგავდა. ყორანივით შავ-
შავი მოქუფრული ხშირი წარბებიდან საფლავის ქვასავით ცივი

მზერა ჰქონდა.

89

სწორედ ასეთი მზერით უყურებდა ახლა გრეგორიუსს. „არა, მა

შემთხვევაში არ მსურს თამაში“ - გაიფიქრა გრეგორიუსმა. მაგ

თავისთან იხმო. გრეგორიუსი მიუახლოვდა. ასე ო კელის თამაშ
ყურის

დევნება უფრო უკეთ შეეძლო, თანაც შეუმჩნევლად. ეს კი ღი

დაწყევლილი წმიდა მეგობრობა“ - გაახსენდა მას ადრიანას ნათქვ

- Novato?

გრეგორიუსმა არ იცოდა, ეს სიტყვა რა მნიშვნელობით გაეგო -

დამწყები? - და მან მხოლოდ თავი დაუქნია.

- პედრო, - გაეცნო კაცი.

- რაიმუნდო, - უპასუხა გრეგორიუსმა.

ეს კაცი უფრო დინჯად თამაშობდა, ვიდრე ის იურისტი მაშინ.

გამომაშტერებელი სიდინჯე. გრეგორიუსმა მიმოიხედა. აქ საათით

ამ ოთახს აკლდა საათები. ჭადრაკის კლუბისთვის ლამის ყველ

ჭადრაკის დაფებისა.

პედრომ თავი ჩამოაყრდნო ხელებს და ზემოდან დასცქეროდა

იცოდა, რა უფრო უშლიდა ხელს - ეს დამძაბველი ეპილეპტიკოსის

იურისტთან თამაშის დროს მისი გაუთავებელი ტუჩების კვნეტა,

ამ ბრძოლაში დიდი მოთმინება უნდა ჰქონოდა კაცს; მაშინ მან ბრ

ახლა მისი მზერა იორგის მზერას შეხვდა. კაცის, რომელმაც ერ

შიშით გამოიღვიძა და პრადოზე დიდხანს, 31 წლის შემდეგაც კი, ც

- ფრთხილად! - თქვა ო კელიმ და თავით მიანიშნა პედროზე.

მოწინააღმდეგეა.

პედრო გაიკრიჭა, ისე, რომ თავი არც აუწევია. იმწუთას აშკარა

გამოიყურებოდა. მართალია, - ჩაიდუდღუნა მან და ტუჩების კ

ბუშტუკები გამოუჩდა.

ვიდრე თამაში სვლების უბრალო ანგარიშს ეხებოდა, პედროს

დაუშვია, ეს გრეგორიუსმა კარგად დააფიქსირა ერთი საათის

დიდი

შუბლი,

ეპილეპტიკოსის

მზერის

მიუხედავად,

არაჩვეულებრივად

ანგარიშობდა. საინტერესო იყო, მოულოდნელი სვლა რომ გაეკეთ

რა მოხდებოდა. ერთი უჩვეულო, უბრალო სვლა. ხშირად დაუმარც

ძლიერი მოწინააღმდეგე ასეთი სვლით. მხოლოდ დოქსიადესთ

ტაქტიკა. სისულელეა, - ეტყოდა ხოლმე ამაზე ბერძენი.

უკვე მეორე საათიც გავიდა, როცა გრეგორიუსმა გადაწყვიტა, ც

გაეკეთებინა და მან გაწირა პაიკი ისე, რომ არც კი გათვალა, რა შედ

პედრომ რამდენჯერმე გადმოატრიალა ტუჩები, შემდეგ აწია თ

გრეგორიუსს. გრეგორიუსს იმწუთას ერჩივნა ძველი სქელი სათ

რომელიც ასეთი მზერისგან დაიცავდა. პედრო თვალებიდან ნაპე

საფეთქლები მოისრისა, მოკლე თითები ზღარბისებრ თმაზე გა

ჩაიდუდღუნა: **Novato! Novato!**

ახლა კი მიხვდა, რასაც ნიშნავდა ეს სიტყვა მისთვის - დამწყებს.

მაგრამ პედრომ სამსხვერპლოდ გაღებული პაიკი არ მოკლა, რადგ

ფანდიაო და ისეთი პოზიცია შექმნა, საიდანაც შეეძლო გრეგორიუ

თანდათან თავისი ჯარი წინ წამოწია და ყველა გზა მოუჭრა მ

პორტუგალიელი ნერვიულობისგან ყოველ წამს ცხვირს ისრუტავ

იცოდა, ამას რაღაც განზრახვით აკეთებდა თუ ასეთი ზნე ჰქონდა.
დაინახა, ეს საშინელი, გამაღიზიანებელი სრუტვა გრიგორიუსს რო
ეტყობა, სხვებმა პედროს ეს ჩვევა უკვე იცოდნენ. ყოველ ჯერ
ჩანაფიქრს გრეგორიუსი ხელს უშლიდა, მისი მზერა სულ უფრო მ
ლამის თვალებიდან ცეცხლს აკვესებდა. გრეგორიუსი მიეყრდნ
შორიდან გადახედა დაფას. წესით, საშიში აღარაფერი უნდა მომხდ
მზერა ვითომდა ფანჯრისკენ გააპარა, შეფარვით კი ო კელის ს
ბართლომეს მონაყოლით, ეს იყო კაცი ნათელი სახით, მაგრამ
უშიშარი, მოუდრეკელი ყმაწვილი, რომელსაც ყველაფრისთვის
თავისი სახელი, ახსნა. გრეგორიუსს მამა ბართლომესთან საუბ
საშიში გახდა, ბევრი რამ იცის, ვერ გაუძლებს და ყველაფერს
სხვები. იორგიც? - ჰკითხა მამა ბართლომემ. ამაზე არ მსურს ს
პრადომ.

ო კელიმ, ვიდრე ახალ სვლას გააკეთებდა, სიგარეტს მოუკიდა
სულ

გაყვითლებული ჰქონდა, ფრჩხილებქვეშ გაშავებოდა. მისი ხორ
ნესტოებით გრეგორიუსმა შემზარავად, მოურიდებლობის ნიშნად
რაც მას ასე შემზარავს ხდიდა, მისი ყავისფერი თვალებიდან გამო

ესტეფანია. გრეგორიუსი უცებ შეკრთა, შინაგანი წვა იგრძნო. ტექსტში კი ეწერა, მაგრამ რა კავშირი ჰქონდა, ვერ მიხვდა. გოლდ ესტეფანია... იმას შეუძლია დაკვრა, მარტო მისთვის დაუკრა ე შემდეგ გაუჩნდა სურვილი, რომ ასე შეძლებოდა დაკვრა. შესაძ ესტეფანია იყო ქალი, რომელმაც ამ ორს შორის წმიდა მეგობრობა გრეგორიუსმა გადაიანგარიშა. ჰო, ეს შესაძლებელია. და მაშინ საშინელება იქნებოდა, რისი წარმოდგენაც კი შეეძლო კაცს, რომ ის კაცს ბახის მუსიკის დაკვრით ილუზიები გაუღვიძა, სასიკვდილოდ რა მოხდა მაშინ სასაფლაოზე ამ ორს შორის, მას შემდეგ, რაც მამა წავიდა ესტეფანია ისევ უკან, ესპანეთში? ის ო კელიზე ახალგაზრ პრადოც შეყვარებული უნდა ყოფილიყო მასზე, ფატიმას სიკვდ შემდეგ. თუ ეს ასე იყო, მაშინ გამოდის ეს იყო დრამა არა პრ მეგობრობაში განსხვავებული მორალის გამო, არამედ დრამა - სიყ რა იცოდა ადრიანამ ამ სიყვარულის შესახებ? საერთოდ, კიდევ ჰქ მოგონებებში ადგილი? თუ მას ამ თემისთვის ტაბუს დადება უნდ მრავალი სხვა ამბისთვის? ნეტავ კიდევ იდგა ო კელის სახლში ის „შტაინვაის“ როიალი?

ბოლო სვლები გრეგორიუსმა მხოლოდ ზედაპირულად გააკეთა მოსწავლეებთან აკეთებდა ხოლმე. პედრო იკრიჭებოდა, როცა დახედა, შეეშინდა, პორტუგალიელმა სახიფათო სვლა გააკეთა.

გრეგორიუსმა თვალები დახუჭა. საშინელი გადაღლა იგრძნო. რატ

და რატომ არ მიდიოდა?
ß საერთოდაც, რატომ მოუვიდა აზრად ლისაბონის ერთ

ჩახუთულ, გაბუღულ შენობაში ყოფნა და ვიღაც საზიზღარ კაცთან

ერთი სიტყვის თქმაც კი არ სურდა?

მან ბოლო ფიგურა გაწირა და ამით თამაშიც დაასრულა. მოგე
მაგრამ ფრე ალბათ გარანტირებული იყო. გრეგორიუსმა მიმოი

დაცლილიყო. მცირედნი, ვინც იქ დარჩენილიყვნენ, მათ მაგიდას

მოწინააღმდეგეც წასულიყო, თავად იორგი კი ისე იჯდა, რომ

თვალყურის დევნება შეძლებოდა. გრეგორიუსმა საკუთარი აჩქ

იგრძნო. თუ არ უნდოდა წაგება, მაშინ იმ კაცზე ფიქრს უნდა შეშვ

ერთხელ ალიოხინმა თამაშის ბოლოს ისეთი სვლა გააკეთა, რო

„წარმოუდგენელია, - ფიქრობდა მაშინ ჯერ კიდევ მოსწავლე გრეგ

მიყვანილ თამაშში ისეთი სვლა გააკეთო, რომ გაიმარჯვო“. მაგრამ

მიხვდა, როგორ მოხდა ეს. ახლაც გააცნობიერა.

პედრო ნახევარი საათი ფიქრობდა და ბოლოს მაინც გაება მახ

გამარჯვების შანსი და ისევ ტუჩების კვნეტას მოჰყვა, თან გრე

გაქვავებული მზერით ლამის გაებურღა. მერე კი ჩაილაპარაკა, **Nov**

გავიდა.

- საიდან ხარ? - ჰკითხა ერთმა იქვე მდგომმა.

- ბერნიდან, - უთხრა გრეგორიუსმა და მერე დასძინა, - მეტად დინ

ხალხია. მათ გაიცინეს და ლუდზე მიიპატიჟეს. ქუჩაში რომ გავიდ(

მიუახლოვდა.

- უკან რატომ დამედევნეთ? - ჰკითხა მან ინგლისურად.

როცა გრეგორიუსს აღელვება შეატყო, გაიცინა და უთხრა - იყო

მასწავლა მცოდნოდა, ვინ მომდევდა უკან.

გრეგორიუსი ჯერ შეყოყმანდა, არ იცოდა, რა მოხდებოდა, მისი

პორტრეტი რომ ეჩვენებინა. ოცდაათი წელი იყო გასული მას შემდ

გამოემშვიდობა. მაგრამ ბოლოს მაინც ამოიღო წიგნი ნელა და

აენთო, გამოართვა წიგნი, ქუჩის განათებისკენ გადადგა ნაბიჯ

თვალებთან ახლოს მიიტანა. გრეგორიუსს ეს სცენა არასოდეს

კელი, მბჟუტავი ფარნის ქვეშ იდგა და თავისი გარდაცვლილი

აკვირდებოდა, წარმოუდგენლად შეშინებული სახე ჰქონდა, თით

დაეცემაო.

- წამოდით ჩემთან, - უთხრა იორგმა მას ჩახრინწული ხმით, რომე

იმიტომ იგრძნობოდა, რომ დაემალა აფორიაქება. აქ ახლოს ვცხოვრ

ახლა, როცა წინ მიდიოდა, მისი ნაბიჯები უფრო გახევებული, არა

ვიდრე წეღანდელი. ამწუთას იგი მოხუც კაცს ჰგავდა.

მისი ბინა - ეს იყო ნამდვილი გამოქვაბული, გაბუღული სიგარ

ფოტოებით გავსებული: რუბინშტაინი, რიხტერი, ჰოროვიცი, მა

ჟოაო ესას საყვარელი პიანისტის ერთი დიდი სურათი.

ო კელი ოთახში დადიოდა და ნათურებს ანთებდა, თითოეულ სუ

ჰქონდა. მხოლოდ ერთადერთი კუთხე არ ანათებდა ოთახში. ეს იყ

სიშავეში ჩაკარგული. სიამოვნებით გავხდებოდი ერთი იმათგან

ააჟღერებდა... ჩემი ცხოვრება დაუკვრელი

ვარიაციების გამო დასასრულს

მიუახლოვდა. - გაახსენდა გრეგორიუსს მისი ნათქვამი. უკვე ა

როიალი აქ, ბნელი „ფატა მორგანა“ თავისი მბზინვარე მიმზიდ

აღუსრულებელი ოცნებისა და დასრულებული ცხოვრების შავი

გრეგორიუსს გაახსენდა პრადოს ოთახში ხელშეუხებელი ნივთებ

როიალზე იყო მტვრის ნასახი.

ცხოვრება ის არაა, როგორც ჩვენ ვცხოვრობთ: ეს არის ის, რასა

ჩვენს ცხოვრებად. - ეწერა ერთგან პრადოს წიგნში.

ო კელი ჩაჯდა სავარძელში, ეტყობა, ეს მისი საყვარელი ადგილი იყ

ამადეოს პორტრეტს. წარბშეუხრელად, თითქმის თვალდაუხამ

მთელ ოთახს როიალის შავბნელი მდუმარება ავსებდა. შიგადაშიგ

მოტოციკლეტების ხმა თუ არღვევდა ამ სიმყუდროვეს. ადამია

დუმილს, - ეწერა პრადოს წიგნში, - რადგან ეს იმას ნიშნავს, რ

თავის ატანა.

- საიდან გაქვთ ეს წიგნი? - ჰკითხა იორგმა. გრეგორიუსმა მოუყვა.

- „წითელი კედრები“, - წაიკითხა იორგმა სათაური ხმამაღლა.

- ადრიანასგან თუ არის, მას სჩვევია ასეთი მელოდრამა. იმას
მაგრამ ყველაფერს აკეთებდა, რომ ადრიანასთვის არაფერი ეგრძნ

და მეხმარება ჩემი ცხოვრებით ვიცხოვროო, - იტყოდა ხოლმე პრად

- „წითელი კედარი“ რას ნიშნავს თუ იცით? - იკითხა მან.

- მელოდიამ, როგორც შევატყვე, უნდა იცოდეს ამის მნიშვნელობა,

- მელოდიას საიდან იცნობ, ან ეს ყველაფერი რაში გაინტერესებს?

მკაცრად არ გაიჟღერა, მაგრამ ამ ხმის მიღმა მაინც შენიშნა სიმძაფ

- მინდა გავიგო, როგორი იყო ეს ადამიანი სინამდვილეში.

იორგი ამან გააღიზიანა, პორტრეტს დახედა და მერე თვალები და

- შეუძლია კი ვინმეს გაიგოს, როგორია საერთოდ ვინმე სინამ

თავის გარდა, ამის შეცნობა შეუძლებელია.

- სულ მცირედს მაინც მიხვდება კაცი, თუკი სხვის ადგილზე

უთხრა გრეგორიუსმა.

იორგმა გაიცინა. ალბათ სწორედ ასე გაიჟღერა მაშინ ლიცეუმში მი

პრადო მოხსენებას კითხულობდა.

- განა ამიტომ გამოიქეცით? - ჰკითხა იორგმა, - ნამდვილად სი

მომწონს. რაღაცის საკუთარი თავისთვის ჩაგონება, ერთადერთი

საშუალებაა თავის განსაკურნადო, - ხშირად უთქვამს ამადეოს.

როცა ო კელი პრადოს სახელს წარმოთქვამდა, ხმაში აშკარად იგრძ

„უკვე რამდენი წელია მისი სახელი აღარ წარმოუთქვამს“, - გა

იორგს თითები უკანკალებდა, როცა სიგარეტს მოუკიდა. ჩაახვ

პრადოს წიგნი იმ ადგილას, სადაც ამ შუადღით გრეგორიუსმა

ჩამომხმარი მკერდით წინ გადმოიხარა და წიგნში ჩაიძირა. სუნთქ

- და მე ისევ ცოცხალი ვარ, - თქვა მან და წიგნი გვერდზე გად

გაუგებარი

85

შიში ისევ მდევს. როიალიც ისევ აქ დგას და არ მემუქრება, უბრალ

თანმხლებია ჩემი. ჯერ კიდევ **1970** წელს შემეძლო დამეფიცა, (

არაფერს შეეძლო. ძმებივით ვიყავით, უფრო მეტიც, ვიდრე ძმები.

მახსენდება, როგორ ვნახე ის პირველად. სასწავლო წლის დასა

კლასში გვიან შემოვიდა, არც კი ვიცი რატომ, მაშინ ის სმოკინ

მდიდრულ წარმომავლობაზე მიანიშნებდა. კლასში ერთადერთს

ჩანთა, ყოველთვის იმას ამბობდა: ყველაფერი თავში მაქვსო. ე

თავდაჯერებაზე მეტყველებდა. ის თავისუფალ მერხთან დაჯდ

თავმომწონეობა ან გაბღენძილობა არ ემჩნეოდა, უბრალოდ დარწ

არაფერი არსებობდა, რისი სწავლაც იოლად არ შეეძლო. დარწმ

თავი კი არ მოჰქონდა, უბრალოდ თავად იყო მასში ეს ნიჭიერ

როგორ დგებოდა, როგორ წარმოთქვამდა თავის გვარს, როგორ

მხოლოდ სცენაზე თუ შეუძლიათ. მაგრამ მას სულაც არ სჭირდები

მასში იყო ჭეშმარიტი ხიბლი, რაც მისი მოძრაობიდანაც იგრძნ

ბართლომემ, პირველად რომ დაინახა ის, ენა დაება.

მან სკოლის გამოსასვლელ საღამოზე სიტყვა თქვა, - უთხრა გრეგ

ფიქრებში ჩაიძირა. იორგი წამოდგა, სამზარეულში გავიდა და ერთ

ღვინით დაბრუნდა. ორი ჭიქა დალია, აშკარად ეტყობოდა, რომ სჭ

- ჩვენ რამდენიმე ღამე ვიმუშავეთ ამ სიტყვაზე. შიგადაშიგ სი

ხოლმე და სიბრაზე იპყრობდა, მერე უცბად იყვირა: „ღმერთო,

ტანჯვით ფარაონის სიჯიუტის გამო. მაგრამ განა თავად ღმერთმა

ისეთად, რომ შეძლებოდა თავისი ძლევამოსილების დემონსტრ

გააკეთა ეს?“ ... მე მიყვარდა ის, როცა ბრაზობდა, ღმერთს ეკა

ეხლებოდა, თავისი ლამაზი შუბლით.

მას უნდოდა, რომ ამ სიტყვისთვის ასეთი სათაური მიეცა: „ღვთის

პატივი და სიძულვილი“. ეს პათეტიკურად ჟღერს, - ვუთხარი

გადაიფიქრა. ის იხრებოდა პათოსისკენ, არ უნდოდა გამომტყდარ

ამიტომაც იბრძოდა ყოველგვარი ფსევდომხატვრულობის წინაა

შესაძლებლობა მიეცემოდა, ამასთან შესაძლოა არც ყოფილიყო მარ

ერთადერთი, ვისაც ის თავისი კრიტიკისგან ინდობდა, ეს იყო ფატ

უფლება ჰქონდა. პრადოს სჭირდებოდა ისეთი ვინმე, ვისაც ხელ

ასეთი იყო ფატიმა, თუმცა ფატიმას მისთვის დიდი ბედნიერება არ

და პრადო ამაზე არასოდეს ვლაპარკობდით. მე არ ვუყვარდი

მეგობრობის გამო ეჭვიანობდა, რომ პრადოს ასეთი ნდობა ჰქო

ქალაქში შევხვდი, კაფეში. ფატიმა გაზეთში განცხადებებს კით

ორი შემოეხაზა კიდეც. როცა დამინახა, გაზეთი მაშინვე გადამალა,

მივედი და დავინახე. „მინდა, რომ მეტი ნდობა ჰქონდეს ჩემ მიმარ

ჩემთან საუბრისას". მაგრამ ერთადერთი, ვისაც პრადო მართლ

მარია ჟოაო. ჰო, მარია, ღმერთო ჩემო, მარია.

ო კელიმ ახალი ბოთლი მოიტანა. სიტყვები თითქოს ღვინის ფსკერ

მან დალია და გაჩუმდა. რა გვარის იყო მარია ჟოაო? - ჰკითხა გრეგ

- ავილა. როგორც წმიდა ტერეზა. ამიტომაც ეძახდნენ მას სკოლაში

შემდეგ კი მან სხვა, სრულიად უბრალო გვარი აიღო, დამავიწყდა რ

ო კელიმ ისევ დალია და გაჩუმდა.

- მე მართლაც მეგონა, არასოდეს დავკარგავდით ერთმანეთს, - გაი

ეს წარმოუდგენლად მეჩვენებოდა. ერთხელ სადღაც ასეთი წინ

„მეგობრობას თავისი დრო აქვს და როცა ეს დრო მოვა, დასრუ

ჩვენ შემთხვევაში, - გავიფიქრე მაშინვე, - არა ჩვენ შორის, არასოდ

ო კელი ახლა უფრო ხარბად სვამდა, მას ბაგეები აღარ ემორჩი

სავარძლიდან და ბარბაცით გავიდა ოთახიდან. ცოტა ხნის შემ

ფურცლით დაბრუნდა.

- აი აქ, კოიმბრაში, ეს ერთად დავწერეთ ერთ დღეს, როცა გვე

ჩვენ გვეკუთვნოდა.

ეს იყო ჩამონათვალი, რაც ჩვენს მეგობრობას ედო საფუძვლად. აი

ერთობლივი განვითარების ნაბიჯები, გაზიარებული ტანჯვა; გ

სიხარული; მომაკვდავის სოლიდარობა; საერთო თვალსაზრისი;

სამყაროს წინააღმდეგ; საერთო სიძლიერე; სისუსტეები; საერთ

საჭიროება; საერთო სიძულვილი;

გაზიარებული საიდუმლოებები, ფანტაზიები, აღფრთოვანება, ი

ერთობლივად

მიღებული

გადაწყვეტილებები;

საერთო

წარმატებები,

წარუმატებლობები, გამარჯვებები, დამარცხებები; იმედგაცრუებე

ამ სიაში სიყვარული აკლია, - შენიშნა გრეგორიუსმა. ო კელის მთე

რაღაც მომენტში თითქოს თრობიდან გამოფხიზლდა კიდეც.

- სიყვარულის მას არ სჯეროდა. ამ სიტყვას ერიდებოდა კიდეც. ზე

არსებობს სამი რამ, - იტყოდა ხოლმე ამადეო: ლტოლვა, კმაყოფილ

ყველა წარმავალია, ყველაზე სწრაფად ქრება ლტოლვა, შემდეგ

სამწუხაროდ, ოდესმე ნდობაც. ცხოვრების ხვედრი იმდენად მ

რასაც უნდა მოვერიოთ, იმდენად ბევრია და რთული, რომ ჩვენს გ

ყველაზე მეტად ლოიალურობა გვეხმარება, ესაა საჭირო. ეს არ

ნებაა, გადაწყვეტილება, რაც გრძნობას რაღაც აუცილებლობაში

მარადისობა ეს მხოლოდ სიოსავითაა...

მაგრამ ის ცდებოდა. ჩვენ ორივე ვცდებოდით.

მოგვიანებით, როცა ჩვენ ისევ ლისაბონში ვიყავით, მას ხშირად

საერთოდ ლოიალურობა, როგორც ასეთი, არსებობდა კი? მოვა

გაექცევა კაცი, არც წარმოდგენაში და არც საქციელით. შეუძლია კი

იყოს ლოიალური, ბოლომდე გაუძლოს სიძნელეებს? მე მხოლოდ

თავს, როცა ვმუშაობ, - დასძენდა ხოლმე ის.

ო კელი დუმდა, დაძაბულობისაგან დათრგუნვილი ჩანდა, სუ

უხშობდა, იგი სულ უფრო და უფრო უნელდებოდა. გრეგორიუსმა
წარმოუდგენელი იყო, ახლა უბრალოდ ამდგარიყო და წასულიყო.

ბოლოს ადგა და წიგნების თაროებს დააკვირდა. მთელი ერთი

წიგნებით ანარქიზმზე რუსულ, ანდალუზიურ, კატალონიურ ენებ

აგრეთვე იურიდიულ კანონებზე. დოსტოევსკის უამრავი წიგნი

ბიოგრაფიები, ლიტერატურა ჭადრაკზე. ბოლოს ერთ ნიშაში, ვი

ლიცეუმის სასწავლო წიგნები, ზოგი ლამის 70 წლის წინანდელიც.

ლათინურისა და ბერძნულის გრამატიკა, მელნით დალაქავებუ

ფურცლები გადაფურცლა. ლექსიკონები, სავარჯიშოები. იქვე ე

სოფოკლე, ბიბლია ჩაკეცილი ფურცლებითა და მონიშნული ადგი

ო კელი გამოფხიზლდა და როცა ლაპარაკი დაიწყო, ისეთი შთა

გრეგორიუსს, თითქოს სიზმარში განაგრძობდა მოყოლასო.

- მან მე აფთიაქი მიყიდა, მთელი აფთიაქი საუკეთესო მდგომარეო

უბრალოდ. ერთ დღეს კაფეში შევხვდით, ვისაუბრეთ ყველაფე

საიდუმლოებაზე, ღმერთზე. მე არავის ვიცნობ დღემდე, ვინც ს

ასეთი საოცარი ხელოვნებით ყოფილიყო დაჯილდოებული. ეს

დამახასიათებელი თავმომწონეობა - მიუხედავად იმისა, რომ ის ა

კაფედან რომ გამოვედით და ქუჩას გავუყევით, უცბად შეჩერდა ღ

აფთიაქს? რა თქმა უნდა, ვხედავ. რა არის? რა და ეგ შენ გეკუ

გასაღების მთელი ასხმა ამოიღო. შენ ხომ ყოველთვის გინდოდა სა

ახლა გაქვს. თანაც იქ, შიგნით, რაც მოწყობილობებია, სულ გა

იცით, მე სულაც არ დამიმორცხვებია და არც უხერხულობა მიგ
ვიყავი ამით და ყოველდღე მხოლოდ თვალებს ვისრესდი. ხანგ
ვეუბნებოდი: წარმოიდგინე, მე ჩემს საკუთარ აფთიაქში ვდგავარ.
ეს იყო ბედნიერი სიცილი, ის, რაც წლიდან წლამდე სულ უფრ
ხდებოდა.

მას ყოველთვის თრგუნავდა საკუთარი ოჯახის სიმდიდრე. ერთ
ფულის დიდი შეკვრა გადაუგდო მათხოვარს. სულ სხვანაირი
მოსამართლე, რომელსაც არაფერი ახარებდა. მათხოვრის დანახვ
ითრგუნებოდა და მუდამ ამას იმეორებდა: რატომ უნდა მივცე მას

რატომ არ ვაძლევ რამდენიმე ქაღალდის ფულს მას ან თუნდა
ვაძლევ ყველაფერს? ეს ხომ მხოლოდ ბრმა შემთხვევითობაა, რ
ჩავივლით, სწორედ მის წინ. საერთოდ, როგორ შეუძლია ადამი
რამდენიმე ნაბიჯის გადადგმა, როცა ხედავს ასეთ დამთრგუნვ
ხან ისე მწარდებოდა ამაზე, - ჩაიბურდღუნებდა, - დასწყევლო
დამთრგუნველი აუტანელი გაურკვევლობა! მერე ისევ უკან მირბ
ქაღალდის მსხვილ ფულს უდებდა.
ო კელის მოგონებებში წასული სახე უცბად გაუნათდა, ახლა
თითქოს ხანგრძლივი ტკივილი გაუქრაო. ის ისევ მოხუცს დაემსგ
როცა ერთმანეთი დავკარგეთ, უპირველესად, აფთიაქის გაყიდვ
ფულის

უკან დაბრუნება. მაგრამ მივხვდი, ამით ყველაფერს ხაზს გად
ხანგრძლივ ბედნიერ მეგობრობას; თითქოს ამით გადავწვავდი უ
წარსულ სიახლოვეს და ჩვენს უწინდელ ნდობას. ამიტომ შევ
გადაწყვეტილების მიღებიდან რამდენიმე დღის შემდეგ უცნაური
კიდევ უფრო მეტად შევიგრძენი ჩემს საკუთრებად, ვიდრე მანამ.
- თქვენ აფთიაქში შუქი დაგრჩათ, - უთხრა გრეგორიუსმა გამომშვ
ო კელიმ გაიცინა. ასე განზრახ ვიქცევი. შუქი იქ მუდამ ანთია.

ტყუილუბრალო ხარჯვაა. იმ სიღარიბის გამო მინდა ვიძიო შუ

გავიზარდე. სინათლე ერთადერთ ოთახში გვენთო, დასაძინებლ

საწოლ ოთახში გვიწევდა შესვლა. ერთი-
ორი კაპიკი მქონდა ჯიბის ფულად, იმასაც

ჯიბის ნათურის ბატარიებისთვის ვიხდიდი, რომ წიგნები ღამით წ

უფასო უნდა იყოს“, - ვფიქრობდი მაშინ. დღესაც ასე ვფიქრობ

გვითიშავდნენ გადაუხდელობის გამო შუქს, ეს ისეთი რამაა, რ

დაავიწყდება კაცს. სილის გაწვნასავითაა. ან იმას რა დამავიწყებს,

სიბნელე რომ ისადგურებდა, როგორ გამყივანად ილანძღებოდა

პოლიციაც მოდიოდა, აფთიაქში სინათლეს რომ ვტოვებდი, მაგრამ

იცის და შემეშვნენ.

23.

სასტუმროში აცნობეს, რომ ნატალი რუბინს სამჯერ დაურეკავს. გ

დაურეკა.

- ლექსიკონის და პორტუგალიური გრამატიკის შოვნა ძნელი ა

ნატალიმ, - ნამდვილად შეგიყვარდებათ ეს გრამატიკის წიგნი,

გაკეთებული და ახსნილი. უკაცრავად, მაგრამ ამ წიგნის ავტო

შეშლილია, მგონი. აი, პორტუგალიის ისტორიის პოვნა კი ჭირ

და იქიდან ერთი, ყველაზე კომპაქტური ავარჩიე. უკვე გზაშია. სპა

რომელიც თქვენ მითხარით, ჯერ არ მიშოვნია, მაგრამ შემპირდ

გვექნებაო. რაც შეეხება პორტუგალიის ოპოზიციური მოძრაობი

ნამდვილი გამოცანასავითაა. ეგებ ბიბლიოთეკებს ჰქონდეთ. ორშა

ბიბლიოთეკაში მირჩიეს, რომანისტების განყოფილებაში იკითხეო

მივმართავ ორშაბათს.

გრეგორიუსს შეეშინდა უცბად, როცა ბოლოს ნატალის სიტყვები ჩ

- ისე ნამდვილად დიდი სიამოვნებით ჩამოვიდოდი ლისაბონში დ

რასაც ეძებთ.

შუაღამისას გამოეღვიძა გრეგორიუსს. დარწმუნებული არ იყო, მა

თუ ცხადშიც რაღაც. კარგია, გაიძახოდნენ კეგი და ლუსიენ ფონ გრ

სქელშუბლა პედროს ჭადრაკს ეთამაშებოდა, რომელმაც, როცა გრე

გამწარებულმა ფიგურები შუბლით გაწია და თავი მაგიდას და

განსაკუთრებული იყო ნატალის წინააღმდეგ თამაში, რადგან ი

თამაშობდა, თანაც უშუქოდ. „მე ვიცი პორტუგალიური და შემიძ

უთხრა მან. გრეგორიუსმაც პორტუგალიურადვე უპასუხა და თავ

და აქ გამოეღვიძა კიდეც.

გრეგორიუსმა დოქსიადეს დაურეკა.

- არ გაგიღვიძებივარ, - უთხრა ბერძენმა. ძილთან ისევ ისე ცუდად

ძილთან. ასეთი რაღაც მას ბერძნისგან ჯერ არ გაეგო.

შეშინებულმა ჰკითხა:

- მოხდა რამე?

- აჰ, არაფერი, - უპასუხა მან, უბრალოდ ძალიან გადავიღალე. კლი

შეცდომებს ვუშვებ. ალბათ ჯობია, თავი დავანებო.

- თავი დაანებო? ეგ რომ შენ არ გგავს? მერე რას გააკეთებ?

- ლისაბონში ჩამოვალ, - ეხუმრა და გაიცინა.

გრეგორიუსმა პედროზე, იმ დიდშუბლა ჭადრაკის მოთამაშეზე მო

გაახსენდა ტურნირზე, ვისაც გულისხმობდა.

უკვე ინათა, როცა გრეგორიუსს ხელმეორედ ჩაეძინა. ორი საათის

ლისაბონს უღრუბლო ცა გადაჰკვროდა. გარეთ ხალხი უპალტო

გრეგორიუსი ქალაქში გავიდა და ბორნით ჟოაოსკენ გაემგზავრა.

- ვიცოდი, რომ დღეს მოხვიდოდით, - უთხრა მან.

მათ დალიეს ჩაი და ითამაშეს ჭადრაკი. ეჩას ხელი უკანკალებდა,

და მათ სულ რახარუხი გაუდიოდათ. ყოველ ჯერზე მისი დამ

შემხედვარე გრეგორიუსს შიში იპყრობდა.

- საშინელება ტკივილი და წამება როდია, ყველაზე დიდი საშინელ

დამცირება და დათრგუნვა, რასაც იმწუთას განიცდი, როცა გრ

შარვალში ჩაისვარო. ციხიდან გამოსულს შურისძიება მკლავდა.

გამობრძანდებოდნენ სააქტო ჩანთებითა და საუკეთესო პალტ

ბიუროდან, მივდევდი სახლამდე... მაგრამ ამ ნაბიჯის გადადგ

გადამარჩინა? ზიზღმა, შევხებოდი მათ. მარიანა ფიქრობდა, რო

მოვმწიფდი, მაგრამ არა. მე არაფერს მოვუმწიფებივარ, რასაც ს

უწოდებენ. ვერ ვიტან მათნაირებს, ისინი ოპორტუნისტებად მიმა

გრეგორიუსმა წააგო ეს პარტია. უკვე პირველი სვლებიდან მიხ

კაცისთვის არც შეეძლო და არც უნდოდა მოეგო. ნამდვილი ხე

ყოფილიყავი, ისე გაგეკეთებინა, რომ ჟოაოს ეს არ ეგრძნო. ამიტო

სვლა გაეკეთებინა, რასაც ეჩასნაირი მოთამაშე არ მიუხვდებოდა.

- შემდეგი თამაში აღარ მომაგებინოთ, - უთხრა ეჩამ, როცა სადილო

გაისმა. გრეგორიუსის სახის დანახვაზე კი გაიცინა. პირველად გაი

იმ დღეს ეჩასთან საუბრისას გრეგორიუსმა გაიგო ჟოაოს ძმაზე

რომელმაც მდიდარი ქალი შეირთო ცოლად, ასევე - მარიანას დანგ

- დღეს ამადეოზე აღარაფერს მეკითხებით, - უთხრა ეჩამ. - მე დღე

უპასუხა გრეგორიუსმა.

- და მაინც, მიუხედავად იმისა, რომ დღეს პრადოს გამო არ მოსულ

გაჩვენოთ. ეს მან მომცა მას შემდეგ, რაც ვკითხე ერთ დღეს, რას წ
მეთქი. იმდენჯერ

მაქვს წაკითხული, უკვე ზეპირად ვიცი. ჟოაომ გრეგორიუსს ო

უთარგმნა.

იმედგაცრუება ნაკლად ითვლებაო. დაუფიქრებელი განსჯაა. აბ

იმედგაცრუებით, შეიძლება შევიცნოთ, რას ველოდით და რისი იმ

თუ არა იმედგაცრუებაში, შეიძლება შევიცნოთ საკუთარი თავი

გარეშე როგორ უნდა მიხვიდე ჭეშმარიტებამდე? როგორ უნდა

თავზე?

ჩვენ იმედგაცრუება ისე არ უნდა გვტანჯავდეს, როგორც რაღა

ამის

გარეშე

უკეთესად

შევძლებდით

გვეცხოვრა.

რატომ

უნდა

ვიყო

იმედგაცრუებული, რომ ჩემი ახალგაზრდობის სასიქადულო მს

მოხუცები და დაჩაჩანაკებულები არიან? რას მომცემს მე ეს იმედ

აქვს წარმატებას? ზოგს მთელი ცხოვრება სჭირდება, იმედგაცრ

გამოუტყდეს თავს. და რას ველოდით მათგან? ადამიანები, რომე

ტკივილით ცხოვრობენ, ხშირად სხვებს დაუნდობლად ეპყრობიან

გვერდით არიან, რათა წამალი მიაწოდონ. რას მოელიან ისინი? - ვ

თქმა შეუძლიათ მათ? მხოლოდ გაოგნებულები არიან, რომ ამდენ

რაღაცას მოელოდნენ და იმედი გაუცრუვდათ.

მაგრამ ზოგი თითქოს თავად ეძებს იმედგაცრუებას, ფანატიკუ

იმედგაცრუების

მაძიებელივით.

თითქოს

მისთვის

იმედგაცრუება

მწვავე,

გამანადგურებელი ტკივილი კი არაა, გამოცდილებაა გამთოშავ

ბალზამივით, რომელიც თვალს უხელს და საკუთარ ჭეშმარიტ სახ

როცა ადამიანი იმედგაცრუებას, როგორც თავის თანმდევს ისე შეი

დაინტერესდება და საკუთარ თავს დაუსვამს კითხვებს: რამ გ

იმედები? მაინც რას ველოდით საკუთარი თავისგან, რომ ჩვენ უსა

ან სულ სხვანაირი, ვიდრე ვართ?

ვინმეს ეგებ იმედი ჰქონდა, რომ, რაც მოელოდა, თავიდან აიცილებ

იქნებოდა, ასე დაზღვეული იქნებოდა იმედგაცრუებისგან. მაგრ

იცხოვრო, რომ აირიდო, რაც გელის. და უბრალო ბანალური მო

მაგალითად, როგორიცაა: ავტობუსის ლოდინი!

მე არავის ვიცნობდი, ვისაც თავის ფიქრებსა და ოცნებებში ასე შთ

-

თქვა ეჩამ. ისეთს, ვინც ვერ იტანდა იმედგაცრუებას. ის ხშ
საკუთარ

თავს, თუმცა ამას ალბათ იორგი უარყოფს. გაიცანით იორგი?
რომელსაც დღე და ღამე სინათლე უნთია თავის აფთიაქში? იო
იცნობდა ამადეოს, ვიდრე მე... თუმცა მე უფრო...
იორგი და მე... ჰმ. ჰო, ერთხელ ვითამაშეთ ერთი ხელი ჭადრა
ისიც ყაიმით დავასრულეთ. მაგრამ როცა ოპერაციების დაგეგმვაზ
განსაკუთრებით რაფინირებულ გაცურებაზე, იქ ორივე დაუმარ
ტყუპებივით, რომლებსაც ბრმად ესმით ამ სფეროში ერთმანეთის.
ამადეო ეჭვიანობდა ამ ბრმა ნდობასა და გაგებაზე. ის გრძნობდა,
და მზაკვრობას ვერ გაუძლებდა. მოკლედ, ერთნი ხართ, იტყო
ნათქვამშიც, მის დუმილშიც იგრძნობოდა, როგორ სურდა ამ ერთი
რადგან ის ვერასოდეს უახლოვდებოდა ჩვენს ჩანაფიქრს და ზოგ
გამოხატავდა, მით უმეტეს, თუ საკითხი, მას, ჰო, მას... ეხებოდა.
გრეგორიუსს სუნთქვა შეეკრა. ეგონა, ახლა ესტეფანია ესპინო
პირდაპირ ვერ ეკითხებოდა ვერც ეჩას, ვერც - იორგს. ნუთუ ბ
ესტეფანიას გამო დაუშვა შეცდომა? ნუთუ იმან ქალი იმ ხიფათიდ

საერთოდაც არ ემუქრებოდა? თუ ამწუთას ეჩას ნათქვამი სულ სხ

- აქ კვირა დღე მუდამ მეჯავრებოდა, - უთხრა ეჩამ გამომშვიდ

უგემოვნო, ნაღებიც, საჩუქრებიც, საერთოდ, ყველაფერი უგემო

მაგრამ დღევანდელი შუადღე თქვენთან ერთად, ასეთ დღეებს

თქვა, მერე ჟაკეტის ჯიბიდან ამოიღო ხელი და გრეგორიუსს გ
რომელზეც ფრჩხილები აღარ ჰქონდა. გრეგორიუსი მთელი გზა გრ

მესამე ნაწილი. მცდელობა

24.

ორშაბათ დილით გრეგორიუსი ციურიხში გაემგზავრა. დილით

გამოიღვიძა და მაშინვე ეს გაიფიქრა: სადაცაა თავს დავკარგავ.

გამოფხიზლებულს მოუვიდა თუ ჯერ კიდევ ძილში, ზუსტად

ძილში ნახა ეს და ამან გამოაფხიზლა სწორედ. მაგრამ მთავარი ისა

მოიცვა და მაშინვე ჩალაგებას შეუდგა. უწესრიგოდ ჩააწყო ჯე

ტანსაცმელი

და

როცა

უკვე

ყველაფერი

ჩალაგებული

ჰქონდა,

შეეცადა

დამშვიდებულიყო და ცოტა ხნით ფანჯარასთან მივიდა.

მზიანი კაშკაშა დღე იყო. ადრიანას სახლის სალონს ალბათ მზ
აბრწყინებდა. დილის სხივებში პრადოს საწერი მაგიდა კიდევ
გამოიყურებოდა, ვიდრე ჩვეულებრივ; კედელზე, კათედრასთან,

ფურცლებზე, ძლივსღა რომ იკითხებოდა, ახლოდან თუ შეეძლ
რამდენიმე სიტყვა. გრეგორიუსს ძალიან სურდა სცოდნოდა, რ
ფურცელზე ჩანიშნული, რისი გახსენება უნდოდა ამ სიტყვებით.

ხვალ თუ ზეგ, იქნებ უკვე დღესაც კლოტილდეს ახალი მოსაწ
ადრიანა სასტუმროში. ალბათ ჟოაო ესასაც იმედი ექნებოდა, რ
სათამაშოდ მივიდოდა. ო კელი და მელოდიაც გაოცდებოდნენ,
ვეღარაფერს გაიგებდნენ - იმ კაცისგან, რომელიც უცბად სრულ
გამოჩნდა, იკითხა ამადეუს შესახებ და ისევე მოულოდნელად
ბართლომესაც გაუკვირდებოდა, უკან რომ აღარ დაუბრუნებდა
გამოსასვლელ სიტყვას. ალბათ ფოსტით გაუგზავნიდა. ვერც მარი

მისი უეცარი გაქრობის მიზეზს, ვერც სილვერა და კოუტინო.

- ვიმედოვნებ, ცუდი არაფერია, ასე მოულოდნელად რომ მიემ
მიმღებში ქალბატონმა, როცა მის ანგარიშს ამზადებდა. ტაქსის
პორტუგალიური სიტყვა ვერ გაიგო. როცა მან აეროპორტში ბილეთ
პალტოს ჯიბეში აღმოაჩინა ბარათი, რომელზეც ანტიკვარიატის მა
ხულიო სიმეოსმა ენის შემსწავლელი სკოლის მისამართი დაუწ
აკვირდებოდა ამ ფურცელს, მერე სანაგვე ყუთში ჩააგდო. ათი
თითქმის სულ ცარიელია, უთხრეს მას სალაროსთან. ადგილი ფანჯ
მოსაცდელში მხოლოდ პორტუგალიური ლაპარაკი ესმოდა. თავად
შიშმა,

თავის საწოლში სურდა დაძინება, სურდა, თავის ტერასაზე გა
ეკლესიისკენ მიმავალ გზაზე ხიდისთვის გადაეხედა, ისევ ბერ
ელაპარაკა, უნდოდა, ისევ ბუბენბერგის მოედანზე მდგარიყო,
კარგად იცნობდა, მას შინ, შინ უნდოდა!

ფრენის დროს უეცრად ვიღაცის ხმამ გამოაღვიძა, რაღაცას ეკით
პორტუგალიურად. გრძელი შეკითხვა იყო, ძლივს გაიგო, მაგრა
პორტუგალიურადვე ეპასუხა. ფანჯრიდან უკვე ციურიხი მოჩანდა
ბუნება უკვე შელახულ თოვლში იყო გახვეული. თვითმფრინავ

ეხეთქებოდა.

„ციურიხში არა, ჩემი ბერნი მინდა“, - გაიფიქრა მან. როცა თვითმ

მოემზადა, ყველამ თავ-
თავისი გაზეთი და წიგნი გვერდზე გადადო, მან კი პრადოს წიგნი

ამოიღო, გადაშალა და კითხვა დაიწყო:

უკვდავი ახალგაზრდობა: ახალგაზრდობაში ისე ვცხოვრობთ, გ

ვიყოთ. ვერც კი ვაცნობიერებთ, რომ მოკვდავნი ვართ. როდის გვე

როდის ვაცნობიერებთ ამას? როცა დედამიწაზე ვენარცხებით?

ადამიანი მოკვდავობის წარმოუდგენელ შეზანზარებას, რაც აღ

გშორდება? როგორ შეიცნობენ ამ გრძნობას?

გრეგორიუსმა ინატრა: რა კარგი იქნებოდა თვითმფრინავი ავტ

და რომელ ქალაქშიც გსურს, იქ ჩამოგსვას. ის ბოლო ჩავიდა თვით

ბილეთების სალაროსთან იმდენს ყოყმანობდა, რომ ბოლოს მის შე

სახელოზე მოქაჩა.

- როგორც იქნა, ამოღერღა - მეორე კლასის ბილეთი.

როცა მატარებელმა ციურიხის სადგური დატოვა და სიჩქარეს

ნატალი გაახსენდა, რომელიც მისთვის დღეს ბიბლიოთეკაში წ

წიგნი უკვე ლისაბონშიც გაუგზავნა, ალბათ სადაცაა ჩავიდოდა

ნატალი სპარსულ გრამატიკასაც მიიტანდა ფოსტაში. რა უნდა ე

შეხვედროდა ნატალი ან კეგი, ან სხვა მოსწავლეები? დოქსიად

აუხსნიდა, თუმცა მაინც რომელი იქნებოდა სწორი სიტყვები, რა მ

პირზე? როცა ბერნის მიუნსტერი გამოჩნდა, ისეთი გრძნობა გაუჩნ

წამში აკრძალულ ქალაქში შეაბიჯებდა.

ბინაში საშინლად ციოდა. გრეგორიუსი სამზარეულოში გავიდა,

აწია, ამ ორი კვირის წინ რომ ჩამოუშვა დამალვის მიზნით. პო

შემსწავლელი კასეტა ისევ მაგნიტოფონში იყო. ტელეფონის ყურმ

დოქსიადესთან ბოლო საუბარი გაახსენდა: რატომ მანაღვლიანე

ნაკვალევი ასე? ეს მოგონება უღრუბლოც რომ იყოს მაინც? - ე

პრადოს წიგნში.

96

გრეგორიუსმა ჩემოდანი ამოალაგა და წიგნები მაგიდაზე დააწყო.

ჩართო, სარეცხი სარეცხ მანქანაში შეალაგა და დაიწყო იმ წიგნის კ
XV საუკუნეებში პორტუგალიაში შავი ჭირის ეპიდემიაზე ეწერ

რთული პორტუგალიური ენა. რამდენიმე ხნის შემდეგ სიგარეტ

ლისაბონში, მელოდიას სახლთან, კაფეში იყიდა. მთელი თხუთ

განმავლობაში, რაც ამ ბინაში ცხოვრობდა, პირველად ეწეოდა აქ სი

ერთი აბზაცი ჩაათავა, ჟოაო ესასთან თავის პირველ სტუმრობაზე

ცხელი ჩაით ჩამწვარი ყელიც კი იგრძნო, ეჩას აკანკალებული ხელე

ჩაყლაპა.

როცა კარადასთან მივიდა სქელი პულოვერის გამოსაღებად, გა

ლიცეუმში ბიბლია რომ გაახვია პულოვერში. კარგი იყო სენიორ

ჯდომა და იობის წიგნის კითხვა, როცა მზის შუქი მთელ ოთა

თვალწინ დაუდგა სალამანკას სადგური და გაახსენდა, ისპაჰანში

ემზადებოდა და რამდენიმე სპარსულ სიტყვას თავისი ოთახის

ჩამოკიდებულ დაფაზე იწერდა. მან ფურცელი აიღო და დაიწყ

ჩამოწერა, რაც მეხსიერებაში ჩარჩენოდა. მხოლოდ ერთი-ორი წინადადება მოუვიდა

თავში. მერე ფურცელი დახია.

უცბად კარზე დარეკეს. შეხტა, მაგრამ მალევე აიყვანა თავი ხელში

ლოსლი, მისი მეზობელი. ფარდები რომ აწეული დაუნახავს, მიხ

მისთვის დაგროვილი ფოსტა გადასცა და ჰკითხა:

- შვებულებაში იყავით? ჯერ ხომ სასკოლო არდადეგები არ დაწყე

გრეგორიუსმა არაფერი უპასუხა. წერილებს გადახედა, ყველაზე მ

აინტერესებდა. მაშინვე გახსნა:

ძვირფასო გრეგორიუს!

მინდა გითხრათ, რომ თქვენმა წერილმა ძალიან შემაშფოთა დ

უნდა გაემგზავროთ, ოდესმე მაინც შეძლებთ ამ წერილის წაკითხ

მთავარი, რისი თქმაც მსურს, ისაა, რომ თქვენ გარეშე ჩვენი გ

დაცარიელდა. რამდენად დიდია ეს სიცარიელე, ვერ აგიწერთ.

ლედოინმა,

ფრანგულის

მასწავლებელმა

სამასწავლებლოში

სრულიად

მოულოდნელად თქვა - მისი უხეშობისა და გაუთლელობის გა
კარგი იქნებოდა, უკეთ ეზრუნა თავის ჩაცმულობაზე. მუდამ გ
შარვალის დანახვაც მაღიზიანებდა, მაგრამ უნდა გამოგიტყდეთ
მაგრამ ეს არაფერია მოსწავლეების მონატრებასთან შედარებით
აკლიხართ და გაოგნებულები არიან თქვენი გაუჩინარებით. თქ
ჩავივლი, აშკარად ვგრძნობ თქვენს არყოფნას, როგორც დიდ ჩ
ნეტავ თქვენ გარეშე ჭადრაკის ტურნირს რა ბედი ეწევა? მარკუს ა
მომწერეთ. ჩვენ, მე და ჩემს ცოლს, ამ ბოლო ხანებში ისეთი განცდ
ვკარგავთ საკუთარ შვილებს. არა, ეს არაა რამე დაავადების ან
გამო, უფრო უარესია. მათ უარყვეს ჩვენი ცხოვრების ყოველგვარი
უგრძნობები გახდნენ. ჩემს ცოლს ეს საშინლად ანადგურებს. ხანე
რომ დავხედავ, მინდა გითხრათ, რომ ცოტა მშურს კიდეც თქვ
მოულოდნელად ადგეს კაცი, დატოვოს ყველაფერი და წავიდეს
გამბედაობა სჭირდება. დღესაც სულ ამას იმეორებს ყველა თქვენი
ადგა და წავიდა“.

მინდა გითხრათ, რომ თქვენი ადგილი მუდამ თავისუფალი იქ

დაგელოდებათ. რაღაც ნაწილი თქვენი გაკვეთილებისა მე ავიღ

შემცვლელად სტუდენტი ვიპოვეთ, ებრაული ენისთვისაც. რაც

მხარეს, დირექტორისგან საჭირო საბუთებს მიიღებთ.

მეტი რაღა გითხრათ, ძვირფასო გრეგორიუს? გისურვებთ ჩვენ,

გამგზავრებამ მართლაც იქ მიგიყვანოთ, სადაც გულით ისურვებდ

სულითა და

გულით, თქვენი

ვერნერ კეგი

დანართი: თქვენი წიგნები ჩემთან კარადაშია და არაფერი დაუშავ

თხოვნა მაქვს: ეგებ როდესმე - სასწრაფო არაა - გადმომცეთ თქვენ

ბოლოში ხელით იყო მიწერილი: თუ გსურთ, ყოველი შემთხვევის

გრეგორიუსი კარგა ხანს უძრავად იჯდა. გარეთ უკვე ბნელოდა. ნა

რომ კეგი ასეთ წერილს მისწერდა. დიდი ხნის წინ მან კეგი თავის

ქალაქში ნახა, თითქოს, ერთი შეხედვით, ყველაფერი წესრიგში

ლედოინმა მის ჩაცმულობაზე თქვა, ესეც მოეწონა, თუმცა ცოტა დ

და თავის ახალ შარვალს დახედა. გაცრეცილი, უგემოვნო? ნეტ

გარდა, კიდევ რომელ მოსწავლე გოგონებს ენატრებოდათ ის?

გრეგორიუსი უკან დაბრუნდა, რადგან გული ისევ იმ ადგილი

ყველაფერი ახლობელი იყო მისთვის; სადაც პორტუგალიურად,

ინგლისურად ლაპარაკი არ მოუწევდა. კეგის წერილს რატომ მიან

მნიშვნელობა? უკვე ღამე იყო, მაგრამ ის გავიდა და ბუბენბერ

მიაბიჯებდა.

ერთი საათის შემდეგ უკვე მოედანზე იდგა. ისეთი შეგრძნება

მოედანზე მას აღარაფერი აღელვებდა და აფორიაქებდა. დიახ, ასე

და შემაშფოთებლადაც უნდა ჟღერდეს, ეს მოედანი მას აღარა

თითქოს სრულიად გაუცხოებულიყო. თითქმის სამჯერ შემოუა

შუქნიშანთანაც შეიცადა, ყოველ მხარეს გაიხედ-
გამოიხედა: კინოსკენ, ფოსტისკენ,

ძეგლებისკენ, ესპანური წიგნის მაღაზიისკენ, სადაც პრადოს წ

შეავლო წმიდა ეკლესიასაც და დიდ სავაჭრო ცენტრსაც. შემდეგ ც

თვალები დახუჭა და შეეცადა, ქვაფენილზე წონასწორობა შეენარჩ

ეგებებოდა, მაგრამ ეს ის გრძნობა არ იყო, რასაც უწინ ამ მოე

მხოლოდ ეს ქუჩა კი არა, მთელი მოედანი თავისი სიახლეებით მა
მაგრამ ახლა გულს ახლოს აღარ ეკარებოდა. აღარანაირ მოგონებებ

ამ აუხსნელმა, გაჯიუტებულმა გრძნობამ გრეგორიუსს პანიკუ

თითქოს საკუთარ თავს კარგავდა, სწორედ ამ გრძნობას გამოექცა

იმავეს გრძნობდა. იქ, ლისაბონში, ბერნი ეგულებოდა ნუგეშის

ბერნიც აღარ იყო მისთვის ის

ძველი ბერნი. როცა მზერა მყარ მიწას მიაპყრო, ვიღაც გამვლეც
თავბრუ დაეხვა, ირგვლივ ყველაფერი დატრიალდა, ორივე ხელი
როგორც იქნა, ცოტა დამშვიდდა, შეამჩნია, როგორ უყურებდა
ეკითხებოდა, დახმარება ხომ არ გსურთო.

ეკლესიის საათი უკვე რვას უჩვენებდა, ქუჩაში მოძრაობამაც ი
საფარი გადანაწილდა, უკვე ვარსკვლავებიც გამოჩნდა, ციოდა.
მეორე მხარეს გადავიდა და კირხენფელდის ხიდისკენ გასწია,
გააცნობიერა, უკვე ათასწლეულები იყო, რაც ის დილით, რვას რომ
ამ ხიდზე გადადიოდა.

ხიდი ჩაკეტილი იყო. ღამით ქუჩის შეკეთება მიმდინარეობს დილა
დიდი ავტოკატასტროფა მოხდა, ჩაილაპარაკა ვიღაცამ, როცა შე
გრეგორიუსი უაზროდ მისჩერებოდა აბრას.

იმედგაცრუებულმა გრეგორიუსმა ბელვიუს რესტორანში შეაბი
საჭმელად. ამოიღო პრადოს წიგნი და სათაურს „სასაცილო სც
იპოვა კიდეც: სამყარო სცენაა, რომელიც გვიცდის, როდის გავი
წარმოსახვათა მნიშვნელოვან, ნაღვლიან, სასაცილო უაზრო დრამ
და გარდაუვალია ეს!

გრეგორიუსი ნელი ნაბიჯით მიუყვებოდა ქუჩას, შემდეგ ხიდი
გიმნაზიისკენ გაუყვა გზას. უკვე რამდენი წელია მას შემდეგ,
შორიდანვე გასცქეროდა გიმნაზიის შენობას. მაგრამ დღეს რა უცხ

უკვე მთავარ შესასვლელსაც მიუახლოვდა. ყველაფერი სიბნელ
საათმა ათი ჩამოჰკრა.

კაცი, რომელმაც თავისი ველოსიპედი შესასვლელთან დააყენა,
შენობაში გაუჩინარდა. ეს ბური იყო. ის ხანდახან საღამოობით
ფიზიკის თუ ქიმიის ცდებისთვის მეორე დღისთვის ყველაფერ
ლაბორატორიაში შუქი აინთო.

გრეგორიუსი უხმოდ შეიპარა შენობაში. წარმოდგენაც არ ჰქონ
თითის წვერებზე შევიდა პირველ სართულზე. საკლასო ოთახე
იყო. არც სააქტო დარბაზი იყო ღია. ის თავს გამოკეტილად გრ
ფეხსაცმელების რეზინის ქუსლები ჩუმად ჭრიალებდა. მთვარე ფა
მკრთალ შუქზე ის ყველაფერს, ისე როგორც არასოდეს, არც მასწ
მოსწავლეობის ჟამს, აკვირდებოდა. აქ კარის სახელურები, კიბ
თითოეული საგანი ალბათ ათი ათასჯერ მაინც უნახავს, მაგრა
თითქოს ჯერ არასოდეს ენახაო. მან სახელურს ჩამოადო ხელი, შე
მერე ისევ აჩრდილივით დერეფანში გაიარა. პარტერში, შენობი
ეტყობა, რაღაც დაუვარდა, მინის მსხვრევის ხმა გაისმა.

ერთი ოთახის კარი გაიღო, გრეგორიუსი იმ ოთახში აღმოჩნდა, სად
პირველი ბერძნული სიტყვები აღმოაჩინა დაფაზე. ის ყოველთვის

მარცხნივ. ახლაც იმ ადგილას დაჯდა. მაშინ ევას, რომელიც მის

იჯდა, წარმოუდგენლად წითელი თმა ჰქონდა. გრეგორიუსს შეეძ

როგორ დახტოდა მისი ნაწნავი აქეთ-
იქით. ბეატ ცუბრიგენს, რომელიც მთელი სკოლის

პერიოდში მის გვერდით იჯდა, გაკვეთილზე ხშირად ჩაეძინებოდ

ბევრჯერ დაუცინიათ. მოგვიანებით გაიგეს, რომ ასე ავადმყოფობ

ის ადრეულ ასაკშივე გარდაიცვალა.

გრეგორიუსმა ოთახი დატოვა და უეცრად გააცნობიერა, რომ ის

მასწავლებელივით კი არ დადიოდა, არამედ ყოფილ მოსწავლესავ

ქვემოთ ბური აჩქარებული ნაბიჯით გაიქცა დერეფანში და ცო

შემოსასვლელი კარის ჯახუნისა და კარის გადაკეტვის ხმაც მო

გამოკეტილი დარჩა.

თითქოს ახლაღა გამოფხიზლდაო. მაგრამ ეს არ იყო მასში მასწავლ

დაბრუნების გამოფხიზლება, რომელმაც მთელი ცხოვრება ამ შენო

იმ ქურდულად შემოპარული კაცის გამოფხიზლება, რომელიც

აღიქვამდა ბუბენბერგის მოედანს. გრეგორიუსი დაბლა, სამასწ

რომლის დაკეტვაც ბურის სიჩქარისგან დავიწყნოდა. ის დააკვ

რომელშიც ვირჯინია ლედოინი იჯდა ხოლმე და მისი სიტყვებ

გამოვტყდე, რომ მე ის მომენატრა“.

ერთხანს ფანჯარასთან იდგა და გარეთ ღამეს აკვირდებოდა. თვალ

დაუდგა, რომლის მომწვანო-

მოოქროსფრო კარის მინაზე ეწერა: **Irish Gate.** ის

ტელეფონთან მივიდა, ფოსტაში დარეკა და სთხოვა, აფთიაქთა

ღამით გამოცარიელებულ აფთიაქში დიდხანს რეკა. შემდეგ და

ხელახლა დაურეკა ფოსტას, ახლა ისპაჰანის საელჩოსთან დაკა

ტელეფონში უცხო კაცის მკაცრი ხმა გაისმა, ყურმილი დაკიდა.

91

უკანა გასასვლელის ფანჯრიდან გადაძვრა და დაბლა ჩახტა. რ

დაუბნელდა, ველოსიპედების გასაჩერებელ საყრდენს ჩაეჭიდა.

გაემართა, ფანჯრებთან მივიდა, სწორედ იმ ფანჯარასთან, საიც

გაკვეთილის დროს გადაძვრა და დაინახა, რა გაკვირვებულმა ნ

მჯდომმა გოგომ. გრეგორიუსი შებრუნდა და ისევ ხიდისკენ გაემა

მას დაავიწყდა, რომ ხიდი დაკეტილი იყო. გაბრაზებული მეორე ქუ

მოედანს მიუახლოვდა, უკვე შუაღამე იყო. დილით აქ ბაზრობა იმ

წიგნები მოვიპარე, წიგნები, წესით, არაფერი უნდა ღირდეს. -

ნათქვამი. გრეგორიუსი ახლა სხვა მოსახვევისკენ გადავიდა.

ფლორენსიას ბინაში სინათლე არ ენთო. პირველ საათამდე არ

გრეგორიუსი ბოძს ამოეფარა და შეიცადა. ასე ბოლოს ათი წლი

ფლორენცია მარტო, დაღლილი, უხალისოდ დაბრუნდა შინ. ახლა

ვიღაც სხვა კაცის თანხლებით. ჯობდა, რამე ახალი გეყიდა ჩას

ბოლოს, მარტო არ ცხოვრობ. მარტო ბერძნული არ კმარა, - გაა

ნათქვამი და თავის ახალ ტანსაცმელს დახედა. დღეს გრეგორიუსი

ვიდრე ის კაცი, ვინც ფლორენსიას ახლდა. როცა ფლორენსია ქუჩის

და ქუჩის განათებამ მისი თმა გაანათა, გრეგრიუსს შეეშინდა,

გაჭაღარავებულიყო. ჩაცმითაც ისე არ ეცვა. გრეგორიუსს სიბრა

პარიზში აღარ წავიდა? ამ უგემოვნოდ ჩაცმულმა კაცმა, მის გვ

და მოუვლელ სახელმწიფო მოხელეს ჰგავდა, მასში ელეგანტურო

როცა მოგვიანებით ფლორენსიამ მაღლა ფანჯარა გააღო და გაღ

შეეცადა, სამალავიდან გამოსულიყო და მისთვის ხელი დაექნია.

მერე კართან მივიდა და წარწერას დააკვირდა. ფლორენსიას ქალი

არონგე იყო. თუ კარზე წარწერას დაუჯერებდა, დღეს მაიაერი

ელეგანტურად გამოიყურებოდა ერთ დროს ფლორენსია, ახლა

უსიცოცხლო ჩანდა. სადგურისკენ მიმავალ გზაზე ბრაზი ახრჩო

უფრო და უფრო მოემატა, როცა იმ ძველ შენობას მიუახლოვდა, სა

სახლის კარი ჩაკეტილი იყო, მაგრამ ჩატეხილი ფანჯრის დაბინდუ

შეყო, შესასვლელში დღესაც ნახშირის სუნი იდგა. ის იმ ოთახ
რომლის კედელზეც მან სპარსული სიტყვები წააწერა. ახლა უფრო

სხვანაირი რაფა ჰქონდა. როცა ის სპარსულის გრამატიკას სწავ

საჭმლისთვის ეძახდა, ლამის სიბრაზისგან გაცოფებულიყო. მას

თავისი საწერი მაგიდა, რომელზეც ლუდვიგ განგჰოფერის წიგ

ყველა ციხეზე საშინელებაა, - წერდა ერთგან პრადო.

ამ ღამით გრეგორიუსს თითქმის არ ეძინა. როცა გაეღვიძა, პირ

ახსოვდა, სად იყო. ის ჯერ კიდევ გიმნაზიის კარს აწყდებოდა, ძვრ

როცა ქალაქმა გაიღვიძა, ფანჯარასთან მივიდა, არც კი სჯეროდ

კირხენფელდის ქუჩაზე იყო.

„ბერნის გაზეთის“ რედაქციაში დიდი თავაზიანობით არ შეხვე

აგოსტინა ინატრა, ლისაბონის გაზეთის რედაქციიდან. მას სურ

აპრილის განცხადება მოეძებნა. ძალიანაც არ უნდოდათ, მაგრამ ბი

არქივში მარტო და შუადღისთვის უკვე იპოვა იმ მეწარმის გვ

თავისი ბავშვებისთვის ოჯახის მასწავლებელს ეძებდა. ტელეფონ

შნაიდერი იპოვა, მათგან მხოლოდ ერთი მისამართი იყო ელფენაუ

გრეგორიუსი იქ გაემგზავრა. ისეთი შეგრძნებით დარეკა კარზე,

მცდარ ნაბიჯს დგამდა. ცოლ-
ქმარი შნაიდერები უნაკლო ვილაში ცხოვრობდნენ და

გულიანად მიიღეს. იმ კაცთან ჩაიც კი დალიეს, რომელიც უწი

ბავშვების მასწავლებელი გამხდარიყო. ორივე ოთხმოც წლამდე

აღტაცებულები ლაპარაკობდნენ იმ არაჩვეულებრივ დროზე, რ

უარყავით, მაშინ თქვენი განაცხადი? ჩვენი ერთი ბიჭი ძველი

აპირებდა და სწორედ რომ ის კაცი იქნებოდით, ვისაც ვეძებდ

გრეგორიუსმა დედის ავადმყოფობის ამბავი მოუყვა და შემდე

გადავიდა.

- ისპაჰანში როგორი კლიმატი იყო? - ჰკითხა მან ბოლოს. - სიცხე?

- არაფერი მსგავსი, რისიც შეიძლებოდა კაცს შეშინებოდა, - გა

შემთხვევაში, იქ არა, სადაც მაშინ ვცხოვრობდით. მერე ფოტო

გრეგორიუსი

საღამომდე

დარჩა

მათთან. შნაიდერები გახარებულები, თან

გაოგნებულები იყვნენ, რომ ვიღაც მათი მოგონებებით დაინტე

სურათები აჩუქეს გრეგორიუსს.

დაძინებამდე ისპაჰანის მეჩეთებსა და ქუჩებს ათვალიერებდა, თა

შემსწავლელ ფირფიტას უსმენდა. მას იმ შეგრძნებით ჩაეძინა,

ბერნმაც იმედი გაუცრუა. და აღარ იცოდა, რა ექნა.

როცა ასე ოთხი საათისთვის გაეღვიძა, გადაწყვიტა, დოქსიადესთვ

რა უნდა ეთქვა?

რომ ის აქ იყო და თან არც იყო?! რომ მან სამასწავლებლო ოთახი გ

სურვილების ასასრულებლად გამოიყენა? რომ ის საერთოდ არ იყ

ყველაფერი მის თავს ხდებოდა თუ არა?

ვის-
ვის და ამას ბერძენს როგორ მოუყვებოდა? მან აკრიფა დოქსიადეს

ორი ზარის შემდეგ ისევ დაკიდა. ზოგჯერ დოქსიადე უხეშობას ავ

უწინ თესალონიაში ტაქსის მძღოლობიდან გამოჰყვა.

გრეგორიუსმა ისევ პრადოს წიგნი ამოიღო და გადაშალა, როგორც

ჩამოწეულჟალუზებიან სამზარეულოში იჯდა მაგიდასთან და კ

გრძნობა ჰქონდა, რომ წინადადებები, რომლებიც კეთილშობილ

პორტუგალიელმა ცისფერ სახლში დაწერა, დაეხმარებოდა მას

ადგილი ეპოვა.

შინაგანი სივრცე. ჩვენ ვცხოვრობთ აქ და ახლა, ყველაფერი, რა

ადგილას, წარსულია და მივიწყებულიც. მხოლოდ მცირე ნაწილ

ნაწყვეტ-
ნაწყვეტი მოგონებებით, ისიც მხოლოდ გარკვეული შემთხვევი

თუ გამოანათებს ხოლმე და მერე ისევ წაიშლება.

საკუთარი შინაგანი „მე“ -
ს ხედვიდან იგი სულ სხვაგვარადაა. მაგრამ ჩვენი შინაგანი

„მე“ წარსულშია განვრცობილი, რაც განცდილი გრძნობებიდან

რამაც განსაზღვრა ის, რომ ჩვენ ჩვენ გავმხდარიყავით. ამ გრძნობე

შეგრძნება არ იცის, ისინი დროს საერთოდ არ ცნობს. რა თქმა

ვიქნები, თუ ვიტყვი: მე ყოველთვის ის ყმაწვილი ვიყავი და ვარ, კ

სკოლის წინ, ის ბიჭი ქუდით ხელში, რომლის მზერაც გოგონებ

მიმართული, იმ იმედით, რომ მარია ჟოაოს დაინახავდა. მას შ
მეტი გავიდა და მაინც თითქოს მართლაც ისეა, როგორც ერთ
ფანჯრიდან გოგონების სკოლის ფანჯრისკენ მიმართული ჩემი
მზერის დასაჭერად. მე ისევ იქ ვარ, იმ ადგილას, იმ პერიოდში, მე
იქიდან, რადგან მთლიანად ჩემს წარსულში ვცხოვრობ, თანაც
მოგონებებსა და ეპიზოდებში. ათასი ცვლილება, რაც დრომ მო
გრძნობები ზედაპირულია და ბურუსში გახვეული, როგორც ზ
მაცდური სიზმარეული სურათები: ისინი ჩემ თვალწინ აირეკ
რომელთანაც ადამიანები თავიანთი ტკივილითა და დარდით მ
წარმოუდგენელი თავდაჯერებით ვცდილობ, ის ნდობა, იმედი, რა
გავუცრუო. მაგრამ გასულებიც არ არიან ოთახიდან, რომ უკვე მინ

ჯერ კიდევ ის მშიშარა ბიჭი ვარ სკოლის კიბეზე. ეს სრულიად წარ
ტყუილია, რომ მე თეთრ ხალათში უზარმაზარი საწერი მაგიდ
რჩევებს ვიძლევი. თავს ნუ გააცურებინებთ იმას, რასაც ჩვენ ს
გახვეულ აწმყოს ვუწოდებთ.

ჩვენ არა მხოლოდ დროში ვართ განვრცობილნი, არამედ სივრც
ვიპყრობთ, სადამდეც ჩვენი ხედვა სწვდება. ჩვენში მუდამ ვი
რომელთანაც დაბრუნება მუდამ გვწადია, ისევ მივემგზავრები
საიდანაც წამოვედით და ცხოვრების რაღაც გზა გავიარეთ. ის ხომ

ში სადღაც კუთხეშია მიყუჟული. მაგრამ, როცა გავა დრო და ისევ (
კვლავ დავადგამთ ფეხს ძველ სადგურზე, ისევ შევიყნოსავთ (

სურნელს, მაშინ გავაცნობიერებთ, რომ ჩვენ შორეულ ადგილას

საკუთარი „მე“ -
ს შორეულ კუთხეში შევადგით ფეხი. სადგურის სახელის

გამოცხადებისთანავე უცნაური აღელვება გვეუფლება და როცა

მაგრამ არც უცხო სადგურზე ფეხს ვადგამთ, ერთ სიცოცხლეს

სიცოცხლეს, რომელსაც აქედან გამგზავრებისთანავე მოვწყდით. რ

მიზეზი? ის, რომ შეწყვეტილი ცხოვრება ყველა თავისი დაპირ

შევიგრძნოთ!

როცა ირიჟრაჟა, გრეგორიუსი სადგურში წავიდა. პირველივე მატარ

მუტიეში გაემგზავრა. მუტიე - ეს ის ქალაქი იყო, სადაც ჭადრა

ლისაბონელ დიდშუბლა კაცს ეთამაშა, რომლის სიდინჯემ ლამის

აიძულა, დამაგვირგვინებელი სვლა გაეკეთებინა. გრეგორიუსი

საათის განმავლობაში იმ ადგილს, სადაც მაშინ ტური გაიმართ

კაცს ეძებოს ის, რის შესახებაც აღარაფერი ახსოვს. კაფეში ოფი

დაბნეულმა შეკითხვამ, მან რაღაც გადაუჩურჩულა თავის კოლეგა

ნაშუადღევს ისევ ბერნში დაბრუნდა და უნივერსიტეტისკენ გ

სასემესტრო არდადეგები იყო. დაჯდა ერთ ცარიელ აუდიტორი

ახალგაზრდა პრადოზე,

რომელიც კოიმბრის აუდიტორიაში იჯდა ხოლმე. მამა ბართლო

შეეძლო დაუნდობელი ყოფილიყო, თუკი ვინმეს პატივმოყვარეობ

საკუთარი ცარცი დაჰქონდა, რომ, თუ ვინმე დაფაზე რამეს და

ეპასუხა. მას შემდეგ მრავალი წელი გავიდა, რაც გრეგორიუსი ევრიპიდეზე ლექციას ესწრებოდა. იგი გააოცა ლექტორის მიკიბ მოკიბულმა

ლაპარაკმა, როგორ უნდოდა შეეძახა მისთვის: „რატომ ტექსტს

მაგრამ ვერ გაბედა. ახლა ნანობდა, რომ მაშინ იმ თავმომწონე

მიაძახა.

გარეთ რომ გავიდა, ცოტა ხანს შეჩერდა, სუნთქვა შეეკრა. მოპირდ

მაღაზიიდან ნატალი რუბინი გამოვიდა. პარკში „ალბათ სპარსულ

გაიფიქრა მან, - ახლა ფოსტისკენ მიაბიჯებს, რომ ლისაბონში გაუგ

იქნებ ეს იყო მისი გადაწყვეტილების მიზეზი, უკან დაბრუნებ

წავიდა და თავისი საანაბრო ანგარიშიდან პირად ანგარიშზე დიდი

როგორც იქნა, დაგჭირდათ ფული, - უთხრა ბანკის თანამშრომ

დანაზოგი ნახა.

თავის მეზობელს, ქალბატონ ლოსლის, უთხრა, რომ ხანგრძლივი

- თქვენი ფოსტა ისევ ჩემთან შევინახო? - ჰკითხა ქალმა და ალბათ

იმასაც ჰკითხავდა, თუ მეტყვით მისამართს, იქ გამოგიგზავნითო,

გრეგორიუსმა მას ხელი ჩამოართვა. შემდეგ თავისი ბინიდან

სასტუმროში დარეკა და სთხოვა, რომ ისევ ის ოთახი გაურკვე
გაემზადებინათ მისთვის.

- კარგია, რომ დარეკეთ, თქვენთვის პაკეტია მოსული, - უთხრ
ვიღაცამ ტელეფონითაც გიკითხათ, ნომერი ჩამაწერინეს. სხვათ
კარადაში ჭადრაკის დაფა იპოვეს. თქვენია?

საღამოს გრეგორიუსი ისევ „ბელვიუში“ წავიდა სასადილოდ, ც
არავინ შეხვდებოდა. ოფიციანტი, როგორც ძველ ნაცნობს, თავაზია
ისევ ეკლესიის ხიდისკენ გაეშურა, რომელიც უკვე გაეხსნათ. ი
სადაც პორტუგალიელი ქალი იდგა და წერილს კითხულობდა.
გადაიხედა, თავბრუ დაეხვა. სახლში რომ დაბრუნდა, გვიან ღა
წიგნს პორტუგალიაში შავი ჭირის ეპიდემიაზე. გვერდებს რომ შლ
დაეუფლა, თითქოს უკვე კარგად იცოდა პორტუგალიური.

მეორე დილით მატარებელში ჩაჯდა და ციურიხში გაემგზავრა.
თვითმფრინავი თერთმეტისთვის მიფრინავდა. გვიან შუადღეზ
დაეშვა, უღრუბლო ცაზე მზე ანათებდა. ტაქსიში ყველა ფანჯარა ღ
პაჟმა იცნო ის და ლაპარაკი გაუბა. ჩემოდანი ჩამოართვა და ნატალ
პაკეტი ოთახში მიუტანა.

25.

ჩემთან ჩაიზე ხომ არ მობრძანდებოდით? - ეწერა ბარათზე, რო

სამშაბათს მოუტანია სასტუმროში. ამჯერად ხელმოწერა გარკვევ

გრეგორიუსი დააკვირდა ბარათს ტელეფონის ნომრებით. ნატალი

როცა უთქვამთ, გაემგზავრაო, დაბნეულა. „იქნებ სპარსულის გ

ეჭირა ხელში, არც კი გამოუგზავნია“, - გაიფიქრა გრეგორიუსმა.

მაშინვე დაურეკა და უთხრა, რომ მხოლოდ ცოტა ხნით გაემგზავრ

ისევ ამ სასტუმროში ცხოვრობდა. ნატალიმ მოუყვა თავის წარმატ

წიგნებზე.

- მე რომ ლისაბონში ვიყო, მანდაც შევძლებდი რაღაცის პოვნას, - დ

გრეგორიუსმა არაფერი უთხრა.

- თქვენ ძალიან ბევრი ფული გადმომიგზავნეთ, მაგდენი არ მ

სპარსულის გრამატიკა გამოვაგზავნე ფოსტით.

გრეგორიუსი ისევ დუმდა.

- რამე საწინააღმდეგო ხომ არ გექნებათ, თუ მეც ვისწავლი,ß-

მის ხმაში შიში გაკრთა, რაც მისი წარმომავლობის ქალბატონს

იმდღევანდელი სიცილი მასაც რომ გადასდო, ახლა სადღაც გამქრა

- არა, არა, რაში გჭირდება? მაინცდამაინც შენც რატომ უნდა ისწავ

- კარგად, - დაემშვიდობა ნატალი პორტუგალიურად.

- კარგად, - პორტუგალიურადვე უთხრა გრეგორიუსმაც.

იმ დღეს დოქსიადესთან და დღეს კიდევ ამ გოგონასთან: რატომ ე უნარი, როცა საქმე სიახლოვეს და დისტანციას ეხებოდა? იქნებ ყოველთვის და ვერ ამჩნევდა? რატომ არასოდეს ჰყავდა ისეთი როგორიც ო კელი იყო პრადოსთვის? მეგობარი, რომელთანაც შეძ საუბარს, როგორებიცაა: სიყვარული, სიკვდილი?

მარიანა ესასაც დაურეკავს, მაგრამ არ დაუტოვებია ამბავი, რა უნდ და სილვერასაც, ოღონდ ამას დაუბარებია, რომ, როცა ლისაბონ სადილად უნდოდა მიეწვია იგი.

გრეგორიუსმა წიგნების შეკვრა გახსნა. პორტუგალიური გრამა ჰგავდა. იმდენ ხანს იკითხა, ვიდრე არ ჩამობნელდა. შემდეგ კ ისტორია გადაშალა. წაიკითხა პორტუგალიურ ფაშიზმსა და საიდ რომლის თანამშრომელიც იყო რუი ლუის მენდესი. ტარაფალზე ციხეზე, რომელიც სანტიაგოში, კუნძულზე მდებარეობდა და ეს სა ულმობელი პოლიტიკური დევნის სიმბოლო იყო. ყველაზე მეტად რაც მან მოციდადე პორტუგეზაზე წაიკითხა. ეს იყო **1936** წელ თექვსმეტის იქნებოდა. ნეტა ისიც იძულებული იყო, მწვანე ფ სასწავლებელში? აქაც ისე აღმართავდნენ ხელს მისალმებისას,

გრეგორიუსი დააკვირდა პორტრეტს. ნუთუ მამის აღზრდამ თ

მაინც მოახდინა? მამა, რომელიც, ტკივილისგან უძილოდ გატა

მიუხედავად, მაინც დილის ექვს საათზე მიდიოდა სასამართლ

თავისი მოვალეობა აღესრულებინა.

გვიან ღამით გრეგორიუსი იდგა პრაცა დო როსიოს მოედანზე.

რომელიმე სხვა მოედანს მისი ისე აღელვება და შეძვრა თუ შ

ბუბენბერგის მოედანს.

ვიდრე ისევ სასტუმროში დაბრუნდებოდა, ო კელის აფთიაქისკენ

სინათლე ენთო. დახლზე თვალი მოჰკრა ტელეფონს, რომელზ

ღამით კეგის ბიუროდან დაირეკა.

26.

პარასკევს დილით გრეგორიუსმა სიმოესს, ანტიკვარს, დაურეკ

სთხოვა ჩაეწერინებინა პორტუგალიურის შემსწავლელი სკოლი

ციურიხში გაფრენისას ის ქაღალდი გადააგდო.

98

ენის შემსწავლელ სკოლაში დირექტორი გააკვირვა გრეგორიუს

როცა მან უთხრა, რომ არ შეეძლო ორშაბათამდე მოცდა და რა

უნდოდა სწავლის დაწყება.

ოთახში, სადაც გაკვეთილი უნდა ჩასტარებოდა, სულ მწვანეში
დახვდა. ის იჯდა კარგად გამთბარ ოთახში კათედრასთან და
იბუზებოდა, თითქოს მაინც სციოდაო. მას სესილია ერქვა. მელოდ
ჰქონდა, რომელიც მის მოღუშულ მძინარა სახეს სულ არ შეესაბ
გვარი, სახელი, საიდან იყო და რატომ უნდოდა ამ ენის შესწა
მობეზრებული სახის მიმიკა არც შეუცვლია.

როცა გრეგორიუსი სამი საათის შემდეგ უკვე გარეთ, ქუჩაში, იდგა
თავბრუ ეხვეოდა, მაშინღა მიხვდა, რაც დაემართა: მან იმ უხასიაო
გამოწვევა ისე მიიღო, თითქოს ჭადრაკის დაფაზე გადამწყვეტ სვლ
არ იბრძვი ცხოვრებაში არასოდეს, როცა ჭადრაკში ასე კარგად
არაერთხელ უთქვამს მისთვის ფლორენსიას. იმიტომ რომ ცხოვ
სასაცილოდ მიმაჩნია, - ეუბნებოდა ის. - საკუთარ თავთანაც ი
კაცს... როგორც ჩანს, ამ მწვანეებში გამოწყობილ ქალთანაც ბრ
იმწუთას ქალმა მასში შენიშნა კიდეც ეს ბრძოლა და ამ მოქუ
მიუხედავად, ტრიუმფის ნიშნად, ჩაიცინებდა ხოლმე, თითქოს
წარმატებასო. არა, არა, იუარა ქალმა მაშინვე, როგორც კი გრეგორი
ამოიღო. თქვენ ლაპარაკში უნდა ივარჯიშოთ, ეგ არ გჭირდებაა
პორტუგალიურად ელაპარაკებოდა.

სასტუმროში რომ დაბრუნდა, გრეგორიუსი საწოლზე წამოწვა, მუნდუსს, გრამატიკის წიგნი აუკრძალა, წაართვა კიდეც. მისი მხოლოდ პორტუგალიურად მეტყველებდა, გრეგორიუსს წარმო საიდან მოსდიოდა მას სიტყვები და როცა შიგადაშიგ თხელ მწ აიფარებდა ხოლმე პირზე, იგი ელოდებოდა, როდის ჩამოწევდა ბაგეებისთვის ეყურებინა.

როცა გამოეღვიძა, უკვე ბნელოდა. ადრიანასთან წავიდა და კა(კლოტილდე მას სალონში შეუძღვა.

- სად იყავით? - ჰკითხა ადრიანამ, როგორც კი შიგნით შევიდა.

- თქვენი ძმის ჩანაწერები მოგიტანეთ უკან, - უთხრა გრეგორი შეკვრა გაუწოდა.

სახეზე მკაცრი გამომეტყველება ჰქონდა, ხელები კალთაზე დაეკრ

- მაინც რას ელოდით? - წამოიწყო გრიგორიუსმა, თავისდა გას გაბედულად, - რა შედეგი მოჰყვებოდა ამას? განა მას შეეძლო შემაძრწუნებელი ამბის შემდეგ? ასეთ შეურაცხყოფას, რაც მის ყველაფერს კითხვის ქვეშ აყენებდა, ისე, უბრალოდ, ერთი ჩვე ხომ ვერ დაივიწყებდა? აბა რა გეგონათ?

გრიგორიუსს თავისი ბოლო წინადადების თავადვე შეეშინდა. (ადრიანა მას გარეთ მიაბრძანებდა.

ადრიანას ნაკვთები დაუწყნარდა, ბედნიერი გაკვირვება გამოეხ

გაიწვდინა, რომ ფურცლები გამოერთმია. ერთხანს ხელით თიი

ფურცლებს, როგორც პირველი სტუმრობისას პრადოს ავეჯს.

- ამ ამბის შემდეგ ის იმ კაცთან მივიდა, ვისაც დიდი ხნის წი

ფატიმასთან მოგზაურობისას. ჟოაო ერქვა, გვარი არ მახსოვს. მან

შინ აღარ მოდიოდა, ისე, რომ მე მოსული პაციენტების უკან გაშვ

იატაკზე იწვა და ლიანდაგების განლაგებას სწავლობდა. რკინი

ყოველთვის იყო, მაგრამ ასე არასოდეს. ვიცოდი, ეს სიკეთეს ა

ჩაუვარდა, გახდა, პირს აღარ იპარსავდა. ვგრძნობდი, ეს სიკვდილ

დასასრულს ადრიანას ხმა ისევ წუწუნში გადაიზარდა. აშკარა

თითქოს შეიცნო, რომ წარსულმა უკანდაუბრუნებლად ჩაიარა.

გრეგორიუსმა შეუტია, სახეზე დაეტყო მწველი სურვილი, რომ მო

შემოტევისგან თავი დაეღწია და მისგან განთავისუფლებულიყო.

და ჰკითხა:

- ის უკვე კარგა ხანია, აღარ ჩაჰკირკიტებს ლიანდაგების ხაზების გ

ხანია აღარც ჟოაოსთან დაიარება, აღარც თავის კლინიკაშია. ამადე

10

0

და ეს თქვენც იცით. ის ანევრიზმით გარდაიცვალა ოცდათერთ
თითქმის ნახევარი ცხოვრება გავიდა მას შემდეგ. დილით ადრ
დაიღუპა. თქვენ დაგირეკეს და გაცნობეს, - გრეგორიუსმა კედ
მიანიშნა, - ექვს საათზე. ასე იყო, ხომ მართალია?

გრეგორიუსს ოფლმა დაასხა, სავარძლის მისაყუდებელს ჩაეჭიდ
ეყოფოდა ამ მოხუცი ქალის ახალი შეტევის გასამკლავებლად, რაც
წინ ამადეოს ოთახში განიცადა. როგორც კი თავბრუსხვევა გადაუ
სახლიდან და აქ აღარ დაბრუნდებოდა. რატომ, ღვთის გულის
მან, რომ მისი მისია იყო - ეს ქალი, რომელთანაც საერთოდ არ
წარსულში ჩაციკვლისგან გაეთავისუფლებინა და აწმყოში დაებრ
განიზრახა ამ ქალის სახეზე შეყინული წარსული წაეშალა? რამ მი
იდეამდე?

ოთახში დუმილმა დაისადგურა. როგორც იქნა, გრეგორიუსს გადა
და ძალა მოიკრიბა. ადრიანა სავარძელში მიიკუნტა და სახე აკ
ჩარგო. გრეგორიუსი გვერდით მიუჯდა და გაუბედავად მოხვი
უეცრად ადრიანას თვალებიდან მთელი ძალით იფეთქა ცრემლ
გრეგორიუსს ჩაებღაუჭა. თანდათან ზლუქუნის ხმა სუსტდებო

მშვიდდებოდა.

როცა ადრიანა წამოიმართა და ცხვირსახოცი ამოიღო, გრეგორიუსი გადადგა ნაბიჯი. ნელა გახსნა საათის მინა და საათის ისრები ზუს შემობრუნებას ვეღარ ბედავდა, ერთი მცდარი ნაბიჯი ან მოქმეც ყველაფერი თავზე დაემხობოდა. ჩუმად მიხურა ისევ საათის მ მდგომ ადრიანას გახედა. იგი ცხვირსახოცით ხელში იქვე იდგა გ მოხდა რაღაც ისეთი, რაც გრეგორიუსს რყევის გარეშე, მიწისძვრად თვალები აუციმციმდა, აენთო და გონს მოეგო, მის თვალებს ისევ

10

1

ისეთი მზერა დაუბრუნდა, როგორიც მხოლოდ აწმყოს ეკუთვნოდ

კლოტილდე ჩაით ხელში დერეფნის კარში იდგა გაკვირვებულ

საათს მიშტერებოდა. ადრიანას შეხედა, როცა იგი ჩაის მაგიდა

თვალები აშკარად სიხარულს გამოხატავდა.

რა მუსიკას უსმენდა ამადეო? - ჰკითხა გრეგორიუსმა ცოტა ხ

მოეჩვენა, თითქოს ადრიანამ შეკითხვა ვერ გაიგო. ეტყობა, ყუ

გაფანტული ჰქონდა. საათი წიკწიკებდა და თავის იქ ყოფნას

გვაუწყებდა, თან იმასაც, რომ ყველაფერი შეიცვალა. უცბად ადრ

და ჰექტორ ბერლიოზის ფირფიტა დადო ფირსაკრავზე: ოფელ

საათობით შეეძლო ამის მოსმენა, - უთხრა მან. საათობით კი არა

სავარძელში და უსმენდა.

გრეგორიუსი დარწმუნებული იყო, რომ ის კიდევ რაღაცას დაამატ

ფირსაკრავს, რომ მთელი ხელი გაუთეთრდა, პირის კუთხეებში

ბუშტუკები მოადგა. მან ენა მიმოატარა ტუჩებზე, თავი სავარძელ

დაღლილობისგან ძალა მთლად გამოსცლოდა. შავი ყელსახვევი ჩ

ნაიარევის კვალიც გამოჩნდა.

- ეს იყო ფატიმას საყვარელი მუსიკა, - დასძინა მან.

როცა მუსიკა გაჩუმდა და ისევ საათის წიკწიკი გაისმა, ადრიან
ყელსახვევი შეისწორა, გეგონება, რაღაც შინაგანი წინააღმდეგო
გადალახვა სცადაო.

- გულის ინფარქტი ოცდათხუთმეტი წლისას. ჩემს ძმას ვერ წ
რომელიც ყველაფერ ახალს არაადამიანური სისწრაფით უღებდ
სულიერებაც საოცარი ნახტომით ვითარდებოდა, ისე, როგორც
ცხოვრებისათვის, კაცი, რომელსაც რეალური ცხოვრებისგან თი
შეეძლო მიეღო საკმარისი, ვერ დაეჯერებინა, ვერაფრით გაეცნო
სახის სითეთრე მხოლოდ დაკარგული ძილის გამო არ იყო. ის
ობდუქციაზე, დანაზე ფიქრიც კი წარმოუდგენლად, აუტანლად
უფრო და უფრო ავადებდა ფატიმას დაკრძალვას, უყვიროდა ხალ
რეალობაში დაბრუნება სურდა; მან სრულიად დაკარგა გონება
დამკრძალავ მესას, მერე უარს ეუბნებოდა.

მე ეს არ მეპატიება, ეს უნდა მცოდნოდა, ადრიანა. მას ზოგჯე
ამოვარდნები, მაგრამ ეს სერიოზულად არ აღმიქვია. მე ექიმი
პაციენტთან ალბათ მსგავს შემთხვევას სერიოზულად მივიჩნე
შემთხვევაში ნერვებს მივაწერე. მას სამსახურში, პანსიონატში,
სანერვიულო შეხვდა. იქ სხვა ქალებს სულ ის ჰქონდათ სალა
აღმზრდელის განათლება არ ჰქონდა და ის ერთი განებივრებუ

10

2

კეთილშობილი სახლიდან; ერთი მდიდარი ექიმის მეუღლე, რომე

სად და როგორ მოკლასო. რა თქმა უნდა, მასზე ასეთი ლაპარაკი ძ
აავადებდა. ის ბუნებრივი ნიჭით იყო დაჯილდოებული, ბავშვ

არაჩვეულებრივად ჭამდნენ, სხვებს კი შურდათ. იქ მუშაობით

საკუთარი უშვილობის გამო გული გადაეყოლებინა და ეს მშვენივ

ზოგჯერ შეიძლება ტაქიკარდია ჰქონდა. მე სერიოზულად უნდ

რატომ არ მივიყვანე სპეციალისტთან? საკმარისი იყო ერთი ჩემი

დამერეკა, მაგრამ რატომ, რატომ არ გავაკეთე ეს? ღმერთო ჩემ

მივაქციე ყურადღება! ერთხელაც კი არ მომისმენია მისი გული

ერთხელაც კი.

დედის სიკვდილიდან ერთი წლის შემდეგ ისევ სასიკვდილო

დასწრება. მის დაკრძალვაზე ის ბნელ კუთხეში იჯდა, რომ თ

მოხვედროდა. ლიტურგიაში მონაწილეობას არ იღებდა, მამაზე სუ

ფატიმას მესაზე ლიტურგიაში კი მონაწილეობდა, მაგრამ იმდენად

ლათინური სიტყვები ეშლებოდა, მას, ამადეოს, ლათინური ეშლებ

ხალხის თანდასწრებით არასოდეს უტირია, მით უმეტეს - საფ

თებერვალი იყო, წარმოუდგენლად თბილი დღე, მაგრამ ის გა

ისრესდა, იყინებოდა. როცა კუბო საფლავში ჩაუშვეს, ხელები

უცნაური მზერით ადევნებდა თვალს. ასეთი არასოდეს მინახავს, ა
შემდეგ. თითქოს სურდა ყველაფერი, რაც მასში არსებობდა, ფა
ჩაემარხა. სულ სხვანაირად იდგა მამის და დედის საფლავთან,
მზად იყო მათთან გამოსამშვიდობებლადო.

ყველა გრძნობდა, რომ მას მარტო სურდა საფლავთან დარჩენა
დავტოვეთ იქ. როცა უკან მივიხედე, ის ფატიმას მამის გვერდ
აგრეთვე დარჩა. იგი მამაჩემის ძველი მეგობარი იყო. ამადეომ
სახლში გაიცნო, პირველი დანახვისთანავე

10

3

თითქოს ჰიპნოზი გაუკეთესო, ისეთი დაბრუნდა. ამადეო გადა
რომელიც სახელოებით იწმენდდა ცრემლებს. შემდეგ ისიც წავ
თავდახრილი, თვალებდახუჭული, მარტო, თითქმის მთელი თ
დაზუსტებით შემიძლია ვთქვა, რომ ის ლოცულობდა.

მე მიყვარს მლოცველი ადამიანები, მათი მზერა ლოცვისას. მე
ზედაპირული და დაუფიქრებელი სამყაროს მომწამვლელობის წი
გრეგორიუსს პრადოს სიტყვები, გამოსასვლელ საღამოზე რომ
გრეგორიუსმა წარმოიდგინა მოსწავლე პრადო, როგორ კითხულ
დარბაზში ტაძრების სიყვარულზე.

გრეგორიუსი ელოდა, რომ გამომშვიდობებისას ადრიანა მას ხე
მოხუცი ქალი, რომელსაც თეთრი თმა შუბლზე ჩამოშლოდა, ნე
ისე ახლოს, რომ გრეგორიუსს წამლისა და პარფიუმერიის შერეულ
მის ძვლებში, ხელების დაჭერის მანერაში თუ სახეზე ახლა თ
ლოცვისებური იკითხებოდა. ბრმასავით თვალდახუჭული შეეხო
თითქოს მისი ნაკვთების შეგრძნება სურდა. როცა სათვალეს წააწ
ოქროს ჩარჩოში ჩასმულ მრგვალმინებიან სათვალეს ატარებდა.
იყო მისთვის, მან დროის შეჩერება აღკვეთა და მისი ძმის სიკ
მაგრამ, ამავე დროს, ეს ის კაცი იყო, ვინც მისი მოგონებების მოსმე

გრეგორიუსი დარწმუნებული იყო, რომ პრადოს ადრიანას ყელ

პირდაპირი კავშირი ჰქონდა.

ადრიანა დაბნეული იდგა მის წინ, თავდახრილი, ხელები სად

გრეგორიუსმა მას ორივე ხელი მხრებზე შემოხვია და უთხრა - მე ი

27.

ნახევარი საათიც არ გასულიყო მას შემდეგ, რაც საწოლზე წამ

დაურეკა და აცნობა, სტუმარი გყავთო. თვალებს არ უჯერებდა. ა

დაყრდნობილი, სასტუმროს დარბაზის შუაგულში იდგა, გრძელ

გახვეული, თავსაფარი ეხვია. ეს მართლაც დაუჯერებელი და ა

ამაღელვებელიც იყო. ქალმა, რომელიც უკვე წლებია სახლიდან

პირველად დატოვა თავისი ბინა და ახლა იდგა იმ სამყაროში, რომ
სადაც ის დაჯდომასაც ვერ ბედავდა.

გრეგორიუსის დანახვაზე პალტო გაიხსნა და ორი პატარა კონვერ

- მე... მე მინდა, რომ ეს თქვენ წაიკითხოთ, - უთხრა მან დაბნეულ
თითქოს ლაპარაკი აქ, გარე სამყაროში, უფრო უჭირდა, ვიდრე

ერთი წერილი მაშინ ვიპოვე, როცა მამის გარდაცვალების შემდეგ

ერთ წამს ვიფიქრე, ამადეუსთვის მეჩვენებინა, მაგრამ მერე გა

10

4

სიკვდილის შემდეგ კი ვიპოვე მისი საწერი მაგიდის უჯრაში, სხვა
ჩამალული. მან მორცხვად ახედა გრეგორიუსს, მერე ისევ დახა
ხნის შემდეგ კიდევ ახედა. მე არ მინდა, ერთადერთი ვიყო, ვინც ამ
მელოდია ამას ვერ გაიგებს, სხვა კი აღარავინ მყავს.

გრეგორიუსმა წერილები ერთი ხელიდან მეორეში გადაიტანა. ის ს
იპოვა კიდეც: როგორ მოხვედით? ჰკითხა ბოლოს.

- გარეთ, ტაქსიში კლოტილდე მიცდის.

ადრიანა ტაქსის უკანა სავარძელში ჩაეშვა, აშკარად ეტყობოდა
გამოსვლას მთელი თავისი ენერგია მოახმარა.

- ნახვამდის, - უთხრა ადრიანამ მას, ვიდრე ჩაჯდებოდა. ხელი
გრეგორიუსმა მისი ძვლები შეიგრძნო და ძარღვები, რომელიც,
მღელვარებისაგან მაღლა ამოსჯდომოდა.

ამ გასაოცრად ძლიერმა, ამასთან გამოცდილი ხელის ჩამორთმე
ძალიან იმოქმედა. ის ტაქსის გასცქეროდა, თან ადრიანას წარს
ორმოცი წლის ქალი, რომელიც მოხუცმა კოუტინომ აღუწერა...
მბრძანებლური და მამაკაცური დამოკიდებულება ჰქონდა პაცი
თავისი და არა საკუთარი ძმის ცხოვრებით ეცხოვრა, როგორი (

ნეტავ დღეს?

ოთახში რომ დაბრუნდა, გრეგორიუსმა მაშინვე გახსნა კონვერ(მამისთვის გასაგზავნი წერილი, რომელიც ადრესატისთვის არაl შემდეგ ის რამდენჯერმე ჩაუსწორებიათ და შეცდომები გვერდ მიუწერიათ ხელით.

10

5

პატივცემულო მამა - ასე იყო თავდაპირველი მიმართვა, რომელ შეიცვალა, პატივცემულო მკაცრო მამა, რომელიც ბოლოს განვრ საყვარელო მამათი.

როცა დღეს თქვენმა მძღოლმა დილით სადგურზე მიმიყვანა დ ვიჯექი, რომელშიც ყოველ დილით ზიხართ, ვიცოდი, რომ ყოვ წინააღმდეგობრივ შეგრძნებას, რაც მე მუქარის მომგვრელად მ ვაქცევდი და დავწერდი, რათა ამ სიტყვების მსხვერპლი არ გა სიტყვებს არ შევეჭამე. ვფიქრობ, პესოას სიტყვებით რომ ვთქვათ, მთავარია ძალა შეინარჩუნო, შიში დაძლიო. ამ წერილის ბოლო ნათქვამში არის თუ არა სიმართლე. ეს რომ გავიგო, ალბათ დ დამჭირდება, რადგან უკვე ახლა, როცა ჯერ თითქმის არც დამ წერილის წერისას სიმართლემდე მეტად ქვაღორღიანი გზა მაქვს გ როცა ვუფიქრდები იმას, რაც პესოას დაავიწყდა: რამის გამოხა შეიძლება გზას აგაცდინოს, თუნდაც მოძებნო შენში ძალა და დაძ გამომშვიდობებისას, როგორც ყოველთვის, კოიმბრაში გამგზავრ გისურვებ წარმატებულ სემესტრს. არასოდეს, არც ამ გამომშვიდო დროს, არ გამოგიხატავთ გრძნობა ან საერთოდ თქვენი კმაყოფილ ძვირფას სავარძელს ხელს ვუსვამდი, ვფიქრობდი: ნეტავი საერ

კმაყოფილება თუ იცის-
მეთქი. ან ახალგაზრდობაში თუ განუცდია მსგავსი რამ,

თუნდაც დედა რომ გაიცნო მაშინ-მეთქი.

თუმცა ამჯერად ერთი წინადადებაც დაამატე: კიდევ ნახევარი წე

დაბრუნდები შინ. ამ წინადადებამ ლამის დამახრჩო, მეგონა წ

იყო წინადადება, რომელიც ტანჯული, მოხრილი მოსამართლის

მანქანაში რომ ვიჯექი, მაშინ უფრო მივხვდი, რაც იყო ამ ნათ

გსურდა უპირველესად შენი ვაჟი, ექიმი, შენს სიახლოვეს გყო

წინააღმდეგ ბრძოლაში დაგხმარებოდა.

„ზოგჯერ თუ მახსენებს?“ - ვკითხე ენრიკეს, მძღოლს. ის დიდ
გზაზე იყო კონცენტრირებული, ბოლოს კი დასძინა: „მგონი, ძ

თქვენით“.

პორტუგალიელი ბავშვები თავიანთ მშობლებს იშვიათად თუ მიმ

უფრო ხშირად მესამე პირით ელაპარაკებოდნენ. ეს იცოდა გრ

მასწავლებლისგან - სესილიასგან. პირველად იმანაც თქვენობი

გრეგორიუსს, შემდეგ უთხრა - შენობით მომმართეო. პრადომ, ეტ

გამოყენება სცადა მამის წერილში, ალბათ თავიდანვე ასე ჰქონდა

სულ შემთხვევითაც სრულიად ბუნებრივად გამოუვიდა ასე.

მძღოლისადმი ამ შეკითხვით სრულდებოდა წერილის ეს გვერდი.

ჰქონდა დანომრილი. გაგრძელება სხვა მელნით იყო დაწერილ

10

6

ადრიანას მიერაა ასე დალაგებული“? - გაიფიქრა გრეგორიუსმა.

მამა, თქვენ მოსამართლე ხართ - ესე იგი ის ადამიანი, ვინც განსჯი

სჯის. „მე არ ვიცი, როგორ მივიდა აქამდე“, მითხრა ბიძა ერნე

მგონია, ეს უკვე დაბადებიდან ასე იყო დადგენილი, რომ ის მ

გამხდარიყო“. მაშინვე გავიფიქრე,

„ჰო, ასე იქნება-მეთქი“.

ერთს კი ნამდვილად ვაღიარებ: სახლში არასოდეს იქცეოდით მოს

სხვა მამებზე ხშირად განგისჯივართ, იქნებ უფრო იშვიათადაც
თქვენს სიტყვათა სიმწირეს, დუმილს ხშირად უფრო მწვავედ

სასჯელს.

ვიცი, თქვენ მართლაც სამართლიანი მოსამართლე ხართ, მეტად

არც სიკეთე გაკლიათ, არც - შემწყნარებლობა და რაც მთავარი
მტანჯველი ტკივილებიდან გამომდინარე, არ იღებთ გადაწყვეტი

გული ხშირად მტკივა, რომ შენ ერთი იმათგანი ხარ, ვინც სხვ

„მოსამართლეები ისინი არიან, ვინც ხალხს ციხეში სვამს“? - გკით

დღის შემდეგ, როცა მომიწია მეპასუხა ამ კითხვაზე: მამა სად მუშ

სხვებისგან მოსამართლეებზე რომ მესმის, რა სიძულვილით ლაპ

ჩავლაც აღარ მინდა.

თორმეტი წლის ვიყავი, მცველებს გამოვეპარე და სასამართლო

გამოვსხლტი, რომ თქვენ იმ შემაღლებული მოსამართლის სკამზე

ჩვეულებრივი მოსამართლე იყავით, უმაღლეს სასამართლოში ჯე

იმ დღეს თქვენს დანახვაზე სიამაყეც ვიგრძენი და შიშიც. მაში

ქურდს გამოუტანეთ განაჩენი, უვადო ციხე მიუსაჯეთ. ასე ოც

გულმიუვალი, შეუხედავი ქალი იყო, მაგრამ დარბაზიდან უხეშად

შემეკუმშა.

10

7

ჩავთვალე, რომ მისმა ადვოკატმა თავის საქმეს ვერ გაართვა თ
არჩეული ადვოკატი არ იყო, მისი წინადადებები უგულოდ ჟღერდ
ხსნიდა ქურდობის მიზეზს. იმ ღამეს დამესიზმრა, რომ ამ ქალის (
სახელმწიფო მოსამართლის კი არა, თქვენ წინაშე. გაცხარებულ
მაგრამ მერე ხმამ მიღალატა, საკუთარმა სიტყვებმა ლამის დამ
ძალაგამოცლილი, უსუსური ვიდექი თქვენ წინ, დადამბლავებუ
უნარდაკარგული. როცა გამომეღვიძა, მივხვდი, რომ მე თქვენ
წამოყენებული ბრალდებისგან ვიცავდი თავს. იმ ბრალდებისგა
თქვენი სათაყვანებელი ვაჟისთვის არასოდეს წამოგიყენებიათ,
გისაყვედურებიათ. მაგრამ ზოგჯერ ვფიქრობ, რომ ყველაფერს,
ერთადერთი მიზეზის გამო ვაკეთებდი: შესაძლო ბრალდება ამეცე
ამის გამოც გავხდი ექიმი, რომ თქვენი ხერხემლის ეშმაკეული ტკი
რაღაც მეღონა? რომ თავი დამეცვა თქვენი მდუმარე, უთქმელი
საყვედურისგან, რომელიც მუდამ ჩამესმოდა? იქნებ ამ უთქმელმ
თქვენგან რიტაც და ადრიანაც?!

ისევ სამართალს დავუბრუნდეთ. არასოდეს დამავიწყდება ის
საშინელება, რამაც დამთრგუნა, როცა დავინახე, სახელმწიფო მოს

განაჩენის გამოტანის შემდეგ ერთმანეთს სიცილით როგორ ელაპა

ასეთი რამ წარმოუდგენელი იყო, დღემდე ამას ვერ მივმხვდარ

მოიქეცით, ეს მომეწონა: საქაღალდეები იღლიის ქვეშ ამოიდეთ

დატოვეთ, სერიოზული სახით, რომელზეც აშკარად ეწერა სინანუ

რომ თქვენში მართლაც იმის გამო ყოფილიყო სინანული, რომ ის ქ

და გასაღებით სამუდამოდ ჩაურაზეს კარი გარე სამყაროსგან.

იმ ქურდს ვერასოდეს დავივიწყებ. რამდენიმე წლის შემდეგ შ

სავაჭრო ცენტრში, ძალიან ლამაზი ქალი იყო, ძვირფას ნივთებ

მოხერხებულობით პალტოს ჯიბეებში იწყობდა. მე მას ყველა სარ

მერეღა გავაცნობიერე, რომ ჩემი საქციელი მხოლოდ ასე თუ შ

წარმოსახვაში ეს ქალი თითქოს იმ ციხეში მყოფი ქალის გამო

დავინახე, რომ მისკენ ვიღაც კაცი სწრაფი ნაბიჯით მიემართებ

ქალს და ყურში ჩავჩურჩულე: ფრთხილად.

- რა, საყვარელო? - მომიბრუნდა, ხელკავი გამომდო, თავი მხა

გამოვედით ქუჩაში, აი იქ მის თვალებში უკვე შიში შევნიშნე.

- რატომ, რატომ დამეხმარე? - მკითხა მან, ქარისგან თმა შუბლ

წამით თვალები დაუფარა. მე თმა გადავუწიე და ვუთხარი:

- გრძელი ამბავია, მაგრამ, მოკლედ რომ გითხრათ, მე მიყვარს ქურ

სახელიც კი ვიცი.

10

8

მან ტუჩები აბზიკა და წამით დაფიქრდა - დიამანტინა, ესმერალდ
გაიცინა, მაკოცა და კუთხეში გაუჩინარდა. საღამოს სადილობისას,
წინაშე გამარჯვებულის შეგრძნებით ვიჯექი, იმწუთას ჩემს თვალ
ქურდი ქალები თითქოს დასცინოდნენ სამართლის ყველა კანონ
თქვენი სამართლის წიგნები: მას შემდეგ რაც ფიქრი დავიწყე,
ტყავისყდიანი ტომები, მოწიწებას რომ აღუძრავდა, ვინც შეხედ
სულაც არ ჰგავდა. იმდენად განსხვავდებოდა ისინი სხვა ჩვეუ
რომ, როცა მათში პორტუგალიური ნაწერი დავინახე, გამიკვირდა,
რთულად ჩასაწვდომი სიტყვები იყო. თითქოს ამან უფრო გაზარ
სიშორე და გაუცხოება. მტვრის მძაფრი სუნიც მაღიზიანებდა,
რომ მოდიოდა, ისინი ხომ არავის გადმოუღია თაროდან და მხ
იქ.

უფრო მოგვიანებით, როცა მივხვდი, რაშიც მდგომარეობდა დიქტა
ზოგჯერ ბავშვობაში, თქვენს თაროზე ნანახ კანონების გამოუყ
წარმოვიდგენდი ხოლმე, ხშირად მიკითხავს საკუთარი თავისთ
თქვენ არც არასოდეს გადმოგიღიათ, რათა სალაზარის ბოროტე
მისთვის სახეში.

თქვენ არასოდეს აგიკრძალავთ ჩვენთვის, გადმოგვეღო ეს წიგნებ
წიგნები იყო ისე მძიმე, თითქოს დრაკონივით მემუქრებოდა, ს
გადამეადგილებინა. პატარაობაში რამდენჯერ შევპარულვარ თქვე
და გულის ფანცქალით ვებრძოდი საკუთარ სურვილს, რომ ერთი
ჩამეხედა იმ იდუმალ ნაწერში. ათი წლის ვიყავი, როცა, როგორ
აკანკალებული ხელით გადმოვიღე ერთი ტომი. მინდოდა, თქვ
მისტერიული კვალი აღმომეჩინა, ჩავწვდომოდი, ვინ იყავი ამ ს
სამყაროში. ეს იყო საშინელი იმედგაცრუება, როცა მივხვდი, რო
მშრალ ენას, რაც ამ წიგნის ყდის იქით აღმოვაჩინე, სულაც არ შეეძ

10

9

საერთოდ არაფრისაც, რისი იმედიც მქონდა.

მაშინ, იმ ქურდი ქალის განაჩენის გამოტანისას, ვიდრე წამოდგებ ერთმანეთს შეხვდა, ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მომეჩვენა. იმედი რამდენიმე კვირას გამიგრძელდა, რომ ამ თემაზე დამელაპარაკებ ამის იმედიც გადამეწურა და ეს იმედგაცრუება ბოლოს სიბრაზ გადამეზარდა. ნუთუ ამისთვის ერთობ პატარად და უგუნურაც სხვა მხრივ თქვენ ბევრს მოითხოვდით და რა თქმა უნდა, ბევ იქნებ სირცხვილად მიგაჩნდათ, რომ თქვენმა ვაჟმა თქვენს რო ისეთი შთაბეჭდილება არ მრჩება, რომ თქვენ თქვენი პროფესიის გ იქნებ ჩემი ეჭვების გეშინოდათ? მაგრამ მე ხომ თქვენ გაგიგებდით ვიყავი?! ასე მგონია, ეს დუმილი უფრო შიში იყო, სისუსტის გამოვ არასოდეს შემიმჩნევია.

და მე? რატომ თავად არასოდეს ჩამოვაგდე ამაზე საუბარი? პა თქვენი ალაპარაკება ეს ისეთი რამ იყო, რაც ჯობდა, კაცს არ გაერის სახლის ჭერის დამხობას გამოიწვევდა. ამის გაკეთების არც სურვი არც შესაძლებლობა. ეს იყო ის, რაზეც ვერც კი იფიქრებდა ვერავინ და მოქმედებისა, ჩემს წარმოსახვაში ორივე სურათი წარმოვიდ აღჭურვილი მამა, მდუმარე, და კაცი სასამართლო დარბაზში, რომე

სიტყვებით, მტკიცე ხმით, დახვეწილი ელეგანტურობით ლაპარ

სადაც ხმა კიდევ უფრო მჟღერი ხდებოდა. ხოლო, როცა ამ ორ

ვადარებდი, შიში მიპყრობდა, რადგან ხელჩასაჭიდს ვერაფერს ვხე

დავეიმედებინე. მამა, იმდენად ძნელი იყო განუწყვეტლად მოს

გაქვავებული კაცის მზერის ატანა, რომ, როცა უკვე აღარ შემეძ

წარმომედგინა, როგორ მოხვევდი დედას ხანდახან ხელს, თუმცა ა

თავსაც ვუკრძალავდი.

მამა, რატომ გახდით მოსამართლე და არა ადვოკატი? რატომ იყავი

მოსამართლე უნდა არსებობდეს, ალბათ მეტყოდით ამაზე და რა ო

ამ წინადადების საპირისპიროდ ვერაფერს გეტყოდით. მაგრამ

რატომ უნდა ყოფილიყო ერთ-ერთი იმათგანი?

კოიმბრაში შექმნილი წერილები ჯერ კიდევ ცოცხალი მამის მიმართ

ადვილი მისახვედრია, უკან რომ ბრუნდებოდა, მაშინ დაწერა.

განსხვავებული მელნითა და ნაწერით მიხვდებოდა კაცი, რომ

დაწერილი. ნაწერიდანაც უფრო მეტი თავდაჯერება და დახვეწილ

ნააზრევი შეიცნობოდა. ზმნის ფორმებიც ამჟღავნებდა, რომ ეს

სიკვდილის მერე იყო დაწერილი.

გრეგორიუსმა გამოინგარიშა: პრადოს სასწავლებლის დამთავრე

სიკვდილს შორის რამდენი წელი იყო გასული. მამა-
შვილს შორის დაწყებული

მდუმარე საუბარი რამდენი ხნის შემდეგ გაგრძელდა?

ნუთუ ვაჟს ამდენი მოცდა დასჭირდა, რომ მამასთან დაწყებუ

ბოლოს და ბოლოს გაეგრძელებინა? სწავლის დამთავრების შემდე

დაბრუნდა და ნევროლოგიურ კლინიკაში დაიწყო მუშაობა. ეს

მელოდიასგან იცოდა.

მაშინ ცხრა წლის ვიყავი და მიხაროდა, რომ ის ისევ შინ იყო;

შეცდომა,

- თქვა მელოდიამ. - ამადეოს ენატრებოდა სახლი, ლისაბონისკ

წასვლიდან ერთი დღეც არ იყო გასული, რომ უკვე ლისაბონისკენ

გიჟური გრძნობა იყო: სამშობლოს გამუდმებული მონატრება და რ

სიყვარული. ის, ჩემი სხივმფენი ძმა, კონტრასტული პიროვნება იყ

მოგზაური, ასევე კაცი, რომელიც სიშორისას გულის ტკივილს

მოხიბლული იყო ტრანსციმბირის რკინიგზით, მისთვის ვლადივო

წმინდა სახელი იყო. მაგრამ, ამავე დროს, სამშობლოს მონატრ

კლავდა. დიახ, თავად იტყოდა ხოლმე: სამშობლოს მონატრების ა

მკლავს, ალბათ ყველა სარკინიგზო ხაზი ზეპირად უნდა ვიცოდ

შემეძლოს შინ დაბრუნება. მე ციმბირში ვერასოდეს გავძლებ,

მატარებლის ბორბლების ხმა ამდენი დღე-
ღამის განმავლობაში, ეს ხომ ლისაბონს

ძალიან დამაშორებსო.

უკვე ინათა, როცა გრეგორიუსმა ლექსიკონი გადადო და გადა
მოიფშვნიტა. მან ფარდები ჩამოაფარა და ტანსაცმლიანადვე შეწვა
გადავიკარგო“ - ეს ფიქრი აეკვიატა ბუბენბერგის მოედანზე, რ
აღარანაირ გრძნობას არ აღძრავდა.

ნუთუ მართლა გადაკარგვა მინდა?

101

გრეგორიუსი ძილბურანში გაეხვია, ათასნაირი ფიქრი ქარიშხალ
თავში. მოსამართლეს ელაპარაკებოდა სესილიას გამო, რომელმ
ძვირფასი ქვა, ბრილიანტი, განსაკუთრებით კი სახელი, კოცნა, რო
ბორბლების ხმაურში ციმბირიდან ვლადივოსტოკამდე თან გაი
აშორებდა ლისაბონს, ტკივილისა და სისასტიკის ადგილს.

ნაშუადღევს გამოეღვიძა. თბილი ნიავი მოელამუნა, როცა გადაწია
მშრალი და მწველი იყო უდაბნოს ნიავი. მეორედ თავის სიცო
ოთახში საჭმელი და თავის წინ სინს რომ დახედა, გაახსენდა ის
როცა ერთ დღეს სამზარეულოში ფლორენსიამ საუზმობისას მოუ
პარიზში გავემგზავროთო. ეს იყო პარიზში, მართლაცდა შეშლილი
პრადოს სიტყვები გაახსენდა: ჟინი, კმაყოფილება და იმედიანობ
ქრება ჟინი, მერე - კმაყოფილება, ბოლოს კი იმსხვრევა იმედი
ლოიალობამდე... შენ არასოდეს გიფიქრია ჩემზე სერიოზულად, -
ფლორენსიამ და მასაც წინააღმდეგობა არ გაუწევია.

გრეგორიუსმა სილვერას დაურეკა, მას იგი საღამოს სადილზე ჰყავ

გრეგორიუსმა ისპაჰანის სურათი გაახვია, რომელიც ელფენაუშ

ოჯახმა და ოთახში შემოსულ ოფიციანტს ჰკითხა, სად შეეძლო ე

შესაფუთი ქაღალდი. ის იყო ოთახიდან გასვლას აპირებდა, რო

დაურეკა. ნატალის ძალიან გაუკვირდა, როცა გაიგო, რომ ელვა-ფოსტით გამოგზავნილი

სპარსულის გრამატიკა ჯერ არ მიუღია.

- მგონი, ჯობდა ჩამომეტანა, - უთხრა მან და შემდეგ ცოტა დ

შეშფოთებულმა ჰკითხა, როგორ გაატარა გასული კვირა დღე.

გრეგორიუსს არ შეეძლო, უპასუხოდ დაეტოვებინა და უთხრა - ს

ვირთხებით სავსე სააქტო დარბაზში ვიჯექი და ვკითხულობდ

რთულ სიყვარულზე მამის მიმართ, რომელმაც ტკივილის თუ

გრძნობის გამო თავი მოიკლა.

- თქვენ გინდათ... - წამოიწყო ნატალიმ.

- არა, არა, - უთხრა გრეგორიუსმა, - არა, მართლა არ გატყუებთ. მა

გეუბნებით, მაგრამ შეუძლებელია ამის ახსნა.

- თქვენ მთლად... მთლად შეიცვალეთ. მე რომ ეს...

- შეგიძლიათ მშვიდად მითხრათ, ნატალი. მე თავადაც არ მჯერა ხ

- დაგირეკავ, როგორც კი გრამატიკის წიგნი მოვა.

- სპარსულსაც იმ ვირთხებიან სააქტო დარბაზში ისწავლით? - ჰკი

- რა თქმა უნდა.

- გნებდებით, - უთხრა ნატალიმ და ორივეს გაეცინა.

28.

მამა, რატომ არასოდეს დამლაპარაკებიხართ თქვენს ეჭვებზე, c

შებოჭილობაზე? რატომ არასოდეს გიჩვენებიათ ჩემთვის თქვენ

იუსტიციის სამინისტროსთვის, თქვენი განცხადებები განთავის

გაანადგურეთ ყველა ეს ფურცელი? რატომ უნდა გამეგო თქვე

განთავისუფლებაზე დედისგან, რომელმაც დარცხვენილმა მომიყ

ნამდვილად საამაყო იყო?

თუ ეს ის ტკივილი იყო, რამაც ბოლოს სიკვდილისკენ გიბიძგ

წინააღმდეგ მეც ვერაფერს გავხდებოდი. ტკივილს ვერანაირი ს

მაგრამ თუ ამის მიზეზი ტკივილი კი არ იყო, არამედ დანაშაუ

გრძნობა, რადგან ძალა არ გქონდათ, რამე გეღონათ სალაზარის პო

და ვერც თვალის დახუჭვა შეძელით იმ სისხლიანი სისასტიკი

დამელაპარაკეთ ამაზე მე, თქვენს ვაჟს, რომელსაც ერთ დროს

უნდოდა?

გრეგორიუსმა მაღლა აწია თავი. სენიორ კორტესის ბიუროს ღი

სიძლიერით იჭრებოდა ცხელი ჰაერი. კედლებიდან თავისი გაკ

სურათები შემოსცქეროდა: მუქი ლურჯი და ოქროსფერი უამრავ

ცხოვრებას დახარბებულთვალებიანი პირდაფარული ქალების სახ

103

უპირველეს ყოვლისა, ბიბლიის შემდეგ თავისი პულოვერი დაინახ

და ობის სუნი სდიოდა. ღმერთმა ეგვიპტეს სატანჯველი მოუვლი

მისი ნება- სურვილის წინააღმდეგ წავიდა, - უთხრა ერთხელ პრად

განა თავად ღმერთმა არ შექმნა ასეთად ფარაონი, რომ შემდეგ

დემონსტრირება მოეხდინა? - გრეგორიუსმა ისევ წაიკითხა ეს ადგ

მთელი დღე, როგორც ო კელიმ მოუყვა, ის და პრადო იმაზე კ

სასტიკად უნდა მოეხსენებინა თუ არა. ასეთი უხეშობით პრადომ

ქუჩის ბიჭივით ლაპარაკობდა. იორგმა გადააფიქრებინა, ამიტომ

თავისი გამოთქმა ამ მოხსენებაში.

გრეგორიუსმა ოთახებს შორის გაიარა, ვირთხები დააფრთხო, დ

რომელზეც პრადო იჯდა და გასცქეროდა მარია ჟოაოს. პირველ ს

ბიბლიოთეკაც იპოვა, იქ ამადეუ მამა ბართლომეს მოხსენების

ღამით წაკითხვა შეძლებოდა. როცა ამადეუ რამე წიგნს კითხუ

შემდეგ ალბათ ერთი ასოც აღარ შერჩება. თაროები სულ დაცარ

დამტვერილი იყო. ერთადერთი წიგნი, რომელიც შემორჩენილიყ

ქვეშ იდო, თარო რომ არ ჩავარდნილიყო. გრეგორიუსმა ისედაც

ამოტეხა იატაკიდან, თაროს ქვეშ შეუდო და წიგნი გამოაცალა. მტ

გადაფურცლა. ეს იყო ლოსას ბიოგრაფია. გრეგორიუსმა წიგნი

კორტესის ბიუროში.

ანტონიო და ოლივიერა სალაცარს, ასეთ ნაძირალას, შენ არასო

ამისგან შენ შენი ინტელექტით, შენი უტყუარი გონებით იქნებ

მას არასოდეს დამორჩილდებოდი, ამაზე შემიძლია ცეცხლში ჩა

შავებში მოსილი კაცი, ინტელექტუალური, დაძაბული სახით...

მასთან რამე ნათესაური ხომ არ გაკავშირებდათ? არა, დაუნდობე

ან იდეოლოგიურ სიბრმავეში არა, ალბათ უფრო საკუთარი თა

ჰგავდით მას. მაგრამ, მამა, მან ხომ სხვებთან პაქტი დადო! ი
რომელთა დასახასიათებლად სიტყვებიც კი არ მოიძებნება ამ ცხო

ხომ მართლაც საშინელებები ტრიალებდა! დაუნდობლობა! სად

ფანტაზია? ერთხელ მაინც რომ გენახათ ჟოაო ესას დამწვარი,

გაქვავებული, ფრჩხილებდაცლილი ხელები, რომლებიც უწინ შ

ერთხელ მაინც რომ გენახათ, მამა, არა მგონია...

იქნებ

ეს

იყო

ფიზიკური

სისუსტიდან

მომდინარე

ავადმყოფის

შიში,

დაპირისპირებოდა სახელმწიფო ძალას? იქნებ ამიტომაც არიდებდ

იყო მოხრილი ზურგის გამო, რომელიც საშუალებას არ გაძლევ

გასწორებული ჩვენებოდი მათ? მაგრამ არა, ასეთ ახსნას თუ მოვუ

ვიქნები, რადგან ამაში წინააღმდეგობას გამიწევს თქვენი ღირს

ასე გვისაბუთებდი: სიძლიერე ისაა, როცა შენი ტანჯვა ვერც საქმე

104

ვერასოდეს გიმორჩილებს.

ერთადერთხელ, მამა, მხოლოდ ერთხელ ვიყავი გახარებული ი

კარგად ჩაცმულთა, ცილინდრიანთა წარმომადგენელმა დამნაშა

გავლენა მოახდინეთ. ეს აუცილებლად უნდა აღვნიშნო: თქვენ

გამათავისუფლეთ მოციდადესგან. აღშფოთდით, როცა წარმოიდ

პერანგი უნდა ჩამეცვა. არაფერი მოხდება, მითხარით თქვენ მა

ბედნიერი ვიყავი, თქვენს მზერაში მზრუნველი სიმშვიდე რომ

უნდა, არც თქვენ გსურდათ დაგენახათ თქვენი ვაჟი ამ ფორმა

საქციელი ღრმა გრძნობის გამომხატველად აღვიქვი იმ ღამით, რო

რთული იყო, მაგრამ თქვენ შეაფერხეთ ადრიანას სხეულის და

სასამართლოს წინაშე ჩემი, მოსამართლის ვაჟის, წარდგენა. მე
გარღვევა მოგიხდათ, რა საუბრების წარმოება. ამას გეუბნებით
სასამართლოს წინაშე წარვმდგარიყავი. თუმცა მე მაინც შემძრა
ჩემთვის გააკეთეთ. არ შემეძლო ამეხსნა, მაგრამ დარწმუნებული
ერთი არ ყოფილა: არც გაქცევა სირცხვილისგან და არც სიხარუ
თქვენი გავლენა გამოიყენეთ. ეს უბრალოდ იმის გამო გააკეთეთ,
ვამაყობ შენით“, - მითხარით თქვენ, როცა სამედიცინო წიგნში გაჩ
საქმის ვითარება. მერე მომეხვიეთ, ერთადერთხელ ბავშვობის
დიდხანს, ვიდრე ველოდი. მე შევიგრძენი ტანსაცმლიდან სიგარე
სუნი თქვენი სახიდან. დღესაც ვგრძნობ ამ სუნს და თქვენი მ
ვოცნებობდი ამ მოხვევაზე და ხშირად ვხედავდი გამოწვდილ მკლ
რომ სთხოვდა, ტკივილებისგან გაეთავისუფლებინა.

მაგრამ ამ ახდენილ სიზმარში ასევე დიდი მოლოდინი და იმე
სახეზე

იკითხებოდა, როცა თქვენი დაავადების მექანიზმს გიხსნიდით
ვლაპარაკობდით. ეს იყო დიდი და ღრმა ინტიმურობის წუთებ
მომჩერებოდით, რათა ყოველი ჩემი ნათქვამი სიტყვა ამოგეკითხა
ცოდნის მამა თქვენს თვალში და თქვენ კი დასახმარებლად მოსუ

მამისმამა? ვკითხე ერთხელ დედას. „ერთი ამაყი მარტოსული, რომელიც ლამის ხელიდან მტაცებდა ყველაფერს, - მითხრა მან. კოლონიალიზმის დამცველი. ალბათ საფლავში გადატრიალდებ ვფიქრობ მასზე“.

გრეგორიუსი ისევ სასტუმროში დაბრუნდა. ტანსაცმელი გამოიცვა ვახშამზე წასასვლელად მოემზადა. ის ვილაში ცხოვრობდა. კარ გოგონამ გაუღო და დიდ დერეფანში შესვლისთანავე სილვერაც გა რომ გრეგორიუსი გაოგნებული იყურებოდა აქეთ-იქით.

- გაყრის და ბავშვების ამ სახლიდან გადასვლის შემდეგ ყველაფერ დიდია, მაგრამ მაინც არ მინდა აქედან გადასვლა, - უთხრა სი სახეზეც გრეგორიუსმა, როგორც მაშინ მატარებელში, ახლაც დაღლ მერე რა და როგორ განვითარდა, გრეგორიუსს აღარ ახსოვდა. შეექცეოდნენ და ის უყვებოდა ფლორენსიაზე, ისპაჰანსა და ლ მაშინდელივით, როცა ამ უცხო კაცს ყველაფერი გაანდო მატარებლ როგორ ადგა, გამოვიდა საკლასო ოთახიდან, მიატოვა იქაურობა დ

- მახსოვს, მითხარით, პალტო ჯერაც სველი იყო, როცა ჩამოვხს ჩავიცვი, ისევ წვიმდაო, - ჩაურთო სილვერამ, - ისიც მახსოვს, ებრაულად.

მაშინ გრეგორიუსმა იმ უცნობი პორტუგალიელი ქალის შესახებაც

- წამომყევით, - უთხრა სილვერამ ყავის დალევის შემდეგ და

ელაგა ბავშვებისთვის საკემპინგოდ ნაყიდი ყველაფერი, რაც კ

დახვეწილი და მაღალი ხარისხის. მაგრამ მათ არც კი გამოუყე

წავიდნენ, მიატოვეს აქაურობა, აღარაფერი აინტერესებთ, არც

აქვთ, არც არაფერი; იქნებ გჭირდებათ? ხომ არ წაიღებთ ლიცეუმში
მანქანაში ჩააწყობს და ლიცეუმში მიგატანინებთ.

ეს არ იყო მხოლოდ ხელგაშლილობა და სიკეთე. ლიცეუმზე, რ

გრეგორიუსმა მოუყვა და აღუწერა, სულ უფრო მეტის გაგება

შესაძლოა ეს უბრალო ცნობისმოყვარეობა იყო. ამ ნივთებს რომ ს

გულისხმიერება იყო თუ სხვა რამ? ასეთი საქციელი საქმიანი

ცხოვრებაც მხოლოდ ფულის გარშემო ტრიალებდა, მოულოდნელ

სილვერამ მას გაოცება შეამჩნია და უთხრა:

106

- ეგ ლიცეუმის ამბავი, ვირთხები, უბრალოდ ის, რომ იქ კით

უთხრა სილვერამ სიცილით, - სრულიად განსხვავებულია, რაც კი

ასე მგონია, მარკუს ავრელიუსთან მაქვს საქმე-მეთქი.

როცა გრეგორიუსი ცოტა ხნით მარტო დარჩა სასტუმრო ოთახში, მ

აუარება ლიტერატურა იყო ფაიფურზე, ვაჭრობაზე, მოგზაურო

ინგლისური, ფრანგული, საბავშვო ფსიქოლოგიაზე, ერთ თაროზე

კუთხეში, პატარა მაგიდაზე, ორივე ბავშვის ფოტო იდო - ბიჭ

გრეგორიუსს კეგის წერილი გაახსენდა. ამ დილით ნატალი რუ

ნატალიმ ახსენა, რომ რექტორი საათებს აცდენდა, რადგან მის

დააწვინეს, ვალდაუში. „ხანდახან ისეთი წუთებია, როცა ჩემი ცოლ

თითქოს სადაცაა დაეცემაო“, - ეწერა მის წერილში.

- ახლა ჩემს ერთ საქმოსან მეგობარს ველაპარაკე, რომელიც ხშ

სილვერამ, როცა დაბრუნდა. - ვიზაა საჭირო, ისე კი იქ ჩასვლი

არაა.

მერე უცბად შეყოვნდა, როცა გრეგორიუსის სახეზე გაოცება შე
თქვენ ხომ სპარსეთის ისპაჰანით იყავით გატაცებული.

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია. ერთადერთი, ვინც მართლაც გულ

ამბავი, უფრო სწორად, მისი თვალების მდგომარეობით დაინტ

იყო, მაგრამ თავად მისი პიროვნებით მხოლოდ სილვერა დაინ

სილვერასთვის მხოლოდ პრადოს ცხოვრების ანარეკლი არ იყო.

როცა გამოსამშვიდობებლად ისევ დერეფანში გავიდნენ და მოს

მიაწოდა, სილვერას მზერა უცბად მეორე ოთახისკენ გაიქცა. არ

ოთახებს, მათ უწინდელ

107

სამყოფელს, თვალი შეავლოთ?

ორი უზარმაზარი ნათელი ოთახი საკუთარი სააბაზანოებით, წიგნ

სიგრძეზე ჩამწკრივებული ჟორჟ სიმენონის წიგნები.

რაღაც მომენტში სილვერამ არც კი იცოდა, სად წაეღო ხელები.

- თუ გინდათ, შეგიძლიათ აქ იცხოვროთ. რა თქმა უნდა, უსას

დროით,

- მან გაიცინა. - სასტუმროს ხომ ჯობია? ხელს არავინ შეგიშლ
იქით

ვმოგზაურობ. ხვალ დილით უკვე მივემგზავრები. ჩემი მოსამს

იზრუნებს თქვენზე. როდისმე ალბათ მოგიგებთ კიდეც ჭადრაკის

- შევთანხმდით? ძალიან კარგი, მიხარია, - თქვა მან, როცა შეთ

ხელი ჩამოართვეს.

29.

გრეგორიუსი თავის ნივთებს ალაგებდა, აღელვებული იყო, გეგ

სამოგზაუროდ მიდიოდა. ფიქრებში თაროებიდან სიმენონის წიგნ

თავის წიგნებს ალაგებდა: მიწისძვრას გადარჩენილ ახალი და ძვე

რომლებიც მას კოუტინომ კარგა ხნის წინ აჩუქა; ასევე სალაზარის

რუბინის გამოგზავნილ წიგნებს, ბერნიდან წამოღებულ ჰორაცი

ავრელიუსს, ბერძნულ ტრაგედიებს, საფოს, ავგუსტინეს.

ჩანთა ძალიან დამძიმდა, აწია და კარისკენ გაემართა, თავბრუ და

რამდენიმე წუთის შემდეგ გადაუარა და ისევ პრადოს წერილის კ

იმის გაფიქრებაზეც კი მაცახცახებს, რომ აუტანელი სიბრაზე მ

თავისებურ დაღს ასვამს, რაც დამწვრობის ნაჭრილობევივით აღარ

ნება-
სურვილის და შიშის იარა გავარვარებული მუგუზალივით აღიბეჭ

სულზე, რადგან ისინი სრულიად უსუსურნი და უუნარონი არიან

ელით. მთელი ცხოვრების განმავლობაში ვეძებთ დამწვარი იარ

გავშიფროთ, მაგრამ დარწმუნებული მაინც არასოდეს ვართ, რომ გ

ხედავ, მამა, მეც სწორედ ასე დამემართა. დიდი ხანი არაა გას

გონება გამინათდა და მივხვდი, იქ არის რაღაც ძლევამოსილი ტექ

ძალა ისაა, რომ მე, მიუხედავად ჩემი განათლებულობისა, ვერასოდ

ეს ტექსტი მოკლეა, ძველი აღთქმის მსგავსი;
მე არასოდეს აღმოვჩენილვარ თქვენი სამსჯავროს წინაშე, მაგრ

და სიმკაცრით სავსე მზერაში ვკითხულობდი ამას, თქვენი სათ

რომელიც მუდამ თან მდევდა, სადაც უნდა წავსულიყავი. ერთ

ეს მზერა არ მაცლდა, იყო ლიცეუმის დიდი ბიბლიოთეკის სამკით

ვიმალებოდი. ჩემთვის ვიჯექი დიდ სავარძელში და ვკითხულ

სიმყარე და ირგვლივ სიბნელე საოცარ შეუვალ კედელს წარმოშობ

არაფერს უშვებდა და მიცავდა. იქ ვერც თქვენი მზერა აღწევდ

განსასჯელის სკამი მელოდა, რომელზეც ათასნაირი პასუხის გაცე

შეგიძლიათ, ჩემი გაბრაზება წარმოიდგინოთ, როცა მე მოციქულ

ამოვიკითხე: „შენ ფიქრობ, ვინმეს შეუძლია ისე დაიმალოს, რომ მ

მე არ შევქმენი ეს დედამიწა და ცა? - ამბობს უფალი.

- აბა, შენ რა გგონია? - მკითხა მამა ბართლომემ. - ისაა უფალი და შ

- დიახ, სწორედ ეგ მაწუხებს, რომ ღმერთს ვერსად დავემალებით,

მამა ბართლომემ გაიცინა. მას ჩემი ნათქვამი არასოდეს გაუგია ცუ

რა სიამოვნებით ვისურვებდი, მამა, მყოლოდა ისეთი მამა, რომ

საკითხსა და თემაზე ვისაუბრებდი! ღმერთზე, ჯვარზე, გილიო

განსჯაზე.

თქვენი ზურგი ეკლესიის გრძელ მერხზე ჯდომას ვერ იტანდა,

ერთადერთხელ დაგინახეთ მუხლმოდრეკილი, ისიც ბიძია ერნე

მესაზე. დღესაც თქვენი მოხრილი სხეულის აჩრდილი თვალიდ

დანტესა და განსაწმენდელს მაგონებს. განა რამეა იმაზე საშინე

და გამუდმებული უსაშველო ტკივილი? მაგრამ არასოდეს გვქო

ამაზე გვესაუბრა. მგონი, ლათინური სიტყვა **Deus** (შეუცნობი

ღმერთი) შენგან გავიგე, მაგრამ რწმენაზე წესიერად არ გვილაპ

გიგრძნობინებიათ არასოდეს, რომ მდუმარედ არა მხოლოდ სან

ატარებდით თქვენში, არამედ ეკლესიურსაც. საიდან აღმოცენდ

ტარაფალი, მამა?

30.

სილვერამ გრეგორიუსს გვიან ნაშუადღევს გამოუარა. მან კემპინგ
დაატენინა და ორი სუფრაც ჩაადებინა, რომლებზეც ყავა, შაქარ
სასტუმროდან ლამის არ უნდოდათ მისი გაშვება.

ღამით იწვიმა, მანქანაზე ქარისგან მოტანილი წვრილი ქვიშა ეკ
ფილიპმა, კარი გაუღო გრეგორიუსს. როცა მდიდრული მანქანი
გადავუსვი - გრეგორიუსს გაახსენდა პრადოს სიტყვები, მაშინ
პირველი წერილიც მამისადმი.

გრეგორიუსი თავის მშობლებთან ერთად ერთადერთხელ იჯდა
დაქირავებულ ტაქსიში, როცა შვებულებიდან ბრუნდებოდნენ
სადაც მამამ ფეხი იღრძო. ბარგის გამო სხვანაირად ვერ დაბრუ
კეფაში შეჰყურებდა, როგორ უხერხულად გრძნობდა იგი თავს.
ზღაპარში ეგონა: თვალები უბრწყინავდა, ტაქსიდან გადმოსვლაც
ფილიპემ ვილასთან გააჩერა და შემდეგ ლიცეუმისკენ გაეშურე
ლიცეუმის სამზარეულოსთან მივიდოდნენ, სულ სარეველათი
ცხენივით მხარბეჭიანმა მძღოლმა ერთი ისეთი შესძახა შიშისგან ვ
რომ ვირთხები დაფრთხნენ. ის კედელ-
კედელ გაუყვა დერეფანს რექტორის ოთახისკენ,

ხელში ქუდი ეჭირა. ოთახში ისპაჰანის სურათებს ათვალიერებდა.

- რას აკეთებთ აქ? - ჰკითხა მან - მე ვერ...

- რთული ასახსნელია, მეტად რთული. თქვენ იცით, ალბათ რა არი
სიზმარი. ცოტათი ამას ჰგავს, ჰო, სერიოზულად. ალბათ სიგიჟ

სიცოცხლე, ცხოვრება უკვე დასასრულს უახლოვდება, თითქოს აღ

არსებობს, მაშინ, როცა სხვები ისევ განაგრძობენ ცხოვრებას, ვ

გესმით?

- ორი წლის წინ გულის ინფარქტი გადავიტანე, - უთხრა ფილ

მიმაჩნდა ამის შემდეგ ისევ მუშაობის დაწყება. ახლა მახსენდ

დამავიწყდა.

- ჰო, - უთხრა გრეგორიუსმა.

როცა ფილიპე წავიდა, ცა ჩამოიქუფრა, ჩამობნელდა და აგრილ

სინათლე აანთო, გაზქურაზე ყავა შემოდგა, სიგარეტი ამოიღო

სიგარეტი მოწიეთ პირველად თქვენს ცხოვრებაში? ჰკითხა გრ

მერე კი სწორედ იმ მარკის სიგარეტი მოუტანა. აი აიღე, ჩემი ცოლ

წლებია საწოლის გვერდით, კარადის უჯრაში დევს, გადაგდება

თამბაქო სულ გამომშრალიცაა. გრეგორიუსმა გახსნა შეკვრა, მ

ამასობაში უკვე ისწავლა კიდეც მოწევა, ისე, რომ არ დაეხველ

მძაფრი იყო, დამწვარი შეშის გემო ჰქონდა. ცოტა თავბრუ და

გულისცემაც გაუმძაფრდა.

მან იერემიას სახარების კითხვა დაიწყო, რომელზეც პრადო წერდა

ფიქრები არაა თქვენი ფიქრები და თქვენი გზები არაა ჩემი გზ
არამედ, რამდენადაც მაღლაა ცა დედამიწაზე, ამდენადვე მაღლაა

ფიქრები თქვენსაზე“.

პრადოლ სერიოზულად აღიქვამდა ღმერთს პიროვნებად, რომელ

სურვილი, ჰქონდა გრძნობა. შემდეგ კი მან, ისევე როგორც ყვ

ღვთის სიტყვებს, რომ ჩასწვდომოდა.

რა შორეული ხართ, მამა. დედას მუდამ თქვენი დუმილის თა

თავად არასოდეს ლაპარაკობდით თქვენს გრძნობებზე და საკ

გითხრათ: თქვენთვის ეს მეტად მოსახერხებელი იყო, მეტად მოს

შეგეფარებინათ სამხრეთული არისტოკრატიული წარმომავლობ

ამას ემატებოდა მტანჯველის როლი, რომლისთვისაც უენობა ყ

იყო, ვიდრე საკუთარ ტკივილებზე ლაპარაკი. ამგვარად იყო თ

თქვენი ნება-
სურვილის აბსოლუცია, თქვენი ქედმაღლობა, როცა სხვებს აიძულ

თქვენი ტანჯვა გამოეცნო.

არასოდეს დაფიქრებულხართ, მამა, რომ ჩვენთვის შეიძლება დ

თქვენს

111

ტკივილებზე არასოდეს ლაპარაკობდით? თქვენი მუნჯი გმირი

ხომ არ იყო ადვილი, ამას ჯობდა, ერთხელ მაინც გადმოგეფრქვი

შეგვძლებოდა თქვენი ცრემლების შეშრობა? იქნებ ეს იმას ნიშ
ბავშვებს, და განსაკუთრებით მე - თქვენს ვაჟს - თქვენი სიმამაცი
უფლება არ გვქონდა, დაგვეჩივლა?! ვცდილობდით ჩვენი დარ
მიგვეჩქმალა და არ გვეწუწუნა.

თქვენ არ გინდოდათ არანაირი ტკივილგამაყუჩებელი, არასოდ
გონება დაგკარგვოდათ. ერთხელ, როცა გეგონათ, რომ ვერავინ
ღრიჭოდან გითვალთვალებდით, თქვენ აიღეთ ერთი აბი და ც
გაიქანეთ პირში, მერე მეორეც მიაყოლეთ. როცა ცოტა ხნის შემ
სავარძელში მიწოლილს თავი მიგეყუდებინათ, სათვალე კალთაშ
პირდაღებულს გეძინათ. რა თქმა უნდა, დაუფიქრებელი ნაბიჯ
როგორ მინდოდა შემოვსულიყავი და მოგფერებოდით!

არცერთხელ არ დამინახიხართ მტირალი. თქვენ არ იყავით უს
მაგრამ მთელი ცხოვრება რატომ იქცეოდით ისე, თითქოს სულ
ყოფილიყო, რისიც უნდა შერცხვენოდა ადამიანს.

ბავშვობიდანვე ყველამ თქვენგან ვისწავლეთ, რომ ჩვენ უპირ
არსებანი ვართ და ჯერ ფიზიკური არსებობაა, მერე კი - გონი. რა პ
ჩვენ მიმართ ყოველგვარი სიფაქიზისა და სინაზისგან თავს იკ
იმისიც კი არ გვჯეროდა და ხშირად მიკითხავს საკუთარი თავისთ
მიეკარეთ, როგორ ჩავისახეთ ჩვენ? მხოლოდ ერთხელ ვიგრძენი, რ
ქალის ფასი, როცა ფატიმა შემოვიდა ჩვენს ოჯახში. თითქოს ა

მაგრამ მაინც თქვენში ყველაფერი შეიცვალა უცბად. ეს მაგნიტ
ვიგრძენი პირველად თქვენგან.

აქ თავდებოდა წერილი. გრეგორიუსმა ისევ დაახვია წერილი გ
კონვერტში ჩადო. უცბად შენიშნა ფანქრით წაწერილი მინიშნება
ფანტაზიების შესახებ? რატომ ვიცით ასე ცოტა ჩვენი მშობლებ
ვიცით ჩვენ იმაზე, ვინც მხოლოდ ასეთი სურათი შექმნა საკუთარ
გრეგორიუსმა ჩადო კონვერტი და ჟოაო ესასთან გაემგზავრა.

31.

ეჩას თეთრი ფიგურები აერჩია, მაგრამ ჯერ თამაშს არ იწყებდა
მოადუღა და ორივესთვის დაასხა. მერე სილვერას მიცემული ს
მოწია. ჟოაოც ეწეოდა. ის ეწეოდა, სვამდა და ხმას არ იღებდა.
ეხვეოდა, სადაცაა უკვე სადილობის მაუწყებელი ზარიც დაირეკებ

112

- არა, - როგორც იქნა, ხმა ამოიღო ჟოაომ, როცა გრეგორიუსმა სინათ
- არ გინდათ, მაგრამ კარი კი გადაკეტეთ.

უკვე კარგად ჩამობნელდა, ეჩას სიგარეტის ნამწვი ღვიოდა. ბოლო
თითქოს ხმას კვამლი უგუდავდაო, მისი სიტყვები ჩუმად სუსტად

- გოგონა, ესტეფანია ესპინოზა. არ ვიცი, თქვენ რა იცით ამის

დარწმუნებული ვარ, რომ რაღაც გექნებათ გაგონილი. ამაზე რა

მეკითხებით, მე ვგრძნობ, რომ თქვენ ვერ ბედავთ. უმჯობესი

მოგიყვებით ამ ამბავს. ბოლო კვირაა, უკვე ამაზე ვფიქრობ. მგ

ნაწილი, თუკი საერთოდ რამე ჭეშმარიტება არსებობს. მაგრამ ის უ

რასაც ლაპარაკობენ, არაა მართალი.

გრეგორიუსმა ჩაი დაასხა. ეჩას ხელები უკანკალებდა, როცა სვამდ

- ის ფოსტაში მუშაობდა. ოპოზიციური მოძრაობისთვის ფოსტა

იყო. ახალგაზრდა იყო, როცა ო კელიმ გაიცნო. ოცდასამი წლის

გაზაფხული. მას უჩვეულო მეხსიერება ჰქონდა. წარმოიდგინე, არ

ერთხელ რასაც ნახავდა ან მოისმენდა: ადამიანს. ეს იყო სატყუარა
კითხვის

უცოდინრობა დიდ ნაკლად ითვლებოდა. ესტეფანიამ დააგზავნ

დარწმუნებული იყო, ამ მოსაწვევებს არავინ გახსნიდა, მიუხედ

ეწერა: შევხვდებით პარასკევს, გკოცნით, ნოელია. ეს გამოგონილი

ჩვენ ამ სკოლაში ვხვდებოდით, აქციებს ვიხილავდით და იმ შ

ვინმე მართლაც გამოჩნდებოდა სასწავლებლად, ან საერთოდ ვინმ

გოგონა მაშინვე

ცარცს მივარდებოდა და გაკვეთილის შთაბეჭდილებას ტოვებდ

გვაძლევდა, ოფიციალურად მოგვეყარა იქ თავი. ოპოზიციური შ
იყო, მაგრამ ზოგჯერ ამ შეხვედრისას ვიცინოდით, ვმხიარულობდ
ესტეფანიას მეხსიერება ყოველთვის მნიშვნელოვანი იყო. ჩვენ
გვჭირდებოდა, ის იბეჭდავდა თავში. ზოგჯერ მიფიქრია, რამე
დაემართოს ამ გოგოს, რა გვეშველებოდა, მაგრამ ის იყო ახალ
ასაკში და ამ აზრს ვინ დაუშვებდა. ასე განვაგრძობდით მისი
მუშაობას.

ერთ საღამოს, **1971** წლის შემოდგომაზე, ამადეო შემოვიდა კლასში
თუ არა ესტეფანიას, მოჯადოვდა. როცა შეკრებილნი დაიშალნენ,
გამოელაპარაკა. იორგი კარის იქით ელოდებოდა. ესტეფანიამ შეხ
მაშინვე თვალები დახარა. უკვე ვიგრძენი საშიშროება.

მაგრამ არაფერი მომხდარა - იორგი და ესტეფანია ისევ ერთად
შეხვედრებზე აღარ მოდიოდა. მოგვიანებით გავიგე, რომ ესტეფან
დადიოდა თურმე. ესტეფანია გაგიჟებული იყო ამადეოზე, მაგრამ
ის ო კელისგან განსხვავებით ლოიალური იყო, ლოიალური თვით
ზამთარმა ასე დაძაბულად განვლო. იშვიათადღა ვხედავდით ამად
რაღაც შეიცვალა, მოხდა დაუჯერებელი რამ: როცა ისინი გვერდ
თითქოს ის დამაჯერებელი ერთიანობა მათ შორის აღარ შეიმჩნ
სხვადასხვა გზით მიდიოდნენო. თვით ო კელის და გოგონას
შეიცვალა რაღაც. ო კელი ცდილობდა, თავს მორეოდა, მაგრამ

ვხედავდით, რა გაღიზიანებული იყო. ის ცდილობდა, რაღაცები

გოგონასთვის, მაგრამ მისი მეხსიერების გამო მუდამ დამარცხ

მოსალოდნელი იყო საშინელი დრამა, მაგრამ ალბათ უმტკივნეულ

ის, რაც მოხდა.

თებერვლის ბოლოს მენდესის ერთი კაცი შემოიჭრა ჩვენს ყრი

შემოაღო კარი, ერთი ინტელიგენტი, საშიში კაცი იყო. ჩვენ ვიცნობ

საოცარი იყო, დაინახა თუ არა, მაშინვე შეწყვიტა წინადადება,

მნიშვნელოვან ოპერაციას ეხებოდა და ცარცსა და საჩვენებელ ჯოხ

ჩ-

ზე მოიყვანა მაგალითი. ის კაცი, ბადაჯოზი ერქვა, მერხთან დ

სიჩუმე იყო, დღესაც მახსოვს ის ძრწოლის მომგვრელი დუმილი. ე

პიჯაკი, მიუხედავად იმისა, რომ კლასში გრილოდა, ის ჩვენი შეხვ

შემთხვევისთვის, ყოველთვის შიგნით გამომწვევად იცვამდა ხოლ

მკლავებითა და გამჭვირვალე კოფთით იდგა კლასის წინ, კაცს

დაეკარგა მის შემყურეს. ბადაჯოზმა ფეხი ფეხზე გადაიდო.

ამაღელვებელი მოძრაობით დაასრულა ესტეფანიამ გაკვეთილი

მომავალ შეხვედრამდეო. ყველა ადგა. მუსიკის პროფესორი, რ

მუსიკის გაკვეთილებზე დადიოდა, ჩემ გვერდით იჯდა. ბადაჯოზ

მე მივხვდი, ეს უკვე კატასტროფა იყო.

- წერა-
კითხვის უცოდინარი პროფესორი?! - ჩაილაპარაკა ბადაჯოზმა

დამცინავი ღიმილით, - გილოცავთ, სწავლის დაწყებას!

პროფესორმა ფერი დაკარგა და გამშრალ ბაგეებზე ენა მოისვა,

სიტუაციაში თავის აყვანა.

- ახლახან ერთი ადამიანი გავიცანი, წერა-
კითხვის უცოდინარია. ესპინოზა ჩემი

მოსწავლეა და ვიცოდი გაკვეთილებს, რომ ატარებს, ჰოდა, მო

თვალით რომ მენახა.

- აჰა, რა ჰქვია იმ კაცს?

კარგია, რომ დანარჩენებმა უკვე დატოვეს ოთახი, მე ვიდექი იქ, დ
თავბედს ვიწყევლიდი.

- ჟოაო პინტო, - უთხრა პროფესორმა.

- რა ორიგინალური სახელია. სად ცხოვრობს?

რა მისამართიც პროფესორმა უთხრა, არ არსებობდა. ესტეფანი

დაბრუნებულა, მე მას ავუკრძალე ო კელისთან მისვლა. ო კე

ხელში აეყვანა და ესტეფანიასთან არ გამოჩენილიყო: თუ ის ჩავარ

მე ესტეფანია თავის მოხუც დეიდასთან მივიყვანე.

ამადეომ დამიბარა თავის კლინიკაში. მას იორგთან ულაპარაკ

განადგურებული იყო, თავი დაკარგა.

- იორგს მისი მოკვლა უნდა. მას პირდაპირ არ უთქვამს, მაგრა
მოკვლა, რათა ასე მისი მეხსიერებაც მოსპოს, ვიდრე ხელში ჩაიგდე
ჩემი ძველი მეგობარი, იორგი, ჩემი ერთადერთი ჭეშმარიტი საყ
მგონი, ჭკუიდან შეიშალა. მას სურს, თავისი შეყვარებული გაწ
იმეორებს, უამრავი ადამიანის სიცოცხლეა საფრთხეშიო. ერთი
იყო მისი გაანგარიშება. უნდა დამეხმარო, რომ ეს არ მოხდეს.

მე თავიდანვე შევამჩნიე, მაგრამ იმ საუბარმა მთლად დამარწმ
უყვარდა ესტეფანია. რა თქმა უნდა, მე არ ვიცოდი ფატიმას მიმარ
მხოლოდ ერთხელ ვნახე მატარებელში, მაგრამ ვიგრძენი, რომ ესტ
სხვაგვარი გრძნობა ჰქონდა, იგი ლავასავით ამოხეთქვის პირას
მოარული პარადოქსი გახლდათ: თავდაჯერებული და საოცრად
რომელსაც ყოველთვის სდევდა სხვათა მზერა; ის გრძნობდა ა
ჩვენთან სწორედ იმიტომ მოვიდა, რომ სურდა მენდესის მიმარ
უყენებდნენ, გაებათილებინა. ესტეფანია, ჩემი აზრით, მისი შა
ბოლოს, გაეღწია თავისი სამყაროდან, გაჭრილიყო თავისუფლად
მჩქეფარე სარბიელზე. ერთხელ მაინც ეცხოვრა თავისი სურვილით
მან იცოდა ამ შანსის შესახებ, ამაში დარწმუნებული ვარ, ამას
მაგრამ ერთადერთი ბარიერი აბრკოლებდა, ეს იყო იორგის მიმართ
კი ლოიალობა დადგა თავისუფლების და პატარა ბედნიერების სწ
თვალს არიდებდა გოგონას, როგორც კი დაინახავდა ხოლმე, სყ

მუდამ შეძლებოდა თვალებში ყურება. არ უნდოდა, ეს ორმოცწლი

ოცნების გამო დაემსხვრია, სურდა, ისევ მეგობრის ერთგული დარ

ახლა კი იორგს უნდოდა მისთვის ეს გოგო სამუდამოდ მოეშორებ

არასოდეს ეკუთვნოდა. სურდა მასში იმ გაწონასწორებულობის

ლოიალობასა და უარყოფილ იმედს შორის იდგა. ეს უკვე მეტისმე

მე დაველაპარაკე ო კელის. მან უარყო მსგავსი არაფერი მითქ

გამიფიქრებიაო. სახეზე წითელი ლაქა ეტყობოდა, ძნელი დასაც

ნაკვალევი იყო ეს - ესტეფანიასი თუ ამადეოსი.

ის იტყუებოდა და მე ეს ვიცოდი, იმანაც იცოდა, რომ მე ვიცოდი.

მან სმა დაიწყო, გრძნობდა, ესტეფანია ხელიდან უსხლტებოდა დ

ეგუებოდა. ჩვენ ის ქვეყნიდან უნდა გავიყვანოთ, - ვუთხარი მე მა

- მაინც ჩაიგდებენ ხელში, - თქვა მან. - პროფესორი გულკეთილია,

დაფქვავს რამეს. მაინც მიაკვლევენ, როცა გაიგებენ, რომ ყველ

იცის, ეს მეტად მნიშვნელოვანია, წარმოიდგინე, მთელი ლისაბ

მისთვის ცნობილია, მის ხელში ჩაგდებას საშინელება მოჰყვება.

კარზე მომვლელმა დააკაკუნა, ეტყობა, სადილი მოუტანა. ეჩამ ყუ

ისევ განაგრძობდა ლაპარაკს. ოთახში უკუნი იყო, ეჩას ხმა გრ
როგორც სხვა სამყაროდან.

- რასაც ახლა გეტყვით, გაგაოგნებთ. მე მესმოდა ო კელის. მესმოდ

მისი არგუმენტებისაც, რადგან ეს იყო ორი სხვადასხვა რამ. თ

გაუკეთებდნენ და მის მეხსიერებას აალაპარაკებდნენ, ყველანი

წარმოდგენაც საკმარისი იყო, რომ უკვე გიჩნდებოდა აზრი მის

მოსაშორებლად.

ამაში ო კელის ვეთანხმებოდი. დღესაც მჯერა, ამ მკვლელობის და

ვინც ამის საპირისპირო აზრს ამბობდა, უბრალოდ, ეს საქმე მა

წარმოდგენა არ ჰქონდა, ამას რა შედეგი მოჰყვებოდა. სურვილი,

სინდისით გამოხვიდე ასეთი საქმიდან, სისაძაგლედ მეჩვენება.

მე ვფიქრობ, ამადეოს ასეთ საქმეში ნათლად არ შეეძლო ეაზრ

გაბრწყინებული თვალებით შესცქეროდა ესტეფანიას და მის ძალ

გრძნობის ჩაქრობა.

ო კელი კი - ასეთი ეჭვი მქონდა - ამ სატანჯველიდან გამოსავ

სატანჯველიდან, რომლის ატანაც აღარ შეეძლო. ესეც მესმოდა მი

გაგებით. ვუგებდი, რადგან მის გრძნობებში ჩახედულს საკუთ

მახსენდებოდა. მას შემდეგ უკვე დიდი ხანი იყო გასული, რაც
რომელიც სხვის გამო დავკარგე; სწორედ იმან შემოიტანა ჩემს

თუმცა ბახი არა, როგორც ეს ო კელის ცხოვრებაში, არამედ შუბერ

ნიშნავდა ეს, ასეთ გამოსავალზე რატომაც ფიქრობდა. ისიც ვიცო

იშველიებდა ის ამ შემთხვევაში.

117

მაგრამ მე ჩემი ხელით გამოვიყვანე გოგონა სამალავიდან და

კლინიკაში. ადრიანას ამის გამო ვძულვარ, მაგრამ მას ადრევეც ვ

კაცი ვიყავი, რომელმაც მისი ძმა ოპოზიციურ ბრძოლაში ჩაითრია.

მე დაველაპარაკე ადამიანებს, რომლებიც კარგად იცნობდნენ მ

გავაცანი ეს გეგმა. ის ერთი კვირით გაემგზავრა, როცა დაბრუ

შემდეგ ესტეფანია მე აღარ მინახავს.

ამის შემდეგ მალევე დამიჭირეს, მაგრამ ამას ესტეფანიასთან ა

ჰქონდა. ის ამადეოს დაკრძალვაზე ყოფილა. მოგვიანებით გავი

მუშაობდა ისტორიის დოცენტად.

ო კელის მთელი ათი წელი არ დავლაპარაკებივარ. დღეს კი ვ

ერთმანეთს, მაგრამ შეხვედრით არ ვხვდებით. მან იცის, რა აზ
მაგრამ ეს სულაც არ ამარტივებდა საქმეს.

ეჩა სიგარეტს გამწარებული ეწეოდა, ლამის ქაღალდიც კი ღვიოდა

ყოველთვის, როცა ამადეო ციხეში მოდიოდა ჩემ სანახავად, ვც

კელიზე, მათ მეგობრობაზე, მაგრამ ვერ ვბედავდი. ამადეო მუ
ემუქრებოდა - ეს იყო მისი კრედო, მაგრამ ის თავად, გაუცნობ
მუქარას, შიშს, რაც მისი თვალებიდან იკითხებოდა. ვერც იორგს ვ
იქნებ დღეს, ოცდაათი წლის შემდეგ, მეკითხა? მაგრამ განა შე
შემდეგ მეგობრობას გადარჩენა?

როცა ციხიდან გამოვედი, პროფესორის ძებნა დავიწყე, რომლის
შემდეგ აღარაფერი ვიცოდი. ეს ღორები. გაგიგიათ საერთოდ რამე
უკვე ვიცოდი, რომ იქ მოვხვდებოდი. ვფიქრობ, ეს განგების ნება ი
გამენგრია ციხის კედელი, გამენგრია და გავქცეულიყავი.

ოთახში დუმილმა დაისადგურა, გრეგორიუსმა არ იცოდა, რა ეთქვ
როგორც იქნა, ეჩა ადგა და სინათლე აანთო. მან თვალები მოი
ფიგურა გადააადგილა, ეს იყო თამაშის დაწყების ნიშანი. მეოთ
დასრულების შემდეგ ეჩა წამოდგა, პიჯაკის ჯიბეებიდან ხელები ა
მიუახლოვდნენ ერთმანეთს და გადაეხვივნენ. ეჩას მთელი სხეუ
ყელიდან ხავილისმაგვარი ხმა ისმოდა, ეს იყო უსუსურობის ხ
და გრეგორიუსს ჩაეჭიდა მაგრად. გრეგორიუსმა თავზე ხელი გად
კარი გამოხსნა წასასვლელად, ეჩა ფანჯარასთან იდგა და ღამის სი

გრეგორიუსი იდგა სილვერას სახლის სალონში და ფოტოების '

კედელზე, სადაც ერთი დიდი ზეიმის სურათიც იყო. კაცებს ფრაკე

118

- საღამოს გრძელი კაბები, რომელთა კალთები მბრწყინავ პარკ

სურათზე ანტონიო და სილვერაც მოჩანდა, ბევრად ახალგაზრდ

თანხლებით, რომელიც ანიტა ეკბერგს აგონებდა გრეგორიუსს ფო

ყველა გრძელ მაგიდაზე გაშლილ ბუფეტზე ნადირობდა. ერთ

ოჯახის გერბი - დათვი წითელი ლენტით. მეორე სურათზე ყველა

უსმენდა როიალთან მდგომი, გამოქანდაკებული სილამაზის ა

სიმღერას. იგი იმ უცნობ პორტუგალიელს ჰგავდა, ხიდზე რომ

ბერნში.

გრეგორიუსი ვილაში რომ დაბრუნდა, დიდხანს იჯდა საწოლზ

გადაუვლიდა ის მღელვარება, ეჩასთან გამომშვიდობებამ რომ

მოგონებებისგან გამოწვეული ხავილი, მისი შეკავებული ზლუ

ითხოვდა, ეს ის მოგონებები იყო, რომლებიც მისი გონებიდან

ამოიშლებოდა.

ნელ-
ნელა გრეგორიუსს ისევ ამოუტივტივდა ესტეფანიაზე ეჩას მოყოლ

სალამანკაში მუშაობდა დოცენტად. გრეგორიუსს მაშინვე გაახს

სადგურზე შუა საუკუნების დროინდელი სახელწოდება. იმწუ

ამოუტივტივდა: როგორ უახლოვდებოდნენ ქალი და კაცი ამა
რომ ერთმანეთისთვის არც კი შეუხედავთ. სწორედ ის, რომ ი
ერთმანეთს მზერას, ბადებდა ამ ორს შორის ოდესღაც უდიდეს სი
როგორც იქნა, გრეგორიუსმა გახსნა ჩემოდანი, ამოაწყო წიგნებ
სახლში

119

საოცარი სიჩუმე იყო. მოსამსახურე, ჟულიეტა, წავიდა და სამ
დაუტოვა წერილი, სად შეეძლო ეპოვა საჭმელი. გრეგორიუსი
სახლში და თითქოს ყველაფერი აკრძალულად ეჩვენებოდა, საკუ
კი. დადიოდა ოთახ-
ოთახ და სინათლეს ანთებდა. იმ ოთახშიც შევიდა, სადაც ერთ
ჭამეს, მერე სამზარეულოში, სააბაზანოში და სილვერას სამუშა
მაგრამ მალევე გამოხურა კარი.

ახლა სალონში იდგა, სადაც სილვერასთან ერთად ყავა დალია.
მოსწონდა. ვერ ჩერდებოდა, განუწყვეტლივ იმეორებდა, სასწა
არისტოკრატიული. ყოველი ოთახი მართლაც არისტოკრატიულ
ტოვებდა.

სილვერას ფირსაკრავს მტვერი ედო, გეგონება ერთ დროს მუს
ენიჭებოდა, მაგრამ მას შემდეგ დიდი დრო გავიდაო. გრეგორიუსმ
მუსიკა, რომელიც პრადოს უყვარდა, რადგან ფატიმას აგონებდ

გამოსავალი, რომ გამოეღწია საკუთარი ცხოვრების წიაღიდან დ

ეგრძნო.

მარია ჟოაო. მას აუცილებლად უნდა ეპოვა მარია ჟოაოც. თუკი ვინ

მაშინ იმ გაქცევისას, ან უკან დაბრუნების შემდეგ რატომ გახდ

მხოლოდ მას, ერთადერთს, ეცოდინებოდა.

მეტად მოუსვენრად გაატარა ის ღამე. თითქმის ყველა გაფაჩუ

ერთმანეთში აბურდული ხილვები ჰქონდა: უამრავი არისტოკრატ

ვიღაცები

მისდევდნენ

ესტეფანიას.

აჩქარებულმა

გულისცემამ

გააღვიძა,

თავბრუსხვევას ებრძოდა, მერე წამოჯდა, გავიდა სამზარეულოში,

ისევ ამადეოს წერილების კითხვას შეუდგა, რომლებიც ადრიანამ მ

ჩემო დაფასებულო, საყვარელო ვაჟო!

რამდენჯერ დავიწყე შენთან წერილის წერა და ისევ შევწყვიტ

მერამდენედ ვიწყებ მოწერას შენთან. რატომაა ეს ასე ძნელი?

შეგიძლია წარმოიდგინო, გყავდეს ისეთი ვაჟი, რომელიც ასეთი

იქნება დაჯილდოებული? წარმატებული და დაფასებული ვაჟი, რ

გრძნობას აღძრავს, რომ მხოლოდ დამუნჯებაა გამოსავალი, რა
წარმოჩინდეს? იურიდიულზე სტუდენტობისას ვტკბებოდი ჩემი
სათანადო სიტყვების მოძებნა. დედაშენის, რაისების ოჯახში ლ
მოსამართლედ ვითვლებოდი. ჩემი ლაპარაკი სიდონიო რაისზე,
უნიფორმიან რაისზე, დიდ შთაბეჭდილებას ახდენდა. როგორ მ
დავმუნჯდი?

შენ ოთხი წლის იყავი, როცა პირველად შენი წიგნით მოხვედი
ორი წინადადება წაგეკითხა: ლისაბონი ჩვენი დედაქალაქია. და: ი

ქალაქია. კვირა დღის ნაშუადღევი იყო, თავსხმა წვიმის შემდეგ ფ
სულის შემხუთავი ნიავი, რომელსაც თან მოჰქონდა გამომშრალი
დააკაკუნე, თავი შემოყავი და მკითხე: ერთი წუთი გცალია? როგ
გვარიშვილის უკვე მოზრდილი ვაჟი, რომელიც ოჯახის უფროს
უახლოვდება, თან მიღებას სთხოვს, სწორედ ისე მოიქეცი. ეს
ძალიან მომეწონა, მაგრამ, ამავე დროს, შემაშფოთა კიდეც. რა შეცდ
რომ შენ სხვა ბავშვების მსგავსად ოთახში არ შემოიჭერი? დედაშე
უთქვამს წიგნის შესახებ, მე ლამის ღრუბლებს მოვწყდი, როცა წიგ
და ჩვეული ბავშვური ენის ბორძიკის გარეშე წამიკითხე ეს წინად
მხოლოდ სუფთა და წკრიალა იყო, არამედ სიყვარულით სავსეც, ი
უბრალო წინადადებები შენი პირიდან პოეზიასავით ჟღერდა. ი

მოგეჩვენოს, მაგრამ შენს გამუდმებულ სამშობლოს მონატრება

უკვე ბავშვობიდანვე ჰქონდა, ჯერ ლისაბონიდან გასული არ ი

ნოსტალგია გიპყრობდა. ეტყობა, ეს შენში გაუცნობიერებლად

არსებობდა.

საოცრად სხივმოსილი ინტელექტი აბრწყინებდა მთელ ოთახს.

გავიფიქრე:

„რა გონიერი ბავშვია“! როცა ოთახიდან გახვედი და ისევ მარ

მომიცვა. „მისი გონიერება თვალისმომჭრელი სხივივით იქნება

დაუნდობლად მოფენს ნათელს ჩემს სისუსტეებს“! მგონი, სწორე

შიში შენ მიმართ და გაგირბოდი.

რა მძიმეა მამისთვის, საკუთარი ვაჟის წინაშე გამოცდა ჩააბაროს.
რომ ყველა თავისი სისუსტით, სიბრმავით, შეცდომით მის წინაშე

თავდაპირველად ეს ფიქრი მაშინ გამიჩნდა, როცა ბეხტერევის ამ

ვფიქრობდი, რომლისგანაც თქვენ ღმერთმა დაგიფარათ. მოგვი

სულზე ვფიქრობდი, ჩვენს შინაგან სამყაროზე და ყველაფერი

სიზუსტით აღვწერე. მე ვიდექი სარკის წინ და

111

ვფიქრობდი: „ნეტა ეს მკაცრი სახე თავის შიგნით რას ატარებს“?

მაგრამ რა შეიძლება ადამიანმა უქნას თავის სახეს? არც არაფე

ფიზიონომიას არ ვგულისხმობ, რადგან ჩვენ არ ვართ ჩვენი სა

შემოქმედნი და არც ჩვენი სერიოზულობის, ჩვენი სიცილის თუ ტი
პირველ წინადადებებს მოჰყვა სხვა ასი, ათასი, მილიონი. ზოგჯერ
წიგნები ისევე, როგორც შენი ორი ხელი, შენი კუთვნილება იყო. ერ
იჯექი და კითხულობდი, მოთამაშე ბავშვების ბურთი შენკენ გ
გაუშვი წიგნს და ბურთი უკან გადაუგდე. რა უცხო იყო ეს მოძრაო
მე შენ მიყვარდი, როცა კითხულობდი, ძალიან მიყვარდი მაშინაც კ
ხდებოდი შენი კითხვისადმი მოძალებული ლტოლვით.

კიდევ უფრო შემაძრწუნებელი იყავი მაშინ იმ აღტყინებით, რო
საკურთხეველთან სანთელს ანთებდი. მე დედაშენისგან განსხვა
არ მჯეროდა, რომ შეგეძლო მოძღვარი გამხდარიყავი. შენ მეამბ
მეამბოხე კი ვერასოდეს გახდება მოძღვარი. მაშ რა შეეძლო მო
სწრაფვას? მე მეშინოდა, რომ ერთხელაც იფეთქებდა შენში შენი სი
და ეს შიში მაშინაც ვიგრძენი, როცა იმ დღეს სასამართლო დარბაზშ
ქურდი ქალისთვის განაჩენი უნდა გამომეტანა და ციხეში გამე
კანონი. რატომ შემომხედე მაშინ მაგიდასთან, როგორც ჯალათს
დამადამბლავა, ამაზე ლაპარაკიც არ შემეძლო. ნუთუ შენ უფრ
გქონდა? რა უნდა ვუყოთ ქურდებს? იქნებ გაქვს რამე სხვა აზრი?

მე

გიყურებდი,

როგორ

იზრდებოდი,

მოხიბლული

ვიყავი

შენი

სულის

მგრძნობელობით. შენი მეგობარი იორგი მე არ მიყვარს, ანარქისტე

მოხარული ვიყავი, რომ შენნაირ ყმაწვილს მეგობარი ჰყავდა. დ

გამოსაშვებ საღამოს წაკითხული შენი სიტყვის გამო შიშმა და

„უფლის შეურაცხმყოფელი ვაჟი, რით დავიმსახურე ეს მე“! - თქვა

მეც წავიკითხე ის ტექსტი და სიამაყემაც მომიცვა და შურმაც! შურ

გაქანების და შენი გამართული სიარულის გამო, რასაც მეც სიამოვ

მაგრამ ამას ალბათ ვერასოდეს შევძლებ. როგორ აგიხსნა ჩემი ამაყ

დავმცირდე და არ მოვიკაკვო იმაზე მეტად, როგორც უკვე ვარ?

„ეს სიგიჟეა, - გაიფიქრა გრეგორიუსმა, - მამა-
შვილმა ამ ქალაქის ერთმანეთის პირისპირ

მდებარე ბორცვებზე იცხოვრა, ერთმანეთის მიმართ არქაული შიშ

თან ერთმანეთის მიმართ სიმპათიით, სიყვარულით, რომლის გ

სიტყვებსაც ვერ პოულობდნენ; წერილებს სწერდნენ, ერთმანეთს

უგზავნიდნენ. ალბათ ეს საოცარი სიჯიუტე იყო, რაც მათ ერთმანე

- ქალბატონს ხანდახან აქ უყვარდა ჯდომა, - უთხრა ჯულიეტ

ნაშუადღევს შინ დაბრუნდა და ის სამზარეულოს მაგიდასთან იჯ

ის გრეგორიუსს დაკვირვებით ათვალიერებდა - კარგად არ გეძინა

ბრალია? არა, კარგად ვარ, ასე კარგად უკვე კარგა ხანია არ მიგრძვ

უთხრა გრეგორიუსმა.

- მოხარული ვარ, რომ სახლში ახლა სხვაც არის, ბატონი სილვ

მდუმარე

გახდა...

მეჯავრება სასტუმრო, მითხრა ერთხელ სილვერამ, როცა ჩალაგ

მაგრამ მაინც ასე განვაგრძობ ცხოვრებასო. რატომ, ვერ ამიხსნ

მითხრა, ჯულიეტა? - მკითხა ერთხელ სილვერამ.

33.

გამორჩეული მოსწავლე ხართ, ასეთი ჯერ არ მყოლია, - თქვა სესილ

- თქვენ უფრო მეტი ლიტერატურული სიტყვის მარაგი გაქვთ,
მაგრამ, როცა ლანძღვაზე ან გასამგზავრებლად ბილეთის ყიდვ

წასვლაზე მიდგება საქმე, წარმოდგენაც არ გაქვთ, რა თქვათ. აი,

როგორ მეფლირტაოთ? ნელი, მაგრამ ენამოსწრებული ხართ, ამ

ველოდი. მაგრამ თქვენ შემთხვევაში...

სესილიას დამსჯელი მზერისას გრეგორიუსმა მოიმარჯვა გრამა

ერთ შეცდომაზე მიუთითა.

- ჰო, - ჩაილაპარაკა სესილიამ და ყელზე შემოხვეული მწვანე

მაგრამ ზოგჯერ დაუდევრად ნათქვამი უფრო სწორია. ალბათ ასე

სილვერას სახლისკენ რომ მიდიოდა, გრეგორიუსმა გზად, ი კ

კაფეში ყავა დალია. ხანდახან გახედავდა ხოლმე აფთიაქარს, ს

გაუთავებლად. ის მისი ტყვე იყო, - გაახსენდა ჟოაოს ნათქვამი. - მ

ის არ იყო ესტეფანიას გატაცება და ეს აავადმყოფებდა და ეჭვი

ამადეუ ოთახში შემოვიდა, შეხედა მას და მოჯადოვდა. გრეგორიუ

ჩანაწერები და გადაშალა.

ადამიანის სული სხვადასხვა ფაქტის თავმოყრაა, თუ ეს გააზრ

მხოლოდ ჩვენი თავგადასავლის მოჩვენებითი აჩრდილებია?

ტრამვაიში ჯდომისას გრეგორიუსმა ერთბაშად იგრძნო, რომ თავი

ქალაქის მიმართ უცბად გააცნობიერა: აქამდე ეს იყო მხოლოდ
ძიების

ადგილი, ის დრო, რასაც ამ ქალაქში ატარებდა, მხოლოდ ამ მი

მოქმედება, მიზანი კი - პრადოს შესახებ ბევრი რამის გაგება.

ფანჯრიდან იყურებოდა, უკვე გრძნობდა, რომ დროც და ქალაქი

ახალი ცხოვრებით ცხოვრობდა. სამი კვირის წინ ისეთი შეგრძნ

თავისი ბავშვობის ბერნში სურდა ყოფნა, ახლა კი მხოლოდ ლისაბ

იგრძნო, სულში რაღაც როგორ შეეცვალა.

სილვერას სახლიდან გრეგორიუსმა ქალბატონ ლოსლის დაურე
მისამართი ჩააწერინა. მერე დარეკა სასტუმროში და იკითხა, სპარ
არ მოსულაო. აივანი ადრეული გაზაფხულის ნათელში გახვეუ
გამვლელების ხმაური და უკვირდა, რამდენი რამ იცოდა უკვე
საიდანღაც საჭმლის სუნი აღწევდა. მას თავისი ბავშვობის დროინ
გაახსენდა. მოგვიანებით სილვერას ვაჟის ოთახში საბნის ქვეშ
ჩაეძინა. დაესიზმრა, რომ ჭადრაკის თამაშში მსოფლიო ჩემპიო
და იქ ყველაზე ნელმა გაიმარჯვა. ბოლოს კი კეგის კაბინეტში
სხვადასხვა შორეულ ქვეყანაში რეკავდა, მაგრამ ყურმილს არავინ
სილვერას სახლშიც დაეწყო ისეთი პერიოდი, თითქოს შინ იყო
შემდეგ, რაც öლისაბონში იყო, ჩართო ტელევიზორი და საღამოს ახ
ის ტელევიზორთან, რაც შეიძლება ახლოს დაჯდა, რომ არც ერ
გამორჩენოდა. გაოცდა, ამასობაში იმდენი ამბავი მომხდარა და
მოვლენები, რითაც აქაურები იყვნენ დაინტერესებული. მერე რა ფ
ვერ აუღო. ისევ სალონში გავიდა, ფირფიტა დაუდო, ბერლიოზ
დაირხა, მას პრადო ფატიმას სიკვდილის შემდეგ მთელი დღე

სამზარეულოში გავიდა, დაჯდა ისევ მაგიდასთან და განაგრძო
რომელიც მოსამართლე მამამ მისწერა თავის ვაჟს.

ზოგჯერ, ჩემო ვაჟო, მგონია, თვითგანმსჯელი მოსამართლე ხა
მსაყვედურობს, რომ მე ისევ მოსამართლის მანტია მასხია და
რეჟიმზე თვალს ვხუჭავ. მაშინ მე ვგრძნობ შენს მზერას, მწვე
შევღაღადო ღმერთს, რომ ჩემდამი გაგებით აგავსოს, რათა შენს მს
ამარიდოს; მინდა შევთხოვო, მოგცეს ჩემი უფრო მეტად წვდო
ალბათ გამყივანი ღრიალივით გაისმება.

ხომ ხედავ: შენ წარმოდგენაც არ გაქვს, ამისთვის ფანტაზიაც არ გ
რას გრძნობს ტკივილისგან გამწარებული, მოხრილი ადამიანი.
წარმოდგენა არავის შეუძლია, გარდა თავად მსხვერპლისა, ვინც
შესანიშნავად იცი ვლადიმირ ბეხტერევმა, რომელსაც იგივე დაა
მოიფიქრა.öმენატრება შენთან ისეთი საუბარი, ჩემთვის უძვირ
ჩემი გესმის. მაგრამ ასეთი საათები მალე გარბის, მე კი ისევ ჩემი
და მოდრეკილი ყოფნის ატანა მიწევს. არავის არ უნდა დაავიწ
მტანჯველი ტკივილისგან შეპყრობილ ავადმყოფთა ტვინისგან
ელოდეს კაცი, ვიდრე იმათგან, ვისაც თავიანთი სხეულების ტ
შეუძლიათ და უხალისოდ ტკბებიან ამით.

სიმართლე, დიახ, სიმართლე სრულიად მარტივია: მე არც კი ვ
ამეტანა ეს სატანჯველი, რომ არა ენრიკე, რომელსაც დილის ე
სამსახურში და საღამოს ისევ მოვყავარ. ვერც კი წარმოიდგენ,
დღეები. ზოგჯერ შაბათ ღამითაც არ მძინავს, რადგან უკვე ვიცი, რ
დილით. შაბათ დილითაც გამოცარიელებულ შენობაში შევდივა

თხუთმეტი დააკლდება. ეს იქ სასაცილოდ არ ყოფნით ალბათ.

ვითხოვე სამსახურის შენობის გასაღები, მაგრამ უარი მითხრეს

ხოლმე, რომ მათ მხოლოდ ერთი დღით გამოსცადონ ეს ტკივილი,

115

როცა ბიუროში შევდივარ, თითქოს რამდენიმე ხნით ტკივილი მია

ოთახშია ჩემი სხეულის რაღაც შინაგანი საყრდენი. რვა სანამ შეს

სიმშვიდეა. ზოგჯერ იმ დღის აქტებს ვიხილავ, ვეცნობი, დარწმუნ

რომ არანაირი მოულოდნელობა არ მელის, ჩემნაირ ადამიანს ყ

შიში. ხანდახან ისეც ხდება, რომ ლექსებს ვკითხულობ და უფრო შ

გეგონება, ზღვას გავცქერი, ეს კი ტკივილების დავიწყებაში მეხმარ

ტარაფალი, ვიცი იტყვი, ვიცი, ვიცი. მაგრამ ამის გამო გასაღები უნდ

ერთხელ და არა მხოლოდ ერთხელ. მოვხსენი ერთხელ ის გასაღებ

ასხმას და საწერი მაგიდის უჯრაში ჩავდე. მერე დავტოვე შენობა

როგორც ექიმმა მირჩია, ღრმად ვისუნთქავდი ჰაერს და სულ

ქოშინი, სულ ოთხით დავდიოდი ქალაქში, შიშით შეპყრობილი,

ოფლში გაწურული ვიჯექი ჩემს ბიუროში. გესმის ახლა?

მე არა მხოლოდ შენ გწერდი უთვალავ წერილს, რომლებსაც, ა
არამედ მინისტრებსაც ვწერდი. ერთი წერილი სახლის ფოსტის ყუ

ფოსტალიონს წერილებს, რომლებიც მინისტრთან უნდა მიეტან

უკმაყოფილო

იქექებოდა

ხოლმე

ტომარაში.

დაეჭვებული

ცნობისმოყვარედ

შემომცქეროდა. და მერე იმ წერილს, ისევე როგორც ყველა წერილს

რომ ეს ნაწერი წყალს ჩაერეცხა. გესმის ახლა ჩემი?

მარია ჟოაომ, შენმა უახლოესმა მეგობარმა სკოლის დროიდან,

როცა ვეღარ ავიტანე შენი მზერა, ვთხოვე შემხვედროდა.

- ის პატივს გცემთ თქვენ და უყვარხართ, - მითხრა მარიამ. -

აღგიქვათ, როგორც ავადმყოფი, რომელსაც ყველაფერი ეპატიება;

აღარ მეყოლებაო. ის საკუთარ სულში სხვებს განსაკუთრებულ ად

ეკითხება, შეეფერება კი მას ეს ადგილი და როლი. ასე სჩვევია მას.

მერე შემომხედა იმ ღიმილით, რომლითაც შორეული სტეპებიდან

გამოღვიძებულ ცხოვრებას ჰგავდა.

- რატომ არ სცადეთ, ოდესმე დალაპარაკებოდით?

გრეგორიუსმა ბოლო წერილი აიღო. რამდენიმე წინადადება სხ

მიწერილი და მოსამართლეს ზედ რიცხვიც დაეწერა: 8 ივნისი, მის

დღე.ä

რინგი დასრულდა. რა შემიძლია გითხრა გამომშვიდობებისას, ჩემ

შენ ჩემ გამო გახდი ექიმი. რა მოხდებოდა, ჩემი მოხრილი ზურგის

გაზრდილიყავი? მე შენთან ვალში ვარ. შენ არ ხარ იმაზე პასუ

ტკივილი ისევ დამრჩა და წინააღმდეგობის გაწევის ძალაც აღა

გასაღები ბიუროში. ყველაფერს ჩემს ტკივილს მიაწერენ. მაგრა

116

შეუძლია მოკლას კაცი - ეს აზრი მათთვის უცხოა.

მაგრამ საკმარისი იქნება მხოლოდ ჩემი სიკვდილი?

გრეგორიუსი იყინებოდა, გათბობას აუწია. ლამის ნახა ეს წერი

გადავმალე,

- გაახსენდა ადრიანას სიტყვები. გათბობამაც ვერ უშველა. ჩარ

საპნის ოპერა გადიოდა, არც ერთი სიტყვა არ ესმოდა, მგონი, ჩინუ

საძილე აბები იპოვა და როცა ამ წამალმა გაჭრა, გარეთ უკვე ირიჟრ

34.

კამპოში სულ ორი მარია ჟოაო ცხოვრობდა. მეორე დღეს, ენის
გრეგორიუსი კამპოში გაემგზავრა. პირველად, სადაც დარეკა, კ

ახლაგაზრდა ქალმა გაუღო, ორი ბავშვი ჰყავდა, კალთაზე ეჭაჩებოდ

კი უთხრეს - ქალბატონი ფლორესი ორი დღით ქალაქიდანაა გასუ

იქიდან სასტუმროში წავიდა, წამოიღო სპარსული გრამატიკის

ლიცეუმისკენ გაემართა. მიტოვებული შენობის გარშემო ჩიტების

მას ეგონა, ისევ ნიავი დაუბერავდა, მაგრამ ჯერ კიდევ მარტის ამი

სუსხი იგრძნობოდა.

გრამატიკის წიგნში ნატალის წერილი იდო. მე მხოლოდ აქამდ

გრეგორიუსმა დაურეკა და უთხრა, რომ წიგნი უკვე მოვიდა. ნ
რომ ეს დღეები ისიც ამ

შრიფტით იყო დაინტერესებული. მშობლებს უკვირთ და მეუბ

ხარო. მაინც როდის აპირებთ ირანში გამგზავრებას? დღესდღე

ხომ საშიშია?

ამ ერთი წლის წინ გრეგორიუსმა გაზეთში წაიკითხა ვიღაც კაც

ოთხმოცდაათი წლისამ დაიწყო ჩინურის სწავლა. ამ წერილის დამ

გრეგორიუსმა საპასუხო წერილი დაწერა გაზეთში, რომელიც ას

წარმოდგენაც არ გაქვთ“...

რატომ იფუჭებ ასეთი რაღაცებით შენს ცხოვრებას? - ჰკითხა დ

დაინახა, როგორ ბრაზობდა ის ამაზე. მაგრამ მან გაზეთს ეს სა

გაუგზავნა. დოქსიადეს ნათქვამმა გადააფიქრებინა.

როცა რამდენიმე დღის წინ ბერნში სცადა სპარსული შრიფტის, წა

მიხვდა, როგორ გადავიწყნოდა. ახლა ამ წიგნით ისევ ხელახლა

ისევ იქ ვარ, იმ შორეულ ადგილას, მე იქიდან არც არასოდეს წამოვ

სივრცესა და დროში გაშლილ წარსულში ვცხოვრობ, - გაახსენდა

ათასობით ცვლილება, რაც დრომ მოიტანა, ესენი ამ დაუსრულებე

მოჩვენებითობის გრძნობაა, როგორც სიზმარში.

სენიორ კორტესის ბიუროში ჩამოკიდებული ნათურა აქეთ-იქით ირწეოდა.

გრეგორიუსს გაახსენდა მიცვალებული მამის საოცრად მშვიდი სახ

ბელემამდე გასავლელი დიდი გზა ფეხით გაიარა, თან ისე, რომ მო

ჩაევლო, სადაც მოსამართლემ თავისი მდუმარე, დამუნჯებულ

საკუთარი ვაჟის განსჯის შიშით. კედრები აქეთ-
იქით ირხეოდა ჩამობნელებული ცის

ქვეშ. გრეგორიუსს გაახსენდა ადრიანას ყელზე მოსახვევით და

განათებული ფანჯრების იქით მელოდია დადიოდა ოთახიდან ოთ

სწორედ ეს წითელი კედრები იგულისხმებოდა ამადეუს წიგნშ

ეწოდებოდა მათ ასე.

უკვე მესამე საღამო იყო, რაც სილვერასთან ცხოვრობდა. გრეგ

ოთახში დადიოდა, ხან ჩაბნელებულ ბაღში გადიოდა, ხან - ქუ

დასეირნობდა,

ფანჯრებში

აკვირდებოდა, როგორ ფუსფუსებდნენ თავიანთ

სამზარეულოებში ქალები - ხან სადილობდნენ, ხან სვამდნენ.

იწყებოდა, იქ ყვითელფასადიან სახლს დააკვირდა და სვეტები

სილვერას სახლი საოცრად დიდებული იყო ამ უბანში. „და ახლ

გაიფიქრა მან და სალონის სავარძელში ჩაჯდა. ნეტავ რას უნდა

ბუბენბერგის მოედანი აღარანაირ გრძნობას რომ არ იწვევს? ნუთუ

უცნაური გრძნობა დიდხანს გაჰყვებოდა მას?

იმ წუთით იცხოვრე, რაც დღეს გელის. მიჰყევი შენი ცხოვრები
ლამაზი და კარგი ნათქვამია - ეწერა პრადოს ერთ თავის ჩანახატში

ვუსურვებ ამას ჩემს თავს, მით უფრო ნაკლებად მესმის, რას ნიშნ

გრეგორიუსს თავის ცხოვრებაში ჯერ არასოდეს ჰქონია მობეზრებ

ესმოდა, როგორ შეიძლებოდა ვინმეს არ სცოდნოდა, რანაირად

უზარმაზარ და მშვიდ სახლში, მან თითქოს სიმშვიდე პოვა და

აუღელვებლად მიედინებოდა, აღარსად მიარბენინებდა.

გრეგორიუსი ყოყმანობდა, არ იცოდა, პრადოს წიგნი გადაეშალ

წაკითხვამ თითქოს რაღაც შეცვალა მის გრძნობებში პრადოს მიმარ

მამის წერილმა, ვიდრე ვაჟისა. მაგრამ ბოლოს მაინც გადაშალა

გვერდი დარჩა წასაკითხი. ნეტავი რა განცდა დამეუფლება ბოლ

შემდეგ? ბოლო წინადადების ყველაზე მეტად ეშინოდა. უკვე წიგ

ეუფლებოდა მას ისეთი შეგრძნება, რომ ბოლო წინადადებასთა

შეიძლება გაეწყვიტა კიდეც ის უხილავი ძაფები, რომლებიც დღემ

მაღაზიაში ყიდვის დღიდან გაჩნდა მასა და ამ წიგნს შორის. ბ

ბოლო სიტყვა ლექსიკონში, ბოლო წერტილი...

გამოცანებით აღსავსე დრო. ერთი წელი დამჭირდა, რომ გამომ ხანგრძლივობისაა ერთი თვე. ეს იყო გასული წლის ოქტომბერ ყველაფერი ისე იყო, როგორც ყოველ წელს. მაგრამ მაინც, რასა მოთმინებიდან გამოვყავდი, გეგონება, წინა წელს იგივე არ მქონდ დილით შემოღწეული სხივი იყო, რომელიც ზამთრის დაწყებას იუ თვალისმომჭრელი მზის სხივი, არანაირი მბრწყინავი, დამაბრმა სუსტი, უღიმღამო სინათლე, რომელიც დღეების სიმოკლეზე მ ახალ სხივს მტრულად არასოდეს ვხვდებოდი, უსუსური კომიკოს და არც შევბრძოლებივარ, როცა სამყარო ზაფხულის მკვეთრ ფ მკრთალ ფერებს იღებდა;

119

არა, ეს არ იყო ახალი სხივის მკრთალი, რძისფერი პირბადე, რაც ას იყო ფაქტი, რომ გატეხილი, ძალაგამოლეული სხივი სამყაროში პერიოდის გარდაუვალ დასასრულს ისევ გვაუწყებდა და ასევე ჩე ერთი ნაწილისაც. რა გავაკეთე იმ დღის შემდეგ, როცა მზეზე ყავი ცხელი იყო? მზისგან ფინჯნის ყური ისე ცხელდებოდა, რომ ხ ნუთუ იმ დღის შემდეგ ასე დიდი დრო გავიდა? თუ მცირე? ი წუთი?

ჩვეულებისამებრ, ვერიდები სამზარეულოში ყოფნას. ის ანას სა

რაღაც მის ენერგიულ მოქმედებაში სამზარეულოს ჯამ-ჭურჭლეულობასთან, რაც მე არ

მიყვარს. მაგრამ იმ დღეს ვიღაც მჭირდებოდა, ვინც ჩემი უხმო

გამომეტყველებით უთქმელად შემეძლო აღმეშფოთებინა.

- დიდი ხანია ერთი თვე? - ვკითხე მე ყოველგვარი ახსნა-განმარტების

გარეშე. ანამ, რომელიც ის-ის იყო გაზს ანთებდა, სული შეუბერა ასანთს

და მკითხა:

- რას გულისხმობთ?

თან შუბლი სულ დაუნაოჭდა ამ უცნაური შეკითხვის გამო, ისე შე

- მინდოდა მეკითხა, ხანგრძლივი დროა ერთი თვე?

- თვალები დაბლა დახარა, ხელები მოიფშვნიტა და მითხრა:

- ერთი თვე ხან ოცდაათი დღეა, ხან კი...

- ეგ მეც ვიცი, - ვუთხარი უხეშად, - მაგრამ მინდა გავიგო, ერთი თვ

დროა? ანამ სამზარეულოს კოვზს დაავლო ხელი, რომ რაღაცით

დაკავებულიყო.

- ერთხელ ჩემს ქალიშვილს მთელი ერთი თვე ვუვლიდი, ავად

ყოყმანით, თან იმ ფსიქიატრივით, რომელიც შიშობს, ვაითუ ჩემმა

იმოქმედოსო, - ყოველდღე მაღლა-დაბლა დავრბოდი წვნიანით ხელში, თან ფრთხილად,

რომ არ დამქცეოდა. ის თვე მართლა გაჭიანურდა. ის თვე მარ

მეჩვენა.

და როგორი იყო, მერე როცა იმ თვეს იხსენებდი?

ანა ტაფას აქეთ-
იქით ატრიალებდა, მერე ცხვირსახოცი ამოიღო წინსაფრის ჯიბ

და ამოიზლუქუნა.

- რა თქმა უნდა, სიამოვნებით მოვუვლიდი ჩემს გოგონას ყოვ

განსაცდელი მეტი აღარ მინდოდა. მას შემდეგ სულ შიშში ვიყ

გავიგეთ, რა იყო ამ ავადმყოფობის მიზეზი და სულ გვეშინოდა, კ

ან რამე საშიში ხომ არ იყო.

- მე სულ სხვა რამეს ვგულისხმობ, შენ ნანობ, რომ ის თვე გავიდა?

და მას ვეღარ დააბრუნებდი?

- არა, მიხაროდა, რომ უკვე ჩაიარა იმ დრომ, - თქვა ანამ და ახლა დ

კი აღარ გამოიყურებოდა, არამედ უფრო გამოცდაზე მყოფივით.

- კარგი, კარგი, - ვუთხარი მე და კედლისკენ შევბრუნდი. როცა გამ

როგორ გადატეხა ასანთის ღერი. რატომ ვიყავი ასეთი ცივი, უ

ნათქვამის მიმართ, როცა ისეთ რაღაცას ეხებოდა, რაც ჩემთვის მე

იყო, მაგრამ ამასთანავე ჩემთვის უცხო იყო. საიდან მქონდა ისეთი

ეს ჩემთვის მნიშვნელოვანი ყოველთვის სასტიკად დამეცვა სხვებ

ამის წართმევა აზრადაც არ მოსვლიათ?

მეორე დღეს, ნოემბრის დილას, ჯერ კიდევ რიჟრაჟისას წავედ მთელი სამყაროს უმშვენიერესი ქუჩისკენ. ზღვა განთიადის დ მბრწყინავ ვერცხლისფერ სიბრტყედ მოჩანდა. მინდოდა, განსა სიფხიზლით შემეცნო, რა ხანგრძლივობისაა ერთი თვე - ეს იყ საწოლიდან წამომახტუნა. კაფეში პირველი ვიყავი. როცა ფინჯან ყავაღა იყო, შევანელე ყავის დალევის ჩვეული რიტმი, რადგან გათავების შემდეგ რა გამეკეთებინა. თუ ასე დავრჩებოდი კაფეში, გავიხანგრძლივებდი, თუმცა რისი გაგებაც მსურდა, ის კი არ იყო, იყო ერთი თვე სრული უმოქმედობისას, არამედ... მაგრამ ზუს ვიცოდი, რის გაგება მსურდა.

ზოგჯერ ისეთი ნელი ვარ... მხოლოდ დღეს, როცა ადრეული ნ შემოიჭრა, ვხვდები, რომ შეკითხვა, რომელიც ანას დავუსვი ინ გარდაუვალობის,

სინანულის, ნაღველის გამო - სულაც არ იყო ის შეკითხვა, რაც ასე რომლის

დასმის

სურვილიც

მქონდა,

სულ

სხვაგვარად

ჟღერდა:

რაზეა

დამოკიდებული, რომ ზოგჯერ ცხოვრების ერთ თვეს საოცარი

შევიგრძნობთ, ზოგჯერ კი ისე გარბის, გული გვწყდება ასე უა

დაკარგულ დროზე. განვიცდით, რომ უკვე განვლო ამ თვემ და რა
სათანადოდ ვერ გამოვიყენეთ ეს დრო. და ჩემი შეკითხვაც, ასე რო
იქნებოდა სხვისი პასუხი კითხვაზე: რის გაკეთება, რის მოსწრ

თვის განმავლობაში? რანაირად უნდა გამოვიყენოთ ეს დრო, რ

შევიგრძნოთ ცხოვრება?

წელიწადი დამჭირდა, რომ მივმხვდარიყავი, რა ხანგრძლივობისაა

მეორე დღის ადრიან ნაშუადღევს, როცა ენის შემსწავლელი გა

ბრუნდებოდა, გრეგორიუსი მარიანა ესას შეხვდა. ის იყო სხვა

გადასულიყო, რომ თვალი მოჰკრა მას, იგი მისკენ მოდიოდა. მაში

ერიდებოდა ამ ქალთან დარეკვა - იცოდა აუცილებლად მოუყვ

თავბრუსხვევის შეტევებზე, ისიც გულისყურით მოუსმენდა და ე

შეიძლებოდა ყოფილიყო. სწორედ ამის გაგების ეშინოდა.

მარიანამ შესთავაზა ფინჯან ყავაზე დასწვეოდა. ჟოაოზე ჩამოაგდ

- მითხრა, კვირას მთელი ნაშუადღევი თქვენ გელოდებოდათ

გამოუტყდა, რომ თქვენთვის გულის გადაშლა ტკივილს არ უყუ

ანიჭებდა.

ӫგრეგორიუსმა მარიანას ადრიანასთან მისვლისა და საათის გადაწ

ასევე - იორგსა და ჭადრაკის კლუბზე, სილვერას სახლზეც უამ

ბერნში ცოტა ხნით გამგზავრებაზეც ეთქვა რამე, მაგრამ მერე მ

იქნებოდა.

როცა გრეგორიუსმა მოყოლა დაასრულა, მარიანამ ახალი სათვალი

შემდეგ დაკვირვებით შეათვალიერა.

- გატყობთ, ძილი გაკლიათ.

გრეგორიუსს ის დღე გაახსენდა, როცა მარიანამ პირველად გას

სავარძლიდან წამოდგომა აღარ უნდოდა. მერე მათი ერთად მგ

ბორნით ჟოაოსთან.

- ბოლო ხანებში თავბრუსხვევა დამჩემდა, - წამოიწყო მან, - და შიშ

მარიანასთან ერთ საათს დარჩა. მან კიდევ ერთხელ ძირფესვია

მხედველობა, წნევაც გაუსინჯა და უთხრა, რომ ჩამუხვლა და

შემანარჩუნებელი ვარჯიშები გაეკეთებინა. სთხოვა, კიდევ ერთ

როგორ ემართებოდა თავბრუსხვევის დროს. მერე მისცა ერთი

მისამართი.

- მე არა მგონია, რამე საშიში იყოს, თუმცა რა გასაკვირია, ამ ბ

შეიცვალა თქვენს ცხოვრებაში. მაგრამ მაინც ჯობია, გადამოწმდეს
- პრადოს კლინიკაში, კედელზე, ცარიელი ოთხკუთხა ადგილი,
თავის ქალის სურათი ეკიდა, შიშს მგვრის.
- სიმსივნეს სხვა სახის ჩივილები აქვს, - დაამშვიდა მარიანამ და მ
ხელი. აქედან მელოდიას სახლამდე შორი აღარ იყო.
- ვიცოდი, რომ კიდევ შემოივლიდით, - უთხრა მან კარის გაღ
წასვლის
შემდეგ ამადეო რამდენიმე დღე გონებიდან აღარ მშორდება, სულ
მიდგას. გრეგორიუსმა მას მამის და ძმის წერილები გადასცა წასაკ
- ეს უსამართლობაა, - თქვა მან, როცა ბოლო წინადადება წაიკ
უსამართლობა, თითქოსდა ამადეომ უბიძგა სიკვდილისკენო. მ
ნათელი გონების ადამიანი იყო. ყოველთვის პატარა დოზის სა
მამას შეეძლო მოთმენა. მისი სიძლიერე მოთმინებაში იყო სწ
ქვასავით, მომთმენი, ამტანი. დედამ იცოდა, რომ რაღაც მოხდებო
შეუშალა, „ახლა აღარ სტკივა“, - ჩაილაპარაკა მან, როცა ჯერ კ
ვიდექით. მე მიყვარდა ის ამ სიტყვების გამო. „აღარც არაფერი და
- დავძინე მე და ისიც დამეთანხმა: „ჰო, ასეაო“.
გრეგორიუსმა მოუყვა მას ადრიანასთან ბოლო მისვლაზე. მელოდ
სიკვდილის შემდეგ ცისფერ სახლში აღარ მივსულვარ, მაგრამ არ მ
ის აქცია თავის მუზეუმად და ტაძრად, სადაც დრო შეაჩერაო.

ადრიანა ბავშვობიდანვე აღმერთებდა თავის ძმას. ის უფროსი ყველაფერი იცოდა და ისიც შეეძლო მამისთვის წინააღმდეგობა გა კოიმბრაში სასწავლებლად წასვლიდან ერთი წლის შემდეგ ად გოგონათა სკოლა; ლიცეუმის პირდაპირ იმავე სკოლაში გადავიდ დადიოდა. იქ ამადეოს როგორც გმირს ისე იხსენებდნენ. ის კი ტკბ გმირის და იყო. მიუხედავად ამისა, ალბათ ყველაფერი სხვაგვ განვითარდებოდა, ის დრამა რომ არ მომხდარიყო, როცა ამადე გადაარჩინა.

ეს მაშინ მოხდა, როცა ადრიანა ცხრამეტი წლის იყო. ამადეო ს ჩასაბარებლად ემზადებოდა. მთელი დღე სახლში იყო, სულ წ მარტო საჭმელად ჩამოდიოდა დაბლა. ეს სწორედ სადილობისას მ ერთად ვსადილობდით, ადრიანას რაღაც გადასცდა ყელში.

ჩვენ ყველანი ჩვენს თეფშებს დავცქეროდით და თავიდან ვერ ადრიანას მხრიდან რაღაც საშინელი ხროტინი, ხავილი მოგვესმა, ყ ხელი წაჭერილი და ფეხებს აფართხალებდა. ამადეო ჩემ გვერდ თავის ფიქრებში ჩაძირული. ჩვენ შეჩვეული ვიყავით, რომ ის მუდ მოჩვენებასავით იჯდა ხოლმე. მას იდაყვი წავკარი და ადრიანა დაბნეული შეჰყურებდა. ადრიანა უკვე სულ გალურჯდა, ვეღა

უილაჯო მზერა ამადეოსკენ იყო მიპყრობილი. ის მოქუფრული გა

ამადეოს სახეზე ეხატა, ყველასთვის ნაცნობი იყო, ეს მის კონცენტ

ასე მხოლოდ მაშინ იყურებოდა, როცა სირთულეს აწყდებოდა და

ის ხომ მიჩვეული იყო, რომ ყველაფერს მალე უღებდა ალღოს.

უცბად წამოხტა, სკამი გადაყირავდა, რაღაც ერთი ნახტომით გ

იღლიების ქვეშ მოჰკიდა ხელი, წამოაყენა და ისე შეატრიალა,

სახესთან ყოფილიყო, შემდეგ მხრებში ჩაებღაუჭა, ერთი ღრმად ჩა

ძალით შეაჯანჯღარა ადრიანა. ადრიანას მხოლოდ ხავილი აღმ

მომხდარა.

რაც შემდეგ მოხდა, ისეთი ელვის სისწრაფით განვითარდა, რო

ყველას მეხსიერებაში. ამადეომ ისევ სკამზე დასვა ადრიანა, მ

გადაუწია ყელი და მიბრძანა, მაგრად დამეჭირა მისი თავი. მე

საჭრელი ყველაზე მჭრელი დანა, გაწმინდა ხელსაწმენდით, თან ს

- არა, - იყვირა დედამ, - არა!

- იძულებული ვარ, ასე მოვიქცე, თორემ მოკვდება. ის ადრიან

თვალებში და გაიმეორა.

- სხვა გზა არ მაქვს, ისე მოკვდები. ჩამოუშვი ხელები და მომენდე.

ადრიანამ ჩამოიღო ხელები. ამადეომ ხელით მოსინჯა საყლაპა

124

მერე თვალის დახამხამებაში მოხდა ყველაფერი.

მე მხოლოდ ადრიანას თავის დაჭერაზე ვიყავი კონცენტრირებ

გამოუვიდა, არ დამინახავს, მხოლოდ მერე მის პერანგზე დავი

სტვენისებური სუნთქვა მოგვესმა, როცა გაჭრილი ადგილიდან

თვალები გავახილე და დავინახე, ამადეო, როგორ ატრიალებდა

წვერს, მხოლოდ მერეღა მივხვდი, ასე სასუნთქი გზის გახსნას ცდ

არ დამხრჩვალიყო. შემდეგ ერთი ხელით ამოიღო ჯიბიდან საწერი

ჩაიდო, მოხსნა ქვედა ნაწილი და გაჭრილ ადგილას სასუნთქი

ადრიანა ისევ უსტვენდა, მაგრამ ჯერ ცოცხალი იყო და სილურჯე

- სასწრაფოდ ექიმი! - იყვირა ამადეომ.

მომხდარით გაოგნებული მამა მაშინვე ტელეფონს მივარდა. ჩვ

ყელიდანაც საწერი კალმის მილი იყო გამოჩრილი, ტახტზე და

თავზე ხელი გადაუსვა ადრიანას და უთხრა - სხვაგვარად არ გამო

როცა სასწრაფო მოვიდა და ადრიანა საოპერაციოდ წაიყვანეს, სი

ამადეო სკამზე დაეშვა. სიტყვაც არავის დაუძრავს. მე მგონი, ;
საშინელი მისთვის იყო. ექიმმა დაასკვნა, რომ ამადეო სწორად
სიკვდილს გამოსტაცა. მაგრამ ხმას მაინც არავინ იღებდა. სასაc
გაოგნებულობის დუმილს მოეცვა მისი ცივსისხლიანი საქციელით
სასაკლაოდ წარმომიდგენდა იქაურობას, - თქვა მოგვიანებით ა
ვლაპარაკობდით.

ჩვენ რომ იმწუთას ამადეო თითქმის მარტო დავტოვეთ, ამაზე
არასოდეს, მაგრამ ამ ფაქტმა მისი დამოკიდებულება ოჯახთან
სახლში იშვიათადღა

125

მოდიოდა და მერე - მხოლოდ სტუმრად.

უცბად სიჩუმე დაირღვა. ამადეოს კანკალი აუვარდა. ის სახეში
დღესაც მესმის მისი ქვითინი და სხეულის ცახცახი. მაგრამ ის
ოჯახმა. მე მივედი და ხელი გადავუსვი ხელზე, მაგრამ ეს არ კმარი
წლის ვიყავი. მას მაშინ სულ სხვა მხარდაჭერა სჭირდებოდა.

უცბად წამოხტა, ავარდა თავის ოთახში, სამედიცინო სასწავლო წი
გადაშლილი დაახეთქა მაგიდაზე. თეფშებმა და ჭიქებმა ჟღრიაc
იღრიალა მან, - აქ წერია! რას მომშტრებიხართ ასე? თქვენ აქ ქანდა
მე რომ არ ვყოფილიყავი, ალბათ ახლა ჩვენ წინ ადრიანას გვამი იდ

ასე გაუკეთეს ადრიანას ოპერაცია და ორი კვირა დატოვეს საა;
ყოველდღე მარტო დადიოდა მის სანახავად, არ უნდოდა ჩვენc
ადრიანა მისი უსაზღვროდ მადლიერი იყო და ლამის თავის ხა
ყელშეხვეული, გაფითრებული იწვა ბალიშზე და ამ დრამას ახ;
განიცდიდა. როცა მასთან მარტო ვიყავი, ამაზე დამელაპარაკა.

- სანამ ამადეო ყელს გამიჭრიდა, კედრები ფანჯარაში სულ სისხლ
და მერე გულიც წამივიდა.

ადრიანა საავადმყოფოდან უკვე იმ შეგნებით დაბრუნდა, რომ მას
უნდა მიეძღვნა ძმისთვის, რომელმაც იგი გადაარჩინა. ამადეო
ყველაფერს აკეთებდა, რომ ადრიანას ფიქრები გამოეცნო და აელა
ერთი პირობა, თითქოს მოახერხა კიდეც. ადრიანა ხვდებოდა ერთ
უყვარდა და თავისი ცხოვრების დრამატულ ეპიზოდს ავიწყებ;
სიყვარული მაშინვე დაიმსხვრა, როცა ადრიანა დაფეხმძიმდა. ა
ჩარევა და მასზე ზრუნვა. ამის გამო ფატიმასთან მოგზაურობა
სპეციალურად დაბრუნდა ინგლისიდან. ადრიანამ სკოლის შემ;
დაამთავრა და როცა სამი წლის შემდეგ ამადეომ თავისი კლინ
რომ ის მის ასისტენტად იმუშავებდა. ფატიმამ უარი განაცხად
საცხოვრებლად ადრიანა გადასულიყო. დრამატული სცენა განვ
სიკვდილის შემდეგ ერთი კვირაც არ იყო გასული, რომ ადრიანა ამ
ამადეო საშინლად განადგურებული იყო ფატიმას სიკვდილით
წინააღმდეგობის გასაწევად. ადრიანამ გაიმარჯვა.

35.

ზოგჯერ მიფიქრია, რომ ამადეოს სულიერება განსაკუთრებით მის

მანერაში ჩანს, - თქვა საუბრის ბოლოს მელოდიამ. - მისმა სულმა

პოვა სრულყოფა.

126

გრეგორიუსმა აჩვენა ამადეოს ჩანაწერი ანევრიზმაზე. არც მას

არაფერი. მაგრამ იყო რაღაც, რაც მელოდიას ახლა გაახსენდა:

- ის მაშინვე ცხარდებოდა, როცა ვინმე ახსენებდა სიტყვებს: გ

ჩაიარა, ჩაიქროლა. ის სიტყვებს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა. თი

მნიშვნელოვანი იყო, ვიდრე თვით ფაქტი. იგი დიქტატურაზე

ლაპარაკობდა, თავისუფლებაზე - სულ სხვა. საოცარი პოეტური ენ

ძალზე აფასებდა ლამაზ მეტყველებას. ყალბი და ცუდი სიტყვ

აღიზიანებდა, ვიდრე დანით ჩხვლეტა. სიტყვებზე - წარმავლობ

საშინელი რეაქცია ჰქონდა. ერთხელ სწორედ ასეთი შიშის შეტ

მთელი ღამე მე და ჩემი ქმარი ვცდილობდით გამოგვეცნო ის

აღშფოთებულმა თქვა: გთხოვთ, ეგ სიტყვები აღარ ახსენოთ, ოღო

ჩვენ ვერც კი გავბედეთ, გვეკითხა, რას გულისხმობდა. ჩემი ძმა ვ

გრეგორიუსი სილვერას სალონის სავარძელში ჩაჯდა და ისევ პრად

დაიწყო, რომელიც მელოდიამ გამოატანა.

მას პანიკური შიში ჰქონდა, ვინმე გამოუცდელის ხელში არ მო

მელოდიამ. - იქნებ ეს წერილი უნდა გამენადგურებინა, შეიძლება

შესანახად და მითხრა - მხოლოდ ჩემი სიკვდილის შემდეგ გახსენი

წერილი პრადომ დედის სიკვდილის შემდეგ ზამთრის თვეში

ფატიმას სიკვდილის წინ მისცა. ის იყო სამ სხვადასხვა ფურცელზე

ფერითაც

127

განსხვავდებოდა ნაწერები. მიუხედავად იმისა, რომ დედასთან

წერილს ჰგავდა, მას არ მიმართავდა. როგორც ყველა მისი ჩანა

მინაწერით მთავრდებოდა.

გაწბილებული გამომშვიდობება დედასთან. შენთან გამომშვიდ

მოვახერხე. დედა, შენ აქ აღარ ხარ და ნამდვილი გამომშვიდობ

შეხვედრისას ხდება. დიდხანს ვიცადე, ეს, რა თქმა უნდა, არ იყო შ
რა განსხვავებაა ლაჩრულ გამომშვიდობებასა და წრფელ გამომ

წრფელი გამომშვიდობება შენთან - ეს იქნებოდა შენსა და ჩემ

მიღწევის მცდელობა. მაშინ მართლაც ექნებოდა გამომშვიდობე

სიტყვის მნიშვნელობით: როცა ორივე ადამიანი ნანახსა და გან

თუ მიღწეულზე შეთანხმდებიან. ამას, რა თქმა უნდა, შიშისგან

სჭირდება; ადამიანს უნდა შეეძლოს ტკივილის ატანა დისონანსეპ

აიტანოს,

რაც

წარმოუდგენლად

ეჩვენება.

გამომშვიდობება

ეს

საკუთარი

თავისთვისაცაა საჭირო: რათა სხვის თვალში შეძლოს საკუთარი თ

მაგრამ ასეთი გამომშვიდობების შიში ისაა, რომ აუხსნას, შეეცა

ოქროს ნათელით შემოსოს და ის, რაც ბნელითაა მოცული, მიჩ

არაფერია, თუ არა საკუთარი თავის აღიარება იმ მეორის თვალ

სიბნელე, გაუგებრობა წარმოშვა.

შენ ჩემით ითამაშე, დედა. ახლა გწერ იმას, რაც ალბათ წლების წინ

ეს იყო საშინელი თამაში, რომელიც ჩემს ცხოვრებას ისეთ ტვირთ

არასოდეს მქონია. შენ თავიდანვე მაგრძნობინე, რომ ჩემგან, შე

ვაჟისგან ერთადერთ რამეს ელოდი: ის ყველაზე საუკეთესო უ

მართლაც, წარმატება, რასაც ვაღწევდი, ალბათ ყველა სხვის წა

საშინელება ისაა, რომ საშუალება არ მომეცი, თავად დავფიქრე

შემექმნა წარმოდგენა და შემეგრძნო, რა იყო ჩემთვის უკეთეს

ვიცოდი: ეს იყო ცოდნა, რასაც უსუსურ ბავშვს წვეთ-
წვეთად, დღითი დღე აწვეთებენ;
ეს უხილავი ცოდნა ისე იზრდება მასში, როგორც საწამლავი, რომე(

უჯდება და უცვლის სულსაც, სხეულსაც. ამ შეუმჩნეველი ცოდ

სიძლიერეც მის იდუმალებაში იმალებოდა, ჩემში გაჩნდა უხილ

დაუნდობელი, უმოწყალო მოლოდინი თავად საკუთარი თავის

ღრმად ჩაიკირა შიშით მოცული პატივმოყვარეობა. რა ხშირად,

სასაცილოდ

ვცდილობდი

გავთავისუფლებულიყავი

ამ

უმოწყალო

პატივმოყვარეობისგან, მაგრამ იგი სულ უფრო და უფრო მითრევ(

შენი არსებობისას ჩემში ამ წინააღმდეგობის დაძლევა: მეტისმეტა

შენ მიერ შექმნილი ეს ხელოვნების ნიმუში, უშეცდომო, დახვე

სამყაროში, სულის შემხუთავი სრულყოფილება.

მე არ ვამბობ, რომ ეს იყო გაცნობიერებული, წინასწარ შედგენ

შენიღბული მსხვერპლი, რომლის ინტელიგენტურობა შენსას აჭარ

კიდევ ერთი რამ ეკუთვნის ამ ხელოვნურად შექმნილ სახეს - შენ ჩ

გამოაქანდაკე, საკუთარი სურვილებით შემქმენი, თვით სახელ

იგნასიო რომ დამარქვი, უნდა მეტვირთა წმინდა იგნასიოს მომაკვ

მისი მოძღვრული სული. ხშირად უთქვამთ ჩემზე, რომ გენიოს

ნიჭით დაჯილდოებული.

შეიძლება ეს ძალიან სასტიკად ჟღერს, მაგრამ უნდა ითქვას, რომ

ეგოისტური სურვილებით განისაზღვრა.

მიუხედავად იმისა, რომ სხვებს ემსახურებოდა, მათ ჭუჭყს რე

დათრგუნვილა, არასოდეს უგრძვნია თავი დამცირებულად. ჩამ

მაგრამ მათ, ვინც ფულს უხდიდა, მუდამ გამართული უმზერ

ბავშვობაში ხშირად უკითხავს კიდეც თავისი თავისთვის: აქვს

მოგვიანებით კი ამაყობდა თავისი დედით. მერე რა, რომ ის იშვიათ

ისიც მხოლოდ თავისი მშობლიური მხარის ერთ მწერალს, ლუდვი

მამაშენივით შენც წიგნებში იპოვე თავშესაფარი? - ეუბნებოდა ის

მას, რა თქმა უნდა, დიდი მკითხველი არ ეთქმოდა. უფრო სწორი
დედა შორს იყო წიგნებისგან.

რომელი ბანკი მომცემს კრედიტს, - გამუდმებით ესმოდა გრეგ

რომ ეკითხებოდა, - თანაც ასეთი რაღაცისთვის? და ის თავის

ძირამდე ფრჩხილებდაჭრილ თითებს. მამამ კი სპარსული გრამატ

ფრანკი ხელში ჩაუთვალა და ჰკითხა: დარწმუნებული ხარ, რო

წასვლა? ეს ხომ ძალიან შორსაა? შორს იმ ყველაფრისგან, რასაც ჩვ

ასოებიც კი სულ სხვაგვარად გამოიყურება. ჩვენც აღარაფერი გ

შესახებ. როცა გრეგორიუსმა მას ფული უკან დაუბრუნა, მამამ
რომელსაც იშვიათად შეეძლო ასეთი სინაზის გამოხატვა.

ნეტა როგორ ვიქნებოდი, მკაცრ, ტკივილისგან დატანჯულ მამ

რომ

129

აღვეზარდე - დედას, რომელიც გაღმერთებული ვაჟის ცხოვრებით

მუნდუსი გამოვიდოდი?

როცა გრეგორიუსი გრილი ღამიდან შეციებული შევიდა თბილ სახ

დაეხვა. ის ჩაჯდა სავარძელში და შეიცადა, ვიდრე გადაუვლიდა. გ

ბოლო ხანებში, რაც თქვენ გადაიტანეთ, როგორ შეიცვალეთ ცხ

მარიანამ. - სიმსივნეს სულ სხვა სიმპტომები აქვს. მერე შეეცა

თავიდან ამოეგდო და ისევ კითხვას შეუდგა.

ჩემი პირველი იმედგაცრუება შენ გამო ის იყო, რომ არც კი გინდო

მოსმენა, რაც მამის პროფესიასთან დაკავშირებით მაფიქრებდა.

საკუთარი თავისთვის - იქნებ, როგორც ჩამორჩენილი ქალი ჩამ

პორტუგალიაში, უუნარო იყავი, დაფიქრებულიყავი ამაზე? შენ

და განსჯა ეს მხოლოდ კაცების საქმეა,
´თუ უფრო უარესი: იქნებ მამის სამსახურის

მიმართ არც შეკითხვა გქონდა და არც - არანაირი ეჭვი? და რ

ადამიანთა ბედი არ გაწუხებდა?

რატომ არ აიძულე მამა, ჩვენთან ელაპარაკა, მხოლოდ დამშინ

ნაცვლად? გიხაროდა ასეთი სიმკაცრე, რომელიც შენი წყალობი

იზრდებოდა? შენ კიდევ უფრო ართულებდი ამ მდუმარებას შ

ვირტუოზულად შუამავლობდი შვილებსა და მამას შორის. შენ შე

ტყვე იყავი. ცოლქმრობა - შენთვის თავის წარმოჩენა იყო პატარა ს

საზოგადოებრივი აღიარების ნაკლოვანებისა და მამის ტკივილ

ტარებისთვის კომპენსაცია? ყოველი კითხვას, მე რომ გისვამდ

რატომ არ მასწავლე კონფლიქტების ატანა და გაძლება? რატომ

ძალისხმევით წიგნებიდან რატომ უნდა ამომეკითხა მხოლოდ?

რატომ მოელოდით ადრიანასგან და მელოდიასგან მხოლოდ მცირ

და მაინც, ალბათ არ იქნებოდა სწორი, ეს ყველაფერი, შენთან

პირში რომ მეთქვა. მამის გარდაცვალებიდან ექვსი წლის შემდეგ შ

ახლებურად აღმოგაჩინე, შეგიცანი და ძალიან გამიხარდა, რომ

არსებობდა. დაკარგულივით რომ იდექი მის საფლავთან, ამან

შემძრა; ასევე მიხაროდა, რომ არსებობდა რელიგიური წეს-
ჩვეულებები, რომლებშიც

თავშესაფარი პოვე. მართლაც, ბედნიერი ვიყავი, როცა შენში თავი

ნიშნები შევნიშნე მოსალოდნელზე სწრაფადაც კი. უცბად ისეთ

შემექმნა, თითქოს პირველად გამოიღვიძე შენს ცხოვრებაში. პი

მოდიოდი ცისფერ სახლში, ფატიმა შიშობდა, რომ შენ მე, ჩვენ გვე

არა: ახლა, როცა შენი აქამდე განვლილი ცხოვრების ხარაჩო და

შინაგანი ძალები გამოამჟღავნა, თითქოს იმის იქით, რაც ნაადრ
ააგე, ოჯახის იქითა მხარეს, საკუთარი ცხოვრება აღმოაჩინე. ის
წიგნებს, როგორც ცნობისმოყვარე მოსწავლე, ფურცლავდი გაბრწყ

120

ერთხელ დაგინახე ერთი წიგნის მაღაზიის თაროსთან, გადაშლ
ხელში. იმწუთას ვიგრძენი, რომ მიყვარდი, დედა. ვცადე მოვს
მეთქვა ეს ყველაფერი, მაგრამ შეცდომას დავუშვებდი, ეს შენ
დაგაბრუნებდა.

36.

გრეგორიუსი სენიორ კორტესის ოთახში აქეთ-
იქით დადიოდა და ყველაფრისთვის

თავისი სახელის მოძებნას ცდილობდა. მერე ლიცეუმში წავიდ
დერეფანში გაიარა, თავის თავს ხმამაღლა და გამწარებული ელ
შენობაში მისი ხმამაღალი სიტყვები გაისმოდა და ვინმეს რომ გაეგ
მიტოვებულ შენობაში ვიღაც გაგიჟდაო.

ამას დღეს ჯერ ენის შემსწავლელ სკოლაში მიხვდა: უცბად გა
პორტუგალიურად უბრალო სიტყვებიც კი ავიწყდებოდა, რომლე
ხანია, ჯერ კიდევ გამომგზავრებამდე, ენის შემსწავლელი ფირ

სესილიამ, რომელმაც შაკიკის შეტევის გამო დააგვიანა, ირონიულ

აафახულა და მერე ხელით ანიშნა, დამშვიდდიო:

- არა უშავს, ეს ყველას ემართება, როცა უცხო ენას სწავლობე

აღარაფერი ახსენდებათ, მაგრამ მალე ისევ აღგიდგებათ. ხვალ

იქნებით.

მერე სპარსულში გაეჭედა გონება, რომელსაც დღემდე არასოდ

მოიცვა და ჰორაციუსის, საფოს ციტატების წარმოთქმა დაიწყო

სიტყვებს იხსენებდა. ყველაფერი ისევ ისე იყო, მეხსიერების უ

არანაირი მიზეზი არ ჰქონდა. მაგრამ

121

თავს მაინც ისე გრძნობდა, თითქოს ახლახან მიწისძვრა გამოი
თავბრუსხვევა და უცბად გონების დაბინდვა. ალბათ ასეა.

რექტორის ბიუროს ფანჯარასთან მდუმარედ იდგა. დღეს არ ჩანდ

ქარისგან აქეთ-
იქით რომ ირხეოდა. წვიმდა. უცბად სრულიად მოულოდნელად

სიბრაზე მოაწვა. ეს იყო მოძალებული, ეჭვებშეპარული მწვავე
ნელა

მიხვდა, რომ მან შინაგანი ამბოხი განიცადა - ყველანაირი უცხო ენ

ამბოხი. თავიდან ეგონა, მარტო პორტუგალიურში იყო ასე, მაგ

ინგლისურშიც ასევე დაემართა. ყველაზე მეტად რამაც შეაშფოთა,

ძველ ენებსაც ეხებოდა, იმ ენებსაც, რომლებითაც უკვე ორმოც
ცხოვრობდა.
შიშმა შეიპყრო, როცა თავისი სიფიცხის სიღრმე გააცნობიერა. გ
შეერყა ფეხქვეშო, რაღაც უნდა მოემოქმედებინა, რაღაცას ჩაბღა
დახუჭა და თავი ბუბენბერგის მოედანზე წარმოიდგინა. ყველა საგ
ხედავდა, ხმამაღლა ასახელებდა. ის საგნებს, თავის თავს ტუჩ
ელაპარაკებოდა. თავბრუსხვევამ გაუარა, ისევ იგრძნო ფეხქვეშ
შერყევამ მასში მძიმე კვალი დატოვა. ისეთმა სიბრაზემ იფეთქ
საშინელება შეემთხვაო და უკაცრიელ შენობაში გიჟივით აქეთ-
ბერნული გერმანულით ცდილობდა დაემარცხებინა უჩინარი სუ
შემდეგ, როცა ის სილვერას სახლის სალონში იჯდა და ბერძნუ
კითხულობდა. ისევ ძველებურად ესმოდა ყველაფერი. „ნუთუ ეს
გადახდა"? - ფიქრობდა ის. მერე პორტუგალიურის გრამატიკა გად
ძველი ცოდნა, კონიუნქტივში შესამჩნევი წინსვლაც კი ჰქონდა
სიზმარში ნანახი სურათები რომ ახსენდებოდა, აშინებდა. როცა
ჩასთვლიმა, ესიზმრა, რომ ცარიელ საკლასო ოთახში ის, ერთადერთ
და წარმოთქვამდა ენის გასატეხ სიტყვებს, თან ვიღაც უხილავის ტ
უპასუხებდა. სულ ოფლში გაწურულს გაეღვიძა, შხაპი მიიღო და ა
ამ დღეებში ტრამვაიში კლოტილდე შეხვდა და უთხრა, რომ ადრია
საათის წიკწიკის შემდეგ თითქოს აწმყოც შემოვიდა ცისფერ სა

საათის წინ ჩერდება, თითქოს სურს ისევ შეაჩეროს, მაგრამ მერე

ადგილს; მისი სიარულის მანერაც უფრო თავდაჯერებული და

დგება, მეტსაც ჭამს, ერთხელ მთხოვა, ჩემთან ერთად სასეირნოდ

როცა ცისფერი სახლის კარი გაიღო, გრეგორიუსი მოულოდნელ

ადრიანას შავი აღარ ეცვა, მარტო შავი მოსახვევიღა დაუტოვებია

ცისფერზოლებიანი პიჯაკი და ქვედატანი ეცვა, შიგნით - ქათქათა

სახეზე ღიმილი კი იმის ნიშანი იყო, რომ გრეგორიუსის გაოცება მო

გრეგორიუსმა მამისა და ძმის წერილები დაუტოვა.

122

- ხომ სიგიჟეს ჰგავს, - თქვა მან. - ეს უსიტყვობა, მდუმარება?

ხელოვნებას ზიარებოდა, რომლიც გრძნობების გამოხატვას ასწ

მაგრამ ეს არ გამოუვიდა, მათ შორის არც მამასთან, - დაასრულ

დააჩერდა.

- შეიძლება ამადეოს მაგიდაზე ჩანაწერების ფურცლები წავიკითხ

როცა ისინი ამადეოს ოთახში შევიდნენ, მეორე მოულოდნელო

გრეგორიუსს: მაგიდასთან სკამი ისე აღარ იდო. ოცდაათი წლის შე
გამომათაყვანებელი, გაქვავებული წარსულიდან გამოეღწია. სკ

თითქოს ამადეო ეს-
ესაა წამოდგა სკამიდანო. როცა გრეგორიუსმა გახედა, ადრიანა

თვალები დახარა, ხელები პიჯაკის ჯიბეებში ჰქონდა, ბედს შეგუე

ქალბატონი პატარა მოსწავლე გოგონასავით ისე იდგა, თითქოს
გრეგორიუსმა მას მხარზე ხელი დაადო.
მაგიდაზე ცისფერი ფაიფურის ჭიქა გაერეცხა, საფერფლე დაეცა
ეყარა ისევ საშაქრეში. ადრიანამ მაგიდის ლამპა აანთო და მოძ
მოძრაობით ანიშნა გრეგორიუსს, დამჯდარიყო.
უზარმაზარი გადაშლილი წიგნი ისევ უწინდებურად იდო. ნებართ
ადრიანას, აწია წიგნი, რომ ავტორი და სათაური წაეკითხა: ჟო
ლედესმას „ნელი შიშის მომგვრელი ზღვა“. ისევ შეხედა ადრიანას
- არ ვიცი, - უთხრა მან, - არ ვიცი, რატომ დააინტერესა უცბად
საერთოდ იმ წიგნებით იყო შეპყრობილი, სადაც შიშზე ეწერა.
გრეგორიუსმა აიღო წიგნი და იქიდან ერთი ციტატა წაიკითხა :
აღარაფერია

გარდა ზღვებისა, რომელთა სიღრმეც მხოლოდ უფალმა უწყის“.
- გალიცია - ამ მხარით იყო შეპყრობილი, მაგრამ რატომ, ამაზე
სურდა. ის განუწყვეტლივ უკუნეთზე ლაპარაკობდა. თითქოს
გამხდარიყო, სახეზე კი სიბრაზე და მოწოლილი სიფიცხე ეტყობოდ
ფურცელზე ეწერა: მარტოობა - ესაა, რაც ამადეუმ ბოლოს დაწერა.
სიცოცხლის ბოლო წლებში სულ გამუდმებით წუწუნებდა იმაზე,

რა არის მარტოობა, რისაც ასე გვეშინია ყველასო. ბოლოს და ბო

ჩვენ მარტოობას, - იმეორებდა ის. - ნუთუ ეს მხოლოდ ისაა, რომ თ
გარიყულად გრძნობ? მაგრამ ზოგჯერ უამრავ ადამიანთანაც ხარ

გრძნობ თავს. აბა რას ნიშნავს მარტოობა? ეტყობა, მთავარი ის

შენ გვერდით, გელაპარაკებიან მეგობრულად, ბრძნულ რჩევასა

მაინც მარტო ხარ... რატომ გრძნობს კაცი თავს მარტოდ? რა არის მ

ფატიმასა და თავის გრძნობებზე ის ჩემთან საერთოდ არ ლაპა

ჩვენი უკანასკნელი ხელშეუხები მკურნალია, იტყოდა ხოლმე

ერთადერთხელ აღნიშნა: მე მის გვერდით ვწევარ, ვგრძნობ მის სხ

მის სითბოს, მაგრამ საშინლად მარტოდ ვგრძნობ თავს. რა ხდება,

მარტოობა, სხვა მონახო - გადარჩენის მიზნით - ეწერა ერთ სათ

სიყვარულს, ყურადღებას და აღიარებას თავს ვარიდებთ, რატო

უბრალოდ ვუთხრათ, რომ ჩვენ ეს არ გვჭირდება. რატომ არ ვ

თავისუფლი, რომ ვუთხრათ? რატომ გვიმძიმს ამის თქმა? ეს

გვაქცევს? რით შეიძლება კაცმა ამისგან თავი დაიცვას? რა სახ

კაცმა შინაგანი სიმტკიცე?

გრეგორიუსი გადაიხარა და საწერი მაგიდის თავზე, კედელზე,

დააკვირდა. სხვადასხვა ჩანაწერი იყო, ძლივს იკითხებოდა სიტ

გამოყენებული ნდობა.

- პაციენტები მას ხშირად ანდობდნენ პირად ინტიმურ საკითხებს

საშიშ საიდუმლოებებსაც, - დასძინა ადრიანამ, - მისგან კი ელ

დარიგებებს. მას ეჯავრებოდა ეს და სულ ამას ამბობდა - მეჯავრ

რაღაცას ელის. დალახვროს ეშმაკმა, რატომ მიჭირს პირდაპირ ამი

მოთმინების სახიფათო თვისება. „მოთმინება“ - ცხოვრების ბოლო

მიმართ ნამდვილი ალერგია გაუჩნდა. სახე საშინლად უნაოჭდებო

ეხებოდა საქმე. იმაზე მეტად სხვა რა გაანადგურებს კაცს, თუ არა

- და ამ სიტყვებს მხოლოდ მაშინ ჩავწვდი, როცა გავიგე ანევრიზმა

ბოლო ფურცელზე კიდევ უფრო მეტი ეწერა: თუ შინაგანი სუ

უსაშველოა და ძლიერი, ვიდრე თავად ჩვენ, რაღას არგებს კაც

124

გაკიცხვა? რატომაა ასე ძნელი, იყო უბრალოდ ბედნიერი? არ გაგი

ტანჯვა გიღებს კაცს ბოლოს, ასეა მუდამ.

- უწინ მთელი კედელი ასეთი მინაწერებით იყო სავსე, - თქვა ადრ

წერდა ასეთ გამონათქვამებს და კედელზე აკრავდა მისი დაღ

ადრე, ესპანეთში იმ საბედისწერო გამგზავრებამდე. მერე კი ი

კალამს ხელში. ხშირად იჯდა აქ თავისთვის გარინდებული.

გრეგორიუსი დუმდა, მხოლოდ შიგადაშიგ გახედავდა ხოლმე ა

სავარძელში იჯდა, მთასავით აკოკოლავებული წიგნების გვერ

ხელუხლებლად ელაგა. ზემოდან კი ისევ ის წიგნი იდო, თავი

გამოსახულებით. ის დაძარღვულ ხელებს ხან გადააჯვარედინე

სახეზე აშკარად ჩანდა ბრძოლა წარსულთან, მოგონებებთან.

- სიამოვნებით მოვისმენდი ამ წელიწად-
ნახევრის ამბებს ამადეოზე, ესპანეთიდან

დაბრუნების შემდეგ, მინდა, უკეთ ჩავწვდე და გავიგო მისი.

- არ ვიცი, არა! - ჩაილაპარაკა ადრიანამ და ისევ დუმილში გაირინდ

წამოიწყო, მისი სიტყვები ისე ჟღერდა, თითქოს სადღაც შორეთიდ

- მეგონა, ვიცნობდი მას. დიახ, შემეძლო მეთქვა, რომ შესწავლილი

ვიცნობდი ჩემს ძმას. ბოლოს და ბოლოს, ყოველდღე ამდენი წლის

ვიყავი და მესმოდა ყოველი მისი ნაფიქრი, ვიცოდი მისი გრძნ

მაგრამ ამ მგზავრობიდან რომ დაბრუნდა, ეს იყო მის სიკვდილა
დეკემბერში **51** წლის გახდებოდა. სწორედ ამ მგზავრობის შემდე

კაცთან, რომელსაც ნამდვილად კარგი არაფერი

მოუტანია მისთვის. იორგიც, ჰო, ო კელი, მისი წმიდათაწმიდა მეგ
მგონი. ვისურვებდი, ის ამ შეხვედრაზე არ წასულიყო. ამ შეხვ

მხოლოდ ცუდი მოჰქონდა.

- ეს ოპოზიციური ძალების შეკრებები იყო ხომ? - ჩაეკითხა გრ

ოპოზიციასთან თანამშრომლობდა, ეს ალბათ იცით, არა? მას რაღაც

მენდესის მსგავსი ადამიანების წინააღმდეგ.

- „რეზისტენცია“, - ჩაილაპარაკა ადრიანამ და ამას ისე გამოთქ

არასოდეს გაუგონია და დაჯერება უჭირსო.

გრეგორიუსი საკუთარ თავზე ბრაზობდა, რატომ ცდილობდა აძ

აეძულებინა მისთვის, რადგან რამდენიმე წუთით ისე ჩანდა, თით

დამუნჯდა. მერე გეგონება გაუქრა სახიდან გაბრაზება და ისევ და
რომელიც იმ უკუღმართი შეხვედრიდან ღამით დაბრუნდა შინ.

მას არ დაუძინია, არც ტანსაცმელი გამოუცვლია, ასევე ვნახე სამზ

ხომ ვიცი, გამოუძინებელს როგორი სახეც ჰქონდა ხოლმე, მაგრამ ა

გამოიყურებოდა: დაღლილი, გატანჯული, თვალებამოღამებული

სკამის საზურგეზე მიყრდნობილი, უკან გადახრილიყო და ირწ

არასოდეს გაუკეთებია. კლინიკაშიც სულ სხვანაირი გახდა, უფ

ყველაფერს სხარტად და ხალისით აკეთებდა.

„შეყვარებულია, ეს ყველაფერი ხომ სწორედ იმის ნიშანია, რომ

შეყვარებული“? - გავიფიქრე მაშინ მე. მაგრამ ამ ერთი შეხვედ

შეკრებისას? ახლაც სწორედ ისე იყო, როგორც ფატიმას დროს.

მონდომებული. მოკლედ რომ იტყვიან, უსაზღვროდ შეყვარებუ

მეუცხოებოდა. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ის ქალი ვნახე

მოსაცდელში შემოვიდა, ვიგრძენი, რომ ის მხოლოდ უბრალო

ოცდახუთს გადაცილებული, უჩვეულო სილამაზის, ერთი შეხე

მაინც მაცდური გოგო იყო. თვალები ერთთავად უბრწყინავდა,

დაჰკრავდა, ჰაეროვნად დადიოდა, მოსაცდელში კაცები შეპარვ

ამადეუ შემობრუნდა და თითქოს ელდა ეცა, სახეზე სისხლი მოაწ

აიყვანა.

- ადრიანა, ეს ესტეფანიაა. შეგიძლია ცოტა ხნით მარტო დაგვტ

სალაპარაკო, -

მითხრა ამადეომ.

ასეთი რამ არასოდეს მომხდარა. ამ შენობაში ჯერ არ ყოფილა ისეთ

გაგების ან მოსმენის უფლებაც მე არ მქონდა.

ის კიდევ ოთხჯერ-
ხუთჯერ მოვიდა ჩვენთან. ყოველთვის გარეთ მიშვებდა,

ელაპარაკებოდა მას და მერე კარამდე აცილებდა.ö მისი წასვლის შ

126

ალმური ასდიოდა და მთელი დღე აფორიაქებული დადიოდა.

აკეთებდა, ის, ვისაც საოცრად უმტკივნეულო ხელი ჰქონდა დ

ამის გამო. ბოლოს ის გოგო კლინიკის მხრიდან კი არ მოვიდა,

სახლის კარს მოადგა და დარეკა. უკვე შუაღამე იყო. ამადეომ

დაბლა ჩავიდა. დავინახე, ორივემ როგორ გადაუხვია გვერდით

ერთი საათის შემდეგ ის გაწეწილი თმით დაბრუნდა.

ამის შემდეგ ის აღარ გამოჩენილა. ამადეო მოდუნდა. თითქოს მთ

სადღაც გაუქრა. ამის შემდეგ საშინლად უხეში, გაღიზიანებულ

მიმართაც. ეს იყო პირველად ჩემს სიცოცხლეში, როცა გავიფიქ

პროფესია აღარ უყვარს, აღარაფერი გამოსდის ხელიდან. აქედან გ

ერთხელ ის გოგო და იორგი შემხვდნენ. იორგს მისთვის წელზ

ხელი. დავიბენი. იორგი ისე მოიქცა, თითქოს არც მიცნობდა, გ

გადაიყვანა. ძალიან მინდოდა ამადეოსთვის ეს მომეყოლა, მაგრ

ვხედავდი, ისედაც რაღაც ტანჯავდა. ერთ განსაკუთრებით მძი

გოლდბერგის შესრულებით ბახის ვარიაციები დამეკრა. თვალდ

დარწმუნებული ვიყავი, მასზე ფიქრობდა.

ჭადრაკის თამაში, რაც იორგსა და მას თითქმის ტრადიციად ჰ

შეწყდა. მთელი ზამთრის განმავლობაში ერთხელაც არ გამოჩენ

ახალ წელსაც კი. ამადეო არაფერს ამბობდა მასზე.

მარტის ერთ საღამოს ო კელი ისევ მოვიდა ჩვენთან. გავიგე ამადე
როცა კარი გააღო.

- შენ?

- ჰო, მე, - ჩაილაპარაკა იორგმა.

ისინი დაბლა, კლინიკაში ჩავიდნენ, მათი ლაპარაკი რომ არ გამეგო

კარი გამოვაღე და ყური მივუგდე. ერთი ხმამაღალი სიტყვაც არ გა

კარის მიხურვის ხმა მომესმა. ფანჯრიდან დავინახე ო კელის ქურ

აეწია, სიგარეტი ედო პირში და ქუჩის იქითა მხარეს მიდიოდა. ის

ხმას არ იღებდა.

- დამტოვე, არაფერზე არ მინდა ლაპარაკი, - ამოთქვა მან.

როცა შუაღამისას მაღლა ამოვიდა, მთლად გაფითრებული და |

კითხვის დასმასაც ვერ ვბედავდი.

მეორე დღეს კლინიკა არ გაუხსნია. ჟოაო მოვიდა. არც ამ ლაპარაკი

შემდეგ, რაც ის გოგო გამოჩნდა ჩვენს კლინიკაში, ჩემი და ჩემი ძმ

მუშაობას ბოლო მოეღო. მე მძულდა ის ქალი, მისი შავი თმა, მოკლე კაბა. მე აღარ ვუკრავდი პიანინოს, საერთოდ აღარაფერ

დათრგუნვილად, დამცირებულად ვგრძნობდი თავს.

ორი-
სამი დღის შემდეგ, შუაღამისას, ჟოაო და ის გოგო მოვიდნენ.

- მინდა, ესტეფანია აქ დარჩეს! - უთხრა ჟოაომ.

და ეს ისე თქვა, რომ რამე საწინააღმდეგოს თქმას აზრი არ ჰქონდა

მისი მბრძანებლური ტონიც. მე და ამადეო ერთად ჩავედით კლინ

არ უთქვამს. როცა გოგონა დაინახა, გასაღები გაუვარდა ხელიდ

გაუშალა ლოგინი.

გამთენიისას მაღლა ამოვიდა, შხაპი მიიღო და საუზმე მოამზადა.

უძილო ჩანდა. დიდ მოსაცმელში იყო გახვეული, მიმზიდველი

სადღაც გამქრალიყო. თავი ხელში ავიყვანე, მეორე თერმოსი ყა

ერთიც სამგზავროდ მოვამზადე. მაგრამ ამადეოს ჩემთვის არაფერ

- არ ვიცი, როდის დავბრუნდები უკან, - მითხრა მან. - არ ინერვიუ

მან ჩაალაგა ნივთები, რამდენიმე წამალიც ჩადო ჩემოდანში დ

ჩემდა გასაოცრად, ამადეომ მანქანის გასაღები ამოიღო. გუშინ

ჩვენთან. „მან ხომ ტარება არ იცის“ - გავიფიქრე ჩემთვის. საჭესთა

შემდეგ ეს გოგო აღარც მინახავს.

ადრიანა გაჩუმდა, ხელები კალთაზე დაიწყო, თავი საზურგეს

დახუჭა, სუნთქვა გაუხშირდა. მისი გონება ისევ წარსულში ჩა

მოსახვევიც ჩამოუცურდა და ის საშინელი ნაკერი გამოუჩნდა. გრ

მელოდიამ რომ მოუყვა: ჩამოიღე ხელები და მომენდე, მე სხვა გზ

და მას შემდეგ მთელი ცხოვრება ძმას მიუძღვნა, ხოლო, როცა

ახალგაზრდა ქალი დაჯდა, ამადეო ისე წავიდა, რომ მისთვის ერთ

და არც აუხსნია. მოკლედ, უკანმოუხედავად გაემგზავრა.

გრეგორიუსი იცდიდა, ვიდრე ადრიანას სუნთქვა დაუმშვიდდებო

- როდის დაბრუნდა ამადეო და რა მოხდა შემდეგ?

შემთხვევით ფანჯარასთან ვიდექი, ის ტაქსიდან გადმოვიდა. მ

მატარებლით დაბრუნდა უკან. ერთი კვირა იყო მას შემდეგ გა

კვირაზე სიტყვაც არ დასცდენია, არც მოგვიანებით უთქვამს რამე

ჩავარდნილი ლოყებით დაბრუნდა. დამშეულივით შეჭამა ყველ

დავუდგი. შემდეგ მაღლა ავიდა, საწოლზე მიწვა და ლამის მთ
ღამე

ეძინა. ეტყობა, საძილე საშუალება დალია, მერე ვნახე კოლოფი.

როცა ადგა, გაიპარსა პირი, სუფთად და კარგად ჩაიცვა. ამასობ

მივალაგე და დავასუფთავე.

- სულ ბზინავს აქაურობა, - მითხრა და შეეცადა გაეღიმა. - გმა მყავდე...

ჩვენ შევატყობინეთ პაციენტებს, რომ კლინიკა ისევ გაიხსნა. ერთი მთელი მოსაცდელი სავსე იყო. ამადეო უფრო მოდუნებული, ნელი წამლის ზემოქმედებისგან ან იქნებ უკვე მისი ავადმყოფობა იჩენ გრძნობდნენ, რომ რაღაც ისე ვერ იყო და ეჭვით შეჰყურებდნენ. შე მომედუღებინა, ასეთი რამ ჯერ არასოდეს მომხდარა.

ორი დღის შემდეგ სიცხე მისცა და საშინელი თავის ტკივილი არ

შველოდა.

- არაფერია საპანიკო, - მამშვიდებდა ის, თან ხელები ედო საფ იჩენს ჩვენი სულიერი ტკივილი თავს.

მალულად ვუთვალთვალებდი, მასში შიშს ვხედავდი, ეტყობა, ან მთხოვა, ბერლიოზის ფირფიტა დამედო, ფატიმას საყვარელი მ რამდენიმე ტაქტის შემდეგ იღრიალა - გამორთე, ახლავე გამორთე! იქნებ ეს თავის ტკივილის ან იმის გამო იყო, რომ იმ გოგონას დაბრუნება აღარ შეეძლო.

შემდეგ დაიჭირეს ქოაო. ჩვენ ეს ერთი ჩვენი პაციენტისგან გა

ტკივილი ისე გაუძლიერდა, რომ შეშლილივით დადიოდა, თან

რაღაც მომენტში გაუსკდა ძარღვი, სისხლმა მთელი თვალი შეუღ

გამოიყურებოდა, დათრგუნვილად, უსასოდ. იორგს ხომ არ და

შეფიქრიანებულმა.

- თავი ხელში აიყვანე! - მიყვირა მან.

ის და იორგი მხოლოდ ერთი წლის შემდეგ შეხვდნენ ისევ, ამ

სულ რამდენიმე თვის წინ. ამ ხანებში ამადეო ძალზე შეიცვალა. ო
სამი კვირის შემდეგ

გაუქრა სიცხე, თავის ტკივილი. მერე საშინელ მელანქოლიაში ჩავა

ეს სიტყვა ჩემს ძმას ბავშვობიდანვე უყვარდა. უამრავი წიგნიც წა

ის მელანქოლიას მიიჩნევდა დროის განმავლობაში დაგროვილ გამ

აზრით, ეს იყო ყველაზე ძვირფასი რამ, რაც კი ადამიანებს აქვთ.

- რადგან ამაში სრულად აისახება ადამიანის გულგატეხილობა, - ა

რა თქმა უნდა, ეს უხიფათო არ იყო. მან იცოდა, რომ მელანქ

დეპრესია ერთი და იგივე არ იყო. და მაინც, როცა დეპრესიული ავ
დიდხანს ყოყმანობდა,

ვიდრე

ფსიქიატრიულში

გაგზავნიდა.

ჯერ

თავად

ელაპარაკებოდა მათ, მაგრამ, თუ მელანქოლიკთან ჰქონდა საქ

ცდილობდა შეეცნო მათი მდგომარეობა, ჩასწვდომოდა ტანჯვის მ

ერთად გამგზავრების შემდეგ კიდევ უფრო გაუძლიერდა მელა

უხეშობდა.

თავის დიაგნოზში ბოლომდე იყო დარწმუნებული. მაგრამ როც

მძიმე პაციენტებთან ჰქონდა საქმე, უუნაროდ გრძნობდა თავს

უფრო ფრთხილობდა, მაშინვე სპეციალისტთან გზავნიდა მათ.

რაც მოხდა იმ მოგზაურობისას, ამან ის მთლიანად დაანგრია, ასე ფ

კი არ უმოქმედია. გეგონება, ტექტონიკური მიწისძვრა მოხდა

სიღრმისეული ფენა გადაანაცვლაო. ყველაფერი, რაც ამ ფენაზე

მერყევი და მცირე ნიავის დაბერვაზეც ირხეოდა. სახლში სიტუაცი

მასზე უნდა მეზრუნა, დამეცვა, თითქოს სანატორიუმში ვცხოვ

იყო.

ადრიანამ ცრემლები მოიწმინდა.

- და გასაოცარიც... ის ისევ... ისევ მე მეკუთვნოდა. და ალბათ ჩემად

საღამოს იორგი რომ არ გამოჩენილიყო ჩვენი სახლის კართან.

ჩამოუტანა ჭადრაკის დაფა ხისაგან გამოთლილი ფიგურებით. …

- რამდენი ხანია აღარ გვითამაშია, - უთხრა მან, - ძალიან დიდი ხან

პირველი პარტიის დროს თითქმის არც დალაპარაკებიან ერთმანე

ეს იყო დაძაბული დუმილი, არა მტრული, მაგრამ მეტად დაძა

საკუთარ თავს ეძებდნენ და ვერ პოულობდნენო. ისინი ცდილობ

საკუთარ თავში დამეგობრების შესაძლებლობა.

შიგადაშიგ ხუმრობას ჩაურთავდნენ ან რაღაცას გაიხსენებდნენ

მაგრამ არაფერი გამოსდიოდათ. მათ თითქოს გაცინების უნარ

თვით ადრე, ვიდრე პრადო მოკვდებოდა, ჭადრაკის სათამაშოდ

კლინიკაში, ლამის მთელი ღამე ისაუბრეს. მეც შეღებული კარ

ღამე.

კლინიკის კარი გაიღო და ისინი გამოვიდნენ. ამადეომ სინათლ

კლინიკიდან გამოსული სინათლე დერეფანს სუსტად ანათებდა.

მიდიოდნენ, მერე გასასვლელ კართან იდგნენ.

131

- ესე იგი... - წამოიწყო ამადეომ.

- ჰო, - ჩაილაპარაკა იორგმა.

ამის შემდეგ უცბად გადაეხვივნენ ერთმანეთს. არც კი ვიცი, უ

როგორ შეიძლება. ისეთი შთაბეჭდილება დამრჩა, თითქოს მათ

სურდათ, ბოლოს კიდევ ერთხელ ჩახუტებოდნენ ერთმანეთს.

გადასადგმელი ნაბიჯი, მოძრაობა თითქოს წარმოუდგენლად ე

თან ამის გარეშეც არ შეეძლოთ დაშორება. ისინი ერთმანეთისკ

სიბნელეში ერთურთის ხელებს ეძებდნენ. მერე ისევ გაიმართნ

დადგნენ, ისე, თითქოს აღარ იცოდნენ, სად წაეღოთ ხელები. ასეთ

სამი წუთი გაგრძელდა, მერე გამოგლიჯა იორგმა კარი და გაიქ

მიჯახუნდა. ამადეო კედლისკენ შებრუნდა, თავით მიეყრდნო

სიღრმიდან ამოხეთქილი, ლამის ანომალიური ხმები, რასაც მის

სხეული გამოსცემდა. მე ახლაც მახსოვს, რაც გავიფიქრე: „რა ღ

ჩაკირული, მთელი ცხოვრების განმავლობაში და ამ გამომშვიდ

დარჩება“. ეს იყო მათი უკანასკნელი შეხვედრა.

პრადოს უძილობა კიდევ უფრო მეტად გაუმწვავდა. ის უჩიოდ

პაციენტების მიღებებს შორის იძულებული იყო წამოწოლილიყო.

გოლდბერგის ვარიაციები დაეკრა. ორჯერ გავიდა გარეთ, ლიცეუმშ

სახით დაბრუნდა, აშკარად ემჩნეოდა ნამტირალევი იყო. დაკრ

მითხრა, რომ ამ ცოტა ხნის წინ დავინახე, ეკლესიიდან გამოდიოდ

მხოლოდ რამდენიმე დღით ჩაწვა ლოგინად, სიკვდილამდე ერთი-ორი დღით ადრე. იმ

დღეებში არაფერს ჭამდა. სიკვდილის წინა საღამოს თავის ტკივილ

გვერდიდან არ მოვშორებივარ, ვიდრე წამალმა არ გაჭრა და არ

გამთენიისას, ხუთ საათზე, მის დასახედად მივედი, საწოლში

საყვარელ რუა აუგუსტასკენ მიმავალ გზაზე წასულა, სადაც ე

ჩაიკეცა. ეს შვიდის ოცდასამ წუთზე შემატყობინეს და იმ დღეს, უ
საათის ისრები შვიდის ოცდასამ წუთზე დავაბრუნე და გავაჩერე.

37.

მარტოობა მეტისმეტი დაფასებულობის გამო - აი ამით იყო ბ

დაინტერესებული. რომ ჩვენ სხვათა დაფასებასა და სიყვარულ

დამოკიდებულნი. გრეგორიუსი იჯდა სილვერას სალონში და

მარტოობაზე პრადოს ადრეულ ჩანაწერებს, რომლებიც ადრიანამ წ

საზარელი მარტოობა: ნუთუ მართლა ასეა, რომ, რასაც ჩვენ ვა

მარტოობის საშინელი შიშის გამო ვაკეთებთ? ამის გამოა, რომ
რაზეც უარს ვამბობთ, სიცოცხლის ბოლოს ვინანებთ? ესაა მიზ

იშვიათად ვამბობთ, რას ვფიქრობთ სინამდვილეში? რისთვისაც

დამაავადებელ ქორწინებას? უარმყოფელ მეგობრობას, მოსაბეზ

დღეებზე თავშეყრას? რა მოხდება, თუკი ამ ყველაფერზე უარს

სიახლოვეს საბოლოოდ დავუსვამთ წერტილს, როცა ჩვენს საკ

სიბრაზეს მათი დამმონებელობის გამო შადრევანივით გადმოვაფრ
ეს დამთრგუნველი, შიშის მომგვრელი მარტოობა - როგორ გამ
აუცილებელია, სულის შემხუთავი ცოლქმრული ტყუილები და
ურთიერთობა ავიტანოთ და ვიქვემძრომლოთ? განა არ ჯობია
დილა-
საღამოს ჭამის დროს წინ არავინ გიჯდება, როცა შეთანხმებული შ
მიცემული სიტყვის გამო არ ფორიაქობ? განა თავისუფლებას
ნამდვილი

სამოთხისმაგვარი

მდგომარეობაა?

მაშ

რატომ

გვეშინია

ასეთი

მდგომარეობის? ალბათ ეს შიში იმის გამო გვეუფლება, რომ ჩ
მარტოობის ზუსტი არსი და გავურბივართ მას. იქნებ ეს სხვა არაფ
იმ შიშისგან, რომელიც მშობლებმა, მასწავლებლებმა თუ მოძღ
შთაგვაგონეს?
ამას რომ წერდა, მას ჯერ კიდევ არ განეცადა, რა იყო უარყოფა, რაც
იგრძნო: ერთხელ, როცა მენდესი გადაარჩინა და მეორედ, როც
გააპარა. ეს ადრეული ჩანაწერი წარმოაჩენდა მისი თავისუფალ

და წარმოსახვის უნარს. ის არაფერს ერიდებოდა, არანაირ ფიქრს ა

ერთხელაც არ დაურცხვენია, როცა მთელი სკოლის, მასწავლებ

წინაშე ღვთის მგმობი სიტყვა თქვა. მაშინ იორგის მიმართ ბრ

გამო დაწერა და წარმოთქვა ეს სიტყვა. „მერე სად გაქრა ეს ნ

გრეგორიუსმა. ცხოვრება დაუნდობლად მოითხოვს ჩვენგან უამრ

შეგვიძლია ამის ატანა და ეს სულს გვიზიანებს. - ეს მან უკვე

სწავლის დროს თქვა, თანაც იორგთან.

აი მისი ნაწინასწარმეტყველი სიტყვებიც გამართლდა და ის ყ

მარტოობაში აღმოჩნდა, რასაც არც მისი დის უჩვეულო მზრუნ

ლოიალობა - მას გრძნობისგან თავდაცვის ერთადერთ საშუალ

როგორც ჩანს, არც ლოიალობამ უშველა მას.

- ის აღარ დადიოდა ოპოზიციონერთა შეხვედრებზე, - უთხრა მას ა

ჟოაოს მოსანახულებლად მიდიოდა ციხეში. მენდესმა დართო

ნიშნად. რა უქნეს, რა უქნეს მის ხელებს?! მისი ხელები, რომლები

უკრავდნენ... - მითხრა ერთხელ ამადეომ, როცა ციხიდან დაბრუნ

იორგის წასვლის შემდეგ ამადეომ აუკრძალა ადრიანას ფანჯრ

განიავება, რათა იორგის სიგარეტის სუნი მისი ბოლო სტუმრო

გასულიყო. პაციენტებმაც დაიწუწუნეს ამაზე. ის კი შერჩენილ

როგორც მოგონებათა ნარკოტიკს. როცა უკვე განიავებას ვეღარ

თავჩაქინდრული, მოხრილი სკამზე და ისე გამოიყურებოდა, თ

სუნთან ერთად ოთახიდან მისი სიცოცხლის ძალაც ქრებოდა.

- მოდით, - უთხრა ადრიანამ გრეგორიუსს, - რაღაც მინდა გაჩვენოს

ისინი დაბლა ჩავიდნენ, კლინიკაში. იატაკის ერთ კუთხეში პატ

ადრიანამ ფეხით გვერდზე გაწია. მერე ჩაიმუხლა და ამოტეხილი

მის ქვეშ, დაბლა, ამოღრმავებულ ადგილას ჭადრაკის დაფა იდ
ადრიანამ

ყუთი გახსნა და გრეგორიუსს გამოთლილი ფიგურები აჩვენა.

გრეგორიუსს სუნთქვა შეეკრა, ფანჯარა გამოხსნა და ჰაერი ღრ

თავბრუსხვევამ შეუტია, ფანჯრის რაფას დაეყრდნო.

მე წავასწარი მას იმ დროს, - თქვა ადრიანამ. როცა მივუახლოვ

სახეზე.

- მე მინდოდა მხოლოდ... - წამოიწყო მან,

- სამარცხვინო არაფერი ჩაგიდენია, - ვუთხარი მე, - როცა წავასწარ

ყუთს აქ. იმ საღამოს უსუსური და გულგატეხილი პატარა ბავშ

უნდა, მივხვდი, ეს იყო ჭადრაკის თამაშის, იორგის და მისი მეგობ

თუმცა, ჩემი აზრით, ამადეუ ამას ასე არ აღიქვამდა. ეს მისთვის თ

მას თამაშის დასამარება კი არ სურდა, არამედ უნდოდა თავის

სამყაროს საზღვრებიდან გადაემალა, ისე, რომ არ გაენადგურებ

მოუნდებოდა, ყოველ წამს ისევ ამოეღო ეს დაფა. მისი სამყარო ა

მაგრამ მაინც იორგთან ერთად იყო. ის კვლავ არსებობდა: ახლა ის
აღარ არსებობს ჩემთვის და თითქოს აღარც მე ვარსებობ, - თქვა მა

ამის შემდეგ რამდენიმე დღე უაზროდ იჯდა ჩემ წინ, ლამის უგონ

134

ეს ფსევდოხელოვნება, თამაში, - ჩაილაპარაკა მან უცბად, თით

მეკითხებოდა.

გრეგორიუსმა ო კელის სიტყვები გაიხსენა: ის პათოსით იყო შ

არასოდეს სურდა ამის აღიარება, მაგრამ იცოდა ეს და ამიტომ

ფსევდოხელოვნების უარყოფას, როგორც კი ამის შესაძლებლობა

შეეძლო უსამართლოც ყოფილიყო, მეტად უსამართლო.

ახლა სილვერას სალონში მან ეს ჩანახატი ფსევდოხელოვნებაზე ხ

ფსევდოხელოვნება ყველაზე დიდი ვერაგობაა. ესაა ოქროთი მ

რომელიც ფარავს არარეალურ გრძნობებს.

ადრიანამ ფურცლების რამდენიმე შეკვრა გამოატანა. ერთი იყო

მაგიდიდან, ისინი მუყაოს ყდებს შორის იყო ჩალაგებული და

გადაჭერილი: ეს ის ჩანაწერებია, რომლებიც წიგნში არ შემიტანია.

არაფერი უნდა იცოდეს, - თქვა მან.

გრეგორიუსმა გახსნა და კითხვა დაიწყო:

იორგის ჭადრაკის დაფა...

... ისეთი მანერა, როგორითაც მან ეს დაფა გამომიწოდა,

მხოლოდ იორგს შეიძლება ჰქონდეს. სხვას არავის ვიცნობ, ვისაც შ

თავზე მოგახვიოს თავისი ნება. რის გამოსწორებას ცდილობდა ის

რამის გამოსწორება? სიტყვაც არ დაუძრავს. მაშინ ესტეფანიას

გაუგებრობა წარმოიშვა, - მითხრა მან. - ყოველთვის მეგონა, ჩვენ ყ

ერთმანეთთან დალაპარაკება, ყველაფერზე, რაც კი გულში ან (

გაგვიელვებდა. ჩვენ ხომ მუდამ ასეც ვიქცეოდით, არ გახსოვს? ამ

135

სიტყვების შემდეგ რამდენიმე წუთი დაფიქრდა და ბოლოს ჩა(

შევძლებთ დაკარგული ნდობის აღდგენას.

რა უჩვეულო გრძნობა დაბადა უცბად ამ სიტყვებმა ჩემში, მაგრამ

აღმოჩნდა და ისევ მალე გაქრა. ამ კაცის დიდი ცხვირი, მოწოლ
გაყავისფრებული კბილები, ეს სახე უწინ ჩემი განუყრელი, განუყ(

ახლა კი ის სადღაც ჩემ გარეთ დარჩენილიყო, უცხოდ ქცეულიყ

არც არასოდეს არსებობდაო. საშინლად ჩამწყდა გულში რაღაც.

რატომ უნდა ჩაითვალოს ეს ფსევდოხელოვნებად, თავის გამოჩენ(

ჭადრაკის დაფით გავაკეთე? ეს ხომ მხოლოდ უბრალო ჟესტია

გავაკეთე და არა საზოგადოებისთვის. თუ ვინმე მხოლოდ საკუ

აკეთებს რამეს, ისე, რომ არ სურს და არც იცის, რომ როდისმე მილ(

მის ნამოქმედარს და გაიცინებს, განა შეიძლება ეს მაინც თავი(

ჩაითვალოს?

როცა ერთი საათის შემდეგ გრეგორიუსმა ჭადრაკის კლუბში შეაბ

რთული სვლისთვის ემზადებოდა. პედრო, ის გამოშტერებულს

რომელსაც გრეგორიუსმა მოუგო, იქ იყო. არც ერთი სათამაშო

თავისუფალი.

- დაჯექით აქ, - უთხრა ო კელიმ მას და თავისუფალი სკამი მიუჩო

მთელი გზა კლუბამდე გრეგორიუსი თავის თავს ეკითხებოდა,

კელისგან. რაც სურდა, იმას რომ ვერასოდეს ჰკითხავდა, ეს აშ

როგორ უნდოდა ეკითხა, რა და როგორ იყო მაშინ ესტეფანიას

მართლა შეეძლო ის გაეწირა? თავად ამაზე პასუხს ვერ პოულობდ

ახლა, როცა მას უყურებდა და მის გამონაბოლქვს ისუნთქავდ

გააცნობიერა: იორგს სურდა მისთვის ეჩვენებინა, როგორი იყო

ჯდომა, რომელსაც ერთ დროს პრადო გულით ატარებდა; კაცი, რო

ბართლომემ თქვა, იმისთვის სჭირდებოდა ამადეოს, რომ სრულ

მასთან წაგებაც კი ახარებდა, ეს იყო ის ადამიანი, ვისაც აფთიაქი

მოწყობილობით.

- აბა, როგორ ხართ? - ჰკითხა ო კელიმ გრეგორიუსს, როცა ბოლო ს

გრეგორიუსს ასე არასოდეს უთამაშია, თან პარტიაზე ეფიქრა, თან

ყურადღება მიექცია - ეს არ შეეძლო. რა უნდა ეპასუხა, როგორ უნ
რომელიც მთლიანად სხვისი ცხოვრებით იყო შეპყრობილი და

სურდა მასზე. გრეგორიუსი შეჰყურებდა ამ კაცს, რომელიც ნი

გაყვითლებული თითებით ასე თავდაჯერებით გადაადგილებდა ც

- რაც ამას წინათ მოგიყევით ამადეოსა და ჩემზე, დაივიწყეთ.

136

ო კელიმ ისეთი მზერით შეხედა გრეგორიუსს, რომელშიც სირც

და მოძალებული ბრაზიც, თითქოს მზად იყო, ყველაფერი ესრი

მოხვდებოდაო.

- ყველაფერი სულ სხვაგვარად იყო.

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია და იმედი ჰქონდა, რომ პრადოსთ

მეგობრობის გამო მის სახეზე სინანულს ამოიკითხავდა. გრეგო

სიტყვები გაახსენა: სული მართლა ფაქტების თავმოყრის ადგილი

ჩვენი თავგადასავლების მაცდუნებელი აჩრდილები იყრის თავს?

- დიახ, ამით იყო ამადეო მთელი ცხოვრება დაინტერესებული.

ამადეოს ხშირად, - რომ ადამიანი სულიერად უფრო მეტად რი

სქემატური აღწერილობით ჩანს. მისი სულიერება დღითი დღე

ქორწინდება მეორე ადამიანზე, რადგან უყვარს და მასთან სურ

გაზიარება. იპარავს, რადგან ფული სჭირდება. იტყუება, რადგან არ

ატკინოს. რა სასაცილოა, არა? ჩვენ სხვადასხვა შრისგან შევდგ

თავიანთი სიღრმით, მგრძნობიარობით, ფერითა თუ ფორმით ი

კალეიდოსკოპში გამოსახულებები. ჩვენ ჩვენი აღმოჩენა შეგვიძ

შევალამაზოთ. არასწორი იქნება, თუ ვიტყვით, რომ შეგვიძლია ჭე
სულიერება - ეს ნამდვილი აღმოჩენაა, ჩვენი გენიალური აღმოჩენა
შთაგონებაშია, შთაგონების დაძლევაში. სულში შეიძლება ისეთ
ჭეშმარიტი სამყაროს ნაწილია. ჭეშმარიტება, იორგ, სულ სხვა რამა
და შევქმენით ჩვენი სულიერება ისეთად, როგორზეც შეგვიძლ
საუბრის თემა გვქონდეს, როცა ერთმანეთს ვხვდებით. წარმოი
ლაპარაკი რომ არ შეგვეძლოს, რა უნდა ვაკეთოთ ერთმანეთთან?
ურთიერთობა იქნებოდა?!

137

და ამაზე მას მთელი გზნებით შეეძლო ელაპარაკა, ის მთლიან
გრძნობდა, რომ ვუსმენდი და ვტკბებოდი. მერე დასძენდა ხოლმ
რამ აზროვნებაა. უპირველესი მშვენიერება კი პოეზიაშია. პოე
მოაზროვნე პოეზია რომ არსებობდეს, ეს იქნებოდა სამოთხე.
როცა მოგვიანებით წერა დაიწყო: ჩემი აზრით, ეს იყო მისი სწ
სამოთხისკენ, -
ჩაილაპარაკა ო კელიმ ბოლოს.
ო კელის თვალებში სისველე შევნიშნე. ის ვერ ხედავდა, რომ მისი
ჭადრაკის დაფაზე საფრთხეში იყო.
გრეგორიუსმა უმნიშვნელო სვლა გააკეთა. ისინი ბოლოებიღა იყვ

- ერთხელაც მოაზროვნე თამაში მწარე სერიოზულობაში გადაი

გეხებათ, რა მოხდა ჩვენ შორის და საერთოდ, ეს არავისაც არ

მოიკვნიტა - არც ქაოსს, არავის.

ო კელიმ სიგარეტი მოქაჩა მაგრად და ჩაახველა.

- შენ რაღაც გაქვს ჩაფიქრებული, - მითხრა ამადეომ. - სულ სხვა მი

თავს გვაჩვენებ - ეს იყო მისი სიტყვები, მისი დაწყევლილი,

სიტყვები. შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, როცა მეგობარი, საუკე

გეუბნებათ?

ო კელის გაუპარსავი სახე სულ წამოუწითლდა.

- იცით, მე უბრალოდ მჯეროდა, რომ ჩვენ ყველაფერზე შეგვე

თავში მოგვივიდოდა. ყველაფერზე! რომანტიკულად ჟღერს, შე

რომანტიკულადაც, მაგრამ ჩვენ შორის ასე იყო ორმოც წელზე

შემდეგ, რაც ის კლასში თავისი ძვირფასი გრძელი პიჯაკისა და სკ

გამოჩნდა.

ის ერთი იმათგანი იყო, ვისაც არანაირი აზრის თუ ფიქრის არ

მოძღვრის წინაშე უფლის მგმობი სიტყვა წაეკითხა. მაგრამ რო
მეტად გონივრული, მამაცური, მაგრამ საშინელი აზრი გამოვთ

ჩვენი მეგობრობა ზედმეტად შევაფასე. ისე შემომხედა, თითქო

ჩვეულებისამებრ, ყოველთვის შეეძლო განესხვავებინა გამოსაც

რეალურისგან. მან მასწავლა სწორედ ამ განსხვავების პოვნა და ა

ვერ მიხვდა, ვერ ჩასწვდა ჩემს ნათქვამს. მას სახეზე სისხლი მოაწ

იმ აზრმა გამიელვა, რომ ყველაზე საშინელი რამ უკვე მოხდა: მეგობრობა ზიზღში გადაიზარდა. ყველაზე საზარელი წუთი ის ერთმანეთი დავკარგეთ.

გრეგორიუსს უნდოდა, ეს პარტია ო კელისთვის მოეგებინებინ

მოხერხებული სვლებით მიეყვანა გამარჯვებამდე, მაგრამ იორგ

გრეგორიუსი შეეცადა, ფრედ დაესრულებინა თამაში.

- საერთოდ, შეუძლებელია უსაზღვრო გულწრფელობა, - დასძინა

ქუჩაში გავიდნენ და ერთმანეთს გამოსამშვიდობებლად ხელი

ძალებს აღემატება. მარტოობა იძულებითი დუმილის გამო - ასე

თქვა და ნაფაზი დაარტყა. მას შემდეგ ოცდაათი წელია უკვე გასუ
რომ აფთიაქის შენარჩუნება შევძელი. იქ მე ჩვენს მეგობრობაში ვც

ვახერხებ ვიფიქრო, რომ ჩვენ არასოდეს დაგვიკარგავს ერთმან

მოკვდა.

38.

თითქმის მთელი ერთი საათი დაძრწოდა გრეგორიუსი მარია ჟოაო

საკუთარ თავს ეკითხებოდა - რატომ უკანკალებდა ასე გული? მის

ხელშეუხები სიყვარული - ასე უწოდა მელოდიამ მარიასა და ამად

კი გამიკვირდებოდა, რომ გამეგო, ამადეოს მისთვის ერთხელაც

არავინ, ერთი ქალიც კი არ გაუტოლდებოდა მარიას ჩემი ძმის

ყველა მისი საიდუმლო იცოდა, ეს მარია ჟოაო იყო. მხოლოდ მან

ერთადერთი ქალი იყო, ვისაც ამადეო მთლიანად ენდობოდა. „

დიახ, მარია“, - ამბობდა ამადეო.

როცა, როგორც იქნა, კარი გაიღო, გრეგორიუსისთვის უკვე ნათელი

მას ორთქლადენილი ყავის ჭიქა ეჭირა ხელში, თან მეორე ხელ

ყავისფერი ნათელი თვალებით გამომცდელად შეათვალიერა, არ

ბრწყინვალე სილამაზის ქალი არ ეთქმოდა, არც ისეთი, რომლი

ისევ შემობრუნდებოდა. არც ახალგაზრდობაში

139

იქნებოდა ასეთი, მაგრამ გრეგორიუსს ჯერ არ ენახა დღემდე ქ

სრულყოფილად ბრწყინავდა თავდაჯერებულობა, საკუთარი თა

ოთხმოცს გადაცილებული იქნებოდა. ალბათ ისევ თავისი პრო

მსახურობდა.

და როცა გრეგორიუსმა ჰკითხა, შეიძლება შემოვიდეო, მან მიუგო:

- ეს იმაზეა დამოკიდებული, რა გნებავთ.

გრეგორიუსს არ უნდოდა კართანვე ამოეღო პრადოს სურათი

ისე ეჩვენებინა, მაგრამ ქალის გაბედულმა და გულწრფელმა მ

ყოველგვარი მიკიბ- მოკიბვის გარეშე სიმართლე ეთქვა.

- ამადეო პრადოს ცხოვრებითა და ჩანაწერებით ვარ დაინტერე

ფრანგულად. როგორც გავიგე, თქვენ იცნობდით მას და უფრო

სხვა.

ამჯერადაც არ შეცბუნებულა, არც დაბნეულა, ისევ ისე თავდაჯ

მუქ ლურჯ კაბაში გამოწყობილი ქალი. მხოლოდ წამწამები აახ

დაუნაოჭდა, აშკარად შეეტყო, რომ კონცენტრაცია სჭირდებოდა ამ

გასაცნობიერებლად. მას არაფერი უთქვამს, რაღაც ერთ წამს დახუ

ისევ მოიკრიბა ძალა.

- მე არ ვიცი, მინდა კი ისევ ამ ამბის გახსენება, - თქვა მან. - მაგრამ
აქ, გარეთ წვიმაში, დაგაყენოთ. შემობრძანდით.

ფრანგულად დაუბრკოლებლად ლაპარაკობდა. მის აქცენტს სწ

ჰქონდა, როგორიც - იმ პორტუგალიელის, ხიდზე რომ შეხვდა.

- ვინ იყო ის, ალბათ უკვე იცით, - უთხრა მან, როცა ყავა დაუდგა წ

გრეგორიუსმა მოუყვა ესპანურ მაღაზიაზე ბერნში და იმ წინად

მას წიგნის გამყიდველმა გადაუთარგმნა. უამრავი გამოცდილებ

ვიძენთ, ალბათ, სულ მცირე, ერთს თუ ვაცნობიერებთ, ყველა სხვა

ჩვენში შენახული, რომ ჩვენს ცხოვრებას შეუმჩნევლად სძენს რ

და მელოდიას.

მარია ჟოაომ თვალები დახუჭა. დახეთქილი ტუჩები, რომლებზ

ემჩნეოდა, აუცახცახდა და სავარძელში ღრმად ჩაეშვა. ხელები

შემოიჭდო, მერე ისევ გაუშვა. ქუთუთოებზე მკრთალი ძარღვი უც
ნელა

დაუმშვიდდა სუნთქვა და თვალებიც გაახილა.

- თქვენ ეს სიტყვები მოისმინეთ და ამის გამო გამოიქეცით გიმნაზ

ჰკითხა მან. არა, - მე ჯერ გიმნაზიიდან გამოვიქეცი და ეს სიტყვებ

გავიგე.

მან გაიცინა.

130

შემომხედა და გამიღიმა. მის ღიმილს შორეული სტეპების მჩქ

მოჰქონდა, - წერდა პრადო.

- დიახ, ეს მართლაც საკმარისი იქნებოდა, რომ თქვენ მისი გაც

გაგჩენოდათ. მაგრამ ჩემ შესახებ საიდან შეიტყვეთ?

როცა გრეგორიუსმა თავისი თავგადასავლის მოყოლა დაასრულა, მ

- მე წიგნის შესახებ არაფერი ვიცოდი. შეიძლება ვნახო?

მან გადაშალა წიგნი, დახედა სურათს და სავარძელში მთლიანად

ლამის გამჭვირვალე ქუთუთოების მიღმა თვალის კაკლები დაძ

მოიკრიბა, გაახილა თვალები და ისევ დახედა სურათს. ნელა დაი

ხელები მუხლებს დააყრდნო, უსიტყვოდ წამოდგა და ოთახიდან გ

გრეგორიუსმა წიგნი აიღო და სურათს დააკვირდა. მას ის წუთ

ბუბენბერგის მოედანზე კაფეში იჯდა, ეს სურათი პირველად ი

ადრიანასთან მისი ხმა მოისმინა.

როცა მარია უკან დაბრუნდა, უთხრა:

- ისევ მომიწია იმ დროში დაბრუნება, - და სავარძელში ჩაჯდა. როც
იქ ჩვენ ვეღარაფერს გავხდებით, - იტყოდა ხოლმე ის.

მარიას ახლა უფრო დაწყნარებული სახე ჰქონდა, ჭაღარა თმაც

ისევ გამოართვა გრეგორიუსს წიგნი და აკვირდებოდა.

131

- ამადეო.

მისი ბაგეებიდან ამ სახელმა სულ სხვაგვრად გაიჟღერა, ვიდრ

სულ სხვა სახელი ყოფილიყო.

- მე არ შემეძლო, არ მსურდა დამეჯერებინა, რომ მისგან ვეღა

გავიგებდი ვეღარასოდეს. უამრავი სისხლი და მკვდარი, როგორ

მაგრამ სიკვდილი არასოდეს მომჩვენებია ასე საზარლად, ასე აუტ

მიუხედავად გარედან შემოჭრილი მანქანების ხმაურისა, ოთახში

- თვალწინ მიდგას, როგორ მოდის ჩემკენ საავადმყოფოს უწყებით

კონვერტი იყო. ამადეო საავადმყოფოში თავში ჩხვლეტებისა და ო

მივიდა. მას ეშინოდა, რომ შეიძლება სიმსივნე ყოფილიყო. არაფერ

ანევრიზმა აღმოჩნდა. ამ დაავადებით ასი წელი იცხოვრებთ, - უთხ

მაგრამ ამადეოს მიცვალებულის ფერი ედო. ყოველ წამს შეიძლ

უნდა ვიცხოვრო ამ ბომბით თავში, - თქვა მან.

- მან თავის ტვინის სურათი სახლში, კედელიდან ჩამოხსნა, - უთხ

- ვიცი, ეს იყო პირველი, რაც მან გააკეთა. ესაა დასტური, რომ ღმერ

თქვა მან. მას შემდეგ მის ცხოვრებაში დაიწყო ახალი ეტაპი -

თავის ტვინზე გაურბოდა. თუკი ვინმე ავადმყოფს რაღაც ტვი

დაავადება აღმოაჩნდებოდა, მაშინვე სპეციალისტთან გზავნიდა.

გრეგორიუსს გაახსენდა ტვინზე უზარმაზარი წიგნი, რომელიც პრ

თავის ტვინი! რატომ არაფერი მითხარი? - ჩაესმა გრეგორიუსს ადრ

- სიმართლე არავინ იცოდა, არც ადრიანამ, იორგმაც კი.

ამ ნათქვამში სიამაყე არ იგრძნობოდა თითქოს, მაგრამ რაღაც მსგა

- ამის შესახებ მოგვიანებით იშვიათად ვლაპარაკობდით, მხოლ

ვახსენებდით. სათქმელიც ბევრი არაფერი იყო. მაგრამ სისხლშ

მუქარასავით გასდევდა მის დარჩენილ ცხოვრებას. ისეთი წუთ

რაღაც საშინელებას ელოდა მუდამ.

მარიამ გრეგორიუსს შეხედა და სთხოვა, გაყოლოდა. იგი სამზა

კარადის ზედა თაროდან ერთი ლაქირებული ყუთი გადმოიღო და

მაგიდასთან, დასხდნენ.

- რამდენიმე მისი ჩანაწერი აქ, ჩემს სამზარეულოში, შეიქმნა. მაში

იყო, მაგრამ მაგიდა ისევ ისაა. ის, რასაც აქ ვწერ, ყველაზე საშ

ხანდახან მთელი ღამე იჯდა ჩემთან და მერე გამოუძინებლად მ

წერა ულაპარაკოდ კარგია - იტყოდა ხოლმე. ის თითქოს ეთამ

ჯანმრთელობას. ადრიანას ეჯავრებოდა ეს. მას ყველაფერი ეჯა

იყო დაკავშირებული. გმადლობ, მეტყოდა ხოლმე წასვლისას. შ
ვგრძნობ, როგორც მშვიდ, დაცულ ნავსაყუდელში. სამზარეულოში
მისთვის ცარიელი ფურცლები.

მარიამ გახსნა ყუთი და ზედა რამდენიმე ფურცელი ამოიღო, ჯ
რამდენიმე სტრიქონი და მერე გრეგორიუსს გაუწოდა.

გრეგორიუსმა კითხვა დაიწყო და თუ რამეს ვერ გაიგებდა, მას
უთარგმნიდა.

ჩაბნელებული მონასტრის კედლები, დახრილი მზერა, დათოვლილ
ეს გარდაუვალია?

წარსულზე, როგორც განვლილ დროზე, ფიქრი, მოლოდინი და
მოგერიება; რატომ უნდა ვიფიქრო იმაზე, რომ დასასრული დასას
მოვა. რატომ მეუბნებით ამას, ეს ხომ ვეღარაფერს შეცვლის?

ნუ გაფლანგავ შენს დროს, ის ისე გამოიყენე, რომ რაღაც ღირებულ
მაგრამ რას ნიშნავს - ღირებული? ბოლოს და ბოლოს, დიდი ხ
განახორციელო? და ის შეცდომა, რომ საამისოდ დრო მუდამ გ
წარმავლობა - ესაა იმედგაცრუების და შიშის წინააღმდეგ საბრძოლ
ქნას კაცმა? ხანგრძლივი მოგზაურობა მოიწყოს? კიდევ რაღაც

ყველა წიგნი წაიკითხოს თუ რომელიმე ყველაზე ცნობილ სას

გაათიოს?

ან: იქნებ არასასურველი სპეციალობა დათმო, საძულველი გარ

აკეთოს ის, რაც ჭეშმარიტად დაგაახლოებს საკუთარ თავთან და

სიამოვნებას.

133

ფიქრი, რომ ერთხელაც მოვკვდები, იქნებ ხვალვე... მთელი დღ
იმიტომაც გავდივარ კლინიკიდან და იქით მივისწრაფი, სადაც მზ

სიკვდილზე შიში, გაფრთხილება არ გვკეტავს დათოვლილი ტა

გვიხსნის გზას გარეთ, გვიღვიძებს აწმყოს შეგრძნების და განცდი

სიკვდილზე ფიქრი ცვლის ურთიერთობას სხვებთან, მტრობა ს

უსამართლობის გამო ბოდიშობთ, შეცდომებს აღიარებთ... ასე რომ

სულ სხვაგვარად გაგრძნობინებს თავს და ცხოვრებას...

გრეგორიუსმა მარიას იმ ირლანდიელზე მოუყვა, რომელმაც გა

კოლეჯში წითელი ფეხბურთის ბურთით საღამოს მოხსენებაზე გა

გავიღებდი, რომ იმ ირლანდიელივით შემძლებოდა ცხოვრება, -

ერთგან.

- დიახ, ეგ სწორედ მას ჰგავს, - დასძინა მარია ჟოაომ, - ზედგამოჭრ

შემთხვევაში, იმ უწინდელ ამადეოს, რომელსაც შევხვდი პირვ

თავისუფლად შემიძლია ვთქვა, - თითქმის ყველაფერი იყო ჩა

ლიცეუმთან არსებულ გოგონათა სკოლაში პირველ წელს. ჩვენ

მოკრძალება გვქონდა ბიჭების მიმართ. ერთ დღეს, მაისის თბილი

ეზოში გადავედი უბრალოდ, მომბეზრდა ეს უაზრო მორიდება.

იცინოდა, ერთობოდა, მარტო ის იყო განმარტოებით, იჯდა კიბის

მუხლებქვეშ შემოეწყო, მისი მზერა ჩემკენ იყო მომართული, ი

მელოდებაო. მას რომ ჩემთვის ასე არ შემოეხედა, მის გვერდით არ

- შენ არ თამაშობ? - ვკითხე მე. მან მხოლოდ თავი დამიქნია, ისიც

- მე ეს წიგნი წავიკითხე, - თქვა მან იმ დიქტატორის ნაზი მო
რომელმაც ჯერ არ იცის, რომ დიქტატორია და გარკვეულწილა

ეცოდინება. ახლახან წმიდა ტერეზაზე წიგნი წავიკითხე და ამ

ისე ბანალურად მეჩვენება, რასაც ვაკეთებ, უბრალოდ, არასაკმარი

გესმის?

გამეცინა.

- მე მქვია ავილა, მარია ჟოაო ავილა, - ვუთხარი მე.

იმანაც გამიცინა, მაგრამ ეს იყო ძალდატანებული სიცილი. მას

არასერიოზულად აღვიქვი მისი ნათქვამი.

- არ შეიძლება ყველაფერი და ყოველთვის მნიშვნელოვანი იყოს -

ვუთხარი მე.

შემომხედა და ახლა უკვე ნამდვილად გაიცინა. ლიცეუმის ზარ

დავშორდით.

- ხვალაც მოხვალ? - მკითხა მან. ხუთი წუთიც არ იყო გასული, რომ
ურთიერთნდობა დამყარდა, გეგონება წლები ვიცნობდით ერთმან
მეორე დღესაც გადავედი. მან უკვე ჩემი გვარიც იცოდა და მთ
წამიკითხა ჩემი გვარის ისტორიაზე, საიდან შემოვიდა ჩემი გვარი:
ავილა - ეს გვარი მე-15 საუკუნეში შემოვიდა პორტუგალიაში.
ერთად გავემგზავროთ, - მითხრა მან.

მეორე დღეს კლასიდან გავიხედე ბიჭების ლიცეუმისკენ და ფ
თვალისმომჭრელი ნათელი წერტილი დავინახე. ეს იყო დურბი
არეკლილი მზის სხივი. ასე სწრაფად განვითარდა ეს ამბავი. ს
ყველაფერი სწრაფად ხდებოდა.

შესვენებისას მაჩვენა ოპერის პატარა დურბინდი. დედაჩემისაა, - ‎
ძალიან უყვარს სიარული, მაგრამ მამა...

ამადეოს უნდოდა ბეჯით და კარგ მოსწავლედ გავეხადე, რომ
გამოვსულიყავი. მე ეს სულაც არ მინდა, - ვუთხარი, - მედდა მინდ

- კი, მაგრამ შენ... - დაიწყო მან.

- მედდა, - ვუთხარი მე, - უბრალო მედდა.

ერთი წელი დასჭირდა, რომ ამას როგორმე შეჰგუებოდა - მე ჩემს ა
თავსმოხვეულ მოსაზრებას არ დავყევი. ამან ჩვენი მეგობრობა კი
ეს იყო მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ურყევი მეგობრობა.

- შენ ისეთი გარუჯული მუხლები გაქვს, შენს კაბას ისეთი სურ

-

მითხრა მან ორი-სამი კვირის შემდეგ.

135

მას ფორთოხალი ვაჩუქე. დანარჩენი გოგოები კლასში შურით
კეთილშობილური წარმომავლობის იყო, მე კი - გლეხის გოგო.
მარია? ჰკითხა ერთმა მეორეს, ისე, რომ არც იცოდნენ, მეც იქვე, გვ
არ მოიგონეს. ამადეოს უსაყვარლეს მასწავლებელს, მამა ბართ
ჩემს დანახვაზე მეორე მხარეს გადადიოდა.
დაბადების დღეზე ამადეოსგან საჩუქრად ახალი კაბა მივიღე.
დავამოკლებინე. ამადეოს ამაზე არაფერი უთქვამს.
ხანდახან ისიც გადმოდიოდა ჩვენთან და შესვენებაზე სასეირნ
მიყვებოდა თავის სახლზე, მამამისის ზურგზე, დედამისის უსიტ
ყველაფერი გამანდო: რას განიცდიდა, რა აწუხებდა. მისი ნდობი
გავხდი და მთელი მისი ცხოვრების განმავლობაში ასეც დავრჩი.
ქორწილში არ დამპატიჟა, მითხრა - იქ მხოლოდ მოიწყენო. მე
ამოფარებული, როცა ისინი ეკლესიიდან გამოვიდნენ. ეს იყო მაღ
ძვირფასი ქორწილი: დიდი მბრწყინავი მანქანები, გრძელი შლ
ფრაკებში.

პირველად მაშინ ვნახე ფატიმა. მეტისმეტად პროპორციულად ნაკვთები, თაბაშირივით თეთრი ლამაზი პირისახე, გრძელი შავ თოჯინა იყო-
მეთქი, ვერ ვიტყვი, მაგრამ რაღაცნაირად... მთლად დარწმუნებ ვარ, მაგრამ ასე მგონია, ამადეომ მზრუნველობა იკისრა ისე, რ გააცნობიერა. საერთოდ, ის საკმაოდ მესაკუთრე იყო, ოღონდ ა საკუთრების მოყვარული, უბრალოდ, ბუნებრივად გამოსდიოდა სხვა ქალისთვის ადგილი არ იყო. როცა ფატიმა გარდაიცვალა, ტკივილი იყო.

მარია ჟოაო გაჩუმდა და ფანჯარაში გაიხედა. როცა მისი ცოლი ამქ სინდისი ქენჯნიდა:

- როგორ აგიხსნათ, ეს ღრმა ჭრილობა იყო. პირველ დღეებში ხ იმიტომ კი არა, რომ ნუგეშს ეძებდა, მშვენივრად იცოდა, ამას ჩემგ ელოდა. მას მხოლოდ ის უნდოდა ეგრძნო, რომ მე მის სიახლ ხშირად: უბრალოდ ჩემ გვერდით ყოფნა სჭირდებოდა.

მარია ჟოაო ადგა, ფანჯარასთან მივიდა და იქ გაჩერდა. გარეთ ზურგზე შემოეწყო. როცა ლაპარაკი განაგრძო, ჩუმი ხმით საიდუმ

- მესამედ, მეოთხედ მოსვლისას, ეტყობა, იმდენად მოეძალა უ განდობოდა, რომ, როგორც იქნა, მოიკრიბა ძალა და გამომიტყდა თ მან სპეციალურად გააკეთებინა ოპერაცია, რომ არასოდეს გამხდ დიდი ხნით ადრე, ვიდრე ფატიმას შეხვდებოდა.

მე არ მინდა, რომ პატარა უმანკო ბავშვები გამიჩნდეს, რომლე

ტვირთი უნდა ზიდონ, - მითხრა მან. - მე ხომ ვიცი, როგორც იყო ჩ

მინდა ეს განმეორდეს.

მშობლების სურვილები, შიშები თავისებურ მომწამვლელ დაღ

სულს, ისინი უსუსურნი, უუნარონი რჩებიან და ვერც კი ხვდებიან
ჩვენ მთელი ცხოვრების განმავლობაში გვჭირდება, რომ ჩვენში ჩა

გავშიფროთ და მაინც ბოლომდე არ ვართ დარწმუნებული, შე

გაშიფვრა. - გრეგორიუსმა მარიას უთხრა ამადეოს ის წინადადებ

სწერდა.

- დიახ, რაც მის სულს ტვირთად აწვა, კიდევ სხვა რამ იყო. მ

უთხრა თავის უშვილობაზე. ფატიმა კი იტანჯებოდა უშვილობი

ამადეო ლამის სინდისის ქენჯნამ მოკლა. ის მეტად მამაცი და გაბ
მართლაც უჩვეულო გაბედულების მქონე, მაგრამ ამ შემთხვევაში

ამ სიმხდალეს ვერა და ვერ ინელებდა.

- ის მხდალია, როცა საქმე დედას ეხება, - გაახსენდა გრეგორიუსს ა

ერთადერთი სიმხდალე, რაც მას სუსტად წარმოაჩენს, სხვა არაფერ

- მე ეს მესმის, - თქვა მარიამ, შემიძლია ვთქვა, რომ კარგად მესმის
რა ღრმა განცდებთან იყო დაკავშირებული მისი ურთიერთობა
მამასთან, რა

კვალი დატოვეს მათ მასზე. მიუხედავად ამისა, ეს რომ გავიგე

განსაკუთრებით ფატიმას გამო. მაგრამ კიდევ უფრო მეტად ის

ასეთი ბრუტალური, რადიკალური გადაწყვეტილება მიიღო. ოც

გადაწყვიტა სამუდამო უშვილობა. ლამის მთელი ერთი წელი დან

შევგუებოდი. ბოლოს ესღა ვუთხარი თავს: ასეთია ის, ამადეო,

და სხვაგვარი ვერც იქნებოდა-მეთქი.

მარია ჟოაომ პრადოს წიგნი აიღო, სათვალე გაიკეთა და ფურცე

ფიქრებით ისევ წარსულში იყო. მერე ისევ მოიხსნა სათვალე.

- ფატიმაზე დიდხანს არასოდეს გვილაპარაკია, არც იმაზე, თუ რას

ის. მე და ფატიმა ერთხელ შემთხვევით შევხვდით კაფეში, ის

ვალდებულად ჩათვალა, ჩემ გვერდით დამჯდარიყო. ოფიციანტ

ორივემ ვიცოდით, რომ ეს დიდი შეცდომა იყო. საბედნიეროდ,

შეუკვეთა.

მე არ ვიცი, ყველაფერი კარგად გავიგე თუ არა, ამაში დარწმუ

ვიქნები. ჩემი სიმხდალეც მინდა ვაღიარო, ვერასოდეს გავბედე

წერილები ფატიმაზე. მან კი მითხრა: ჩემი სიკვდილის შემდეგ შეგ
ე.
ი. ნება დამრთო, როცა დალუქული წერილები გადმომცა. არ მი

ჩაუვარდეს ხელში. ბევრჯერ ავიღე ეს კონვერტები ხელში, ბევრჯ

მაგრამ ბოლოს გადავწყვიტე, რომ არ მსურდა, როდისმე რამე გამ

ასე დალუქული დევს დღესაც აქ, ამ ყუთში.

მარია ჟოაომ წერილები ისევ უჯრაში ჩადო და ყუთი გვერდზე გაწ

- მხოლოდ ერთი რამ ვიცი, როცა ესტეფანიას შესახებ გავიგე, სულ

ხომ არსებობს ისეთი რაღაც, რომ ადამიანი ვერ ხვდება, რა აკლია

როცა მიიღებს ამას, ერთბაშად გააცნობიერებს, სწორედ ეს აკლდა

ის სულ შეიცვალა. პირველად ორმოცი წლის ასაკში დაიწყო ჩ
ჩემგან რაღაცების დამალვა. მხოლოდ ის გავიგე, რომ არსებობდა ვ

მას იორგთანაც რაღაც კავშირი ჰქონდა. ამადეოს კარგად ვიცნ

განუწყვეტლივ ესტეფანიაზე ფიქრობდა. მისი დუმილიდანაც ა

მზერითაც კი შემეძლო ჩავწვდომოდი მის ფიქრებს, რისი გაგე

მქონდა. საერთოდაც, არავის არ ჰქონდა ამის გაგების უფლება. ამ

თავთანაც კი უჭირდა. ერთხელაც წავედი იქ, სადაც ოპოზიციის შ

იქიდან ერთადერთი ქალი გამოვიდა, მაშინვე მივხვდი, ვინც იყო ი

მარია ჟოაომ მზერა სადღაც შორეულ წერტილს მიაპყრო.

- მე არ მინდა მისი აღწერა. მხოლოდ იმას გეტყვით, უკვე შემეძლო

ხდებოდა ამადეოში. მის წინ სამყარო მოულოდნელად სულ სხვაგ

აქამდე არსებული წესრიგი სულ თავდაყირა დააყენა. ახლა მასში

ის სწორედ საოცარი ქალი იყო, ალბათ ოცდახუთ წლამდე იქნებოდ

იგრძნო, რომ ეს ქალი მისი სრულყოფილი ცხოვრების ახალი შანსი

ამის ახსნა სხვაგვარად არ შემიძლია. მან უცბად ყველაფერი ერთბ

ყურადღება, პატივისცემა, მეგობრობა იორგთან, რაც მისთვის მ

თვით სიცოცხლეც კი. ესპანეთიდან უკან რომ დაბრუნდა, ისე
თითქოს გაუნადგურებიათო. დიახ, განადგურებული, ესაა ზუსტ
მოდუნებული გახდა. აზრების თავმოყრაც კი უჭირდა. მის კე
უწინდელი სიდიადის, სიმხნევისა და სიმამაცისგან აღარაფერი
მთლიანად ჩამქრალიყო სიცოცხლის სხივი. არადა მას ცხოვრებ
ეწადა.

- ლიცეუმში ვიყავი, - მითხრა მან ერთხელ. მაშინ რამდენი რა
დამოკიდებული, თითქმის ყველაფერი შემეძლო, ყველგან გზა ხს
მარია ჟოაოს ხმა წაერთვა, ჩაახველა და როცა ისევ განაგრძო
ჩახლეჩოდა.

- მან კიდევ ერთი რამ მკითხა, რატომ არ გავემგზავრეთ მაშინ ერთ
მე მეგონა, დაავიწყდა ეს ნათქვამი, მაგრამ, ჩანს, არასოდეს დ
ავტირდით. ეს ერთადერთხელ მოხდა, როცა ჩვენ ერთად ვტიროდ
მარია ჟოაო გარეთ გავიდა. როდესაც დაბრუნდა, ყელზე თავშა
ქურთუკი ეკიდა ხელზე.

- მე თქვენთან ერთად ლიცეუმში მინდა წასვლა, - თქვა მან. - მინდ
გრეგორიუსმა წარმოიდგინა, როგორ დააკვირდებოდა ის ისპაჰა
შეკითხვებსაც დაუსვამდა. მას უკვირდა, რომ მარია ჟოაოსთან
არ დაუმორცხვებია.

39.

ის, ოთხმოცი წლის ქალი, მანქანას საოცარი სიმშვიდით, ტაქსი

თავდაჯერებულობით ატარებდა. გრეგორიუსი აკვირდებოდა მ

სიჩქარის გადამრთველზე. ეს არ იყო ქალის ფაქიზი, დახვეწილი ხ

არ ზრუნავდა მათ მოვლაზე. ეს იყო ხელები, რომლებიც ავადმყოფ

მათი ქოთნები გაჰქონდა, სახვევებს ადებდა, ხელები, რომელთ

იქმოდნენ. რატომ არ გაიხადა პრადომ ის თავის ასისტენტად?

მათ მანქანა გააჩერეს და ფეხით გაუყვნენ დარჩენილ გზას პარკის

გოგონათა გიმნაზიაში სურდა შესვლა.

- პრადოს სიკვდილის შემდეგ, ოცდაათი წელია, აქ აღარ ვყოფ

ყოველდღე მოვდიოდი აქ. მეგონა საერთო ადგილი, ჩვენი პირ

ადგილი შემაძლებინებდა მასთან გამომშვიდობების გაიოლებას

გამოვმშვიდობებოდი საერთოდ, ან როგორ უნდა გამოემშვიდობო

საკუთარ ცხოვრებად აქცია და ვინც მისთვის ერთადერთი იყო.

მან მე რაღაც მაჩუქა, რაც მანამ არც ვიცოდი, რა იყო; რა დავარქვა, ა

იყო გრძნობათა შეცნობის წარმოუდგენელი უნარი. ის მეტისმე

თავით დაკავებული, მაგრამ, ამავე დროს, გააჩნდა უჩვეულო ფან

საქმე სხვას ეხებოდა. ისეთი სხარტი და დახვეწილი იყო, თავ

ხანდახან, ვიდრე ვეტყოდი, როგორ ვგრძნობდი თავს, ვიდრე ს მოვძებნიდი, უკვე იცოდა, რაც მჭირდა. სხვებს ჩასწვდომოდა, სწრაფვა იყო, მისი არსი. მაგრამ ამადეო ამადეო არ იქნებოდა, ეს გ არ დაეყენებინა. ზოგჯერ ისე რადიკალურადაც კი, რომ კაცს დააბნ ჩვენ შორის წარმოუდგენელი, სულისშემძვრელი სიახლოვე იყო განსაკუთრებული უხეშობა არასოდეს ყოფილა, მაგრამ ერთმან ყოველთვის რეალისტური, პრაქტიკული დამოკიდებულება გვქო ვიღაც, ვინც შეძლო ჩემს სულში შემოჭრა, ჩახედვა. ის გამოცხა იმედი ჩამისახა.

მარია ჟოაო და გრეგორიუსი საკლასო ოთახში შევიდნენ. მერხ დაფა დარჩენილიყო, დაბინდულ ფანჯრებში შიგადაშიგ მინები იყ ჟოაომ გააღო ფანჯარა, ყოველი გაფაჩუნებიდან განვლილი წლ ლიცეუმის მხარეს მიუთითა:

- აი იქ, იმ მხარეს, მესამე სართულზე მოვკარი თვალი დურბინდის

ნერწყვი ძლივს ჩაყლაპა. - და ვიღაც კეთილშობილი ოჯახიშვილი მ

დურბინდით. ეს... რაღაც საოცარი გრძნობა იყო. და, როგორც ვთქვ

იყო რაღაც ბავშვური იმედი რაღაც ბუნდოვანი ფორმით, იქნებ

გაზიარებული ცხოვრების იმედიც კი.

140

ისინი დაბლა, მტვრიან, ხავსიან კიბეებზე ჩავიდნენ. მარია

დუმდა. მან თვალი შეავლო ლიცეუმის ფასადებს.

- აი იმ ფანჯარასთან იჯდა ის და რადგან უკვე მისი უცოდინ

იყო, ბეზრდებოდა გაკვეთილზე ჯდომა და პატარ-პატარა ბარათებს მწერდა, მერე

შესვენებებზე მაძლევდა. ეს არ იყო ის, რასაც მე ველოდი ყოვ

მოცემისას. ეს იყო მისი ფიქრები ამა თუ იმ თემაზე. მაგალითად,

და სხვა პიროვნებებზე. მან საკუთარი ფიქრთა სამყაროს თანამე

გარდა, აქ, ჩემში მხოლოდ შენ სახლობ, - მითხრა მან ერთხელ.

და მაინც, იყო რაღაც, რაც მხოლოდ მოგვიანებით გავაცნობიერ

მის ცხოვრებაში გავხლართულიყავი. მეტად რთული ასახსნელია,

უნდოდა, მე მისი ცხოვრების გარეთ დავრჩენილიყავი. მე ველ

შემომთავაზებდა თავისთან კლინიკაში ასისტენტობას, ხშირად

დამსიზმრებია კიდეც, როგორ ვუგებდით იქ ერთმანეთს, რა მშ

ყოფნა. მაგრამ ეს არასოდეს შემოუთავაზებია, ერთხელაც კი არ მი

მას უყვარდა მატარებლით მგზავრობა, ეს მისი ცხოვრების ძირით

ერთად სიამოვნებით ვიმგზავრებდი კუპეში, მაგრამ არც იქ სურდ

მას მხოლოდ ის სურდა, რომ ყოველ წამს შეძლებოდა ჩემთან მოს

და რჩევის კითხვა. მე მხოლოდ სადგურზე უნდა ვმდგარიყავი, რო

დაძრული მატარებლისთვის მეცქირა.

ისინი ლიცეუმში შევიდნენ. მარიამ ირგვლივ მიმოიხედა.

141

- გოგონებს აქ გადმოსვლა გვეკრძალებოდა, მაგრამ მე ერთხელ შე

შემდეგ. მან აქაურობა დამათვალიერებინა. მამა ბართლომემ გ

გაბრაზდა, მაგრამ ამადეო მისი საყვარელი მოსწავლე იყო და სიბრ

ისინი სენიორ კორტესის კაბინეტის წინ იდგნენ. გრეგორიუსს შიშ

შევიდნენ, მარიას სიცილი აუტყდა. ეს იყო ლაღი, ხალისიანი სკოლ

სიცილი.

- თქვენ დაკიდეთ?

- დიახ.

ის ისპაჰანის სურათებს მიუახლოვდა და კითხვის ნიშნად გახედა

- ისპაჰანი, სპარსეთი. მოწაფეობის დროს მინდოდა იქ წასვლა.

- და ახლა, აქ გამოიქეცით, არა? ამით გინდათ აინაზღაუროთ?

გრეგორიუსმა თავი დაუქნია. მან დღემდე არ იცოდა, რომ არს

რომელთაც ასეთი საოცარი მიხვედრის უნარი აქვთ. ... ყოველთ

ფანჯრის გამოხსნა, რომ ამ ანგელოზისთვის რჩევა ეკითხა... უცნა

მარიამ: ის მიუახლოვდა მას და მხარზე მოხვია ხელი.

- ამადეუ ამას გაიგებდა და არა მხოლოდ გაიგებდა, ნამდვილა

კიდეც. ფანტაზიის უნარი და ინტიმურობა - ეს იყო ენის შემდეგ
რასაც ის აფასებდა. ეს სამივე მართლაც საოცარ ურთიერთკავშირშ

ის.

გრეგორიუსი ჯერ ყოყმანობდა, მაგრამ ბოლოს მაინც გამოხსნა საწ

ებრაული ბიბლია აჩვენა.

- დარწმუნებული ვარ, ეს თქვენი პულოვერია!

მარია სავარძელში

ჩაჯდა

და

სილვერას

სახლიდან

წამოღებული

ერთი

პლედი

მუხლებზე შემოიფარა.

- წამიკითხეთ რამე ნაწყვეტი მანდედან, გთხოვთ. მანაც წამიკით

მართალია, ვერაფერი გავიგე, მაგრამ საოცრად ლამაზი იყო.

გრეგორიუსმაც წაუკითხა სამყაროს შექმნის ნაწყვეტი. ის, მუნ

გიმნაზიის ერთ ოთახში ოთხმოცი წლის ქალს, რომელსაც გუშ

იცნობდა, სამყაროს შექმნის ისტორიას უკითხავდა. ეს იყო სიგ

გაუკეთებია. ის ტკბებოდა ისე, როგორც არასდროს, გეგონება, მ

შეირხა, მაგრამ ამჯერად ისე, თითქოს საბოლოოდ ძგერდაო.

- ახლა სააქტო დარბაზიც ვნახოთ, მაშინ დაკეტილი იყო, - უთხრა ნ

- ესე იგი აქ წაიკითხა მან გამოსაშვებ დღეს თავისი სიტყვა, თავის

სიტყვა? მე მიყვარდა მისი ეს სიტყვა, მასში ბევრი რამ იყო მისი სუ

სახე ჩანდა, მაგრამ იქ იყო კიდევ რაღაც, რამაც შიში მომგვარა.

სიტყვაში, არა. გახსოვს ბოლოს, რომ ამბობს, მას ორივე სჭირდება:

მტრობაც ყოველგვარი საშინელების წინააღმდეგ. და ვერავინ მა

რომელიმე ავარჩიოო. მისი ბოლო წინადადება იყო: „და ეს ქარის დ

- რა მშვენიერი წინადადებაა! - წამოვიძახე მე.

ამადეომ კი აიღო ბიბლია და სოლომონის სიტყვა წამიკითხა, იქ ბო

წინადადება ეწერა.

შემეშინდა და ვკითხე:

- შენ ხომ ამას ვერ გააკეთებ! ამ სიტყვებს ხომ ყველა იცნობს და შ
ჩაგთვლიან. ის ვეღარ ვუთხარი, რომ იმწუთას მის გამო მქონდა შ
- რატომ, - გაიკვირვა მან, - ეს ხომ უბრალოდ პოეზიაა?
- კი, მაგრამ შენ ხომ არ შეგიძლია ასე უბრალოდ ბიბლიური პოეზი
სახელი დაარქვა?
პოეზია ყველაფერს აჭარბებს და ყოველგვარ წესს სცილდება, - თქ

143

მაგრამ, ეტყობა, ბოლოს მაინც ეჭვი შეეპარა თავისი აზრის სის
წინადადება. მიხვდა, რომ ძალიან შევფიქრიანდი. ის ყველაფერს გ
შემდეგ აღარ გვილაპარაკია.
გრეგორიუსმა მოუყვა მას ო კელისა და პრადოს შორის ღვთის მგმ
ეს მე არ ვიცოდი, - თქვა მან და ცოტა ხანს დუმილმა დაისად
გადაიჯვარედინა, მერე გაშალა და ისევ გადაიჯვარედინა.
- იორგი, იორგ ო კელი, არ ვიცი, არ ვიცი - ის ამადეოსთვის ბედნიე
თუ უბედურების? იქნებ დიდი უბედურების, რომელიც დიდ
შენიღბული? ესეც ხომ არსებობს. ამადეო ისწრაფოდა იორგის სიძ
ნამდვილად უხეში ძალა იყო. საერთოდ, მისი სიძლიერე ხიბლ
ხელები, უხეში აბურძგნილი თმა, უფილტრო სიგარეტის მოწე
მანერა მოსწონდა. მე არ მინდა, მის მიმართ უსამართლო ვიყ

ამადეოს იორგით ასეთი გატაცება. მე ერთი გლეხის გოგო ვიყავი დ

ბიჭები როგორებიც იყვნენ. არანაირი რომანტიკა არ არსებობდა

რომ მისულიყო, იორგი მხოლოდ საკუთარ თავზე იფიქრებდა.

რაც იორგში ხიბლავდა, ის იყო, რომ მისთვის არანაირი სირთუ ზღვარი არ იცოდა. უბრალოდ, მოკლედ იტყოდა თავის აზრს და თ

ზემოდან გაიცინებდა კიდეც. ამადეოს კი, პირიქით, სულ ბრძო

საკუთარი სულის, ასევე ზღვრის დაცვის გამო.

გრეგორიუსმა მოუყვა ამადეოს მიერ მამისთვის მიწერილი წერ

წერდა:

„სხვები შენი მსაჯულები არიან“.

- დიახ, სწორედ ეს იყო, ამან ის მეტად არათავდაჯერებულ ად

ნდობის უდიდესი მოთხოვნილება ჰქონდა და სურდა, რომ მისთ

ცდილობდა, თავისი არადამაჯერებლობა ჩაეხშო, მისი გაბედულ

უფრო საკუთარი თავისგან გაქცევას ჰგავდა. ის საკუთარი თავ

მომთხოვნი, მკაცრი მსაჯული იყო.

მას სძულდა ფსევდოხელოვნება! განსაკუთრებით სიტყვებსა ღ

ადამიანმა საკუთარი ფსევდოხელოვნებაც ხომ უნდა შეიცნოს, რო

- ვეუბნებოდი მე. ხანდახან ჭრიდა ეს ნათქვამი და ის მშვიდდებ

ეწყებოდა საკუთარ თავთან მკაცრი ბრძოლის პერიოდი.

მშვიდ პერიოდში, როცა ის თავის კლინიკაში მუშაობდა, ყველა მი

ზოგჯერ ისე გამოიყურებოდა, თითქოს შეეძლო საკუთარი თავის

მოხდა მენდესთან დაკავშირებული ის ამბავი და მას შემდეგ (

დაჰქონდა ის შეფურთხება, რომელიც ბოლომდე სულ ესიზმრე

„სიკვდილით დასჯა“.

144

მე წინააღმდეგი ვიყავი, რომ ამადეო ოპოზიციაში შესულიყო. ის ს

ამის ნერვები არ ჰქონდა. მე არ ვფიქრობდი, რომ ამით თავის

გამოასწორებდა, მაგრამ ვერაფერს გავაწყობდი. როცა საქმე სულს

ვერაფერს ვხედავთ.

იორგიც ოპოზიციაში იყო. იორგი, რომელიც სწორედ ამ სახით საბო

საკუთარ თავში ჩაღრმავებული, დანაღვლიანებული დარდობდ

სამზარეულოში, მაგრამ სიტყვას არ ძრავდა.

ისინი დაბლა ჩავიდნენ. მარია ჟოაო იდგა ფანჯარასთან და იქიდან

საკლასო ოთახს გოგონათა გიმნაზიაში.

- სხვათა განსჯის საგანი გახდა მაშინაც, როცა ადრიანას ყელი გაუ

რომ ეხსნა. სხვები კი ამ დროს ისხდნენ მაგიდასთან და ისე შ

დაუნდობელ ურჩხულს. არადა ეს იმწუთას ყველაზე სწორი ნა

კურსებზე რომ ვიყავი, იქ აგვიხსნეს განსაკუთრებულ შემთხვე

მოიქცეს ექიმი; ასეთ დროს სასუნთქი მილი უნდა განთავისუფლ

სასუნთქ მილს შორის უნდა გაიჭრას, რათა არ გაიგუდოს კაცი. თა

გაკეთებას ვერასოდეს შევძლებდი, იმწუთას საწერი კალმის ღ
თუ არა, ესეც ძნელი სათქმელია, მაგრამ ამადეომ შეძლო ეს. მერე
გაუკეთეს.

ადრიანას ცხოვრება ამან მთლიანად შეცვალა. როცა ვინმე სიკვ
ორივესთვის - გადამრჩენისთვისაც და გადარჩენილისთვისაც -
ხვედრია. ამადეოს უმძიმდა ადრიანას მადლიერების ატანა, რა
რელიგიური ელფერი დაჰკრავდა, ფანატიკურიც კი. ზოგჯერ მას ღ
ადრიანას მონურ მორჩილებაზე, მაგრამ მერე ამას მისი უიღბლო ს
ბავშვის მოშორება, რასაც შეეძლო ადრიანა საშინელ

145

დეპრესიაში ჩაეგდო. ამან განაპირობა ამადეოს მის მიმართ დამოკ
საკუთარ თავს ვარწმუნებდი, ალბათ ადრიანას გამო არ წამიყვ
ასისტენტად-მეთქი, მაგრამ ეს არ იყო სიმართლე.

მის დასთან, მელოდიასთან, ანუ რიტასთან სულ სხვანაირი დამო
ამადეოს. მელოდია უბრალო, უპრეტენზიო ადამიანი იყო. ამად
დაატარებდა. ამ სურათზე გოგონათა გუნდშია ქუდით. ამადეო
სიმამაცე, დაუმორჩილებლობა. ისიც - რომ მელოდიას, როგორც ნა
ტკივილიანი ტვირთის განცდა ნაკლებად შეეხო, ვიდრე თავად
მაგრამ რისხვა იპყრობდა, როცა წარმოიდგენდა, ბიჭი რომ ყოფ

შედარებით რამდენად ლაღი ცხოვრება ექნებოდა.

მე ერთადერთხელ ვიყავი მათთან სახლში, სკოლის პერიოდში, იყო. ისინი თავაზიანები იყვნენ ჩემ მიმართ, მაგრამ ვგრძნობდ კეთილშობილ ოჯახს არ ვეკუთვნოდი. ამადეოც უხასიათოდ იყ ეთქვა:

- ვიმედოვნებ...

- ეგ არაფერია, - ვუთხარი მე.

მოგვიანებით მოსამართლეს, მამამისს, შევხვდი, თავად მთხოვ გრძნობდა, რომ ამადეო მის საქმეს, მთავრობაში სამსახურს, არასწ მოსწონდა. მე ვძულვარ, საკუთარ ვაჟს ვძულვარ, - ამოხეთქა მის მომიყვა თავის საშინელ ტკივილზე, იმაზე, თუ როგორ ეხმარებოდ როგორმე გაეძლო ამ მწარე სიცოცხლისათვის. ამადეოზე გულნ თანამიგრძნობსო. მე მოვუყევი, რაც მითხრა ამადეომ ამის შეს როგორც ავადმყოფი, ისე აღვიქვა, რომელსაც ყველაფერი ეპატი საერთოდ არ მეყოლება.

არ მომიყოლია, რა უბედური იყო ამადეო კოიმბრაში, რადგან ე მომავალში, ექიმობაში. ის არ იყო დარწმუნებული, სწორი გად თუ მხოლოდ მამას სურვილს დაჰყვა.

მან ერთ დიდ უნივერსამში რაღაც მოიპარა. ლამის დაიჭირეს, მერე საავადმყოფოში აღმოჩნდა.

- რატომ? შეგიძლია ერთი მიზეზი მაინც დამისახელო? -

ვკითხე მე. მან თავი დამიქნია.

მაგრამ ეს ჩემთვის არასოდეს აუხსნია. ვფიქრობ, ეს მამამისის სას

სასჯელს უკავშირდებოდა. ეს იყო ამადეოს უსუსური, გამოუც

საავადმყოფოს დერეფანში ო კელის შევხვდი.

- რაღაც მართლაც ძვირფასი რომ მოეპარა, კიდევ მესმის, მაგრამ ამ

146

თქვა მან. არ ვიცი, იმწუთას მძულდა თუ მიყვარდა ო კელი, დღეს

მამამისის საყვედური, რომ ამადეო სულ არ თანაუგრძნობდა,

მართალი. ჩემს სახლში რამდენჯერ უცდია ამადეოს, ბეხტერევ

ხანს ყოფილიყო მოხრილი, ვიდრე მართლაც ხერხემალი არ ეღრძო

გაიმართებოდა, მერე მიწაზე გართხმული თავს ჩიტივით მაღლ

დადიოდა, თან გამწარებული გაიძახოდა:

- როგორ იტანს ასეთ მდგომარეობას, მარტო ტკივილს კი არა, ასეთ

როგორ უძლებს?

რაც ჩემთვის მართლაც გაუგებარი იყო, ეს მისი დამოკიდებულება

მიმართ. ლამაზი, მოვლილი, მაგრამ არცთუ ისე თვალშისაცემი ქალ

ამადეო დედას ადანაშაულებდა ბევრ რამეში, რაც, არა მგონია,

ის ირწმუნებოდა, რომ სწორედ მის გამო არ იცოდა მან, რა იყო თ

თავის მიმართ ასეთი მკაცრი, მომთხოვნი ამიტომ გამოვიდა. „

უწოდებდა დედამისს, მაგრამ მასთან პირდაპირ ამაზე ლაპარაკს ც

უკვე ბნელდებოდა, მარია ჟოაოს მანქანა ანთებული ფარებით მიჰ

- იცით კოიმბრა? - მკითხა

მან. გრეგორიუსმა თავი

დაუქნია.

- მას უყვარდა იქ უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკა. კვირა არ გავ

წასულიყო.

147

მოგვიანებითაც არაერთხელ მისულა მხოლოდ შენობის სანახავად

როცა გრეგორიუსი მანქანიდან გადმოვიდა, ისევ თავბრუ დაეხვა.

მანქანის კარს ჩაბღაუჭებოდა. მარია ჟოაომ თვალები მოჭუტა:

- ასე ხშირად გემართებათ?

ის ჯერ შეყოყმანდა, მერე კი გამოუტყდა.

- ამას ასე აგდებულად ნუ უყურებთ, - უთხრა მან. - იცნობთ აქ ვინ

ნერვოლოგს? მან თავი გაუქნია.

მარიამ ჯერ ნელა დაძრა მანქანა, თითქოს უკან დაბრუნებას აპირ

გზაჯვარედინთან მისცა ისევ გაზი. ისევ მთელი სამყარო დატ

გრეგორიუსი სახლის კარის სახელურს ჩაეჭიდა, ვიდრე გააღებდა.

დალია და ნელა ავიდა მაღლა.

40.

მეჯავრება სასტუმროები და რატომ ვაგრძელებ ასე ცხოვრებას,

ჯულიეტა? - უთხრა გამგზავრების წინ სილვერამ თავის მოსამ

შუადღეს, გრეგორიუსმა გაიგო სილვერას შინ დაბრუნება და ეს

სილვერამ იქვე მიყარა ჩემოდანი, ქურთუკი და დაქანცული ჩა

თვალები დახუჭა. როცა გრეგორიუსი დაბლა ჩავიდა, სახე გაუნათ

- რაიმუნდ, შენ ისპაჰანში არ წასულხარ? - ღიმილით ჰკითხა

მან. ის ცოტა გაციებული იყო და სრუტუნებდა.

- ბიარიციში საქმიანი შეხვედრის შემდეგ, როგორც ვვარაუდობდი,

ყოფილა და მაშინვე გამოვემგზავრე. ღამის მატარებელში იმ სა

ოფიციანტთან ორჯერ წავაგე ჭადრაკში, სადგურზე ჩემს მძღოლ

მოვედი და ჯულიეტა არ დამხვდა, დასვენების დღე ჰქონია, - დაი

სახეზე დაღლილობა ეტყობოდა, თვალებიც უფრო ღრმა და უძ

პირველი შეხვედრისას მატარებელში. გრეგორიუსს მისი სიტყვ

წარმოდგენა არ გვაქვს ჩვენს ცხოვრებაზე, არ ვიცით, რა გველის, ა
დღეს თუ საქმე კარგად მიდის, უნდა ჩავთვალოთ, რომ ბედი გვქ

სილვერამ და გრეგორიუსმა ერთად ჭამეს, რაც გუშინ ჯულიეტამ

ყავა დალიეს. სილვერამ შენიშნა, რომ გრეგორიუსის მზერა იმ

მიმართული, სადაც დღესასწაული იყო აღბეჭილი.

- დასწყევლოს ღმერთმა, ეს სულ დამავიწყდა, ეს დაწყევლილი სა(
არ წავალ იქ, არ წავალ! - თქვა და ჩანგლით მაგიდაზე დააკაკუ
ჩემთან ერთად უნდა წამოხვიდე. ესაა ტრადიციული საოჯახო
გინდა...

148

უკვე რვა საათი სრულდებოდა, როცა ფილიპმა გამოუარა და დაბ
ორივეს. გრეგორიუსი და სილვერა შემოსასვლელში სარკესთან
იგუდებოდნენ. ამ ერთი საათის წინ გრეგორიუსმა უთხრა, რო
დღესასწაულისთვის შესაფერისი ტანსაცმელი არ ჰქონდა. სილ
პიჯაკი მოასინჯა. ახლა გრეგორიუსი იდგა და დიდ სარკეში ა
თავს: გრძელი შარვალი ფეხსაცმელზე ჩამოჰფენოდა, სმოკინგი
პერანგის საყელო ლამის ახრჩობდა. შეშინებული შეჰყურებდა საკ
სილვერასთან ერთად სიცილის შეტევა დაეწყო. საკუთარი თავ
შეხედვამ აღაფრთოვანა. მას არ შეეძლო აეხსნა, მაგრამ ისეთი
თითქოს ამ სამასკარადო ტანსაცმლით სურდა, ფლორენსიაზე ეძი
ნამდვილი შურისძიება კი მაშინ იგრძნო, როცა სილვერას დეიდ
სილვერა ტკბებოდა თავისი ცხვირაწეული ნათესაობის წინაშე შვ
წარდგენით: ნამდვილი სწავლული და უამრავი ენის მცოდნე, ეუ
გრეგორიუსმა სიტყვა ერუდირებულს მოჰკრა ყური, შეხტა, გე

ჩაარტყესო. მაგრამ მაგიდასთან მაინც ალაპარაკდა ებრაულად, ბერნულ გერმანულსაც ჩაურთავდა თავისი მრავალენიანობის ... ერთ ენაზე ყვებოდა რაღაცას, ხან - მეორეზე. თავადაც არ ეგონა, რო... სასაცილო ხუმრობა იცოდა, თითქოს მისი ფანტაზია სულ უფრო

და უფრო მდიდრდებოდა. ბოლოს უცბად წაიბორძიკა, თავბრუ და... სიტყვისა და წითელი ღვინისგან, სიგარეტისა და დარბაზში დარჩ... ამ საღამოს გმირი იყო და ცდილობდა, რომ თავბრუსხვევა არ ... ნათესავები აღფრთოვანებული იყვნენ, რომ ასე მხიარულად წა... საღამო. სილვერაც კმაყოფილი ეწეოდა და ტკბებოდა სანახაობ... უყურებდნენ გრეგორიუსს, როგორ მზერასაც ის არ იყო ჩვეულ... ეგებ მეჩვენებაო. ბოლოს უკვე სულერთი იყო მისთვის, ეკუთ... მრავლისმთქმელი მზერა მას, მუნდუსს, პერგამენტის კაცს, პა... უწოდებდნენ.

შუაღამე იყო უკვე, როცა გრეგორიუსი სილვერას დეიდის სამზ... მოსამსახურეები გაოგნებული შეჰყურებდნენ, როცა მან თეფშები... შეიცადა, ვიდრე ისინი გავიდოდნენ, თავბრუ ისევ ეხვეოდა, აქეთ... იქით ბორძიკობდა,

რაღაცას ეჭიდებოდა, თან ისევ თეფშებს აპრიალებდა. სურდა, მოგვიანებით ბოლომდე დამტკბარიყო. გეგონება, ორმოცი წლის

აენაზღაურებინა, რაც მაშინ სკოლის ზეიმზე უნდა გაეკეთებინა.

წეღან ხუმრობით მაგიდასთან ისიც იკითხა - აქ, პორტუგალიაშ

ტიტულის, გვარის ყიდვა თუ შეიძლებაო.

ეს ნათქვამი ვერავინ გაუგო, იფიქრეს, პორტუგალიური სიტყვები

სილვერამ გაიგო და გაიცინა.

გრეგორიუსის სათვალე ცხელი წყლისგან სულ დაიბინდა, თეფში

და სულ ნამსხვრევებად იქცა.

ამ ხმაურზე სამზარეულოში სილვერას დეიდაშვილი, ავრორა, შ

ერთად ჩამუხლული კრეფდა ნატეხებს. გრეგორიუსი ისევ ვერ

ავრორას ეჯახებოდა გამუდმებით, რომლის სუნამოც, როგორც

იხსენდება, კიდევ უფრო ახვევდა თავბრუს.

- არაფერია, - უთხრა ავრორამ, როცა მან მოუბოდიშა. გაოგნებუ

აკოცა ავრორამ მას შუბლზე.

- აქ რას აკეთებ? - ჰკითხა მან, როცა ადგნენ, თან წინსაფარზე

რეცხავ? შენ? სტუმარი? პოლიგლოტი სწავლული? დაუჯერებელი

ავრორამ მას მოხსნა წინსაფარი, ჩართო სამზარეულოს რადიო, ხელ

ვალსის ცეკვა დაიწყო. თავის დროზე გრეგორიუსი ცეკვის სკო

წელიწადში გამოიქცა, ამიტომაც ახლა დათვივით მოძრაობდა, თავ

ფეხს იდგამდა, ტრიალისას კი თავბრუ კიდევ უფრო ეხვეოდა.

გაიფიქრა მან, თან ცდილობდა ავრორას ჩასჭიდებოდა, რომელი

და მუსიკასთან ერთად უსტვენდა, მხოლოდ სილვერას ხელის

გადაარჩინა დაცემისგან.

140

გრეგორიუსმა ვერ გაიგო, რა უთხრა ავრორას სილვერამ, მაგრამ

მიხვდებოდა, რომ ეს იყო საყვედური. ის დაეხმარა გრეგორიუსს დ

ჭიქა წყალი მიუტანა.

ნახევარი საათის შემდეგ, როცა უკვე მანქანაში ისხდნენ, სილვერამ

- მოკლედ, ეს გახევებული ადამიანები დღეს სულ თავდაყირა

უთუოდ თან უნდა წაგიყვანო.

მძღოლმა ისინი სახლში მიიყვანა. სახლთან სილვერა დაჯდა საჭეს

გაემგზავრნენ.

- მგონი ახლა, სწორედ რომ შესაფერისი დროა, არა? - ჰკითხა სილვ

სილვერა ნათურის შუქზე ათვალიერებდა ისპაჰანის სურათებს

იქნევდა. მან გრეგორიუსს გახედა და ისევ თავი გააქნია. ერთ სავა
რომელიც მარია ჟოაომ დაკეცა. სილვერა ჩაჯდა სავარძელში და

კითხვები დაუსვა, მარია ჟოაოს და საერთოდ არავის რომ დაუს

იმ აზრამდე, რომ ძველი ენები შეგესწავლა? რატომ არ წახვედ

ფლორენსიას შესახებ, რაც მომიყევი ყველაფერი მახსოვს, მაგრამ

გყოლია?

გრეგორიუსი პრადოს შესახებ მოუყვა. ეს იყო პირველი შემთხ

პრადოზე თავის აზრს უზიარებდა, კაცს, რომელსაც არ იცნობდა. ი

რამ იცოდა გრეგორიუსმა ამ უცნობი ადამიანის შესახებ და რა

სილვერამ ხელები გაითბო ქურაზე, ისე, რომ გრეგორიუსისთვ

არ შეუწყვეტინებია. ბოლოს

141

მხოლოდ ის ჰკითხა იმ წიგნის - „წითელი კედრების“ - ნახვა შემი

ის დიდხანს აკვირდებოდა პრადოს პორტრეტს. შესავალიც წაი

მდუმარე გამოცდილებაზე. მეორეჯერაც გადაიკითხა. მერე დაი

გაიცინა და ხმამაღლა ამოიკითხა: ხელგაშლილობა წვრილმანი ანგ

ასეთი რამაც არსებობს. მერე კვლავ გადაფურცლა, შეჩერდა და

მოიკითხა:

მონაბერი ქვიშა: ალბათ მივხვდებით, რომ ყველაფერი ბედის ს

გამოგვივა არანაირი საქმე, ეს მხოლოდ ბედზეა დამოკიდებულ

განვიცდიდეთ და ვმოქმედებდეთ, ეს მონაბერი ქვიშასავითაა.

სილვერა ადგა სავარძლიდან და აქეთ-იქით გაიარ-გამოიარა, თან პრადოს წიგნს

დასცქეროდა, მერე ისევ ფურცლავდა და რომელიღაც წინადად

კითხულობდა. ბოლოს უფრო დიდ ტექსტთან შეჩერდა, ჩამოჯ

საწერი მაგიდის კიდეზე, სიგარეტს მოუკიდა და წაიკითხა:

მოღალატე სიტყვები: როცა ჩვენ საკუთარ თავზე, სხვებზე ან

ვლაპარაკობთ, ვცდილობთ, ჩვენი სიტყვებით გადმოვცეთ; უნდა გ

ვფიქრობთ და რას ვგრძნობთ. ჩვენ ამით სხვებს უფლებას ვაძ

სულში, - მითხრა ერთმა ინგლისელმა, როცა გემბანზე ვიდექით.

კარგი და დასამახსოვრებელი, რაც იმ გზასაცდენილი ქვეყნიდან წ

მოგონება იმ ირლანდიელზე წითელი ბურთით.

მისი ნათქვამით, ჩვენ ვართ ერთადერთი რეჟისორი, თვითგანმკარ

და თუ გვინდა, გავხსნით საკუთარ თავს სხვის წინაშე, თუ არადა,

შეცდომაა, არასწორია? იქნებ ეს მხოლოდ საკუთარი თავის მო

საკუთარ თავს ასე, სიტყვებით მარტო კი არ ვხსნით, არამედ

უფრო მეტს გავცემთ, ვიდრე გვსურდა. და იქნებ ზოგჯერ სრუ

საპირისპიროსაც კი, ვიდრე სინამდვილეში ვართ. თავად ჩვენვ

დაავადების მიზეზი, მაგრამ, თუ საუბრის დაწყებამდე ამაზე ვ

სიტყვა ყელში გაგვეჩხიროს და შიშმა დაგვამუნჯოს.

როცა მე და სილვერა უკან ვბრუნდებოდით, მან მანქანა ერთ
რომლის წინაც აუარება რკინა და მინა ეწყო.

- აქაა ჩემი ფირმა, - თქვა სილვერამ. - ძალიან მინდა, პრადოს წიგნ

გადავაქსეროქსო. მან გამორთო მანქანა, კარი გააღო, თან გრეგორი

- აჰ, ალბათ ეს არ გამოვა, არა? იქნებ გინდა, რომ ეს ტექსტი მხოლ

მხოლოდ წიგნი, არამედ შიგ ნაწერიც.

მოგვიანებით, როცა გრეგორიუსი ფხიზელი გონებით ამ წინად

გაიფიქრა:

„რატომ უწინ არ მყავდა ცხოვრებაში არავინ ისეთი, ვინც ასე,

გაგებას“?

ვიდრე დასაძინებლად თავ-
თავიანთ ოთახებში გავიდოდნენ, სილვერა გადაეხვია

გრეგორიუსს. ეს იყო ის ადამიანი, ვისთვისაც ნამდვილად შეეც

თავბრუსხვევის და ნევროლოგთან მისვლის შიშის შესახებ განდო

41.

როცა ჟოაო ესა კვირას, ნაშუადღევს, მოხუცებულთა თავშესაფ

კართან იდგა, გრეგორიუსმა სახეზე შენიშნა, რომ რაღაც მოხდ

იცოდა, შეეპატიჟებინა თუ არა თავის ოთახში. ეს იყო მარტის ცივ

მიუხედავად, ფანჯარა ფართოდ გაეღო. შარვალი შეისწორა, ვი

თავის თავს ებრძოდა. აკანკალებული ხელებით განალაგა ფიგურ

„ალბათ რაღაცას განიცდის, თან უნდა მითხრას და თან უჭირს“, -

გრეგორიუსმა. ჟოაომ პაიკის ფიგურით დაიწყო.

- გუშინ მე ნამდვილად არ ჩამისვრია საწოლში, - თქვა მან ჩახრინწ

დააშტერდა.

გრეგორიუსი დუმდა, მაგრამ ამ შემთხვევაში დუმილი დიდხან

თავისდა უნებურად თქვა:

143

- გუშინ მეც უცნაური საღამო მქონდა თავბრუსხვევის გამო. ი
შევიძურწე, ვისთანაც სტუმრად ვიყავი და ჩემდა უნებურად,
აცუნდრუკებული ქალის მკლავებში ჩავვარდი.

- ეგ სულ სხვა რაღაცაა, - თქვა მან გაღიზიანებულმა.

- რადგან ეს სხეულის ქვედა ნაწილს არ ეხება? ესეც ხომ იგივეა, რ
ვერ აკონტროლებს საკუთარ თავს, სხეულს?

ჟოაომ შეხედა, ეტყობა, ამ ნათქვამზე
დაფიქრდა. გრეგორიუსმა ჩაი გააკეთა და
ორივესთვის დაასხა.

ესამ შენიშნა გრეგორიუსის მზერა თავის აცახცახებულ ხელებზე.

- ეს ღირსების საკითხია, - თქვა მან.

- ღირსების? - ჩაეკითხა გრეგორიუსი. - რა შუაშია აქ ღირსება?
უნებურად გიღალატოს, ამას ღირსებასთან რა კავშირი აქვს?

ესამ გაიხსენა:

- როცა საწამებლად გავყავდი, შარვალში ვისვრიდი და ისინი ამაზ
საშინელი დამცირება, მაგრამ მაშინ არ გამჩენია ისეთი შეგრძნ
დავკარგე. მაშ რატომ მოხდა ასე ახლა?

- ჩემი აზრით, ღირსების დაკარგვა მხოლოდ მაშინ იქნებოდა, (

დაგცდენოდათ,

- უთხრა გრეგორიუსმა.

- მე ერთი სიტყვაც არ დამცდენია, ერთი სიტყვაც კი. ყველა სი

ჰო, ეს ასეა: მე ჩავრაზე ყველა სიტყვა ჩემში და სამუდამოდ დავად
გამორიცხული იყო ჩემი ალაპარაკება, ვერც მოახერხეს. მე თავს შთ

არაფრად ჩამეგდო, ვიჯექი გამოცარიელებული ფიტულივით, ლ

ტკივილი სეტყვასავით ეცემოდა. მე შევძელი ჩემს თავში მწამ(

მაგრამ ეს არ იცოდნენ. მე ისინი გავანადგურე, დავამარცხე საკ

მიშველა სულის შემხუთავი წამებისას.

- ნარკოზით რომ აელაპარაკებინე?

- ეს ბევრჯერ მიკითხავს საკუთარი თავისთვის, რამდენჯერმე დ

დასკვნამდე მივედი, რომ ასე შეეძლოთ ჩემი განადგურება, მაგრამ

ვერ წამართმევდნენ. ადამიანმა თავისი ღირსება რომ დაკარგოს

უნდა დაკარგოს.

- და ახლა ჩასვრილი საწოლის გამო დარდობთ? - უთხრა გრეგ

დაკეტა. - ცივა და თანაც ეს არაა გამოსავალი, სულაც არა.

ესამ თვალებზე ხელი მოისვა:

- არ მინდა დრენაჟის ჩადგმა, რომ ამგვარად მხოლოდ რამდენ

გავიხანგრძლივო სიცოცხლე.

- ღირსების ფასი მართლაც არაფერია, - თქვა გრეგორიუსმა. - ა ღირსება სხვადასხვანაირად შეიძლება დაკარგოს: მასწავლებელ ყოყოჩობით ცდილობს თავის მოწონებას; ან ქვემძრომმა, კარიე ყველაფერს რომ კადრულობს, ან, როცა ვიღაც ტყუილით და შენიღ ინარჩუნებს და ასეთი კიდევ რამდენი რამაა.

- მათხოვარი? - ჰკითხა ესამ. განა მათხოვრობა არაა ღირსების დაკა

- თუკი ადამიანს ცხოვრებაში სხვა გამოსავალი არ აქვს და იძულებ ამ შემთხვევაში, თუ ის მაინც გადადგამს ამ ნაბიჯს, ესე იგი ს დადგა, - უთხრა გრეგორიუსმა.

- საკუთარ თავზე მაღლა დადგომაც ღირსებაა. ასე საზოგადოებ ღირსეულად გადაიტანს კაცი. მაგალითად, გალილეო, ლუთერი დამნაშავეა და უარყოფს, საამისოდ არ გააჩნია არც გამბედაობა

გამოტყდეს,

აღიაროს

დანაშაული,

უღირსებო

ადამიანია,

მაგალითად

პოლიტიკოსები...

გრეგორიუსი გაჩუმდა, რას ფიქრობდა ესა, მხოლოდ მაშინ შეე

ბოლომდე გამოთქვამდა სათქმელს.

145

გამომშვიდობებისას ესამ დასძინა - ბოდიშის მოხდაც ღირსების ს

უთქვამს ამაზე. ის განსაკუთრებით ორი სახის მობოდიშებას ასხვ

ამ მობოდიშებით სხვას ღირსებასართმევ და მეორე, როცა ღირ

შეიძლება მობოდიშება, როცა საქმე შენს დამცირებას ეხება, - თქვა

- ხშირად სიბრაზისგან გადაფითრდებოდა ხოლმე, როცა ამ თე

ადამიანი ღირსეულად უნდა მოკვდეს, ეს იმას ნიშნავს - ჰქონ

რეალობა; უნდა აღიაროს, რომ მოახლოვდა დასასრული და მარ

გამოგონილ ყოველგვარ აზრს შეეჭიდოს, - თქვა ესამ. ამაღლებ

კლინიკას არ ხურავდა, უფრო თავგამოდებით მუშაობდა იმ დღეს

გრეგორიუსი ქალაქში ბორნით დაბრუნდა.

ჩვენ თუ მივხვდებით, რომ ყველანაირი მოქმედება და გრძნობა მ

ქვიშასავითაა... განა ესეც ღირსების საკითხია?!

42.

ორშაბათ დილით გრეგორიუსი მატარებელში ჩაჯდა და კოიმბრ

ქალაქში, სადაც პრადო იტანჯებოდა კითხვით: იქნებ სამედიცინო

შეცდომა იყო? იქნებ ეს მხოლოდ მამის სურვილის დამორჩილ

სურვილის დათრგუნვა? სწორედ კოიმბრაში ერთ ყველაზე დიდ უ

პრადომ ნივთები, რომლებიც მას საერთოდ არ სჭირდებოდა. მ

რომელმაც თავის მეგობარს აფთიაქი აჩუქა. გრეგორიუსი ამად

დაწერილ წერილზე დაფიქრდა და იმ ქურდ ქალზე, რომელსაც

გამოუტანა. უნივერსამში ქურდობით მას თითქოს სურდა მამამის

ვიდრე ის კოიმბრაში გაემგზავრებოდა, მარია ჟოაოს დაურეკა
რომელზეც მაშინ პრადო ცხოვრობდა. მისი თავბრუსხვევის გან

იყო და ამაზე ჰკითხა, მაგრამ გრეგორიუსმა დაამშვიდა, დღეს

დამხვევია თავბრუო. ისე კი საქმე სულ სხვანაირად იყო: სად

გაიარ-
გამოიარა ქვაფენილზე, რომ კარგად შეეგრძნო მყარი მიწა და მატა

დამშვიდებული ჩაჯდა, თითქოს ამან უშველაო.

პრადოს ეს გზა ალბათ ათასჯერ ჰქონდა გატკეპნილი. მარია ჟ

რკინიგზით გატაცებაზე მოუყვა. ამაზე ჟოაო ესამაც უთხრა, ამ

პატრიოტობაზე, იმ ადამიანებზე, რომელთაც სიცოცხლე შეუნარ

გატაცება - მისი სისუსტე იყო. მარია ჟოაომ კი ეს ასე აუხსნა:

მდინარის კალაპოტივით იყო, მისი ფანტაზიის საოცარი ძალა,

ჩაკეტილი სულის სურათების წარმოსახვას და რეალიზებას ცდ

საუბარი ამ დილით გრეგორიუსს დიდხანს გაუგრძელდა. გუშ

განსაკუთრებული, საოცარი ნდობა გაჩნდა, იმ წამის შემდეგ, რ

146

წაუკითხა. გრეგორიუსს ყურში ჩაესმოდა პრადოს ოხვრით წარ

მარია, ჩემი ღმერთი, მარია. ოცდაორი საათი იყო მას შემდეგ გ

შეხვდა და მისთვის უკვე სრულიად ცხადი იყო, პრადო იმ ფი

საშიშად მიიჩნევდა, მარიას სამზარეულოში რატომ წერდა და არა ს

უშიშარი ხასიათი? შთაბეჭდილება, რომ მის წინ იდგა ქალი, რ

იპოვა სულიერი ზღვარი, თავისუფლება, რაზეც პრადო მხოლოდ ო

მათ ტელეფონზე ისე ისაუბრეს, თითქოს ისევ ლიცეუმის შენობაშ

საწერ მაგიდასთან ისხდნენო.

- ის, რაც მოგზაურობას ეხებოდა, უცნაურად გაორებულს ხდიდა, -

მუდამ მოგზაურობა სწადდა, რაც შეიძლება შორს, სურდა, იმ

ჩაკარგულიყო, რომელნიც მის ფანტაზიას გაქანებას მისცემდა.

ჯერ გასულიც არ იყო, რომ უკვე ნოსტალგია იპყრობდა, საშინ

გადატანაც უჭირდა. ლისაბონი ნამდვილად ლამაზია, მაგრამ...

ნაცნობები.

მათ არ ესმოდათ, რომ ეს საერთოდ ლისაბონს კი არ ეხებოდა,

მისი ნოტალგია - ეს არ იყო ნოსტალგია რაღაც ძალიან ახლობ

მიმართ. ეს უფრო ღრმა გრძნობა იყო, რაც მის ძირში, საძირკვ
ისევ უკან დაბრუნებულიყო, მყარ დაგუბებულ კაშხალში და საკუ

დაეცვა თავი: ლისაბონში, მშობლების სახლში, ლიცეუმში, განსა
კლინიკაში, ცისფერ შენობაში, რომელზეც ხშირად უთქვამს: ჩე
საფარიაო.

147

ეს იყო მხოლოდ საკუთარი თავისგან დაცვა, ხსნა. მისი ნოსტა
პანიკასა და კატასტროფასთან იყო დაკავშირებული. ის რაღაც ერთ
გადაწყვეტილებას, მიემგზავრებოდა, მაგრამ მალე ისევ სახლში
თავშესაფრის საძებნელად. რამდენჯერ გასცრუებია ფატიმას იმ
მომხდარა.

მარია ჟოაო ჯერ ყოყმანობდა, ეთქვა თუ არა, ბოლოს კი დასძინა:

- კარგია, რომ ფატიმას არ ესმოდა, რა იყო მისი შინ დაბრუნებ
იფიქრებდა, რომ მე ვერ მოვახერხე გამეთავისუფლებინა საკუთ
შიშისგან.

გრეგორიუსმა ისევ პრადოს წიგნი გადაშალა და ხელახლა წაიკ
ნამდვილად ყველაფრის გასაღები იყო:

მე საკუთარ თავში ვცხოვრობ, როგორც მგზავრი დაძრულ მატარებ
არ ჩავმჯდარვარ ამ მატარებელში, სხვა გამოსავალი არ მქონდა
ვიცი, სად მივემგზავრები. ერთ დღეს შორეულ წარსულში გამომე
შევიგრძენი მატარებლის ბორბლების ხმა. ამაღელვებელი იყო.

ლიანდაგების ხმაურს, თან ვტკბებოდი იმ მშვიდი სვლით და

მატარებელი ჩემში იჭრებოდა. მინდოდა, მატარებელს არასოდე

მაგრამ არ მინდოდა, სადმე სამუდამოდ ან ხანგრძლივად გაჩერებ

ეს იყო კოიმბრაში, სააქტო დარბაზის მერხთან, როცა გავიცნობიერ

მატარებლიდან ჩამოსვლა; არ შემიძლია არც ლიანდაგისთვის გ

მიმართულების მიცემა, არც მატარებლისთვის ტემპის შეცვლა. მე

მიჰყავდა იგი, ვერც იმას ვამჩნევდი, ის ზუსტად ცნობდა თუ

და არც ის ვიცი, ხვდებოდა თუ არა, როდის ან სად აჩერებდა შეცდ

შევიცვლიდი. ხშირად ვუყურებ ვაგონში გამვლელ-
გამომვლელს და ვფიქრობ, ეგებ

მათი კუპე სხვანაირად გამოიყურება, ვიდრე ჩემი-
მეთქი, მაგრამ მე მაინც არ შემიძლია

წავიდე იქ და შევიხედო. გამცილებლმა, რომელიც არასოდეს მ

სურვილი, ვნახო, საიმედოდ ჩაკეტა ყველა კუპე. ვაღებ ფანჯარ

ნახევარი ტანით და ვხედავ, რომ ყველა დანარჩენიც ამასვე აკ

მიდის ლამაზ მოსახვევში, ფაქიზად იკლაკნება, ბოლო ვაგონი ჯერ

აი პირველი ვაგონი ისევ შედის ჩაბნელებულ გვირაბში. იქნებ

მოძრაობს? სულ ერთ წრეზე, ისე, რომ ამას ვერავინ ამჩნევს,

მძღოლიც კი? მე ვხედავ ყველა სხვას, ვინც კისერს იგრძელებს, რო
გაიგოს. ვესალმები, მაგრამ მატარებლის ქროლვაში შემოღწეულ

ახშობს.

კუპეში შემოსული სინათლე ცვალებადია, მაგრამ არც ესაა ჩემ
დამოკიდებული: მზე და ღრუბლები, ბინდი, წვიმა, თოვლი, ქა

148

შესასვლელში დაბინდული შუქი უფრო იმატებს, ისეთი მოციმც
ბრწყინავს. მერე ციმციმებს, ხან ქრება, ხან ნათდება, ნეონის საოცა
სინათლესავითაა... არც გათბობაა საიმედო. შეიძლება მოხდეს
გწვავდეს, ისე გათბობდეს და სიცივეში კი უეცრად გიღალატო
ვეხები, კი ტრიალებს, მაგრამ არაფერი იცვლება. უცნაურია, მაგრამ
ქურთუკიც კი ისე არ მათბობს. გარეთ ყველაფერი სინათლით
სხვების კუპეებშიც ასეა? ჩემსაში, ყოველ შემთხვევაში, ისე არაა, რ
იქნებ ჩემი მატარებლის ამწყობი ნასვამი იყო ან გიჟი, ან უბრალოდ
სხვა კუპეებში მგზავრობის რუკაც აქვთ. ჩემსაში კი ცარიელი

დავხედო, სად შეიძლება გავჩერდეთ, მაგრამ სათანადო მინიშნ

ყველა გაოცებული შესცქერის ჩემს მატარებელს. მინები დაბინ

უამინდობისგან. ვფიქრობ: „ისინი მატარებლის შიდა მდგომარ

უეცრად გამიჩნდება სურვილი, რომ ყველაფერს სწორი მიმართულ

მივცე. მინდა ფანჯრები გამოვხსნა, იჭედება. ხმამაღლა გავყვირ

აღშფოთებულები კედლებზე აკაკუნებენ. აი გვირაბიც გამოჩნდ

სუნთქვა მეკვრება. გვირაბიდან გასვლის შემდეგ საკუთარ თავ

მართლა შევჩერდით?

რა უნდა აკეთოს ადამიანმა გამუდმებული მგზავრობისას? ნივ

დაალაგოს, რომ აქეთ-
იქით არ გადაცვივდეს? ერთხელ მესიზმრა, რომ მატარებლის

სიჩქარეში შემოღწეულმა ქარმა მიმოფანტა, რაც ასე მონდომებ

ყველაფერი გამიფრინდა. საერთოდ, ძალიან ბევრს ვოცნებობ უსას

ესაა სიზმრები იმ მატარებლებზე, რომლებშიც ვერ მოვასწარი ასვ

სადგურებსა და სადგურის გამცილებლებზე წითელი ქუდით. ზო

გამო დიდხანს მძინავს. საშიშია ჩაძინება, რადგან იშვიათად თუ ვ

მხნედ გამეღვიძა, მიხარია ასეთი სიახლე. როგორც წესი, ყველა

გამოღვიძებისას, რასაც ვგრძნობ შინაგანად თუ გარეგანად.

ზოგჯერ კი ვაკეთებ ჩანაწერებს და ვფიქრობ: „ხომ შეიძლება მატა

ასცდეს ლიანდაგს“? ხშირად მაშფოთებს ეს აზრი და ზოგჯერ
როცა როგორც სულიერი ელვა, ისე მწვავს ეს აზრი.

მე ვიღვიძებ. ზოგჯერ სხვები საოცრად მიზიდავენ, ხანდახან ძალ

ხასიათსა და სისულელეებს თითქმის ვერ ვწვდები. მაგრამ მერე მ

მათ შორის ფანჯარაა. ასე უფრო შევიცნობ მათ სურვილებსა და გ

მატარებელი სწრაფი სვლით მიდის და ისინიც ქრებიან თვალთ

სურვილები, რა უნდა მოვუხერხოთ მათ, თუკი ეს ჩვენც გვეხება?

მე შუბლს კუპეს ფანჯარას ვადებ და მთელი ძალით ვცდილო

მოვუყარო. ერთადერთხელ მოვისურვე ჩავწვდომოდი, რა ხდებ

მაშინვე არ ჩავეთრიე. არ გამომივიდა. ყველაფერი მეტად სწრაფად

კი, თუ მატარებელი გაშლილ ადგილას ჩერდება. შემდეგი შთაბ

ცვლის უწინდელს. მეხსიერება იწვის, მე სუნთქვაშეკრული ვც

სურათები ისევ აღვიდგინო და ჩემს ილუზიებში მაინც ჩავწვდე მა

ჩაიარა. ყოველთვის მაგვიანდება. არასოდეს ვარ იმ დროს იქ, სად

კი არა, როცა ღამით ფანჯრის მინებში ჩემი შიდა კუპე აირეკლება ხ

მე მიყვარს გვირაბი - ესაა იმედის არსი: რომ ოდესმე გვირაბში

მაინცდამაინც იმ დროს ღამე არ იქნება.

ზოგჯერ ჩემს კუპეში სტუმარი მეწვევა. არ ვიცი, როგორ ხდებ

ხშირად სტუმარი უდროო დროს მოდის, ესენი არიან ადამიანები ა

იშვიათად წარსულიდანაც. ისინი მოდიან და მიდიან, მხოლოდ

აწყობთ და ანგარიშს არ მიწევენ, ხელს მიშლიან. მე იძულებული ვ

ყველაფერი დროებითია, გარდაუვალი და დასავიწყებლად განწ

მატარებელივით ჩაივლის. ზოგიერთი სტუმარი უგზო-უკვლოდაც გაქრება. ზოგი კი

შემაწუხებელ აქოთებულ კვალს დატოვებს, ისეთს, განიავებაც

დროს მინდა, მთელ ჩემს შიდა კუპეში ყველაფერს, რაც არის,

შევიძინო.

მგზავრობა ხანგრძლივია. არის დღეები, როცა ვისურვებდი, უსა

მგზავრობა. ესაა იშვიათი ძვირფასი დღეები. არსებობს დღეები

ვარ და ბედნიერება იქნება, თუკი მეცოდინება, რომ ეს ბოლო

მატარებელს უწევს გავლა, რათა ბოლოს მაინც მოძებნოს მშვიდი ა

როცა გრეგორიუსი მატარებლიდან გადმოვიდა, უკვე გვიანი ნაშუა

სასტუმროში, მონდეგოს იქითა მხარეს, დაიკავა ოთახი. ამ ოთა

მოჩანდა. უნივერსიტეტის შენობას დიდებულად დასთამაშებდ

სხივები და თბილ ოქროსფერ ნათელს ფენდა. იქ, მაღლა, დამრ

მდებარე სტუდენტთა სახლში ჰქონდათ ო კელისა და პრადოს მაშ

- მას სხვაგან ცხოვრება არ სურდა, - თქვა მარია ჟოაომ, თუმცა გვერ

შემოღწეული ხმაური რაღაც ეჭვებს უჩენდა, რასაც ის არ იყო ჩვეუ

სიმდიდრე, რაც შთამომავლობით გადადის, ხშირად მას ტვირთად

როცა ის მოვინახულე, მეტად დაუდევრად იყო ჩაცმული. ვკით

სტუდენტივით შენც რატომ არ გიკეთია ყვითელი ლენტი-
მეთქი, მიპასუხა:

- შენ ხომ იცი, რომ არ მიყვარს არანაირი უნიფორმა, ლიცეუმის ქუ

როცა უკან ვბრუნდებოდი და სადგურზე ვიდექი, ბაქანზე ლი

ფაკულტეტის ერთი სტუდენტი გამოჩნდა, მუქი ლურჯი ლენტი

მე ამადეოს შევხედე და ვუთხარი, შენ ალბათ სამედიცინოს ყვით
თორემ სიამოვნებით გაიკეთებდი ამ ლურჯს.

- ხომ იცი, - მითხრა მან, - არ მიყვარს, ასე რომ მწვდებიან სუ
კარგი?

და ამ სიტყვებს - „მალე ჩამოდი" - ისე მეუბნებოდა, მზად ვიყავი ს

წავსულიყავი ისევ, ოღონდ მომესმინა.

ქუჩა, სადაც პრადო ცხოვრობდა, ადვილი მისაგნები იყო. გრეგორი

სტუდენტთა საერთო საცხოვრებლის დერეფანს. რამდენიმე საფე

კოიმბრაში გვეგონა, მთელი სამყარო ჩვენი იყო, ასე აღწერა იორგმ

ესე იგი ამ სახლში შეადგინეს პრადომ და ო კელიმ მეგობრობ

მოთხოვნები, რომლებშიც ერთადერთი სიტყვა - სიყვარული -

სურვილი, კმაყოფილება,

კეთილგანწყობა, ნდობა... - მოგვიანებით ესენი ყველა განადგ

ლოიალობა შენარჩუნდა ცოტა ხანგრძლივად. მარადიულობის ქ

სუნთქვა, მაგრამ სამუდამოდ, - წერდა ერთაგან პრადო. გრეგო

დაუდგა თვალწინ: ჩვენ ორივე შევცდით, - ძლივს ამოღერღა მა

იყო.

უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკასა და სააქტო დარბაზში გრეგორი

სიამოვნებით შევიდოდა. ეს ის ოთახები იყო, რომელთა გამოც

ჩამოდიოდა ხოლმე აქ. მაგრამ იქ შესვლა მხოლოდ გარკვეულ

შესაძლებელი. დღეს უკვე აღარ გამოვიდოდა.

მაღლა იყო წმიდა მიგელის კაპელა. გრეგორიუსი შიგნით მარტ

აკვირდებოდა ენით აუწერელი სილამაზის, ბაროკოს სტილის ო

ორგანის გულშიჩამწვდომი ხმა მუდამ მოვისმინო, არამიწიერი ჟღ

ეს მჭირდება ხმამაღალი, მყვირალა, სასაცილო სამარშო მუსიკის

პრადო. გრეგორიუსმა გაიხსენა ის დღეები, როცა ის ეკლესიაში

კონფორმაციის გაკვეთილი... მშობლების დაკრძალვაზე „მამაო ჩვე

და უსიცოცხლოდ გაიჟღერა. „ამ ყველაფერს, - გაიფიქრა მან, -

ჰქონდა ბერძნულ და ებრაულ პოეტურ ტექსტთან. საერთოდ არან

გრეგორიუსი ფიქრებმა გაიტაცა. თავისდა უნებურად, მუშტი დაჰ

დარცხვენილმა მიმოიხედა. კიდევ კარგი, ისევ მარტო იყო. მან

მოძრაობა გააკეთა, როგორიც პრადომ, როცა შეეცადა, მამამისიც

დამდგარიყო. ის ხომ მამა ბართლომესთან აღსარების სათქმელ

გადაუშალა: რა საშინელებაა მუდამ ასეთი დამამცირებელი, და

სიარული.

როცა გრეგორიუსი წამოდგა, მთელი კაპელა დატრიალდა, მერხს ჩ

ვიდრე გადაუვლიდა. შემდეგ ნელა გამოვიდა, სტუდენტებმა სწრ

ერთ აუდიტორიაში შევიდა. ბოლო მერხზე დაჯდა და გაიხსენა ევ

ლექცია, რომელზეც ვერ გაბედა პროფესორისთვის პირში ეთქვ

შემდეგ კი გაახსენდა ის ლექციები, რომლებსაც სტუდენტობის

ბოლოს წარმოდგინა პრადოს სტუდენტობაც, როგორ წამოდგა

პროფესორს დაუსვა კრიტიკული შეკითხვები. წარჩინებული, დაფ

თავიანთ სფეროში მის წინაშე თავს გამოცდაზე გრძნობდნენ. მაგრ

ცდილობდა თავი გამოეჩინა, როგორც საუკეთესო სტუდენტს.

შიში ჰქონდა, ვაითუ რაღაც გამომრჩეს, რაღაც ვერ მოვასწრო.
აუდიტორიაში ვიჯექი მერხთან, მაშინ მივხვდი, რომ არ შემეძლო

მატარებლიდან.

ეს იყო სამართალმცოდნეობის ლექცია, გრეგორიუსს ერთი სიტყვა

იქ დარჩა, უნივერსიტეტის ეზოში და შეეცადა გარკვეულიყო იმ დ

რომლებიც ასე მოეძალა. მაინცდამაინც აქ, პორტუგალიის ამ ცნობ
რატომ გაიფიქრა, რომ ის სიამოვნებით დადგებოდა რომელიმე

თავის ფილოლოგიურ ცოდნას გაუზიარებდა სტუდენტებს? იქ

გაუშვა ხელიდან ცხოვრების ეს შანსი? აქამდე არც ერთი საათ
შეცდომად არ ჩაუთვლია, არც ის, რომ ახალგაზრდობაში ლექციებ
თავისი დრო ძველი ტექსტების შესწავლას და გიმნაზიას მიუ
ახლა ასეთი მელანქოლია? ან იყო კი ეს მელანქოლია?

გრეგორიუსი კაფეტერიაში შევიდა, მაგრამ შეკვეთილი საჭმელ
უცბად ჰაერის უკმარისობა იგრძნო, ადგა და მაშინვე დატოვა
უნდოდა გასვლა. ამ დილასაც დაემართა ასე, თავბრუსხვევა დ
სწორედ ისე, როგორც ლისაბონის ბაქანზე. ისევ შეეცადა მყარა
ქვაფენილი.

წიგნების ანტიკვარულ მაღაზიას რომ ჩაუარა, ვიტრინაში თვალ
წიგნს, რომელიც პრადოს საწერ მაგიდაზე ედო და რომელზეც ად
ხანებში სულ ამ წიგნს კითხულობდაო. ეს იყო გეოგრაფიული
ამადეოს საკუთარი ხელით ჰქონდა მიწერილი და მონიშნული
ბოლო ხანებში პრადო ციებაშეყრილივით ლაპარაკობდა ფინისტერ
Finisterre, რაც ასევე „დედამიწის დასასრულს“ ნიშნავს.

გრეგორიუსი კუთხეში მიჯდა და ფურცვლა დაიწყო, ვიდრე მუსლ
ედრისის (**XII** საუკუნე) სიტყვებს არ წააწყდა: სანტიაგოდან ფ
გავემგზავრეთ, როგორც გლეხები ეძახდნენ. ეს სიტყვა, დედამ
ნიშნავს. იქ ვეღარაფერს ხედავს კაცი გარდა, ცისა და წყლისა. როგ
ზღვა ისეთი შტორმიანია, რომ ვერავინ ბედავს გასვლას. არავინ
მხარეს. მათ გვითხრეს, რომ, ვინც კი სცადა იქითა მხარეს გასვლა,

გაქრნენ, აღარავინ დაბრუნებულა უკანო.

153

რამდენიმე ხანი დასჭირდა, ვიდრე გრეგორიუსი ისევ მოუყრიდ
მოგვიანებით გავიგე, ესტეფანია სალამანკაში მუშაობდა ისტორ
გაახსენდა ესას ნათქვამი. ოპოზიციასთან როცა თანამშრომლობ
მსახურობდა, პრადოსთან ერთად გაქცევის შემდეგ კი ისტორი
გრეგორიუსი ვერავითარ კავშირს ვერ ხედავდა პრადოს ესპანე
ფინისტერითი ამ ფანატიკურ ინტერესს შორის. თუკი პრადო
ფინისტერიში გაემგზავრნენ, რადგან ესტეფანიას ყოველთვის
აბობოქრებული სახიფათო ზღვის ნახვა, ალბათ ამან გაუღვიძა
ინტერესი, ისტორია შეესწავლა. იქნებ ამ მოგზაურობისას ისინ
დასალიერში იყვნენ და პრადო რაღაცამ ისე შეძრა, რომ უკანდ
გადააწყვეტინა?

„არა, ეს ალბათ დაუჯერებელია“ - ფიქრობდა გრეგორიუსი, მაგრამ
წიგნი სწორედ ქალის დაწერილი იყო. ვეღარ მოითმინა და მაშ
დირექტორს ჰკითხა.

- ვნახოთ, - თქვა მაღაზიის მეპატრონემ, - ჯერ სათაურით, მერ
კომპიუტერში.

აღმოჩნდა, რომ ესტეფანია ესპინოზას დაწერილი ჰქონდა ორი

რენესანსის პერიოდზე.

შემდეგ მათ ესტეფანიას მონაცემები მოძებნეს. ესტეფანია ესპინო

გვერდი ჰქონდა, პორტუგალიურადაც და ესპანურადაც.

ანტიკვარიატის მეპატრონეს გაეცინა.

- არ მიყვარს ეს კომპიუტერი, მაგრამ საოცრებაა ნამდვილად.

მერე მათ ერთ სპეციალურ მაღაზიაში დარეკეს და იქ მიაგნეს ესპი

გრეგორიუსმა იღლიის ქვეშ ამოიდო უზარმაზარი წიგნი იდუმალე

და ახლა მეორე მაღაზიაში გაიქცა, რომ არ დაეკეტათ და მიესწრო.

სურათი თუ არის“? - ფიქრობდა გზაში. ლამის გამოგლიჯა გამყიდ

და მაშინვე გადაფურცლა.

ესტეფანია

ესპინოზა,

დაბადებული

1948

წელს,

ლისაბონში,

სალამანკას

უნივერსიტეტის (ესპანური და იტალიური ისტორიის ადრეულ

ფაკულტეტის პროფესორი. იქვე იყო სურათიც, რაც ყველაფერს ხს

გრეგორიუსმა იყიდა წიგნები და სასტუმროსკენ გაიქცა. ვიდრე

მიუახლოვდებოდა,

რამდენჯერმე

შეჩერდა,

რომ

სურათს

კიდევ

კარგად

დაჰკვირვებოდა. გაახსენდა მარიას ნათქვამი: ის მასში ხედავდ

სრულყოფილებისკენ, თავისუფლებისკენ, თავისი მწველი სწრა

შესაძლებლობას. ესას ნათქვამიც ამოუტივტივდა: ყველა დანარ

მხოლოდ ის იყო მისთვის მთავარი.

ესე იგი ის მაშინ ოცდაოთხი წლის იყო, როცა ცისფერი სახლის წინ

პრადოსთან, ოცდარვა წლით უფროს მამაკაცთან, ერთად საზღ

შორს ო კელისგან, შორს საშიშროებისგან და წინ ახალი ცხოვრების

სასტუმროში რომ ბრუნდებოდა, ფსიქიატრიულ კლინიკას ჩაუარა

როცა იმ უნივერსამში ქურდობის შემდეგ ნერვებმა უმტყუნა.

რომ, როდესაც ის კლინიკაში იწვა, განსაკუთრებით აკვირდებო

რომლებიც უაზროდ გაშტერებულები, საკუთარ თავში გამოკეტ

დერეფანში და თავიანთთვის ლაპარაკობდნენ. ასეთი ადამიანე

ცხოვრება იყო დაინტერესებული. უკვირდა, უამრავ ასეთს რომ

ავტობუსში, ისინი თავიანთ ბრაზს შემთხვევით შემხვედრზე ანთ

- ამადეო ამადეო არ იქნებოდა, ასეთ ადამიანებს რომ არ გამო

მათი თავგადასავალის მოსმენა. თუ შემთხვევით მისამართსაც მი

უკვე მასთან კლინიკაში მორბოდნენ, ადრიანას კი მათი გარეთ გა

სასტუმროში გრეგორიუსმა პრადოს რამდენიმე ჩანახატი წაიკითხ

სიბრაზე - მწვავე საწამლავი: თუ სხვები იქამდე მიგვიყვანენ, რომ

უსამართლობაზე, დაუნდობლობაზე, უპასუხისმგებლობაზე - რ

ცდილობენ თავიანთი ძალა და გავლენა გამოიყენონ, სულს გვიხრ

ჩვენში

მწვავე

საწამლავივით

სიბრაზე

იფეთქებს,

რომელიც

ყოველგვარ

კეთილშობილურ, შემწყნარებლურ და გაწონასწორებულ გრძნობ

და ძილს გვართმევს. უძილონი ვანთებთ სინათლეს, ვბრაზობ

მრისხანებაზე, რომელიც ჩვენში პარაზიტივით ჩასახლებულა, გ

შიგნიდან. ჩვენ არა მხოლოდ ამ პარაზიტზე ვბრაზობთ, არამედ იმ

ის თავისთავად ჩასახლდა ჩვენში. საშინელი თავის ტკივილით კიდეზე, ის კი, ვინც ჩვენში ასეთი სიბრაზე ჩაასახლა,ვითომც აგრესიის ამოფრქვევის შემდეგ მშვენივრად გრძნობს თავს. ხო მსხვერპლი ვართ. უკაცრიელ შინაგან სცენაზე, მხოლოდ და მხ მწველი შუქი რომ ანათებს, მარტონი ვასახიერებთ სცენარს ჩრ ფიგურებითა და სიტყვებით, რომელთაც მტრისთვის სათქმელ უსუსურად ვანთხევთ ჩვენში ცეცხლზე დამდნარი რკინასავით რაც უფრო მეტად ვეჭვობთ, რომ ეს ჩვენი მოჩვენებითი თამაში მო დარჩება და ვერასოდეს ვიტყვით რეალურად ამ სიტყვებს, რაც ამ მით უფრო გვიპყრობს ბრაზი, მით უფრო ველურად როკავს ჩ ფიქრები და მოჩვენებები, რომლებიც თან გვდევს ჩვენი სიზმრ დაფარულ კატაკომბებშიც. ლამის შამფურივით ვტრიალებთ, ვ სიტყვებს, რომ ჩვენი ბრაზის მომგვრელიც გავამწაროთ, აღვაშ მივუზღათ, რათა ამოვისუნთქოთ თავისუფლად და მშვიდად დავ რომ ამბობენ, სიბრაზე უნდა მოთოკოო, რანაირად უნდა მოვთ ადამიანები ხომ არ ვართ, რომელთაც არაფერი აღელვებთ? ცივს ავუვლით გვერდს, რათა გულს არ გავიკაროთ? ამას ისევ მირჩ

სიბრაზე იმას მაინც გვასწავლის, ვინ ვართ. ამიტომ ვერასოდე
თუ ვინმე გაგაბრაზებს, საკუთარ თავზე მაღლა უნდა დადგე

მომწამვლელი შხამი გულთან არ გაიკაროო.

ალბათ ვიცით, რომ სასიკვდილო სარეცელზე, საბოლოოდ რომ

ყველაზე მტკივნეულად სწორედ ეს მომწამვლელი სიბრაზე გა

დრო დავკარგეთ ამის გამო, საკუთარ ბრაზს შევაჭმევინეთ თა

ანგარიშსწორებას შევალიეთ დრო. როგორ, რანაირად უნდა მოვიქ

შეჯამებისას არ ვინანო? რატომ მშობლებმა, მასწავლებლებმა ა

არაფერი გვითხრეს ამაზე? რატომ არასოდეს გაგვაფრთხილეს,

მნიშვნელობა აქვს ყოველივე ამას? რატომ არ მოგვცეს კომპას

რომელიც დაგვეხმარებოდა, სულიერი დათრგუნვა, საკუთარი

შემჭმელი სიბრაზე აგვეცილებინა თავიდან?

გრეგორიუსმა კარგა ხანს ვერ დაიძინა, შიგადაშიგ წამოდგებო

ფანჯარასთან. უნივერსიტეტი და ზარებიანი ტაძარი ახლა, ღამ

მუქარითაც

იცქირებოდა.

გრეგორიუსმა

თავი

სამყაროს

დამკვირვებლად

წარმოიდგინა, რომელიც იცდიდა, რომ მისთვის იდუმალ სამყა

დაერთოთ.

გრეგორიუსმა ბალიშების მთელ გორას მიაყრდნო თავი, კიდევ პრადოს წიგნში ის ადგილები, რომლებიც ყველაზე უკეთ ხსნი მდგომარეობას: ხშირად ვფიქრობ, ხომ შეიძლება მატარებელი

156

ხშირად მაშფოთებს ეს აზრი. იშვიათად თუ გამინათდება გონ გაელვებისას.

გრეგორიუსმა არ იცოდა რატომ, მაგრამ თვალწინ დაუდგა ეს პორ რომელიც პოეტურ აზროვნებაზე, როგორც სამოთხეზე, ისე ოცნ მასთან ერთად სადღაც გზაჯვარედინზე, ერთ ტაძარში სვეტებს შო მარტოსულთა, ლიანდაგს აცდენილთა თავშესაფარს ჰგავდა.

სიმშვიდეს ეძებდა და პოვა აქ, ამ ტაძარში, მოხრილი მოსამართლე დედის ნაზი დიქტატურისგან, დის სულის შემხუთველი მადლ საკუთარი თავისგან. ნოსტალგიაც დასრულდა, მას აღარ სჭირდებ არც თავისი ცისფერი კლინიკა. აქ, სადაც ის საკუთარ სულს შერ არსებობდა, რისგანაც თავის დაცვა დასჭირდებოდა; აქ მის სუ შეეძლო სამყაროს სხვა მხარესაც გადაფრენილიყო. შეეძლო ციმ სტეპებშიც, ვლადივოსტოკშიც გამგზავრებულიყო, ისე, რომ მატარ ხმაურში აღარ ეფიქრა, როგორ აშორებდა მატარებელი საყვარელი

ახლა მზემ ტაძრის ბაღშიც შემოანათა, სულ უფრო და უფრო

სვეტებს სხივები, რომლებიც ბოლოს სულ გაფერმკრთალდა,

განათებული სიღრმეღა მოჩანდა და იქ უცბად ჩაიკარგა

გრეგორიუსს შეეშინდა, ბარბაცით გავიდა სააბაზანოში და პირზე

დოქსიადეს დაურეკა. ბერძენმა მის თავბრუსხვევაზე

ცოტა ხანს გაჩუმდა. გრეგორიუსი გრძნობდა, როგორ იზრდებოდა

- ყველაფერია შესაძლებელი, - ძლივს წამოიწყო ბერძენმა ექიმის

შემთხვევაში სულაც არაა საშიში და შეიძლება სათანადო

კონტროლის ქვეშ მოაქციოს ექიმმა, მაგრამ საჭიროა ტესტის

პორტუგალიაშიც ისევე კარგადაა

157

შესაძლებელი, როგორც აქ, ჩვენთან, მაგრამ ინტუიცია

შინ დაბრუნდებით და ექიმებს მშობლიურ ენაზე

უცხო ენა ერთად ვერ ივარგებს.

როცა გრეგორიუსს, როგორც იქნა, ჩაეძინა, უნივერსიტეტის

პირველი სხივი ანათებდა.

43.

სულ **300 000** ტომია, - აუხსნა მეგზურმა, - რომლის ფეხსაცმლ

ბიბლიოთეკის მარმარილოს იატაკზე კაკუნობდა. გრეგორიუსი

დადგა და მოათვალიერა იქაურობა. ასეთი რამ ჯერ არ ენახა.

მოჩუქურთმებული ოთახები, თაღები, რომლებიც ტრიუმფალუ

თაღის თავზე იყო მეფე ჟოაო **V**-
ის გერბი, მან ეს ბიბლიოთეკა მე-**18** საუკუნის

დასაწყისში დააარსა. ბაროკოს სტილის თაროები, ურიცხვ სვეტ

წითელი ხალიჩა - ამის შემხედვარე კაცს თავი ზღაპარში ეგონებოდ

ჰომეროსი, „ილიადა“, „ოდისეა“ სხვადასხვა ძვირფასი გამოცემ

ირგვლივ მზერა მოავლო.

რამდენიმე ხნის შემდეგ მიხვდა, რომ აქეთ-
იქით მხოლოდ უაზროდ იყურებოდა, მისი

ფიქრი ჰომეროსს დასტრიალებდა მარტო. ამ აზრისგან გული ა

თავადაც ვერ მიხვდა, რატომ. ერთ კუთხეს მიუახლოვდა, მოი

თვალები დახუჭა. ყურებზე მიიფარა ხელისგულები და აზრი მ

გადიოდა, ის სისხლის მოწოლას გრძნობდა.

იგი ერთადერთი სიტყვის გახსენებას ცდილობდა ჰომეროსიდა

მეხსიერების რომელიღაც კუნჭულში, კულისებში იყო მიმალუ

გამოდიოდა, თითქოს გამოცდას უწყობდაო. სუნთქვა გაუხშირ

ახსენდებოდა. შეუძლებელია.

ბიბლიოთეკის მეგზურმა სხვა დამთვალიერებლებთან ერთად

გადაინაცვლა. გრეგორიუსი ბიბლიოთეკის უკანა ფასადში შეიყუჟ

მიჯახუნდა ბიბლიოთეკის კარი და გასაღებიც გადატრიალდა.

აჩქროლებული

გულით

მიუახლოვდა

თაროს

და

მოძველებული,

გახევებული,

ტყავისყდიანი

„ოდისეა“ გადმოიღო. ნაჩქარევად გადაფურცლა წიგნი და მტვ

რომელსაც ეძებდა, იქ არ ეწერა, სადაც ახსოვდა.

ის შეეცადა, მშვიდად ესუნთქა. გეგონება, რაღაც სიმძიმის მოწ

თავბრუსხვევაც დაეწყო. ხან გადაუვლიდა, ხან ისევ მოეძალებ

გადაავლო თვალი მთელ ეპოსს თავის გონებაში, მაგრამ სხვა არც

ყოფილიყო, სადაც ეს სიტყვა იქნებოდა. უეცრად იატაკი შეირყა

თავბრუსხვევის გამო არ მომხდარა. იქნებ ცდებოდა და ეს სიტყვ

მოეძებნა? ახლა ეს წიგნი გადმოიღო თაროდან, მაგრამ ამაოდ ფ

უფრო და უფრო ებინდებოდა გონება, სუნთქვა აღარ ჰყოფნიდ

ხელების ქნევა დაიწყო, წიგნი ძირს დაუვარდა, მუხლები მოეკ
ნელა

უღონოდ დაეშვა იატაკზე.

როცა გონს მოვიდა, ამაოდ ეძებდა სათვალეს, რადგან შორს ეგდო

მიაწვდენდა. საათს დახედა. თხუთმეტ წუთზე მეტი არ უნდა

მჯდომი მიეყრდნო კედელს, წამები გადიოდა, უკვე მშვიდად

რომ დაცემისგან არაფერი დაიშავა და სათვალეც გადარჩა. მოულო

შიშმა შეიპყრო. ნუთუ ეს დავიწყება, რაღაც უფრო დიდის დასაწ

მოვარდნილი ლავასავითაა, - წერდა პრადო. იქნებ სწორედ ეს

ერთიანად დაავიწყდა ძვირფასი სიტყვები. თავზე შემოიჭდო ხ

მოიჭირა, თითქოს ამ სახით შეეძლო სხვა სიტყვები არ გამქრალიყ

საგნიდან საგანზე გადაჰქონდა მზერა და ყველა საგანს თავის

გერმანულად, მერე ფრანგულად, ინგლისურად და ბოლოს პორ

ყველაფერი ახსოვდა, ცოტა დამშვიდდა.

როცა კარი გაიხსნა და მეგზური ახლა მეორე ჯგუფს შემოუძღვა, ი
შემდეგ დრო იხელთა და ჯგუფს შეერია, მერე კი კარს იქით გაუჩი

ცა დაჰყურებდა კოიმბრას. ერთ კაფეში გვირილის ჩაი შეუკვეთა, ნ
ყლუპით

სვამდა. კუჭი ცოტა განემუხტა და შეეძლო უკვე რაღაც ეჭამა.

სტუდენტები

უნივერსიტეტის

ეზოში

მცხუნვარე

მარტის

მზის

ქვეშ

წამოწოლილიყვნენ, უეცრად ერთმანეთს გადახვეულმა გოგომ

სიცილი ატეხეს, სიგარეტები მოისროლეს,

წამოდგნენ მოქნილი სისხარტით და ცეკვა დაიწყეს, ისე ლაღად,

საერთოდ არანაირი წონა არ ჰქონდათო, ჰაერში დაფარფატებდ

მოგონება მოეძალა. ერთი სცენა დაუდგა თვალწინ, რომელიც უკვ

გახსენებია.

შეცდომას არასოდეს უშვებ, მაგრამ ტლანქად, ნელა მუშაობ, -

ლათინურის პროფესორმა, როცა ტექსტს თარგმნიდა ლექციაზე

იყო, თოვლის ფიფქები, ელექტრონული განათება, მომღიმარი გ

სილაღეა საჭირო! - დასძინა ისევ მან. გრეგორიუსმა სიმძიმე ი

საშინლად აწვებოდა, თითქოს სადაცაა გასკდებოდაო. მის წინ

დადიოდნენ, ის კი იჯდა გაბრუებული. ასეთ მდგომარეობაში

დაუდგა თვალწინ.

ახალი წლის შემდეგ აღარ წასულა იმ ლექციაზე. იმ წითელჰალსტ

პროფესორებთან შეხვედრა აღარ უნდოდა. მას მერე მხოლოდ სახ

გრეგორიუსმა გადაიხადა კაფეში ფული და სასტუმროსკენ გაუ

ადამიანად მთვლი? მუნდუს, ასეთ კითხვას როგორ მისვამ? - რატ

მან 20-30-იან წლებში ამ გულისტკივილის თავიდან აცილება?

როცა გრეგორიუსს ორი საათის შემდეგ სასტუმროში გამოეღვიძა,

ის უცნაურმა სიზმარმა გააღვიძა. საწოლის კიდეზე წამოჯდა.

ახლაც არ მოუვიდა თავში, დაეჭვებული ისევ ფიქრობდა, რომელ ა

მოეძებნა. აზრი არ ჰქონდა „ილიადას“ ხელში აღებას, ნამდვილ

დარწმუნებული იყო, რომ ეს სიტყვა იქ ეწერა. მაგრამ რა ადგილას

შემდეგი მატარებელი ლისაბონში, როგორც მიმღებში უთხრეს, მხ

გადიოდა. მან აიღო წიგნი იმ იდუმალ უზარმაზარ ზღვაზე და კით

იცის, - გვეუბნებიან ჩვენ, - რა არის ამ ზღვაში, ვერც ვერასოდ
რადგან უამრავი დაბრკოლება არსებობს, რაც ხელს უშლის გემები

ძლიერი ტალღები, ხშირი შტორმი, ბევრი ქვეწარმავალი და ძლიე

სიამოვნებით გადააქსეროქსებდა ბიბლიოთეკაში ესტეფანია ეს

ფინისტერის კონცხზე, მაგრამ ბიბლიოთეკის თანამშრომელს ვერ

მერე ცოტა ხანს ისევ იჯდა. გამოკვლევები უნდა ჩაგიტარდეს, - გა

ნათქვამი. მარია ჟოაოს სიტყვებიც: ასე აგდებულად ნუ უყურებთ

მერე შხაპი მიიღო, ჩაალაგა ბარგი და დაბლა მიმღებში ტაქსი

გაქირავების ბიურო სადგურზე ჯერ კიდევ ღია იყო, მაგრამ ისინი ანგარიშში უთვლიდნენ. გრეგორიუსი დაეთანხმა, ორ დღეზე მ მანქანების სადგომზე გავიდა.

მართვის მოწმობა სტუდენტობის დროს აიღო იმ ფულით, რომ ჩატარებით იღებდა. ეს იყო **34** წლის წინ. მას შემდეგ საჭესთან

150

ახალგაზრდული ფოტოთი გახუნებულიც კი იყო. იქ ეწერა, რო ემგზავრა და სათვალე მუდამ უნდა ეტარებინა. ეს მოწმობა ას ჩანთაში თავის სამგზავრო დოკუმენტებთან ერთად. მანქანის გამ კაცმა შუბლი შეიჭმუხნა, იგი ხან ფოტოს დასცქეროდა, ხან მას არაფერი უთქვამს.

მანქანის საჭეს რომ მიუჯდა, შეიცადა, ვიდრე სუნთქვა დაუმშ ყველა ჩამრთველი თუ ღილაკი მოსინჯა. გაყინული ხელებით სიჩქარეში ჩააგდო და მუხრუჭიდან ფეხი აიღო, მანქანა შეჯანჯ თვალები დახუჭა და შეიცადა, ვიდრე დამშვიდდებოდა. მეორე ცდ და გრეგორიუსი უკუსვლით გამოვიდა მანქანის სადგომიდან. ტრასაზე გავიდოდა, ნელა მიჰყავდა მანქანა, შუქნიშანთან ისე თანდათან ალღო აუღო.

ვიანა დო კასტელომდე გზა ორ საათში დაფარა. მშვიდად იჯდა სა

მიჰყავდა. თანდათან მართვით ტკბობაც კი იგრძნო. მან შეძლ

ფასადში მიმალული ეს ცოდნა აღედგინა, თანდათან მხნეობა

ემატებოდა, გაზსაც მიაჭირა ფეხი, საჭეც უკვე თავისუფლად ე

შემხვედრი მანქანა გამოჩნდა ჩამქრალი ფარებით, მოძრაობა დაარ

გადმოვიდა. მან გაზიდან ფეხი აიღო, უცბად მარჯვნივ გადაუხ

ასცდა ჩაქროლილ მანქანას. მოგვიანებით, როცა ავტოსადგომთ

გადმოვიდა და ღრმად ჩაისუნთქა ღამის გრილი ნიავი, ისევ დ

გაახსენდა: აუცილებლად უნდა დაბრუნდეთ შინ და ექიმებს მშო

თქვენი მდგომარეობა.

ერთი საათის შემდეგ ვალენსა დო მინგოსთან საზღვარი იწყებ

საავტომობილო გზატკეცილზე გადაუხვია და ასე განაგრძო გზ

შუაღამისას

მანქანა გააჩერა, რომ ცოტა ეჭამა, თან რუკას სწავლობდა. სხვ
თუკი დიდი გზის შემოვლით სანტა ევგენიაზე არ უნდოდა გა

უნდა განეგრძო გზა. თვალწინ შვეიცარიის უღელტეხილი დაუ

დამორჩილება ისე ჭირდა, რომ იძულებული გახდა უკან გამობრუ

მის გარშემო მყოფი ხალხი გალიციურად ლაპარაკობდა. ერთი

დაიღალა. მას, მუნდუსს, ჰომეროსიდან სიტყვა დაავიწყდა. ჰა

დაეწყო, მაგიდის ქვეშ ფეხები გაჭიმა, რომ მყარად ეგრძნო მიწა. შ

უცხო ენა ერთად ვერ ივარგებს, - გაახსენდა დოქსიადეს სიტყვები
მეტად მაღალ და ვიწრო მოსახვევებში ძალიან ნელა მიდიოდა.
შემხვედრი მანქანის ფარების შუქზე უფრო ადვილი იყო, ვიდრე
რაოდენობა სულ უფრო და უფრო მცირდებოდა, უკვე ორი ხდებო
„ამ ვიწრო მოსახვევებში, უცბად თავბრუ რომ დამეხვას, ვერსა
პანიკამ მოიცვა, მაგრამ, როცა აბრა წარწერით ნოია გამოჩნდა, ცოტ
მოსახვევს მოსახვევზე იტოვებდა უკან.

რატომ არ შეუძლია ადამიანს ყოველივე იმის თავიდან აცილებ
ჩვენ ჩვენს წარსულში ღრმად გვაქვს ფესვები გადგმული, - თ
გრძნობებიდან მოდის, განსაკუთრებული სიღრმიდან და ეს გა
ჩვენ. ასეთი გრძნობები დროს არ ცნობს.

ნოიდან ფინისტერიმდე ას ორმოცდაათი კილომეტრიღა იყო და თ
არ ჩანდა, მაგრამ იგრძნობოდა. უკვე ოთხი სრულდებოდა. გრ
აჩერებდა მანქანას, აყურადებდა, მაგრამ არანაირ თავბრუსხვევ
ბოლოს დაასკვნა: იქნებ ეს თავბრუსხვევა არცაა, უბრალოდ, გ
გამო ტვინის დროებითი გაბრუებააო. რამდენიმე ჩაბნელებულ
შემდეგ, როგორც იქნა, აღმოაჩინა ერთი, რომელიც ღია იყო. იქ
ფინისტერამდე.

როცა ფინისტერიში შევიდა, უეცრად ცა მოიქუფრა, ჩამოიბურა. კა
სტუმარი იყო, ყავა დალია. მხნედ იყო, არც ეძინებოდა, ქვის ი

ალბათ სიტყვაც გამახსენდება მაშინ, როცა ყველაზე ნაკლებად
მეხსიერება, ეს ხომ კარგად იცის. ის ტკბებოდა, ასეთი გიჟური
განახორციელა და ამხელა გზაზე მანქანით წამოვიდა. სიგარეტიც
რომ შესთავაზა. მეორე ნაფაზის დარტყმის შემდეგ მსუბუქი თავბ
კონცხამდე გრეგორიუსმა ღია ფანჯრით ატარა მანქანა. ზღვის მარ
იყო, ისე

ნელა

მიდიოდა,

თითქოს

სიხარულის,

ბედნიერების

შეგრძნების

გახანგრძლივებას ლამობდა. გზა ნავსადგურამდე მიდიოდა. მე
დაბრუნებულიყვნენ, თავიანთ ნავებთან იდგნენ და ეწეოდნენ.
ახსოვს, როგორ მივიდა, მაგრამ უცბად მეთევზეების გვერდით ა

სიგარეტს ეწეოდა. ეს ღია ცის ქვეშ თავშეყრას ჰგავდა.

- თქვენი ცხოვრებით კმაყოფილნი ხართ? - ჰკითხა მან იქ მდგ
ბერნელი ძველი ენების ფილოლოგი, გალიციელ მეთევზეებს ცხ

ეკითხებოდა. გრეგორიუსი ტკბებოდა, ის საოცარ სიხარულს გრ

ბედნიერი იყო; მასში არეულიყო დაღლა, ეიფორია და კარგად

სულიერი თავისუფლება.

მეთევზეებმა ვერ გაიგეს შეკითხვა და გრეგორიუსი იძულებული გ

ესპანურით ორჯერ გაემეორებინა. „თევზაობა“ - იყვირა ბოლოს ერ

ჩვენ არა ვიცით რა - ესაა ჩვენი საქმე და გაიცინეს; იმდენი იცინეს,

ცრემლები არ მოადგათ თვალებზე. ერთ-
ერთმა გვერდით მდგომ მეთევზეს მხარზე

ხელი დაჰკრა და ზღვისკენ მიაბრუნა:

- იქ, სადღაც ჩემი ქალიშვილი ცხოვრობს, ამერიკაში!

მერე ჯიბიდან სურათი ამოიღო და ჯინსში, ჩექმებში გამოწყობილ

კოვბოის ქუდი ეხურა.

- ეს ჩემი ქალიშვილია, - და ისევ ზღვის მხარეს

მიუთითა. სხვებმა მას სურათი გამოგლიჯეს ხელიდან.

- რა ლამაზია, - გადაულაპარაკეს ერთმანეთს.

გრეგორიუსმა გაიცინა და ხელითაც გამოხატა მოწონება. მეთევ

დაჰკრეს მხარზე ხელი, ხან მარჯვნიდან, ხან მარცხნიდან. გრეგ
იქით

ირხეოდა. მეთევზეები დატრიალდნენ, უცბად ზღვაც დატრიალდა

ყურების შხრიალში გადაეზარდა

და მერე აღარაფერი ახსოვს.

როცა გონს მოეგო, ნავის სკამზე იწვა და მეთევზეები შეშინებ

დასჩერებოდნენ. ის წამოიმართა, თავი სტკიოდა, არყის ბოთლზ

უკვე არა მიჭირს რა, დაამშვიდა ისინი. ყველამ შვებით ამოისუ

ჩამოართვა ტლანქ უხეშ ხელებს ხელი და ისევ მანქანასთან დაბრუ

გაუხარდა, რომ მაშინვე დაიქოქა. მეთევზეებს ჯიბეებში ჩაეწყო

უყურებდნენ.

იქვე ახლოს პატარა პანსიონში ოთახი დაიკავა და ნაშუადღევამდე

ინათა და დათბა კიდეც. მერე ისევ მანქანაში ჩაჯდა და კონცხისკე

ჩამოტეხილ ქვაზე დაჯდა და გაჰყურებდა დასავლეთით სინათლე

როგორ სუსტდებოდა. შავი ტალღები ხმაურით ეხეთქებოდა ნა

მუქარით გადმოდიოდა ნაპირზე. ის სიტყვა არც ახლა გახსენებია,

თავში.

ნეტა საერთოდ კი არსებობდა მართლა ეს სიტყვა? მაგრამ განა

სიტყვის გამო გონი დაკარგოს? ისიც იმ ერთი სიტყვის გამო, რომე

მოხვდა წაკითხვისას თვალში? რატომ სტანჯავდა ეს ახლა ასე? ნუ

ასე ხმაურიანად რომ ეხეთქებოდა ნაპირებს, არ უნდა მოაშორო

სრულიად უადგილო დარდი? სასაცილოა, არა, ამაზე ფიქრი და

მეხსიერების დაკარგვას კი არა, უფრო გონის დაკარგვას ჰგავს. სამ

გაუჩნდა. თვალები დახუჭა. თვალწინ დაუდგა კირხენფელდის

თხუთმეტი აკლდა, როგორ გადადიოდა ყოველდღე. მერე ის გ
რომ მიდიოდა. წარმოიდგინა, როგორ წამოწვა შინ საწოლზე დ
ყველაფერი ისევ ძველებურად იყო.
შეუძლებელია, რომ პრადო და ესტეფანია აქამდე ჩამოსულიყვ
შეუძლებელი. არაფერი მეტყველებდა ამაზე, არანაირი ნიშანწყ
ჩანაწერიდან.
გრეგორიუსი გათოშილი და დანესტიანებული ქურთუკით ჩაჯ
სიბნელეში მანქანა უზარმაზარ ურჩხულს ჰგავდა, რომელსაც კ
ვერავინ ჩაიყვანდა, მით უმეტეს - ის.
მოგვიანებით პანსიონატის წინ ცადა, რამე ეჭამა, მაგრამ ვერ შ
რამდენიმე ცარიელი ფურცელი სთხოვა ოფიციანტს, მერე მაღ
პატარა მაგიდასთან და თარგმნა, რაც მუსლიმანმა გეოგრაფმა
ლათინურად, მერე ბერძნულად, ბოლოს ებრაულადაც. ის იმედ
ბერძნული ასოების წერა დავიწყებულ სიტყვას გაახსენებდა, მ
მოგონებების სფერო დადუმებული და ცარიელი იყო.
თუმცა, არა, მთლად ასეც არ იყო, რადგან ეს ხმაურიანი ზღვა სიტყ

დავიწყებას თითქოს უმნიშვნელოს ხდიდა. ერთადერთი სიტყვ
უამრავ სიტყვას შორის სრულ უაზრობად ჩანდა ამ უკიდეგანო

ფონზე და ეს ასეც იქნებოდა, როცა მთელ უნივერსუმს ერთ მ

წალეკავდა.

გრეგორიუსი, ვიდრე დასაძინებლად დაწვებოდა, ცოტა დამშვი

გადახედა და გაიფიქრა: „დილით, დღის სინათლეზე, უკან დავბრ

ასეც მოიქცა. უძილო ღამის შემდეგ, გადაღლილმა და შიშით მ
ნელა

განვლო ისევ ის გზა. როცა დასასვენებლად აჩერებდა, ისევ ღა

თვალწინ - ხან მონატრებულ სამშობლოზე, ხან ისპაჰანზე. ვითომ

სანაპიროზე იწვა. ცაში ატყორცნილიყო მინარეთების მბრწყინავი

მშრალი ქარი სახეში ურტყამდა. მას პირველად დაესიზმრა პრ

ოქრომჭედელი. ის მისი სიზმრის შორეულ სცენაზე გამოჩნდა, უსი

გრეგორიუსი ცდილობდა, ადრიანასთან მაგნიტოფონში მოსმენილ

ვიანა დო კასტელოსთან არმისულმა, საავტომობილო გზასთან პო

შორის, იგრძნო, რომ ის დავიწყებული სიტყვა „ოდისეადანნ“

საჭესთან თვალები დახუჭა და შეეცადა, მთელი ძალით საკუთარი

ჩაძირულიყო, რომ მანქანის გაბმულმა პიპინმა მოიყვანა გონს, ბო

შემხვედრი გზიდან გადმოხვეულ მანქანას არ დასჯახებოდა. გ

მანქანა და გონზე მოსასვლელად ცოტა ხანს გაჩერდა. თავში ს

შემდეგ უკვე დიდი სატვირთო მანქანის უკან ნელა მიდიოდა. ასე

მანქანების გამქირავებელ ბიუროში ქალი არ გაბრაზებულა, როცა

მანქანის აქ დავტოვებ, კოიმბრამდე ვეღარ ჩავალო. ცოტაოდენ

შემდეგ იგი დასთანხმდა.

როცა მატარებელი კოიმბრისა და ლისაბონის მიმართულებით დაი

გრეგორიუსმა თავი მიაყრდნო მინას და იმ გამომშვიდობებაზე

ლისაბონში

155

ელოდა. გამომშვიდობების არსი, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობ

ადამიანი, ვიდრე ერთმანეთს დაშორდება, იმაზე შეთანხმდეს, რა

ერთად, - წერდა პრადო ერთ წერილში დედამისს. მატარებელმ

გრეგორიუსმა შიშით გაიხსენა, ამ ცოტა ხნის წინ ლამის უბედ

შეეცადა დამშვიდებულიყო, ლისაბონამდე ფიქრი აღარ უნდოდა.

და სწორედ იმ დროს, როცა მატარებლის ბორბლების თანაბარ

გონების მოდუნება, ამოუტივტივდა ის სიტყვა, რომელსაც ვერ

გაახსენდა, რა ადგილას ეწერა, რომელ გვერდზე ეწერა ოდისეაში.

კუპის კარი გაიღო, შემოვიდა ახალგაზრდა კაცი, დაჯდა და ბ

გადაფურცლა. გრეგორიუსი წამოდგა, აიღო თავისი ბარგი და მ
გავიდა, სადაც ცარიელი კუპე იპოვა. თან ისევ იმ სიტყვას იმეორებ
საღამოს, როცა სილვერა ფირმიდან სახლში დაბრუნდა, გრეგორ
შეეგება. სილვერამ გაიოცა:

- უკვე შინ ბრუნდები?

გრეგორიუსმა თავი

დაუქნია.

- მომიყევი, რა ხდება.

44.

- თქვენ რომ მეტი დრო დაგეთმოთ ჩემთვის, ნამდვილ პორტუგალ
უთხრა მას სესილიამ. როცა თქვენ ისევ თქვენს ცივ ქვეყანაში ხორ
დაბრუნდებით, არ დაგავიწყდეთ, რომ ჩვენ მუდამ ხმოვნებზე და
მან პირთან მიიტანა მწვანე მოსახვევი, რომელიც ლაპარაკისას იბე
როცა გრეგორიუსის მზერა შენიშნა.

- გატყობთ გიყვართ, საუბრისას ჩემი მოსახვევი ასე რომ მოძრ
სესილიამ და მთელი ძალით შეუბერა მოსახვევს, მერე ხელი ჩ
დამავიწყდებით თქვენი საოცარი მეხსიერების გამო.

გრეგორიუსს დიდხანს ეჭირა მისი ხელი, ის ერთხანს ორჭოფობდა

- არსებობს რამე მიზეზი, რის გამოც...

- თქვენ გინდათ მკითხოთ, რატომ მაცვია სულ მწვანეები? დი

მხოლოდ მაშინ გაიგებთ, როცა ისევ დაბრუნდებით.

- „როცა დაბრუნდებით“, - იხსენებდა გზაში გრეგორიუსი სესი

წარმოიდგინა, რა იქნებოდა ორშაბათს დილით, ისევ რომ მისული

156

სკოლაში. რა სახეს მიიღებდა სესილია? როგორ აამოძრავებდა თავ

მიზეზს, რატომ ეცვა მუდამ მწვანე.

- ვინ არის? - გამოსძახა კოუტინომ ჩახრინწული ხმით.

კარმა გაიზუზუნა და გაიხსნა, მოხუცი კიბეებზე ჩამოდიოდა, ჩიბ

გაეჩარა. ერთი წუთი დასჭირდა, ვიდრე გაიხსენებდა, მერე წამოიძ

დღესაც საჭმლის, კვამლისა და მტვრის სუნი იდგა და დღესაც გაც

- პრადო იპოვეთ? - ჰკითხა მან.

წარმოდგენა არ მაქვს, რატომ გაძლევ ამას, - თქვა მაშინ მოხუ

აჩუქა. გრეგორიუსს დღესაც თან ჰქონდა ეს წიგნი, მაგრამ ჯიბიდა

უხსენებია, სათანადო სიტყვები აკლდა. ინტიმურობა, სიახლოვე -

წარმავალია, ნიავის მოტანილს ჰგავს, - წერდა პრადო.

- მეჩქარება, - უთხრა გრეგორიუსმა და მოხუცს ხელი ჩამოართვა.

კიდევ რაღაც მინდოდა მეთქვა, - მიაძახა მოხუცმა. - რადგან ა

ნომერზე, შუბლზე რომ დაგაწერათ იმ ქალმა?

157

გაკვირვებულმა გრეგორიუსმა მხოლოდ ხელი დაუქნია.

ახლა ქალაქის ქვედა ნაწილში გაემგზავრა, სადაც ჭადრაკის კლ

კელის აფთიაქის წინ კაფეში სადილი შეუკვეთა, თან გაფაციცებუ

გამოჩნდებოდა მინის იქით ო კელი პირში სიგარეტით. უნდოდ

საუბარი?!

მთელი დილის განმავლობაში გრძნობდა, რომ ის რაღაცას სწო

გამომშვიდობებისას, რაღაც აკლდა თითქოს. ახლაღა გაახსენდა, მ

ფოტომაღაზიაში გადავიდა, იყიდა ფოტოკამერა ტელეობიექტივ

დაბრუნდა. ლამის მთელი ფირი დაცალა, მაგრამ ერთი სურათ

სათანადოდ.

მერე ისევ დაბრუნდა კოუტინოს სახლთან და ის სახლი, გარემო,
მაგრამ მოხუცი იქ არ იდგა. ბოლოს სასაფლაოზე წავიდა და პ

გადაიღო. ახალი ფირი იყიდა და მარიანა ესას სახლისკენ გაუდგა

- კარგია, რომ ექიმები სამშობლოში მშობლიურ ენაზე გამოიკვ

მდგომარეობას.

გრეგორიუსმა

არაფერი

უთხრა

კოიმბრის

ბიბლიოთეკაში

გულისწასვლაზე. ისინი ჟოაო ესაზე ლაპარაკობდნენ.

- ძალიან სივიწროვეა მის ოთახში, - უთხრა გრეგორიუსმა. რაღაც წ

სიბრაზე გაკრთა, მაგრამ მალევე გადაუარა.

- მე მას სხვა საერთო საცხოვრებელი შევთავაზე, უფრო კომფ

ისურვა. ასეთი უბრალო მინდა იყოს მას შემდეგ, რაც ჩემს ცხ

მითხრა მან.

გრეგორიუსი ისე ადგა წამოსასვლელად, რომ ჩაი ბოლომდე არ და

ოთახზე რომ უთხრა, ამის თქმა უაზრობა იყო. თითქოს რამდენიმე

გამო ის უფრო ახლოს იყო ჟოაოსთან, ვიდრე მარიანა. ასეც რომ ყო

როცა შუადღისით სილვერას სახლში დაბრუნდა, ძველი უხეში სა

მაგრამ თვალებმა იუცხოვა.

ბნელოდა, მელოდიას სახლს რომ მიუახლოვდა ფოტოს გადასა

რამდენიმე სურათი, მაგრამ მელოდია განათებული ფანჯრის მ

გოგონა, რომელიც სიარულისას თითქოს მიწაზე ფეხს არ ადგამსო

როგორ გადმოვიდა მოსამართლე მანქანიდან, თავისი ჯოხით მან

გასაკვლევად, ისე, რომ ბერეტიანი გოგონებისთვის არც შეუხე

მონეტები ჩაუყარა ვიოლინოს ყუთში. გრეგორიუსმა მაღლა კედრ

ადრიანას, როცა ამადეომ ყელი გაუჭრა, სისხლისფერ წითლად შე

ახლა გრეგორიუსმა ფანჯრის იქით დაინახა ვიღაც კაცი. ამან გ

დაერეკა თუ არა კარზე. ბარში, სადაც ის ერთხელ უკვე იყო, ყ
158

როგორც მაშინ, შემდეგ კი ლისაბონის ღამიან ქუჩას გაუყვა.

ო კელი ის იყო აფთიაქს კეტავდა, როცა გრეგორიუსი ქუჩაზე

შორიახლოს მისდევდა, ისე, რომ ამჯერად მაინც ო კელის არ

ჭადრაკის კლუბისკენ გადაუხვია. გრეგორიუსი უკან დაბრუნდ

აფთიაქისთვის სურათები გადაეღო.

45.

შაბათს ფილიპემ გრეგორიუსი მანქანით გაიყვანა ლიცეუმში. მათ

ისპაჰანის სურათები, ყავის მადუღარა, ქურა - მანქანაში ჩაალაგეს.

მზიანი, თბილი დღე იყო, ერთ კვირაში აპრილი იწყებოდა. გრ

შესასვლელში ხავსიანი კიბის საფეხურზე ჩამოჯდა. მე ვიჯექი

შესასვლელში კიბის საფეხურზე და ვფიქრობდი, მამაჩემის მწველ

ექიმი გავმხდარიყავი - ერთადერთი, რაც მას სურდა, ამ მტანჯ

გამეთავისუფლებინა. მე მიყვარდა ის ამ ნდობისთვის, მაგრამ

ტვირთის დაკისრებისთვის.

უცბად გრეგორიუსს ტირილი აუვარდა. მან სათვალე მოიხსნა, თა

და მისი ცრემლები ხავსს ეწვეთებოდა. ამაოდ - ეს იყო პრადო

სიტყვა, - უთხრა მას მარია ჟოაომ. გრეგორიუსმა ეს სიტყვა ხმამაღ

გაიმეორა, ჯერ ნელა, მერე ჩქარ-
ჩქარა, ვიდრე სიტყვები და ცრემლები ერთმანეთს არ

შეერწყა.

შემდეგ ის პრადოს საკლასო ოთახში ავიდა და გადაიღო გოგო
ფანჯარა,

159

სადაც მარია ჟოაოიჯდა და იქიდან ოპერის ბინოკლის მინების ანარ

შუადღისით მარია ჟოაოს სამზარეულოში გრეგორიუსმა სურათ

და ისიც წამოსცდა, როგორ წაუვიდა გული კოიმბრის ბიბლიოთ

დაავიწყდა ჰომეროსისეული სიტყვა და ნევროლოგიური გამოკვ

შიში აქვს.

მოგვიანებით ისინი ისევ სამზარეულოს მაგიდასთან ისხდნენ

ლექსიკონიდან თავბრუსხვევის გამომწვევ მიზეზებს. შეიძლება

მიზეზების გამო იყოს, შეიძლება - არა. თან თავისი თვალითაც წაა

სიმსივნე - ჯიუტად დაადო თითი გრეგორიუსმა ამ სიტყვას.

- დიახ, რა თქმა უნდა, სიმსივნეს ასევე შეუძლია თავბრუსხვევის

ახლავს აგრეთვე საერთო სისუსტის შეგრძნება, რაც თქვენ შემთხვ

ხომ ასეა?

- მოხარული ვარ, - უთხრა მან გამომშვიდობებისას, - რომ თქვ

წარსულში. ამ პატარა მოგზაურობისას წარსულში საოცარი სიახ

დისტანციაც აწმყოსა და წარსულს შორის, ასევე იმ ყველაფერთან,

შემდეგ კარადას მიუახლოვდა, გამოიღო დიდი ყუთი, დასუნა

წერილებს ფატიმასადმი და უთხრა:

- მე ამას, როგორც უკვე გითხარით, არ წავიკითხავ, ვფიქრობ, თქვ

ადგილას იქნება. იქნებ ბოლოს თქვენ იყოთ ის ადამიანი, ვინც

კარგად შეიცნობს, ვიდრე რომელიმე ჩვენგანი. მადლობელი ვა

ლაპარაკობთ მასზე და დაინტერესდით მისი ცხოვრებით.

მოგვიანებით, როცა გრეგორიუსი ბორანზე იდგა, მარია ჟოაო ეს

გამომშვიდობებისას როგორ დაუქნია ხელი. მანამ უქნევდა, ვიდრ

ის ერთი იმათგანი იყო, ვინც ყველაზე ბოლოს გაიცნო, ამავე დროს

ყველაზე მეტად მოენატრებოდა. წერილებს მომწერთ, რა და რ

გამოკვლევის შემდეგ? - ჰკითხა მარიამ გამოსვლისას.

46.

როცა გრეგორიუსი კართან იდგა, ჟოაო ესამ თვალები მოჭუტა და

- დღეს შაბათია.

ისინი იმავე ადგილას დასხდნენ, ჭადრაკის დაფა იქ აღარ იდო, მაგ

გრეგორიუსმა მას თავბრუსხვევის, შიშის შესახებ მოუყვა, ასევ

კონცხზეც, სადაც მეთევზეებს შეხვდა.

160

- ესე იგი თქვენ აღარასოდეს მოხვალთ? - ჰკითხა ეჩამ.

მისი დარდის გაზიარების ნაცვლად, საკუთარ თავზე ალაპარაკ
ალბათ გრეგორიუსისთვის მეტად უჩვეულო იქნებოდა, მაგრამ
მარტოსული, ჩაკეტილი და ნატანჯი ადამიანისგან არ გაჰკვირვებ

- თუ თავბრუსხვევა უსაფრთხო გამოდგა და ექიმები დაასკვნ
არაფერია, ისევ დაბრუნდებით? - ჰკითხა მან.

- ალბათ. მინდა პორტუგალიური ენა კარგად ვისწავლო და პო
ოპოზიციაზე წიგნი დავწერო, - თქვა მტკიცედ გრეგორიუსმა, მ
ჟოაოსთვის ეს ფუჭი სიტყვა იყო.

აკანკალებული ხელებით მოიტანა ესამ ჭადრაკის დაფა და ფიგურ
ხნით დახუჭული თვალებით იჯდა, მერე ადგა და ჭადრაკის ს
ცნობილი კრებული აჩვენა.

- აი აქ არის ალიოხინის თამაში კაპაბლანკა. მოდით, იქნებ ამ თამა

- ჭადრაკის თამაში დადგენილი წესებით? - გაიცინა გრეგორიუსმა.
ესამაც გაიცინა. როგორ სურდა გრეგორიუსს იმწუთას, მისი სი
დაეფიქსირებინა.

- ხანდახან ვცდილობ წარმოვიდგინო, რას განიცდის ადამიანი

წუთებში საწამლავის დალევის შემდეგ, - თქვა ესამ შუა თამა

შვებას, რომ ბოლოს და ბოლოს დასასრული მოახლოვდა და ა

სატანჯველიდან თავს დააღწევს? იქნებ

161

სიამაყესაც თავისი გაბედული ნაბიჯის გამო? ან იქნებ სინანუ

გაბედული ნაბიჯი ვერ გადადგა? მერე კი ალბათ გაიფიქრებს, სწ

თუ მცდარი და გვიანი ხომ არ იყო, სასწრაფოს გამოძახება. მა

სიხარული და იმედი დაეუფლება მოპოვებული სიმშვიდის გა

როდის გაუცივდებოდა თითები და ტუჩები. სულ ბოლოს კი იგრძ

პანიკას ამ გიჟური გადაწყვეტილების გამო, რადგან გაუჭირდებო

რომ დასასრული მოახლოვდა. სასაცილოა, არა?

- ვერ გეტყვი, - უთხრა გრეგორიუსმა, მერე პრადოს წიგნი ამო

წაუკითხა:

განა ნათელი არაა, რას განიცდის ადამიანი, როცა მას მოახლოებუ

აუწყებენ? მე სახე დილის მზეს მივუშვირე და გავიფიქრე: „რ

აუტანელი იყოს ცხოვრება, ადამიანს მაინც მეტი სურს მისგან, არ

მოახლოება, მაშინაც კი, თუ იცის, რომ სიკვდილის შემდეგ ამ დაკ

მოინატრებს“.

ესამ გამოართვა წიგნი და თვითონ წაიკითხა, ჯერ ეს ადგილი, მერ

იორგთან სიკვდილზე.

- ო კელი, - თქვა მან ბოლოს, - ეწევა გაუთავებლად, ლამის თავს ი

მას ამაზე დაელაპარაკებოდა, უპასუხებდა ხოლმე - მერე რა? ახლ

მისი სახე, როცა ამბობდა: ფეხებზე მკიდია! მერე კი საშინელი

დაეუფლა, როცა მიხვდა, რომ მისი სიცოცხლე საფრთხეში იყო.

უკვე ბნელდებოდა, როცა ჭადრაკის თამაში დაამთავრეს. ალიო

გრეგორიუსმა აიღოესას ფინჯანი და ჩაის ბოლო წვეთები დალია.

ისინი კართან იდგნენ ერთმანეთის პირისპირ. გრეგორიუსი გრ

ცახცახებდა ესა, ბოლოს აკანკალებული ხელები მოხვია გრეგორ

ხმამაღლა აქვითინდა. გრეგორიუსი მისი ხორხის მოძრაობას გრ

გრეგორიუსისგან უკან დაიხია, კარი გამოაღო და თვალები დახ

გრეგორიუსი დერეფნის კუთხეში თვალს მიეფარებოდა, მიიხედ

შუაში იდგა და მას გაჰყურებდა. ასეთი რამ მას ჯერ არასოდეს გაუ

ქუჩაში რომ გავიდა, გრეგორიუსი ბუჩქს ამოეფარა და შეიცადა

გამოვიდა და სიგარეტს მოუკიდა. გრეგორიუსმა უამრავი სურათი

ის ბორნით დაბრუნდა უკან, ირგვლივ ვერაფერს ხედავდა ეჩა

ხელების მეტს. ბორნიდან რომ გადმოვიდა, ბაირო ალტოს მიმართ

სახლისკენ ნელა გაუყვა გზას. იქვე, სახლის ახლოს, კაფეში შევიდ

47.

162

თხუთმეტი წუთი კითხულობდა, რომ დრო გაეყვანა. ადრიანას

გამომშვიდობება ელოდა.

მან კარი გაუღო და დანახვისთანავე ჰკითხა:

- მოხდა რამე?

- სამედიცინო გამოკვლევისთვის ბერნში უნდა დავბრუნდე. თ

დასრულდა ყველაფერი, დავბრუნდები, თუ არადა ... - უთხრა

გაოგნდა, რა მშვიდად მიიღო ადრიანამ მისი ამბავი. გრიგორი

ეტკინა კიდეც.

მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ ადრიანას ცოტა აფორიაქება შეატყო

ბლოკნოტი და უთხრა:

- თქვენი ტელეფონის ნომერს ბერნში ხომ არ

ჩამაწერინებთ? გრეგორიუსს გაუკვირდა, წარბები

აზიდა.

ადრიანა მიხვდა და ხელით ანიშნა მაგიდისკენ, სადაც ტელეფ

გუშინდლიდან უკვე მუშაობს, უთხრა მან. და კიდევ, რაღაც მ
წამოდით.

წიგნების მთელი გორა ამადეუს საწერ მაგიდასთან გამქრალიყ

ადგილზე თაროებზე ეწყო. ადრიანამ მას მომლოდინე მზერა ტ

მას მიუახლოვდა და მხარზე ხელი დაადო.

163

მერე მან საწერი მაგიდის უჯრა გამოხსნა, ქაღალდის შეკვრა ა

ფურცელი გამოაძვრინა.

- ეს წერილები ამადეომ იმ გოგოს შემდეგ დაწერა, - თქვა ადრი

ასოებითაა დაწერილი, როცა ეს წერილები ვნახე, საკუთარი თა

დამემალა. წაკითხვის მეშინოდა, ვიცოდი, ეს ყველაფერს გაანადგ

მან სამივე ფურცელი ერთ კონვერტში ჩადო და გრეგორიუსს გაუწ
გთხოვთ წაიღეთ ჩემგან შორს, სადღაც შორს.

მოგვიანებით, გრეგორიუსი თავბედს იწყევლიდა, როცა იმ ოთა

რომელშიც პრადომ მენდესს სიცოცხლე შეუნარჩუნა, იქ თავის ტვ

კედელზე და იორგის ჭადრაკი იყო დასამარებული.

ადრიანამ გაიცინა, ეს ისევ შორეული წარსულიდან მოჩვენების სი

გრეგორიუსი გამალებული ფიქრობდა. ის მიუახლოვდა მაგიდა

ეწყო, ერთი აიღო ხელში. „აი თურმე როგორი იყო მაშინ ნემსები, ა

გაივლო გულში.

ადრიანა ქაღალდებში იქექებოდა და წეღანდელივით ისევ მოჩვენ

- ის თავის ტვინის სურათი ხომ არ იცით, სად წავიდა? - ჰკითხა მა

- რაში გჭირდება ეს სურათი? - ვეკითხებოდი ხშირად. - მიყვა
გეოგრაფიული, სარკინიგზო, - მეტყოდა ხოლმე ის. კოიმბრაში სწა

ერთხელ ანატომიის ატლასი სასაცილოდ აიგდო, რითაც პროფესორ
გრეგორიუსს ისევ სურდა ადრიანა ამ მოგონებებიდან გამოეხსნა
- ცოტა მაგვიანდება და შეიძლება თქვენი ტელეფონი გამოვიყ
და დერეფანში გავიდნენ.
ადრიანას სახე არეული ჰქონდა, როცა კარს კეტავდა. შუბლზე
დააჩნდა, რაც იმაზე მიანიშნებდა, რომ ისევ სხვაგან იყო ფიქრებით
გრეგორიუსი კიბეებთან მივიდა.
- ნახვამდის, - უთხრა ადრიანამ და კარი გამოაღო.
ეს იყო უხეში არაამქვეყნიური ხმა, რომელიც გრეგორიუსს მის
დღეებში დაამახსოვრდა. ის სანთელივით გამართული იდგა.
გრეგორიუსი ნელა მიუახლოვდა და მის წინ გაჩერდა. მან ადრ
არაამქვეყნიურ თვალებში ჩახედა. გრეგორიუსმა მას ხელი არ გაუ
არ ჩამოართმევდა.
- ნახვამდის, ყოველივე კარგს გისურვებთ, - უთხრა გრეგორიუსმა

48.

გრეგორიუსმა სილვერას პრადოს წიგნის ქსეროქსი მისცა. მთე

დარბოდა ქალაქში, ვიდრე ერთ უნივერსამში ძლივს იპოვა ქსე

წიგნის ფოტოკოპირება შეძლო.

- ეს, - თქვა სილვერამ ჩახრინწული ხმით, -

ეს... და მერე თავბრუსხვევაზე დაიწყეს

ლაპარაკი.

- ჩემი და ათი წელია უკვე თავბრუსხვევას უჩივის, დღესაც ვ

უკვე შეეგუა კიდეც. ერთხელ მეც გავყევი ჩემს დას ნევროლო

გრძნობით დავტოვე, რომ ნამდვილი ქვის ხანაა და ამ ექიმებს

ცოდნა თავის ტვინზე ჯერ კიდევ ქვისხანისეულია, მხოლოდ რ

გამოგონებები თუა ახალი. ისეთი შეგრძნება მაქვს, არც კი იციან, მ

მერე შიშზე ჩამოაგდეს საუბარი.

- ეს გრძნობა, ჩვენდა გაუცნობიერებლად, იბადება ყოველ ჩვე

გრეგორიუსმა და უცბად მიხვდა, რომ რაღაც აწუხებდა. რამდე

გააცნობიერა, რაც იყო ეს: გულისტკივილი. სილვერა, ესა - ეს ორ

ახლობელი გამხდარიყო მისთვის.

სილვერასთვის მას ყველაფრის გაზიარება შეეძლო.

- ხო, მართლა, გაგახსენდა ჰომეროსიდან ის ერთი სიტყვა, ვერაფრ

- კი, სრულიად უმნიშვნელო სიტყვა იყო, ყოველდღიურად საპ

ისეთი.

სილვერას სიცილი აუტყდა და მასაც გადასდო, ორივე ისე გულიან

ჩაბჟირდნენ. ამ ორი წუთის წინ შიშზე ლაპარაკობდნენ და ახლა კ

გაგუდულიყვნენ.

როცა სიცილი ჩაუცხრა და ისევ რეალობას დაუბრუნდა, კვლავ სევ

-

გაახსენდა, როგორ იცინა ჟოაო ესასთანაც ამ რამდენიმე დღის წინ.

სილვერა კაბინეტში გავიდა და უკან როცა დაბრუნდა, ხელში

რომელზეც გრეგორიუსმა მას, ღამის მატარებელში პირველად

ებრაული ასოებით წაუწერა:

„და თქვა ღმერთმა: იყოს ნათელი! და იქმნა ნათელი“. სთხოვ

წამიკითხე, შემდეგ კი - კიდევ რამე დამიწერე ებრაულად ბიბლიი

გრეგორიუსს არ შეეძლო უარი ეთქვა და დაუწერა: „თავდაპირ

სიტყვა იყო ღმერთთან, და სიტყვა იყო ღმერთი. ყოველივე მის

გარეშე არაფერი შექმნილა, რაც კი შექმნილა“.

სილვერამ მოიტანა ბიბლია და წაიკითხა იოანეს სახარების დასაწ

- ესე იგი სიტყვაა ადამიანების სინათლე, - თქვა მან, - და ჭეშმარიტ

სიტყვითაა გააზრებული.

- სიტყვებს კი რითმა უნდა ჰქონდეს, - თქვა გრეგორიუსმა, - რითმ

სახარებას და საერთოდ ბიბლიას აქვს. და როცა სიტყვა პოეზი

მაშინ მოეფინება რამეს სინათლე. სიტყვების ცვალებად სინათლე

იგივე რამ სრულიად სხვადასხვაგვარად წარმოჩნდეს.

სილვერამ მას შეხედა.

- ალბათ ამიტომაა, რომ ერთ ვიღაცას, თუ სამასი ათასიდან ერთი თავბრუსხვევა ეწყება?

ორივეს ისევ სიცილი აუტყდა. ორივემ იცოდა, რომ ისინი წეღა

იცინოდნენ, ახლანდელზეც და თვით თავიანთ სიცილზეც, იმა

რაც უნდა იყოს, ჯობია იცინო.

- ისპაჰანის სურათებს ხომ ვერ დამითმობდი, - ჰკითხა მას სი

მათ სურათები მის სამუშაო ოთახში დაკიდეს, საწერი მაგიდის თა

სიგარეტს და ერთად შეჰყურებდნენ.

166

- როგორ მინდა, რომ ეს ჩემმა ყოფილმა ცოლმა და ბავშვებმა ნახო

ვიდრე დასაძინებლად თავ-
თავიანთ ოთახებში გავიდოდნენ, ერთხანს მდუმარედ

იდგნენ დერეფანში.

- და ახლა ამასაც უნდა გამოვემშვიდობო, შენს აქ, ჩემს სახლში, არ

გრეგორიუსმა ვერ შეძლო დაძინება. მას თვალწინ ედგა დილით რ

მისი მატარებელი, როგორ იგრძნობდა მის ბიძგს. ის წყევლიდ

იმას, რომ დოქსიადეს ნათქვამში იყო რაღაც სიმართლე.

მან სინათლე აანთო და წაიკითხა, რაც პრადომ სულიერ სიახლოვე

სულის შემძვრელი სიახლოვე: როცა ორი ადამიანი საოცრად ახ

ძაფებით ერთმანეთზეა მიჯაჭვული. ეს მიჯაჭვულობა სულს გ

მიჯაჭვულობის უხილავი ძაფები კი თავისუფლებას გვაკარგვინებ

სადაცაა ირიჟრაჟებდა, როცა ის მშფოთვარე ძილმა გაიტყუა და საწ

აჩვენა. ეს იყო მელოდიური სიზმარი, ყველანაირი საკრავის ხმ

ზუზუნით, ოღონდ უსიტყვო. მერე კი მზე, ქარი და ისევ სიტ

რომლებიც ერთმანეთს რაღაცებს გადასძახოდნენ უხეში ხმით დ

მარილიანი ქარი დააფარფატებდა უამრავ სიტყვას, მათ შორის

გრეგორიუსს დაავიწყდა. მერე ის წყალში დაცურავდა და სულ უფ

იძირებოდა. როცა სიცივე იპყრობდა, მთელი ძალით სიღრმისკე

გრძნობდა, კუნთებში სითბო რომ ეღვრებოდა... …

49.

სილვერა უკვე თვალს მიეფარა, მაგრამ გრეგორიუსი ისევ ხელს უ

- არის ბერნში რამე ფირმა, რომელსაც ფაიფურის დაკვეთა სურს? -

რომ იდგნენ.

გრეგორიუსმა კუპიდან ფოტო გადაიღო: სილვერა, რომელიც, ქ
სიგარეტისთვის მოკიდებას ცდილობდა.

უკვე ლისაბონის უკანასკნელი სახლებიღა მოჩანდა. გუშინ ერთხ
ალტოში, საეკლესიო წიგნების მაღაზიაში, სადაც ის ლამის ფან
შუბლმიდებული იდგა რამდენიმე ხანს, ვიდრე მის პირდაპირ
სახლში მისვლას და კარზე დარეკვას გაბედავდა. მაშინ ის იმ განც
მეორე დღესვე აეროპორტში წასულიყო და უკან ციურიხში დაბრუ
იმ განცდასთან უწევდა ბრძოლა, რომ მეორე გაჩერებისთანავე
ლისაბონში დაბრუნებულიყო.

რაც უფრო შორდებოდა მატარებელი ლისაბონს, სულ უფრო მეტად
„ნუთუ თანდათან წაიშლებოდა ყველა მოგონება ლისაბონზე, (
სადგურზე დაადგამდა ფეხს და ყველაფერი ისევ უწინდელივით (
გრეგორიუსმა ადრიანას მიცემული კონვერტი ამოღო და მისი სიტ
წაშლიდა ყველაფერს; ეს წერილები პრადომ ესპანეთში მგზავრობ
გოგოს მერე. როგორც ადრიანამ უთხრა: პრადო ესპანეთიდან (
გაუპარსავი და ჩავარდნილი ლოყებით გადმოვიდა ტაქსიდან, (
რასაც წინ ვუდებდი, მაშინვე ხარბად ჭამდა. მერე დაიძინა, მთ
ღამე
ეძინა.

როცა მატარებელი საზღვართან მივიდა, გრეგორიუსი თარგმნიც
რომელიც მეტად წვრილი ასოებით იყო დაწერილი:

ამაოების ფერფლი: უკვე ლამის მთელი მარადისობაა გასული მას

იორგს ველაპარაკე. სრულიად მოულოდნელად გაუჩნდა სიკვდ

მარადისობა კი არა, მგონი, სამი კალენდარული კვირაა გასულ

გოლდბერგის ვარიაციებზე ლაპარაკობდა. ესტეფანია უკრავდა

სურდა, რომ თავადაც შეძლებოდა როიალზე დაკვრა. „რა მომაჯ

სახელია ესტეფანია ესპინოზა“, - გავიფიქრე იმ ღამით. არასოდე

ნახვა, რადგან მეგონა, არც ერთ ქალს არ შეეძლო ამ სახელის და გვ

და სილამაზის გამართლება. ვფიქრობდი, იმედი გამიცრუვდებოდ
რომ პირიქით მოხდებოდა. ეს სახელიც არ იყო საკმარისი ამ ქალის

და სილამაზისთვის.

შიში, რომ ცხოვრება მუდამ არასრულყოფილი დარჩებოდა; იმი

მეტი აღარაფერი შეიძლებოდა მომხდარიყო, რაც ცხოვრებას გაალა

გახდიდა - ასე ავხსენით იმ ღამეს იორგის სიკვდილის შიში. მ

ადამიანს, - ვკითხე საკუთარ თავს, - განიცდიდეს სიკვდილის შიშ

ამდენი ხანია რეალური ფაქტია? ან რატომ ავიწყდება კაცს, რას ფი

წინ და რას განიცდიდა?

ესტეფანია! განგებამ რატომ სხვაგან არ გადატყორცნა ის? რატომ

უნდა შემოჭრილიყო? რატომ უნდა დავეყენებინეთ მას ასეთი

გამოცდის წინაშე, რასაც ვერც ერთმა ჩვენგანმა, ვერც მე და ვერც ი

კარგია შენთან ყოფნა, მაგრამ რაღაც დახარბებულივით მეჩვენები.

მსურს ეს მგზავრობა? არა მგონია, ეს ჩვენი მგზავრობა იყოს, - მით

მართალიც იყო. ადამიანს უფლება არ აქვს, სხვა საკუთარი ცხ

საძირკვლის ქვად გამოიყენოს, საკუთარი ნაწვიმარი, დანამულ

გაიხადოს.

ფინისტერე! არასოდეს ვყოფილვარ ისეთი გამოფხიზლებული,

ასეთი საღი გონებით. მას შემდეგ ვიცი, რომ ჩემი გაქცევა დასა
გაქცევა, რომლის შესახებაც არაფერი ვიცოდი, მე ხომ მუდამ რ

გაქცევა მოწინააღმდეგის,

შეჯიბრის მონაწილის გარეშე, მიზნისა და ჯილდოს გარეშე. სრ

სიტყვა იმ დღეებში გაზეთში წავიკითხე. მაგრამ მე ერთადერთი რ
Morgana.

ჩვენი ცხოვრება - ესაა მოჩვენებითი ფორმა, ქვიშასავითაა, რომ

ქარსვე მიაქვს. ესაა ამაოების სახე, რომელიც გამოსახვას, წარმოჩე

ისევ ქრება.

ის თავის თავს აღარ ჰგავდა, - თქვა ადრიანამ, - მე კი უცხოსთან, გ

აღარაფერი მესაქმებოდა. წაიღეთ ეს ფურცლები ჩემგან შორს, სად

როდის იყო პრადო თავისთავადი: როგორიც მუდამ იყო, მაშინ

აღიქვამდა თავს, თუ როცა გადამბუგავი ლავასავით ამოხეთქი

გრძნობები მოაწვებოდა? იქნებ მაშინ, როცა ყველა ტყუილს, ნ

იმედგაცრუებას საკუთარ თავში იხშობდა? ხშირად წუწუნებენ ად

საკუთარ თავს აღარ ჰგვანან. იქნებ სინამდვილეში ეს იმას ნი

აღარაა, როგორიც თავად სურდა ყოფილიყო? სადაა ზღვარი?

მატარებელი სალამანკას უახლოვდებოდა, როცა გრეგორიუსს ჩ

ისეთი რაღაც, რაც არასდროს მოსვლია. გაღვიძებისთანავე საში

იგრძნო, გიჟურმა აფორიაქებამ მოიცვა, გეგონება, სადღაც სიღრ

სავარძლის სახელურებს ებღაუჭებოდა მაგრად. თვალებს რომ ხუ

იყო. სახეზე ხელები აიფარა და რამდენიმე წუთში გადაუარა.

ისევ ჰომეროსისეული სიტყვა გაიხსენა, ესე იგი ყველაფერი წესრი

რატომ არ გაფრინდა თვითმფრინავით? მეორე დილას, **18** საათ

საათში -

სახლში, შუადღისით - დოქსიადესთან, მერე კი ყველაფერს მას მი

მატარებელი ნელა მიდიოდა. სალამანკა - წაიკითხა აბრაზე.

სალამანკა - ესტეფანია ესპინოზა.

გრეგორიუსი წამოდგა, ჩემოდანი ჩამოიღო, თან ხელით რკინას

თავბრუსხვევამ არ გადაუარა. სადგურზე მყარად დაადგა ფეხ

ქვაფენილი და გაბრუებას შებრძოლებოდა.

50.

როცა სალამანკაში თავისი პირველი ჩასვლა გაიხსენა, მაშინაც ს

საათი თან თავბრუსხვევას ებრძოდა, თან მთელი იქაური ტაძრ

მოიარა. მათი სილამაზე თვალს ჭრიდა, მაგრამ, ამავე დროს, გაოგნ

მოცული სიმკაცრით. მან გახედა ტაძრებს, საკურთხევლებს, გუ

სკამებს და მაშინვე მოგონებები მოაწვა: ოჯერ მოხვდა მესაზე

160

მუსიკაც მოისმინა. არ მსურს ცხოვრება ისეთ სამყაროში, სადაც

მჭირდება მათი სილამაზე და სიდიადე, მსურს გავეხვიო ეკლესიებ

მე მჭირდება მათი მომლოცველი დუმილი. მე მჭირდება ისინი სუ

და ჩემ გვერდით მყოფთა ამაო ლაქლაქისგან თავის დასაცავად

სულის შემძვრელი ჟღერადობა, არამიწიერი ბგერების მოსმენა.

მჭირდება სასაცილო და უხეში სამარშო მუსიკის ჩასახშობად.

ეს დაწერა ჩვიდმეტი წლის პრადომ. ბიჭმა, რომელიც ამის შემ

ერთად კოიმბრაში გაემგზავრა, სადაც ეგონა, რომ მთელი სამყარო
აუდიტორიებში, პროფესორებს თავის ადგილს მიუჩენდა. ეს იც

განგების მკაცრი ხელის შესახებ ჯერ არაფერი იცოდა, არც ქარის მი

და ამაოების ფერფლზე.

წლების შემდეგ მან მამამ ბართლომეს ეს სტრიქონები მისწერა: არ

ადამიანებისთვის მეტად მძიმე ტვირთია: ტკივილი, მარტოობა,

ამავე დროს, არსებობს მშვენიერება, ამაღლება და ბედნიერება

ამისთვისაა შექმნილი. რა მოხდება, თუ დავკარგავთ რწმენას,

აღვიქვამთ ამაოების ტკივილს? რაღა დაგვრჩენია? მარტოსულთ

მაგრამ არის კი ეს იმდენად ძლიერი, რომ შეძლოს ჩვენი გზის გაკვ

თავისი სასტუმროს ოთახიდან გრეგორიუსი კარგად ხედავდა ახა

როგორც კი საათი ჩამოჰკრავდა, ფანჯარასთან მიდიოდა და იქ

განათებულ ფასადებს. ფლორენსია აქ არაერთხელ იყო, როცა თავი

წერდა. ის სხვა სტუდენტებთან ერთად მოვიდა აქ, მაშინ გრეგორი

იტანდა, ფლორენსია ასე გატაცებული რომ იყო აქ მცხოვრები დიდ

161

„პოეზიით არ გიჟდებიან, პოეზიას კითხულობენ. რაც მთავარია
ცხოვრობენ მისით, შეიგრძნობენ ყოველ მის მიერ გამოწვეულ

მელოდიას. მაგრამ ადამიანი არ ლაპარაკობს ამაზე და მით უმ

აქცევს მას თავისი კარიერის იარაღად“, - ფიქრობდა ამაზე გრეგორ

კოიმბრაში გრეგორიუსმა საკუთარ თავს ჰკითხა - მართლაც ხო

საუკეთესო დრო? იქნებ მართლა უნდა წაეკითხა უნივერსიტე

ამაზე პასუხს ვერ პოულობდა. გაახსენდა, როგორ დაამარცხა ე

კოლეგები თავისი ცოდნით.

მოგვიანებით დაესიზმრა, რომ სილვერას სამზარეულოში საორ

ცეკვავდა, აქეთ- იქით ტრიალებდა, ვიდრე გონება არ დაკარგა.

გამოეღვიძა.

დაბლა სასაუზმოდ ჩავიდა, პირველი სტუმარი იყო. მერე უნივერს

ისტორიის ფაკულტეტზე გაიკითხა, სად ჰქონდა ესტეფანია ეს

საათში იწყებოდა.

უნივერსიტეტის შიდა ეზოში სტუდენტები შემოიჭრნენ. მათი

ერთი სიტყვაც არ ესმოდა. ის დროულად გაემართა აუდიტორი
გრძელი აუდიტორია ეკლესიისებური გრძელი სკამებით და სათავ

დიდი იყო, მაგრამ ლექციის დაწყებამდე სტუდენტები იატაკზეც ს

ტევა არ იყო.

მე მძულდა ეს ადამიანი, მისი შავი თმით, ჰაეროვანი სიარულ

გაახსენდა გრეგორიუსს ადრიანას სიტყვები ესტეფანიაზე, რომელ

გადაცილებული იქნებოდა. ქალი, რომელიც აუდიტორიაში შემო

წლამდე იქნებოდა. ის შეჰყურებდა მის ნათელ თვალებს, უჩვე

სულში ჩამწვდომ სიცილს, ჰაეროვან სიარულს და მეტი არაფე

ყველაფერს ჩრდილავდა, მას სხვა არაფრის სურვილი არ ჰქონდ

პრადოზე.

„ან ვინ შეძლებდა სხვა რამის სურვილს", - გაიფიქრა გრეგორიუსმ
როცა მან ლაპარაკი დაიწყო. მწველის ცოტა დაბალი ხმა ჰქონდ

სიტყვებს პორტუგალიური აქცენტით ნაზად გამოთქვამდა. თა

მიკროფონი. ეს ისეთი ხმა იყო, კათედრა კარგად რომ მოისმენდა

თითოეულს სურვილს უღვიძებდა, ლექცია არასოდეს დასრულებ

იმის შესახებ, რაზეც ის ლაპარაკობდა, გრეგორიუსმა თითქმის არა

ის უსმენდა მის ხმას, როგორც საკრავს, ზოგჯერ დახუჭული თვალ

მის მიხრა- მოხრასა და ჟესტიკულაციას აკვირდებოდა; ხელს, (

შუბლზე ჩამოყრილ ნაცრისფრად მელირებულ თმას იწევდა, მე

ფანქრით განსაკუთრებული ადგილების აღსანიშნავად ჰაერში (

162

ხანდახან კი ორივე ხელით კათედრას ეყრდნობოდა. გოგონა, რომე

მუშაობდა და უამრავი რამ იცოდა ოპოზიციის შესახებ. ქალი, რომე

როცა ო კელი მას ქუჩაში ხელს ხვევდა თეძოებზე. ის, ვინც ცისფერ

საჭეს მიუჯდა და რადგან მისი სიცოცხლე საფრთხეში იყო, სან

გაემგზავრა პრადოსთან ერთად; ქალი, რომელმაც პრადოს დიდ

თავის ცხოვრებაზე ტკივილიანი გამოფხიზლება მოუტანა, გააცს

საკუთარი სულისგან მარადიული გაქცევა დასრულებული იყო; აგ

მგზნებარედ დაწყებული ცხოვრება ჩაიწვა და დაიფერფლა.

გრეგორიუსი ფეხზე წამომდგარი სტუდენტების მოწოლამ გამო

ესპინოზა თავის ნივთებს ალაგებდა ჩანთაში და კათედრის სა

გრეგორიუსი გარეთ გავიდა და იქ უცდიდა.

ისე დადგა კართან, რომ შორიდანვე დაენახა. ვერ გადაეწყვიტა, და

არა. აი მიუახლოვდა კიდეც ვიღაც ქალის თანხლებით, რომელს

ასისტენტს, ისე ელაპარაკებოდა. გრეგორიუსს გული ყელში მო
სადაცაა უკვე ჩაუვლიდა. ის ორივეს კიბეებზე დაედევნა, საიდ
დერეფანში გავიდნენ. ასისტენტი ესპინოზას რომელიღაც კართ
გრეგორიუსი მიუახლოვდა კარს, სადაც ესპინოზას სახელი და გვა
და გვარი არ კმაროდა მისი მომხიბვლელობის გამოსახატავად.
ნელა დაიხია უკან და კიბეების მოაჯირს ჩაეჭიდა. ცოტა ხანს
უკან მიბრუნდა. შეიცადა, ვიდრე სუნთქვა დაუმშვიდდებოდა და
მას უკვე პალტო ეცვა და წასასვლელად ემზადებოდა, მან კით
მზერით შეხედა.

- მე... ნებას დამრთავთ, ფრანგულად დაგელაპარაკოთ? - ჰკითხა
გრეგორიუსმა. მან თავი დაუკრა.

163

ენის ბორძიკით გამოემცნაურა და როგორც ასეთი წარდგენის დრო
წიგნი ამოიღო ჯიბიდან.

ქალს ღია ყავისფერი თვალები დაუვიწროვდა და წიგნს დააშტერ
გამოსართმევად არც გაუწვდენია. წამებმა გაირბინა.

- მე... რატომ... შემობრძანდით.

ის ტელეფონთან მივიდა და პორტუგალიურად უთხრა, რომ მ
მისვლა. მერე ქურთუკი გაიხადა, დაჯდა, გრეგორიუსსაც შესთავა

სიგარეტს მოუკიდა.

- რამე წერია მაგ წიგნში ჩემზე? - ჰკითხა მან და სიგარეტის კვამლი

გამოუშვა. გრეგორიუსმა თავი გააქნია.

- აბა საიდან იცით ჩემ შესახებ?

გრეგორიუსმა მოუყვა ადრიანასა და ჟოაო ესაზე, წიგნზე იდუ

ფინისტერის შესახებ, რომელიც პრადოს უკანასკნელი საკითხავი

ანტიკვარული მაღაზიის მეპატრონესთან ძიებისას ინტერნეტში

იპოვა. ო კელი არ უხსენებია, არც პრადოს მიერ მის შესახებ ხ

წერილებზე უთქვამს რამე.

ახლა კი გამოართვა წიგნი. თან კითხულობდა, თან ახალ სიგა

პორტრეტს დააკვირდა.

აი თურმე როგორ გამოიყურებოდა ადრე. მე მისი ამ პერიოდის სუ

- სულაც არ მქონდა განზრახული აქ ჩამოვსულიყავი, - უთხრა

მაინც ვერ გავუძელი ცდუნებას. პრადოზე სრული წარმოდგენის შ
ძნელია. მაგრამ აქ, თქვენთან, შემოჭრისთვის საკმაოდ დიდი ძალ
ის ფანჯარას მიუახლოვდა. ტელეფონმა დარეკა, მაგრამ მას ყურმ
- მაგრამ მე არ ვიცი, მსურს კი ამის გახსენება, - იჭვნეულად
ლაპარაკი?! თანაც არავითარ შემთხვევაში აქ. შეიძლება წიგნი
წავიკითხო, დავფიქრდე. საღამოს მობრძანდით ჩემთან სახლში
გამიჩნდება საუბრის სურვილი.

მან გრეგორიუსს რუკა მისცა.

გრეგორიუსმა იყიდა ქალაქის მეგზური და დაათვალიერა ქალა
ტაძრები. ის არ ჰგავდა სხვებს, ქალაქის ღირსშესანიშნაობებზე რო
საითკენაც ხალხი მიილტვოდა და შესვლას ლამობდა, ის გარეთ რჩ
ბესთსელერიც კი მხოლოდ ერთი წლის შემდეგ უნდა წაეკითხა, ეს
ქცეული. ახლაც ტურისტული ჟინი კი არ ამოძრავებდა, ქალაქს
უბრალოდ, რაღაცნაირად სურდა, საღამომდე დრო მოეკლა. პრ

მისი დამოკიდებულება ტაძრებისა და ეკლესიების მიმართ შეი
უყურებდა, ამით ის თითქოს პრადოსთან იყო დაკავშირებული
ვუწოდოთ გულწრფელი, გარდა პოეტური გულწრფელობისა?
აგონებდა. იქნებ სწორედ ეს აკავშირებდა ყველაზე მეტად პრადოს

რომელიც მესის მგზნებარე მსახურიდან უღმერთო მოძღვრად
ერთი ნაბიჯით წინ იყო მასზე, იმ ნაბიჯით, რომლის შეცნობას
ცდილობდა, როცა ქრისტეს ჯვარს უახლოვდებოდა. შეძლო კი
სიტყვების პოეტური სიწრფელე ამ შენობის კედლებგარეთ აეყვავ
სიკვდილამდე რამდენიმე დღით ადრე მელოდიამ ის ეკლესიიდან
მინდა ბიბლიის ძლევამოსილი სიტყვები წავიკითხო. მე მჭირდ
წარმოუდგენელი ძალა. მე მიყვარს მლოცველი ადამიანი. მჭირ
ისინი მჭირდებიან ამ უხეში სამყაროს მომწამვლელი ზედაპირ
დაუფიქრებლობის დასაყუჩებლად. ეს მან ახალგაზრდობაში იგ
გრძობით შედის ადამიანი ეკლესიაში, რომელიც წუთი წუთზე ელ
სადაცაა იფეთქებს სასიკვდილო ბომბი? ის კაცი, ვისთვისაც სა
მგზავრობის შემდეგ ყველაფერი დაიფერფლა?

ტაქსი, რომელსაც გრეგორიუსი ესტეფანიას სახლამდე უნდა მ
შეჩერდა. გრეგორიუსმა ტურისტული ბიუროს ვიტრინაში დაინ
გუმბათებითა და მინარეთებით. როგორ იქნებოდა ნეტავ, გარი
მელოდიით რომ გაღვიძებოდა ყოველდღე და სპარსული პოეზ
ცხოვრების თანმდევი?

ესტეფანია ესპინოზას ჯინსი ეცვა და ისეთივე ცისფერზოლიანი პ

ვერცხლისფერი მელირებისა, ის თავის ასაკთან შედარებით ახა

გამოიყურებოდა. მას მოემზადებინა ბუტერბროდები. მან გრეგ

თითქოს დრო სჭირდებოდა, ვიდრე ლაპარაკს დაიწყებდაო.

როცა შენიშნა გრეგორიუსის მზერა წიგნების თაროებისკენ, უ

ახლოსაც მიხვიდეთ და დაათვალიეროთო. გრეგორიუსმა გადმ

სქელტანიანი ისტორიის წიგნი. რა მწირი იყო მისი ცოდნა იბერიის

და მის ისტორიაზე. მერე გრეგორიუსმა მოუყვა ლისაბონის მი

ჭირის შესახებ წიგნებზე.

ესტეფანიამ მას აამბობინა ძველ კლასიკურ ფილოლოგიაზე და ჰკ

პრადოსთან ჩემს მოგზაურობაზეო.

- ჯერ ლათინურით დავინტერესდი, - დაიწყო, როგორც იქნა, ე

სტუდენტი ბიჭი, რომელიც ფოსტაში მეხმარებოდა, მეტად მორცხ

ფიქრობდა, რომ ვერ ვამჩნევდი. ის ლათინურს სწავლობდა. ფინი

დღეს, როცა ხელში ეჭირა წერილი. მერე წამიკითხა ერთი დიდ
სადაც სწორედ სამყაროს დასალიერზე იყო საუბარი. მე მომეწონა

ლათინური პოეზია. მანაც იგრძნო, რომ მომეწონა და მას შემდეგ

ხოლმე ამ პოეზიას ლამის მთელ ნაშუადღევს.

მე მალულად ლათინურის სწავლა დავიწყე. არ მინდოდა, მას ამის

რადგან შეიძლებოდა სხვანაირად გაეგო. ეს ისეთი უჩვეულო

მომუშავე გოგო, მცირე სასკოლო განათლებით, ლათინურის სწ

მართლაც, წარმოუდგენელი! არ ვიცი, რამ მომხიბლა უფრო - ე

უჩვეულობამ!

სწავლა მეტად სწრაფ ტემპში წარიმართა. მე საოცრად კარგი მეხს

დამაინტერესა რომის ისტორიამ. რაც ხელში ჩამივარდებოდა, ყ

ვკითხულობდი. მოგვიანებით ვკითხულობდი ასევე წიგნებს პ

ესპანეთის, იტალიის ისტორიაზე. დედა გარდამეცვალა, როცა ჯ

ვიყავი, მამასთან ვცხოვრობდი, ის რკინიგზაზე მუშაობდა. წიგნი ა

მას უკვირდა, ამდენს რომ ვკითხულობდი. მოგვიანებით კი სიამა

გრძნობა გაუჩნდა. მე ოცდასამი წლის ვიყავი, როცა ის საიდუმლო

და ამბოხის გამო ტარაფალში გადაასახლეს. ამაზე ლაპარაკი არ შე

იორგ ო კელი ამ ამბიდან რამდენიმე თვის შემდეგ გავიცანი ო

ერთ შეკრებაზე. ფოსტის მთელ განყოფილებაში ლამის ყველა

ლაპარაკობდა, ჩემდა გასაოცრად გავიგე, რომ ჩემი კოლეგების

ოპოზიციაში თანამშრომლობდა. მე მამის დაჭერამ პოლიტიკურ ს

გამომაფხიზლა. იორგი მნიშვნელოვანი პიროვნება იყო ოპოზიც

მას ძალიან შევუყვარდი. ამას მე დიდ პატივად მივიჩნევდი. ი

ვარსკვლავი გამოეყვანა. ჩემი იდეა იყო წერა- კითხვის უცოდინარ

თავისუფლად შევძლებდით შეკრებას.

სწორედ იქ მოხდა ეს. ერთ საღამოს ამადეო მოვიდა შეკრებაზე. მა

შეიცვალა. ყველაფერს სულ სხვა სინათლე მოეფინა და არც თ

ყოფილა სხვაგვარად. ეს პირველივე საღამოს ვიგრძენი.

მე აღარ მეძინა. მისი დის მწველი მზერის მიუხედავად, მაინც

კლინიკაში. მას სურდა მომხვეოდა, მის სულში ლავასავით დუ

ყოველდღე შეიძლებოდა ამოხეთქილიყო. მაგრამ ის არ მიკარებ

გამუდმებით მეუბნებოდა ის, - და მე ამის გამო იორგი შემძულდა

ერთხელ, შუაღამისას, დავრეკე მასთან სახლში. რამდენიმე ქუ

მერე კი რომელიღაც კართან შეჩერდა, უცბად მომეხვია, ლავამ ამო

შემდეგ უცბად თითქოს გამოფხიზლდა, მითხრა, ეს აღარ უნდ

ამიკრძალა მასთან მისვლა.

ეს იყო ერთი გრძელი უსაშველო ზამთარი. ამადეო აღარ ესწრებოდ

ეჭვიანობისგან დაავადდა.

გადაჭარბებული იქნება, თუ ვიტყვი, რომ ვგრძნობდი რაღაც ს

თითქოს სპეციალურად კიდევ უფრო მეტად მასაქმებდა, რომ

ყოფილიყვნენ ჩემს მეხსიერებაზე დამოკიდებულნი. მე რომ რამე

ვეკითხებოდი ხშირად.

ესტეფანია ოთახიდან გავიდა, როცა დაბრუნდა, შეცვლილი მო

შეჯიბრიდან მოსულაო. როგორც ჩანს, სახეზე წყალი შეისხა, თ

ფანჯარასთან და ფიქრობდა, თან ენით სიგარეტს აწვალებდა,

გააგრძელებდა.

კატასტროფა თებერვლის ბოლოს მოხდა. კარი მეტად ნელა გაიღო

არ

167

სცმია, მაგრამ კარის ღრიჭოში, პირველი, რაც თვალში მომხვდა, ეს

მეტად ინტელიგენტური მკაცრი სახე ჰქონდა. ჩვენ ვიცნობდით მ

მას შემდეგ ყოველ ასო ბ-
ს დანახვაზე მხოლოდ ეს პიროვნება მახსენდებოდა კარგა ხანს.

დაჯდომისას სკამმა გაიჭრიალა, ჟოაო ესამ გამაფრთხილებელი

თითქოს მეუბნებოდა, ახლა ყველაფერი შენზეა დამოკიდებულიო

მე, როგორც ყოველთვის, ჩემი გამჭვირვალე კოფთა მეცვა. ეს

სამუშაო ტანსაცმელი. იორგს ეზიზღებოდა ის. მე პიჯაკი გავიხ

ჩემი სხეულისთვის მიექცია ყურადღება, მხოლოდ ასე თუ შემ

გამოსავლის პოვნა. ბადაჯოზმა ფეხი ფეხზე გადაიდო, შემზარა

სასწრაფოდ დავასრულე გაკვეთილი.

როცა ბადაჯოზი ჩემს მუსიკის მასწავლებელს მიუახლოვდა, უ

დასასრული გვიახლოვდებოდა. მე არაფერი მესმოდა, რაზე ლა

მაგრამ შევამჩნიე, იორგი სულ გაფითრდა, ბადაჯოზი კი აუტანლა

ჟოაომ მომთხოვა, იმ დღის შემდეგ შინ არ გავჩერებულიყავი

გადავსულიყავი. მან იზრუნა ჩემს უსაფრთხოებაზე. პირველივე ღ

გახდა, რომ საქმე მხოლოდ მე არ მეხებოდა, არამედ ყველას ჩემ

კერძოდ, იმას, რას გაიგებდნენ ისინი, თუკი მე დამიჭერდნენ.
რამდენჯერმე შევხვდი იორგს. ჩვენ ერთმანეთს არც შევხებივართ,
მოჩვენებასავით იყო. მე ვერ ვხვდებოდი, რა ხდებოდა. ეს მხო
გავაცნობიერე, როცა ამადეომ მომიყვა, რატომ უნდა გავსულიყ
სასწრაფოდ.

ესტეფანია ფანჯარას მოსცილდა. დაჯდა და გრეგორიუსს შეხედა.

- რაც ამადეომ იორგზე თქვა, ეს ისეთი საზარელი, წარმოუდგე
თავდაპირველად ვერც კი დავიჯერე და გავიცინე. ამადეომ კლ
ლოგინი, ვიდრე მეორე დღეს გავემგზავრებოდით.

- ვერაფრით დავიჯერებ, ჩემი მოკვლა... - და შევხედე მას. ჩვე
მეგობარზე, ვლაპარაკობთ? - ვკითხე მე.

- სწორედაც, - ჩაილაპარაკა მან.

მივხვდი, რაც მან უკვე ერთხელ მითხრა, ამის გამეორება აღარ სურ
როცა მოგვიანებით კლინიკაში მარტო ვიწექი, ყველაფერი ამომიტ
კი იორგთან ოდესმე გადამხდენია. ნუთუ მას მართლა შეუძლია ა
დავიღალე ფიქრისგან და თან არ მჯეროდა. მისი ეჭვიანობაც გამა
ის წუთები, როცა მეტად დაუნდობელი მეჩვენებოდა, მაგრამ ა
ვიცოდი, რა მეფიქრა, არაფერი აღარ ვიცოდი.

ამადეოს დაკრძალვაზე გვერდიგვერდ ვიდექით საფლავთან, მე დ

168

- მაშინ, იმედია, არ დაიჯერე, თუ...? - მკითხა მან ცოტა ხნის შემდე

მხოლოდ გაუგებრობა იყო, უბრალო გაუგებრობა.

- ახლა ამას აღარანაირი მნიშვნელობა არ აქვს, - ვუთხარი მე.

და ისე დავშორდით ერთმანეთს, არც შევხებივართ. მასზე მას

მსმენია. ცოცხალია?

გრეგორიუსის პასუხის შემდეგ ცოტა ხანს დუმილი გამეფდა.

თაროდან გადმოიღო წიგნი, რომელიც პრადოს თავის მაგიდაზე ედ

- და სიკვდილამდე ამ წიგნს კითხულობდა? - მკითხა

მან. ის ისევ დაჯდა და წიგნი კალთაზე დაიდო.

- ეს მეტისმეტი იყო ოცდახუთი წლის გოგონასათვის: ბადაჯო

მოულოდნელად დეიდასთან გადასვლა, მერე უცბად ერთი ღამე ა

საშინელი ფიქრები იორგზე, მგზავრობა იმ კაცთან ერთად, რომ

დამაკარგინა. სრულიად არეული, დაბნეული ვიყავი.

პირველი ერთი საათი ისე ვიმგზავრეთ, არც ერთს ხმა არ ამოგვიღ

საჭეზე უნდა გადამეტანა ყურადღება. როგორც ჟოაომ გვითხრა

საზღვარზე უნდა გადავსულიყავით.

169

- იქიდან კი ფინისტერიზე გავემგზავროთ, - ვუთხარი მე და ლ

სწავლობდა, იმ სტუდენტზე მოვუყევი.

მან მთხოვა, მანქანა შემეჩერებინა და მომეხვია. ამის შემდეგ გ

შევჩერებულიყავი, რომ მომხვეოდა. ლავამ ამოხეთქა. მაგრამ სწორ

რომ ის მე კი არ მეძებდა, არამედ სიცოცხლეს ჩემში. მას სულ

სურდა ამ ცხოვრებისგან შეეგრძნო ხარბად. არა, ის უხეშად ან ძალ

მომხვეოდა, პირიქით, ამადეომდე არც კი ვიცოდი, თუ ასეთი სინა

ის მითრევდა ამ სინაზეში, მისრუტავდა. მას ცხოვრების მიმარ

ლტოლვით ისეთი მწველი შიმშილი ჰქონდა, რომ თითქოს ჩემს სუ

ხარბად ისრუტავდა. იმ მოკლე ხანში ლამის მთელი ჩემი ცხოვრებ

მოგონებების, ფიქრების, აზრების, ფანტაზიების, ოცნებების - ყ

მაშინვე ზუსტად, მთელი სიცხადით შეიცნობდა, ჩემდა სასიხარულ

მისი სწრაფი მიხვედრილობა ყველანაირ ჯებირს ამსხვრევდა.

მას შემდეგ კარგა ხანს შიში მიპყრობდა, როცა ვგრძნობდი, რო

შემოჭრას და ჩაწვდომას ცდილობდა. მაგრამ მერე გადამიარა, მხოლ

შემომრჩა: არ მსურს, ვინმემ სრულად შემიცნოს. მსურს, უცნო

ცხოვრება, სხვებმა რომ ვერ შემიცნონ - ესაა ჩემი სულის უსაზ

თავისუფლება.

მიუხედავად იმისა, რომ ახლა ისე ჟღერს, თითქოს ამადეო ჩემ
არამედ სიცოცხლეს დახარბდა, მაინც მე მისთვის ვიყავი ცხოვრ

რომელსაც ის ჩაებღაუჭა, თითქოს აქამდე ვიღაცამ უხეშად ჩამო

სურდა, კიდევ ერთხელ სავსე ცხოვრებით ეცხოვრაო.

გრეგორიუსმა მას თავის ტვინის ანევრიზმაზე მოუყვა.

- ღმერთო ჩემო, - ჩაილაპარაკა მან ჩუმად.

- ფინისტერის ნაპირთან ვისხედით, გემი ის-
ის იყო ზღვაში გადიოდა. უცბად

მომიბრუნდა და მითხრა, წამოდი, გემით ბრაზილიაში გადავიდ

თან სინესტეა. სიამოვნებით დავწერდი რამეს ფერებზე, მცენარ

ბუნებაზე, ცხოველებზე. მე ხომ მხოლოდ მუდამ ადამიანის სულე

- ადამიანი, რომელიც ცხოვრებისგან, საკუთარი თავისგან ბევრ

ადრიანამ თავის ძმაზე.

- ეს არ იყო ახალგაზრდული რომანტიკა, არც ხანში შესული ადამი

ეს იყო წრფელი, ნამდვილი სურვილი. მაგრამ ისევ და ისევ მ

არანაირად არ იყო ეს ჩემ გამო. მას სურდა, ამ მგზავრობისას

მხოლოდ და მხოლოდ მისი მგზავრობა იქნებოდა, მისი შინაგანი მ

სულის მიტოვებულ ნაწილში.

170

- მეტად დახარბებული მეჩვენები, - ვუთხარი მე, - მე ასე არ შემიძ

როცა მან პირველად ქუჩაში, სადღაც კართან მიმიმწყვდია და მომ

სამყაროს დასალიერამდეც გავყოლოდი. მაშინ ჯერ ამ დამშეულ

ვიცოდი რა - ამ გამანადგურებელი, დამაბნეველი, მოძალებულ

შესახებ. საშინელებაა!

ჩემმა სიტყვებმა, როგორც ჩანს, მას ძალზე ატკინა გული. საში

ოთახის აღებაც კი აღარ სურდა, ცალ-
ცალკე ოთახები აიღო. როცა მოგვიანებით

შევხვდით, ის უკან იხევდა და გახევებულივით იდგა. მაშინ მ

სიტყვების შემდეგ გააცნობიერა, რომ ღირსება შეელახა. ამ გახ

უკანდახევით კი ცდილობდა ეჩვენებინა, რომ მას შეეძლო თავის წ

მწველი ლტოლვა, სულაც არ ჩამითვლია ღირსების შელახვად; ლტ

უღირსად არ შეიძლება ჩაითვალოს.

თვალი ვერ მოვხუჭე, მიუხედავად იმისა, რომ საშინლად გადაღლ

დღით აქ დავრჩები, თქვა მან ლაკონიურად და სხვა არაფერს შეეძ

უკანდახევა ისე, როგორც ამ მოკლედ ნათქვამ სიტყვებს.

გამომშვიდობებისას ხელი ჩამოვართვით ერთმანეთს. მისი უკა

საკუთარ თავში იყო ჩაღრმავებული. ის უკან დაბრუნდა სასტ

ერთხელაც არ მოუხედავს. ვიდრე მანქანას დავქოქავდი, ველოდ

ფანჯრიდან.

ნახევარი საათის აუტანელი ლოდინის შემდეგ ვეღარ მოვითმი

დავაკაკუნე. ის მშვიდად იდგა კართან, ისე, თითქოს თავისი ს

ამოვეშალე. არც ვიცი, როდის დაბრუნდა უკან ლისაბონში.

- ერთი კვირის შემდეგ, - მიუგო გრეგორიუსმა.

ესტეფანიამ მას წიგნი გაუწოდა.

- მთელი შუადღე ვკითხულობდი. ჯერ აღშფოთებული დავრჩი, მა

თავზე, რომ წარმოდგენაც არ მქონდა, ვინ იყო ის. რა ფხიზელ

საკუთარ თავს, რა დაუნდობელი სიწრფელით. ამასთან ასეთი სი

ფლობდა... მე შემრცხვა, რომ ამგვარ კაცს ეს სიტყვები ვუთხარი - მ

მეჩვენები-
მეთქი. მაგრამ მერე თანდათან მივხვდი, ეს სწორი იყო. ისიც ა

იქნებოდა, მისი აზრი მცოდნოდა.

შუაღამე მოახლოვდა. გრეგორიუსს წასვლა აღარ უნდოდა. ბერ

თავბრუსხვევა! აღარაფერი ახსოვდა. მან ჰკითხა - ლათინურის

დაინტერესებული ფოსტაში მომუშავე გოგო როგორ გახდა პროფე

მოკლე და არასრულყოფილი იყო. ეს კიდევ ერთხელ ცხადყოფდა:

ბოლომდე შეეცნო იგი, ბოლომდე გაეხსნა, როცა საქმე აწყმოსა და

მისი დრო იდუმალი ინტიმურობით იყო აღსავსე.

ისინი კართან იდგნენ. გრეგორიუსმა გადაწყვიტა ბოლოს და პრად

ბოლო მისდამი მიწერილი ნაწერები ამოიღო.

- ჩემი აზრით, ეს თქვენ გეკუთვნით და თქვენთან უნდა დარჩეს.

51.

გრეგორიუსი იდგა ბინის გაქირავების სააგენტოს ფანჯარასთან. მ

საათში გავიდოდა ირუნსა და პარიზში. ბარგი უკვე სადგურის

განყოფილებაში ჰქონდა ჩაბარებული. ქვაფენილზე მტკიცედ იც

ფასებს და ფიქრობდა თავის დანაზოგზე, ესპანურის შესწავლაზე.

ფლორენსიას დაუთმო, არ ისწავლა. ახლა კი წმიდა გმირების ,

ესტეფანია ესპინოზას ლექციების მოსმენა, უამრავი ეკლესიის ისტ

ესტეფანიასთან საუბარი სურდა.

შემდეგი ორი საათის განმავლობაში სააგენტოს მიერ შეთავაზე

ენახა. გრეგორიუსმა ნახა ეს ბინები. შეამოწმა ხედები, ქუჩის ხ
ყოველდღე როგორ ჩადიოდა აქ კიბეზე. მხოლოდ სიტყვიერად

მერე ტაქსით მთელი ქალაქი შემოიარა და როცა ბოლოს ისევ სადგ

მიაგნო თავისი ბარგის განყოფილებას, ისე, რომ მატარებელზე მის

მოუხდა.

კუპეში რომ დაჯდა, ჩასთვლიმა და მაშინ გაეღვიძა, როცა მატარებ

გააჩერა. ერთი ახალგაზრდა ქალი შემოვიდა კუპეში. გრეგორიუსი

თაროზე დადებაში მიეხმარა. დიდი მადლობა, - უთხრა ქალმა,

და რაღაც ფრანგული წიგნის კითხვა დაწყო. ფეხი ფეხზე რომ გა

სუნამოს სურნელი იგრძნო გრეგორიუსმა.

გრეგორიუსი დაბეჭდილ კონვერტებს დასცქეროდა, რომლებიც მა

ეს შეგიძლია მხოლოდ ჩემი სიკვდილის შემდეგ გახსნა და წაი

წერილები ადრიანას ჩაუვარდეს ხელში. გრეგორიუსმა გახსნა კ

ფურცლები და კითხვა დაიწყო. წერილი ფატიმასადმი იყო:

რატომ მაინცდამაინც შენ? რატომ მტკივა ასე საშინლად შენი (

საშინელი იმაზე ფიქრია, რომ ისე წახვედი ამქვეყნიდან, სიმართლ

არ შეუძლია კაცს, აღიაროს სიმართლე?

მაშინ სალონის მეორე მხრიდანვე შეგნიშნე, უამრავ ხალხში შენი ს

ეს ჩემი ქალიშვილი, ფატიმაა, - თქვა მამაშენმა. როგორც კი და

წარმოვიდგინე, როგორ დადიხარ ჩემს სახლში, - გითხარი ბაღშ

წარმოიდგინო, რომ მე შენს ოთახებში დავდივარ? - მკითხე ინ

გჯერა, რომ ჩვენ ერთმანეთისთვის ვართ გაჩენილი?

არავინაა მეორე ადამიანისთვის ზედგამოჭრილი. არც განგებას შე

განსაზღვრა...

მაგრამ მე მაშინ მხოლოდ შენ დაგინახე შემთხვევით იქ, იმ უამრავ

ყოფილიყო ალბათ. მაგრამ რატომ, რატომ შეეკარი ჩემი უღმერ

დედაჩემს? კარგია, რომ ამის წაკითხვას ვეღარ შეძლებ......

ქალმა სათვალე მოიხსნა და მინები გაწმინდა. მისი სახის ნაკვთებ
უცნობი პორტუგალიელის ნაკვთებს აგონებდა, ხიდზე რომ შეხვდ

საერთო ჰქონდა:

არათანაბარი დაშორება წარბებს შორის, ერთი უფრო მალე იწყებო

- რაღაც მინდა გკითხოთ, შეიძლება? - წამოიწყო გრეგორიუსმა.

სიტყვა **Gloria - Ruhm-**
თან ერთად თუ ნიშნავს რელიგიურ სულიერებას?

ის დაფიქრდა და მერე თავი დაუქნია.

- და თუ ამ სიტყვას ურწმუნო ადამიანი იყენებს ვინმეზე, ამ შემთ

სულიერებას რელიგიური უნდა ჩამოვაშოროთ?

ქალმა გაიცინა.

მატარებელმა ბურგოსი დატოვა. გრეგორიუსმა კითხვა განაგრძო.

მომავალი მოცარტი: შენ კიბეებზე ჩამოსვლისას თავს მაღლა ა

ალბათ უკვე მეათასეჯერ მაინც, პირველი კიბიდან ბოლომდე

როგორ ჩადიოდი.

იმ დილას კი ყველაფერი სხვაგვარად იყო. წინა დღეს ბავშვებ

თამაშობდნენ, ბურთი ესროლეს ფანჯარას, მინა გატეხეს. კიბე

შედარებით უფრო კაშკაშა შუქი იჭრებოდა, ნაცვლად ოქროსფე

სინათლისა. თითქოს ამ ახალმა სინათლემ ჩემს ჩვეულ მოლოდინ

ბზარი გააჩინა, სულ სხვაგვარი სურვილი დამებადა. უეცრად სა

შემომეხედა, შენთვის თვალებში ჩამეხედა. ეს მოულოდნელი სურ

და ამავე დროს, მაკრთობდა კიდეც. მას შემდეგ, რაც ჩვენი ერთობ

ცხოვრების კარი ჩაირაზა, წელიწადი გავიდა. რატომ, ფატიმა, რ

დამკარგვოდა სურვილი, შენთვის სახეში შემომეხედა?

ადრიანა, შენთან, შენთანაც ვცადე გულწრფელობა, მაგრამ ჩვე

გაფერმკრთალებულიყო.

რატომაა ასე ძნელი ადამიანისთვის თვალის თვალში გასწორებ

მოწყურებული, საცოდავი არსებანი ვართ. ადამიანს ყოველ წამ

გულახდილად თამაში რომ შეეძლოს - ეს ნამდვილი ხელოვნება

მოცარტი უნდა იყოს, ნამდვილი მოცარტი, მომავალის გზა რომ ხს

სან

სებასტიანი.

გრეგორიუსმა

ჩახედა

მგზავრობის

განრიგს.

მალე

ირუნს

მიუახლოვდებოდნენ და პარიზში უნდა გადამჯდარიყო. ქალმა

ფეხზე და კითხვა განაგრძო. გრეგორიუსმა ბოლო კონვერტიც გახს

თავის მოტყუების უსაყვარლესი ვირტუოზი. ზოგიერთი ჩვენი

თავად ჩვენთვისაც ბურუსითაა მოცული. შესაძლოა ზოგჯერ სხვე

იციან?

ხშირად გვიპყრობს ის განცდა, რომ იმ ადამიანზე, ვისთანაც ე

სუნთქავ, იცნობ მისი სხეულის ყოველ წვრილმანს, თითქმის ა

განცდა ყველაზე მეტად მაშინ შემოგიტევს, როცა სიცარიელეს გრძ
აუტანლად იზრდება. ალბათ ღვთიური ნიჭი, ძალა და შინაგანი რწ
კაცს, სრულყოფილი რეალობით რომ იცხოვრო. რა ვიცით ჩვენ
ყველაფერი?!. ამაში დარწმუნებულები სავსებით ვერასოდეს ვიქნ
მაგრამ ვინც თავის მოტყუების ვირტუოზია? რატომ, რატომ ვერას
შენთვის, რომ შენ შენ აღარ ხარ? ამაში შენ წინაშე დამნაშავე ვარ, ლ
შეიძლება ვუწოდოთ.

საიდან უნდა იცოდეს ერთმა მეორეს რა დაუშავა?

ირუნი. **Isto aindra nao e Irun** - ეს მის მიერ წარმოთქმული პირვ
წინადადება იყო, რომელიც ვიღაცას გაუბედა და ჰკითხა. ეს მოხდა
მატარებელში. გრეგორიუსმა ძლივს ჩამოიღო ქალის ჩემოდანი და
მერე ის პარიზისაკენ მიმავალ მატარებელში გადაჯდა და თავი
როგორ ჩაიარა იმ ქალმა. ბოლოს შეჩერდა, კუპეში შეიხედა, ჯერ ერ
შემდეგ კუპეში შევიდა. გრეგორიუსმა მისი ჩემოდანი მაღლა შემო
ხოლო მის შეკითხვაზე, რატომ კითხულობდა ამ წიგნს, უპასუხა:

- ნელი მატარებლით იმიტომ ვმგზავრობ, რომ ამ წიგნის წაკითხვა
მატარებელში კითხვა, მსიამოვნებს აქ რაღაც ახლის შეცნობა, აღქმ
ის ქალიც შვეიცარიაში მიემგზავრებოდა, ლოზანაში. დიახ, ასეა. მა

ჩადის

175

ჟენევაში. ეტყობა, ორივემ ერთი და იგივე მატარებელი შეარჩიეს.

გრეგორიუსმა ქურთუკის საყელო მაღლა აიწია, მისი ნელი მატარე

მიზეზი სულ სხვა იყო. მას არ სურდა ბერნში ჩასვლა, არც დოქსიაც

თითქოს იხანგრძლივებდა ვადას.

გრეგორიუსს

ჩასთვლიმა:

ის

ესტეფანია

ესპინოზასთან

ერთად

სილვერას

სამზარეულოში ცეკვავდა, თან გარედან მეთევზეების სიცილი

გაეღვიძა, ტუალეტში გავიდა, რომ პირზე წყალი შეესხა.

როცა გრეგორიუსს ეძინა, ქალმა მაღლითა განათება ჩააქრო და პატ

წასაკითად. ის კითხულობდა და კითხულობდა.

გრეგორიუსი ტუალეტიდან დაბრუნდა. ქალი სადღაც ჭერში იყურ

რაღაცაზე იღიმებოდა.

გრეგორიუსმა ქურთუკის საყელო აიწია და თვალები დახუჭა. მე ვ

იქ და შენ იდექი შემთხვევით აქ, ჩვენ შორის კი შამპანურის ჭიქებ

არა სხვანაირად, - წერდა პრადო ფატიმაზე.ö

- შეგვიძლია ტაქსი არე დე ლონამდე ერთად დავიქირავოთ, - შეს

შუაღამისას პარიზში შევიდნენ. გრეგორიუსმა ქალის სუნამოს

და კიდევ უფრო მწვავედ იგრძნო, რომ არ სურდა კლინიკაში,

სუნის შესუნთქვა; იმ სუნის, რომელიც დღესაც ზარავს, როცა მომ

სანახავად ჩახუთულ, შარდის სუნით გაჟღენთილ ბინაში მივიდა.

როცა გამთენიის 4 საათზე ქურთუკში გახვეულს გაეღვიძა, ქალს წ

და ასე ჩასძინებოდა. მან პატარა ნათურაც გამორთო და სახე ისევ

ინათა. გრეგორიუსს არ უნდოდა, რომ გათენებულიყო.

სასადილო ვაგონის ოფიციანტმა კუპეში სასმელები ჩამოატარა.

გრეგორიუსმა მას ერთი ფინჯანი ყავა მიაწოდა. ფანჯარაში უსიტყ

ღრუბლებიდან ამომავალ მზეს.

- უცნაურია, - თქვა უცბად ქალმა, - რომ სიტყვა **„gloria“**-ს ორი განსხვავებული

მნიშვნელობა აქვს: სახელმოხვეჭილობა, სახელგანთქმულობა დ

ხნის შემდეგ კი იკითხა: სულიერებაში, საერთოდ, რა იგულისხმებ

გრეგორიუსი ჟენევის სადგურზე ქალის მძიმე ჩემოდანს მიათრ

მრავალვაგონიან ტრამვაიში ხმაური, ხმამაღალი ლაპარაკი და სიცი

შენიშნა გრეგორიუსის გაბრაზებული სახე, მან წიგნის სათაურ

გაიცინა. გრეგორიუსიც აჰყვა სიცილში. სიცილში ჩაესმათ მძღოლ

ლოზანა. ქალი ადგა, აიღო თავისი ჩემოდანი. ნახვამდის, კეთილ

მას და ჩავიდა. გრეგორიუსს ლისაბონი გაახსენდა, როგორ ავიდ

იქიდან გადახედა ღამეულ ლისაბონს, თვალწინ დაუდგა მარია

სალამანკას ტაძრები, ესტეფანია ესპინოზას ლექცია.

ბერნი. გრეგორიუსი ჩავიდა. დადო თავისი ჩემოდანი და შეიცადა.

გზა განაგრძო, ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს საყინულეში მი

52.

გაყინულ ბინაში ჩემოდანი დადო და მაშინვე ფოტომაღაზიაში

დაბრუნდა, თავის დიდ ოთახში იჯდა და ფიქრობდა: „ახლა რ

საათში დაბეჭდილი სურათების მოსატანად უნდა წასულიყო.

ტელეფონის ყურმილი როგორც დატოვა, ისევ ისე ამობრუნებუ

საუბარი გაახსენა დოქსიადესთან. მას შემდეგ ხუთი კვირა იყო გა

ახლა უკვე ქურთუკის გარეშე დადიოდა ხალხი. მაგრამ მდინარე (

აქ მიმქრალი ნათელი იდგა.

პორტუგალიური ენის შემსწავლელი კასეტა ისევ მაგნიტოფონშ

ჩართო. ის ადარებდა ამ ხმებს ლისაბონის ტრამვაიში მოსმენილ ხმ

უცბად კარზე დაირეკა. კარის წინ რომ საგებია, იმის მიხედვით

ბრუნდებით შინ,

177

უთხრა ქალბატონმა ლოსლიმ. მან გადასცა სკოლის დირექტორ

ფერმკრთალი მეჩვენებით. ყველაფერი წესრიგშია?

გრეგორიუსმა წაიკითხა სკოლის დირექტორის წერილებზე თარიღ

გაუხსნია. უკვე ფოტომაღაზიაში წასვლის დრო იყო. უნდა გაქ

ფოტოებია, სხვა ყველაფერი მოიცდის.

მთელი ფირი მარტო ო კელის აფთიაქის წინ დაცალა. თითქოს ყოვ

დროს იღებდა სურათს. მხოლოდ სამჯერ გამოუვიდა კადრში პირ

აფთიაქარი: აბურძგნული თმა, დიდი ხორცსავსე ცხვირი, მუდა

ჩამოქაჩული ჰალსტუხი. მე უკვე მძულდა იორგი. მას შემდეგ,

ესპინოზას ამბავი გაიგო, ო კელის სახე გრეგორიუსსაც მზაკვრ

შემზარავია.

გრეგორიუსმა თვალი გააყოლა ფოტოს. სად გაქრა ის დაღლილ
რომელიც გლეხის ბიჭში იყო? ერთგულების მზერა? ჩვენ ძმებ

ვიდრე ძმები. მე მართლა ვფიქრობდი, რომ ჩვენ არასოდეს შეგ

ერთმანეთი. გრეგორიუსმა მასში მეგობრული მზერა ვეღარ იპო

უბრალოდ უსაზღვრო გულწრფელობა. ეს ჩვენს ძალებს აღემატ

დუმილში, ასეც ხდება.

ჟოაო ესას სურათი, სიბნელეში თავის აივანზე რომ იდგა. არ მინდ

მილის ჩაყენება ან დრენაჟის ჩადგმა, მხოლოდ იმიტომ, რომ რ

გავიხანგრძლივო სიცოცხლე. - გრეგორიუსმა ახლაც შეიგრძნო

დალეული ცხელი ჩაის მწველი გემო.

მელოდიას სახლის სურათები სიბნელეში არაფრით გამოვიდა.

სილვერას სურათი, ბაქანზე რომ იდგა და გაზეთს უფარებდა

რომ მოეკიდებინა. დღეს ის ისევ მიემგზავრებოდა ბიარიტციში. რ

ალბათ ისევ გაკვირვებული ეკითხებოდა საკუთარ თავს, რატომ მ

გრეგორიუსმა კიდევ ერთხელ გადაავლო სურათებს თვალი, კი

წარმოიდგინა მეხსიერებაში, კიდევ კარგად დააკვირდა მათ და გა

ჩვეულებრივი ოთხშაბათი იყო, ნაშუადღევი. რა უნდა გაეკეთე

სადაც მთელი ცხოვრება გაატარა?

მას მუსლიმანი გეოგრაფის სიტყვები გაახსენდა სამყაროს დასალ

ისევ ფურცლები მოიტანა, სადაც ეს სიტყვები ლათინურად, ბ

ებრაულად თარგმნა,

უცბად მიხვდა, ახლა რის გაკეთებაც სურდა. ბერნის სურათებ

ფოტოზე დაეფიქსირებინა ის ქალაქი, სადაც ამდენ ხანს იცხოვ

ქუჩები. ფოტომაღაზიაში ახალი ფირები იყიდა და ვიდრე შები

ქუჩებში დადიოდა, სადაც ბავშვობა გაატარა. ახლა, როცა ის ამ
კუთხიდან აკვირდებოდა, სულ სხვანაირად ეჩვენებოდა. ღამე
იღებდა და როცა იღვიძებდა, აღარ იცოდა, სად იყო. ზოგჯერ ს
ჩამომჯდარი ეჭვობდა: იყო კი ფოტოგრაფის გამჭოლი, გაანგარიშე
შეეძლო კი ვინმეს ამ სახით რეალობის ასახვა?

ხუთშაბათს ისევ განაგრძო გადაღება. ძველ ქალაქში უნივერსი
სადგურის გზა გადაიღო. ასე შეეძლო მას ბუბენბერგის მოედნ
აერიდებინა, ფირს ფირზე ცლიდა. ამჟამად მიუნსტერს ისე აღ
არასოდეს ენახაო. ჩამოსვლის შემდეგ თავბრუმ ახლა პირველა
გრეგორიუსი კირხენფელდთან გაჩერდა.

მან ფირები გაამჟღავნებინა. როცა მოგვიანებით ბუბენბერგის მ
ისეთი შეგრძნება დაეუფლა, თითქოს რაღაც ურთულესი მომენტ
შეჩერდა. მზე უკვე ჩასულიყო. მოქუფრული ცა დაჰყურებდა ქა
მოედანი მასში ისევ გააღვიძებდა გრძნობებს, რაღაცას იგრძნო
უწინდებურად აღარ იყო. არც ის გრძნობა გაუჩნდა, ამ რამდენ
მოეძალა ამ მოედანზე. მაშ რას გრძნობდა? ის დაღლილი იყო და ი

- როგორ მოგეწონათ „სიტყვის ოქრომჭედლის“ წიგნი? - ჰკითხ
ვიღაცამ. ეს იყო ესპანური მაღაზიის გამყიდველი. მან ხელი გაუწო

- მართლა თუ ამართლებს ამ სიტყვას?

- დიახ, - უთხრა გრეგორიუსმა. მან ეს წინადადება ისე გაქვავებულ
მიხვდა, რომ ლაპარაკი არ სურდა და ნაჩქარევად გამოემშვიდობა.

179

ბუბენბერგის კინოდარბაზში პროგრამა შეეცვალათ. ჟორჟ სიმე
ფილმად გადაეღოთ ჟან მარეს მონაწილეობით.

გრეგორიუსს საოცრად აინტერესებდა ამ ფილმის ნახვა. კეგიმ,
დირექტორმა, გადმოუხვია ქუჩაზე. გრეგორიუსი ერთი მაღაზი
არსებობს წუთები, რომელთაც ჩემი ცოლი განგების ნებად აღი
წერილში კეგი. ახლა ის ნევროლოგიურ კლინიკაში წევს. კეგი
გამოიყურებოდა და საერთოდ არ ამჩნევდა ირგვლივ, რა ხდებ
გრეგორიუსს თითქოს სურდა, დალაპარაკებოდა მას, მაგრამ მერე
ის სასტუმრო „ბელვიუში“ დაჯდა და ისევ დახურული კონვერტე
სრულიად უცხო სახეები იყო, მასთან არაფერი ესაქმებოდათ.
ჩააშტერდა, უნდოდა გაეგო, იყო თუ არა ესენი ის, რისი იმედიც ჰქ
რომ ბრუნდებოდა, კიბეებზე საშინელი თავბრუსხვევა დაეწყო, ო
ჩაეჭიდა. მერე მთელი საღამო იჯდა ტელეფონთან, ცდილობდა
გარდაუვლად მოსახდენი იყო, როცა დოქსიადეს დაელაპარაკებოდ
ჩაძინებამდე სულ შიში ჰქონდა, რომ თავბრუსხვევაში არ ჩასძ
მეხსიერებადაკარგულს არ გამოღვიძებოდა. როცა თანდათან ქა

როგორც იქნა, მოიკრიბა ძალა და დოქსიადეს კლინიკაში მიღების ს

ბერძენს რამდენიმე წუთი დააგვიანდა. გრეგორიუსი მის გაკვირვ

ახალი სათვალის გამო, მაგრამ მან მხოლოდ თვალები მოჭუტა, და

ოთახში შეუძღვა. მოაყოლა ყველაფერი ახალ სათვალეზე, თავბრუ

- ჯერჯერობით საგანგაშოს ვერაფერს ვხედავ, - თქვა მან ბოლო

გამოკვლევის ჩატარებაა საჭირო. კლინიკაში უნდა დაწვე, რომ

განმავლობაში დაგაკვირდნენ. მან ტელეფონის ყურმილის აღებ

გრეგორიუსს გახედა.

გრეგორიუსმა რამდენჯერმე ღრმად ამოისუნთქა და თავი დაუ

მიგიღებს, ამაზე კარგი სპეციალისტი თითქმის არსადაა.

გრეგორიუსი ნელ-
ნელა მიდიოდა ქალაქში, მოედნებისა და შენობების გავლით, ა

სადაც მისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო, შევიდა სასადილ

ყოველთვის სადილობდა. შუადღისით კინოშიც იყო, სკოლის პე

პირველი ფილმი სწორედ იქ ნახა. ფილმი მოსაბეზრებელი მოეჩ

მაშინ, ახლაც ბოლომდე დარჩა.

სახლში რომ მიდიოდა, ნატალი რუბინს შეხვდა.

- ახალი სათვალე? - მისალმებისთანავე ჰკითხა მან.

არც ერთმა არ იცოდა, რა ეთქვა. ტელეფონზე ლაპარაკი უკვე ა

ახლა მოჩვენებებივით იდგნენ ერთმანეთის წინ.

- დიახ, - თქვა გრეგორიუსმა, - იქნებ კარგიც იყოს, უკან რომ

ლისაბონში, მაგრამ გამოკვლევა უნდა ჩავიტარო უბრალოდ თ

არაფერია.

- ახალ მასწავლებელს შეეგუეთ? - ჰკითხა მან ბოლოს.

- ერთი მოსაწყენი ვიღაცაა, ღმერთს მისთვის ნიჭი არ მიუცია, - გაი

რამდენიმე ნაბიჯით რომ დაშორდნენ, ისევ მობრუნდნენ და ხელ

ერთმანეთს.

კვირას მთელი დრო გრეგორიუსმა იმას დაუთმო, რომ ლამის
ბერძნულ

და ებრაულ წიგნს ხელით შეეხო. აკვირდებოდა წიგნის ყდებსა და

ჩანიშნულ სიტყვებს, რომლებიც წლების წინ შეიტანა. ბოლოს

მთელი გორა ეწყო. მერე ფლორენსიას დაურეკა და ჰკითხა, თ

მისვლა.

მას მკვდარი ბავშვი შესძენია და რამდენიმე წლის წინ კიბოს ოპერ

კიბო ავთვისებიანი არ გამომდგარა. ის ახლა მთარგმნელად მუშა

და ჩამქრალი არ ჩანდა, როგორც ამ ცოტა ხნის წინ ნახა გრეგორიუ

გრეგორიუსი მოუყვა მას სალამანკაში ყოფნაზე, ტაძრებზე.

- მაშინ შენ არ გინდოდა მათი ნახვა.

მან თავი დაუქნია და ორივემ გაიცინა. კლინიკაში დაწოლაზე არა

როცა მოგვიანებით ეკლესიის ხიდზე გადადიოდა, ინანა.

ერთხელ მთლად ჩაბნელებულ გიმნაზიას შემოუარა. სენიორ კორ

უჯრაში ებრაული ბიბლია გაახსენდა, თავის პულოვერში რომ გაა

კვირას ნაშუადღევს ჟოაო ესამ დაურეკა.

- დღეს რა უნდა გავაკეთო ნაშუადღევს? მითხარი, გთხოვ.

- დღეს მე კლინიკაში მივდივარ, - უთხრა გრეგორიუსმა.

- ეგ არაფერს ნიშნავს, რომც ნიშნავდეს, იქ ძალით არავინ გაგაჩერ

- ხშირად ფიქრობ კიდევ იმაზე, რომ ყველაფერს თავი დაანებო?

გრეგორიუსმა დოქსიადეს, როცა საღამოს მასთან ჭადრაკს თამაშ

- კი, ხშირად, მაგრამ ეგებ გადამიაროს. შემდეგ თვეში თესალონიკ

ათ წელზე მეტია არ ვყოფილვარ.

მეორე ხელს ამთავრებდნენ უკვე და გრეგორიუსის წასვლის დრო

- რა იქნება, რამე საშინელება რომ აღმომიჩინონ? - ჰკითხა გრეგორ

მეხსიერებას დამაკრგვინებს?

ბერძენმა მას შეხედა. ეს იყო მშვიდი ურყევი

მზერა. მაგისთვის მაქვს ერთი რეცეპტი, -

უთხრა მან. კლინიკისკენ მდუმარედ

მიდიოდნენ.

ცხოვრება ის არაა, როგორც ჩვენ ვცხოვრობთ, არამედ ის, რასაც წარ

დოქსიადემ ხელი ჩამოართვა.

- იმედია, ყველაფერი კარგად იქნება. საშიში არაფერია, - უთხრა დ

როგორც გითხარი, მართლაც საუკეთესო ექიმია.

შესასვლელთან გრეგორიუსი კიდევ ერთხელ შემობრუნდა და ხელ

შევიდა. როცა კარი მიიხურა, წვიმამ დასცხო.